

Modern

2007-08

*Save the Earth
Save Life*

CONGRATULATIONS

Our College **Volley Ball** Men Team - **Winner** at Inter Collegiate Level Tournament
Organized by Armed Forces Medical College Pune Feb. 2008

Our College **Volley Ball** Boys Team (U 19) Runner -up at Inter School
Pune District Championship Organized by Z. P. & Corporation Pune 2007-08

॥ ज्ञानमयो भव ॥

**Progressive Education Society's
Modern College of Arts, Science and Commerce
Shivajinagar, Pune - 411 005.**

Modern 2007 - 2008 Annual Magazine

Prof. A.G. Gosavi	- Principal (Offg.)
Prof. Ramchandra Limaye	- Vice Principal
Dr. Yashwant Waghmare	- Vice Principal
Dr. Sulbha Deuskar	- Vice Principal
Prof. Jagdish Chinchore	- Vice Principal

Dr. R. W. Kulkarni - Editor

Shrikant Gabale	- U.R.
Ganesh Palande	- I.C.S.R.
Uma Kale	- I.C.S.R.

Editorial Board

Chairman - Prof. A. G. Gosavi

Editor - Prof. Dr. R. W. Kulkarni

Members of the Editorial Board

Prof. R. V. Kulkarni

Prof. Dr. Swati Karve

Prof. Deepali Thakur

Prof. Dr. R. S. Zunjarrao

Prof. V. B. Kamble

Prof. Sunita Purohit

Prof. Jayant Jorvekar

Shri. Deepak Shah

Prof. Dr. K.S.Kale

Prof. Nisha Bhandare

Form IV

Statement about ownership and other particulars about

Modern College Magazine

Place of publication : Pune

Periodicity of its publication : Annual

**Publisher's name : A. G. Gosavi, Modern College of Arts,
Science and Commerce, Pune - 411005.
(India)**

**Name's of the Editor's : 1) Prof. A. G. Gosavi
2) Prof. Dr. R. W. Kulkarni**

**Printer's Name : Mudrika Commercial Printers,
Pune 411002.**

**Name and address of individuals who own the paper and partners or
shareholders holding more than one percent of total capital : Not
applicable.**

**I , A. G. Gosavi, hereby declare that the particulars given above are true to
the best of my knowledge and belief.**

Principal A. G. Gosavi

From the Principal's Desk

The academic year 2007-08 was quite eventful. The curricular and co-curricular activities were carried out with great enthusiasm and zeal. The all-round progress was recorded by the students of the college. Some students of the college got the top ranks in University examinations, some got individual and team Championships in the intercollegiate sports tournaments, some excelled in music, drama and dance and other competitions. I congratulate all these meritorious students for their best performance and highest achievements.

A National seminar organised on ' Recent Trends in Statistics ' was a great success. Senior academicians, industry experts, teachers from all over the country participated in the seminar. Seminars were also organised by Marathi Dept., Electronics Dept. and Microbiology Dept. which proved to be of immense use for students and teachers. The eight members of the staff got the financial assistance from Pune University for their research projects. Mrs. S. Rahane got 2nd prize in the state level project competition held for college / University research students.

The most important achievement so far in the history of the college was the " Best College Award - 2007/08 " of Pune University. The award was received by the Chairman and Secretary of PES and the Principal of the college at the hands of Hon'ble Vice Chancellor of Pune University on the Foundation Day of the Pune University. Dr. H. V. Ghate, HOD Zoology, also got the ' Best Teacher ' award of Pune University for 2007-08. Dr. Ghate is the third teacher to receive such an award. Our Teaching and Non - Teaching members of the staff have maintained the tradition of winning awards for best performance, at the University level.

In keeping with the policy of introducing new courses for the benefit of the students, the college, this year started Post Graduate Course (M.Sc) in Analytical Chemistry. The college now provides instructions for eleven post graduate courses. This year the college also got the permission from Pune University for conducting Research Programmes in (M.Phil - PhD) in Life Sciences. The college is expecting a permission for Research Programmes in Commerce very soon.

The infra-structural facilities are being expanded and improved. The entire premises are being renovated.

The administrative team of the college has become more strong and enriched with the addition of few more members. I welcome, the new members of the teaching and non teaching staff.

I sincerely thank all the students, students' representatives, members of the teaching and non teaching staff for their excellent cooperation.

Prof. A. G. Gosavi,
Offg. Principal

अंतरंग

नाव	पृष्ठ क्रमांक
Editorial	
' महिला सबलीकरणात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा सहभाग '	कु. प्रीतम खामकर ७
शोध घेतोय शांतीचा (कविता)	गणेश शिंदे ८
चारोळी	धम्मरत्न डांगे / पल्लवी सुतार ८
" प्रदूषण "	संदेश मेश्राम ९
केरळची सफर - एक स्वप्नवत अनुभव	श्रीकांत गबाले १२
आईस (कविता)	संदेश मेश्राम १५
वनसंवर्धन	पल्लवी सुतार, धम्मरत्न डांगे १६
माणुसकी (कविता)	रुपाली शिंदे १८
शोध - निसर्गरम्य ठिकाणांचा	पल्लवी सुतार १९
मला उमगलेली मधमाशी	वृषाली शिंदे २१
गरज वसुंधरेच्या संरक्षणाची	प्रीतम खामकर २२
वरुणशल्य (कविता)	संदेश मेश्राम २३
खेळ आयुष्याचा (कविता)	संदेश मेश्राम २३
पर्यावरण वाचवा	गायत्री पवार २४
पाणी (कविता)	पल्लवी सुतार २४
हे जीवन सुंदर आहे !	वैष्णवी दळवी २५
" माझी मी " (कविता)	विशाखा निमजे २६
' वाचवा हो वाचवा - आपली वसुंधरा ! ' (कविता)	प्रीतम खामकर २६
तो नवा भारत	सुमित मकाशीर २७
यज्ञ - प्रदूषणरूपी भस्मासुराशी लढण्याचे एक अनमोल अस्त्र	अश्विनी चव्हाण २८
' प्रदूषण '	मोहसीन शेख २९
' प्रदूषण - एक समस्या '	साधना सावंत ३०
ओढ, वाटेकरी, कविता, गंध (चारोळ्या)	पल्लवी सुतार ३१
विश्वास	कांचन भालेराव ३२
प्रदूषण का संकट	रुपाली कुलकर्णी ३३
ये नॅनो, ये !	दिलीप कुलकर्णी ३४
पर्यावरण आणि आपण	प्रा. अशोक कांबळे ३८
क्षेत्राभ्यास - रायगड जिल्हा	परशुराम चव्हाण ४१
भारतीय व्रतकल्पना आणि पर्यावरण	डॉ. स्वाती कर्वे ४८
Man : The Greatest Modifier Of the Earth	Damodar Pujari 56
Mission : Save the planet (mother earth)	Gautam Kabadi 60
& All its inhabitants	
Bibilography on the theme - SAVE THE EARTH	Mrs. Datre, Librarian 61
Life in 2058 A.D.	Prof. Gajanan Nerkar 65
Environmental Accounting	Rahul Waghmare 67
" Our World "	Mrunmayee Vanarase 70
A Case Study of Solar Village	Prof. Dr. R. W. Kulkarni 71
Educational Research Activity in Mathematics "	76
Facts of Matter	77
Environmental Quotes	78
Annual Reports	79

Editorial

Prof. Dr. R. W. Kulkarni
Editor, Modern 2007-08

Dear Readers,

It gives me great pleasure to present the issue of the Modern College Magazine for the year 2007-08. The unique feature of this issue is that it is theme based. I proposed that the magazine would be based on the theme, "Save the Earth" and I am glad to mention that along with other members of the Editorial Board, our principal, Prof. A. G. Gosavi also whole heartedly supported our concept and the outcome is our Theme Based Magazine!

A hue and cry is being raised about the pollution and its effect on the Earth. In order to create awareness about the environment, dangers of pollution etc. Pune University has already introduced a compulsory paper on 'Environmental Awareness' in the curriculum. The students of all the branches of P.E. Society had arranged a cycle rally to spread the message among the youth about the dangers of unwarranted dependence on the automobiles. However, it is not enough! Though such attempts certainly boost the thinking on environmental related issues, it is necessary to put thoughts into action. Arranging a cycle rally for a day is only a symbolic way of protecting environment. We should use cycles as a part of our daily commuting schedule, as far as possible.

What can you do to save the Earth? Saving the earth is everyone's duty. All of us can contribute some effort to make a better tomorrow. If you do not know how to begin, follow these tips.

- **Turn off your lights :** When you don't need them, it only makes sense to turn off your lights when not required.
- **Recycle:** Recycle newspaper, plastic, cans or glass. Learn about your local recycling facilities. Recycle whenever you can.
- **Carry cloth shopping bags:** Cloth shopping bags are better than plastic shopping bags for the environment.

- **Paper or Plastic? Neither!** : Although paper bags are bio-degradable the waste of natural resources trees used to produce paper bags is a big threat to environment.
- **Harvest the Sun:** Use the solar energy in any form to its maximum possible extent. If one million household install solar systems we could reduce CO2 emissions by 4.3 million tons year.
- **Use CFL Bulbs:** If one million homes replaced four of their traditional incandescent bulbs with CFL 900,000 tons of greenhouse gases would be eliminated, and people would save a lot!
- **Walk or ride a cycle:** Instead of driving, walk or ride a cycle for short trips around the neighborhood. Using foot power for short trips means less carbon emissions from your vehicle. It saves money and you can burn a few extra calories.

Most of the articles in this Magazine are centered around the theme, 'Save the Earth'. Let everyone of us pledge to contribute in this mission of protection of environment. It is a continuous activity and we vouch that all our endeavors shall be in the direction of protection of natural environment. The Editorial Board wishes to sincerely thank all those who have contributed to this Magazine.

This Herculean task of preparation of College Magazine is an outcome of team work of the members of the Editorial Board. I must mention Prof. Deepali Thakur of English Deptt., Prof. Sunita Purohit of Hindi Deptt. and Prof. Dr. Swati Karve of Marathi Deptt. for the assistance rendered in the tedious work of proof correction. The cover page for this magazine has been designed by our student Shrikant Gabale(UR). This is the prize winning poster in the competition in which environmental message was expected to be depicted. We appreciate Shrikant for his valuable contribution.

Prin. A.G. Gosavi, Vice-Principals Dr. Y.R. Waghmare, Dr. Sulabha Deuskar, Prof. Jagdish Chinchore and Prof. R.G. Limaye have also guided in the successful accomplishment of this activity. The Editorial Board wishes to acknowledge the valuable suggestions offered by these authorities. Raveendra Kale, Registrar has been instrumental in co-coordinating the press and the editorial board. We are thankful for the same. Last but not the least, Deepak Shah from the office has helped me a lot, which I shall always remember.

‘सुभेदार रामजी आंबेडकर’ आंतरमहाविद्यालयीन यकृत्व स्पर्धेतील प्रथम क्रमांकाचे भाषण
‘महिला सबलीकरणात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा सहभाग’

कु. प्रीतम खामकर, ११ वी शास्त्र

खरचं, एक नाजूक टिचकी मारली की खळकन् फुटणाऱ्या काचेच्या भांड्याप्रमाणे आहे ना हा स्त्रीचा जन्म ! विधात्याने निर्माण केली ही सृष्टी. त्याचबरोबर निसर्गाला सृजनशील बनविण्यासाठी, जगाला क्षमा आणि शांती यांचा मूलमंत्र देण्यासाठी, भविष्याला आपल्या ओटीत फुलवण्यासाठी अन गतकाळाला पदरात झुलवण्यासाठी निर्माण केली, ती स्त्री आणि हाच विधात्याचा हेतू जाणला तो डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी म्हणूनच मनुष्याच्या प्रगतीसाठी स्त्रियांचे सामर्थ्य वाढविणे गरजेचे आहे या करता डॉ. आंबेडकरांनी महिला सबलीकरणाची चळवळ आपल्या हाती घेतली.

उच्चवर्णीय स्त्रियांपासून तळागाळातील सर्व स्त्रियांपर्यंत सर्व स्त्रिया विषमता व समाजव्यवस्थेच्या अन्यायकारक बंधनात अडकलेल्या आहेत, हे त्यांनी ओळखले आणि या सर्वांच्या मुक्तीचा उपाय म्हणजे कायदा. हे त्यांच्या दूरदर्शी बुद्धीला पटले. कारण ज्या मार्गाने ही विषमता व परावलंबित्व आले, त्याच मार्गाने त्या विषमतेचे परिमार्जन केले पाहिजे. या करता त्यांनी कायद्याच्या रूपाने पाऊले उचलण्याचे ठरविले. पूर्वीपासून त्यांनी स्त्री समस्यांचे आकलन व स्त्री संस्थेचे महत्त्व विचारात घेतले होते.

२७ डिसेंबर १९२७ च्या महाडच्या सत्याग्रहाच्या वेळेस पाच हजार स्त्रियांची त्यांनी वेगळी परिषद घेतली. त्यावेळी ‘स्त्री-पुरुष’ यांनी समाजरूपी संसाराच्या अडचणी सोडविल्या पाहिजेत. स्त्रियांनी हे काम मनापासून केल्यास यशप्राप्ती लवकरच होईल, असे उद्गार त्यांनी काढले. स्त्रियांच्या राहणीमानाबद्दल ते प्रबोधन करत मुलींच्या शिक्षणावर त्यांनी विशेष भर दिला होता. ब्रिटिशांच्या राजवटीत पुरुषांबरोबर स्त्रियांना देखील

त्यांनी क्रांतिप्रवण होण्यासाठी धडे दिले होते. कारण त्यांची प्रामाणिक धारणा होती की, स्त्रियांच्या प्रगतीवरच समाजाची प्रगती अवलंबून असते. ते म्हणत, “स्त्रियांच्या प्रगतीच्या प्रमाणात मी समाजाची प्रगती मोजत असतो.”

स्त्रीने स्वतःहून आपल्या भोवती उभारलेला अन्यायकारक बंधनाचा पिंजरा तोडून टाकला पाहिजे. बंद झालेल्या वाटा खुल्या केल्या पाहिजेत. याकरता डॉ. आंबेडकरांनी २० जुलै १९४२ साली नागपूरला स्त्रियांची परिषद आयोजित केली. यामध्ये त्यांनी ‘काले काले तु संप्राते मृदुस्तीक्ष्णोऽपि वा भवेत ।’ तसेच ‘संहता हि महाबलाः’ असे प्रेरक संदेश ही दिले. स्त्रीने स्वतःच्या सर्वंकष कर्तृत्वाने असे दाखवून दिले पाहिजे की, ती एक तेजस्वी महिला आहे. कोणत्याही क्षेत्रात प्राविण्य मिळविणे तिला अशक्य नाही. राजकीय, सामाजिक, आर्थिक सर्वच बाबतीत त्यांनी निर्भयतेने पुढाकार घ्यायला हवा. अशा भावना ते जागृत करत.

स्त्रियांनी कुटुंबात नेहमी सहकार्य करावे पण गुलामगिरीची वागणूक दिली जात असेल ना तर खंबीरपणे नकार द्यावा व समतेसाठी आग्रह धरावा, हे स्त्रियांच्या मनावर त्यांनी बिंबवले. १९४७ साली कायदामंत्री असताना त्यांनी १५३ कलमात स्त्रिया व बालके यांच्याकरिता विशेष तरतुदीचा उल्लेख केला आणि स्त्री हक्कांची भूमिका मांडली. स्त्री-शिक्षणाचा अधिकार नाकारला गेला होता परंतु आंबेडकरांनी तो आमलात आणला त्यामुळे स्त्रियांची शिक्षणातील प्रगती आपण पाहत आहोत. ज्यांना फक्त चूल-मूल व घर एवढेच माहीत होते त्या आज सर्वच क्षेत्रात तेजस्वी वाऱ्याप्रमाणे चमकत आहेत, ते फक्त आंबेडकरांमुळेच ! विकासाची समानसंधी मिळताच स्त्रिया कोणत्याही आघाडीवर काम

करु शकतात हे आंबेडकरांच्या प्रेरणेमुळेच सिद्ध झाले.

घटनेच्या ३९ व्या कलमानुसार उपजीविकेचे साधने मिळविण्याचा अधिकार स्त्री-पुरुषांना समान राहिल असे नमूद केले गेले. त्यामुळे आता स्त्रिया सर्वच क्षेत्रात आपले कर्तृत्व दाखवत आहेत. पुरुषांच्या खांद्याला खांदा लावून 'हम भी कुछ कम नहीं' हे त्या सिद्ध करत आहेत.

''अन्यायकारक बंधने तोडली गेली, स्त्रियांची स्वप्ने साकार झाली आपल्या अस्तित्वाची जाणीव त्यांना झाली कारण....

डॉ. आंबेडकरांची प्रेरणा त्यांना मिळाली.''

हिंदू कुटुंबातील स्त्रियांची परिस्थिती बदलून, अपमानजनक परिस्थितीतून त्यांना बाहेर काढून सन्मानाचे स्थान व प्रतिष्ठा मिळवून देण्यासाठी त्यांनी हिंदू कोड बिलाचे काम हाती घेतले. वारसा हक्क मिळवून देणे ही महत्त्वाची बाब होती त्यामुळे स्त्रियांना हा अधिकार मिळाल्याबरोबर त्यांची कुटुंबात किंमत वाढली आणि स्त्रियाही या हक्कासाठी जागृत झाल्या.

आंबेडकर म्हणजेच स्त्रियांच्या सबलीकरणासाठी लढणारा वीर योद्धा. ज्यांच्या एका हातात कायद्याचे तर दुसऱ्या हातात चळवळीचे शस्त्र होते. आंबेडकरांनी स्त्रियांच्या गुलामगिरीचा अंत करण्यासाठी तिला सामर्थ्यशाली बनविण्यासाठी आवश्यक असे तत्वज्ञान स्त्री चळवळीला दिले. स्त्रियांमध्ये महत्त्वाकांक्षा निर्माण केली. आपल्या अस्तित्वाची जाणीव त्यांना करून दिली. वेळोवेळी भाषणातून आपल्या जगण्याचा हेतू त्यांनी स्त्रियांना सांगितला आणि या सगळ्याचे फलित म्हणजेच स्त्रियांची प्रगती पथाकडे होणारी वाटचाल.

''स्त्री चळवळीत ज्यांचे होते अपूर्व असे योगदान अशा या डॉ. बाबासाहेबांना माझे कोटी-कोटी प्रणाम ।''

जयहिंद

शोध घेतोय शांतीचा -

गणेश अ. शिंदे (M.A.-English II)

उसळेल्या पुरात हरवलेल्या उरात

शोध घेतोय शांतीचा ॥१॥

दुभंगलेले मन विकलेले तन

शोध घेतोय शांतीचा ॥२॥

भरलेला ग्लास जीवन उदास

शोध घेतोय शांतीचा ॥३॥

झालेला प्रेमभंग उडालेला जीवनाचा रंग

शोध घेतोय शांतीचा ॥४॥

उफाळलेला दशहतवाद आवाज न काढता

येणारा आघात

शोध घेतोय शांतीचा ॥५॥

भरलेली संस्कृती त्यात शिरलेली विकृती

शोध घेतोय शांतीचा ॥६॥

भरलेले स्मशान मृत्यूचे निशाण

शोध घेतोय शांतीचा ॥७॥

वाढलेली विकासाची गती खुंटलेली ही मती

शोध घेतोय शांतीचा ॥८॥

चारोळी

धम्मरत्न डांगे / पल्लवी सुतार

अंधारात असलेलं रोपटं

प्रकाशाच्या दिशेने वळतं

जीवन कसं जगायचं

हे त्याला सुद्धा कळतं.

“प्रदूषण”

संदेश मेश्राम, M.SC. II (Botany)

“हजार्डस इफेक्टस् ऑफ एअर पोल्युशन” हा विषय साळुंके सरांनी आम्हास शिकवला नि विषारी वायुंचे दुष्परिणाम आमच्या डोक्यात भिनले.

अक्राळविक्राळ आकाराचे आणि अतिविकृत चेहऱ्याचे ते वायू आमच्या डोक्यांभोवती जणू पिंगा घालू लागले !

त्यामुळेच मधल्या ब्रेकमध्ये अण्णाच्या टपरीवर आमच्यात याच चर्चेला तोंड किंबहुना तोंडे (आम्ही वर्गात एकूण सात ‘मुले’ आहोत.) फुटली होती !

बस्स.....!! एकमेकांच्या डोक्यातील विचार एकमेकांना सांगितले आणि दुसऱ्या दिवशी कामगिरीवर निघालो !

“वायू प्रदूषणाची कारणे व त्याचे दुष्परिणाम” याची माहिती लोकांना प्रत्यक्ष भेटून समजावून सांगण्याचे आम्ही ठरवले होते.

दुसऱ्या दिवशी रविवार होता. आम्ही कॉलेजसमोर सकाळी १०.०० वाजता जमलो. कामासाठी राणी लक्ष्मीबाई चौक, तिथून शिवाजीनगर चौक ते विद्यापीठ असा मार्ग निवडला. निघालो ! लक्ष्मी चौकात पोहोचलो आणि तिथं गेल्यावर आमच्यातील ‘संदीप पवार’ला आवरणे कठीण झाले !

राणी लक्ष्मीबाईंच्या अश्वारूढ पुतळ्याखाली उभा राहून तो मोठमोठ्यानं बोंब ठोकू लागला ! अतिउत्साहित होऊन पवार वायूप्रदूषणाचे परिणाम ध्वनिप्रदूषण करीत सांगत सुटला.....!

आजुबाजूचे लोक मात्र त्याच्याकडे ‘गेलेली केस दिसतेय खरी’ या नजरेनं पाहू लागले ! अखेर जवळच उभा असलेला ‘सचिन नाळे’ त्याच्या कानात काय पुटपुटला कुणास ठाऊक; पण त्यामुळे पवारचा ओरडणारा जबडा मिटला (जाऊन केवळ धुसफुसत्या नजरेनं तो नाळेकडे

पाहत राहिला होता !

प्रत्येकानं तिथं सापडेल त्याला माहिती घ्यायला सुरुवात केली होती आणि बऱ्याच जणांना ‘जागृत’ केल्यानंतर अतीव समाधानासह आम्ही शिवाजीनगर चौकाकडे मार्गक्रमण केले.

रस्त्याच्या कडेन जाणाऱ्या, मोटरसायकल थांबवून कडेला थांबणाऱ्या व्यक्तींना आम्ही वायू प्रदूषणाविषयी सजग करीत चाललो होतो.

ज्ञानेश्वर ढवळे याला काय म्हणावे काही कळत नाही. थोडंसुद्धा मॅनर्स नसावेत म्हणजे काय? दुरुनच कडेला थांबलेल्या व्यक्तीला ढवळे हेरायचा नि त्याला गातून डायरेक्ट आपल्या खास ग्रामीण भाषेत सुरू व्हायचा,

“ह्यो बगा, गाडी चालवाया हरकत नाय पर.....”

एकणारा बिचारा सुरुवातीला तर या अनपेक्षित हल्ल्याने दचकूनच जायचा !

पवार मात्र अगदी पद्धतशीरपणे समोरील व्यक्तीची परवानगी घ्यायचा. अशाच एका कडेला थांबलेल्या मोटरसायकलस्वाराला त्याने गाठले !

“एक्सक्युज मी ?” — पवार

“बोला.....!” वैतागलेला चेहरा आणखीनच वैतागलेला करीत मोटरसायकलस्वार बोलता झाला.

पवारने सुरुवात तर केली, पण पुढं नेमकं काय बोलावे ते त्याला कळेना !

“ते आपलं गाडी नाही का ! गाडी, धूर.....”

“काय?” आता मात्र वैतागपणाचे सर्व भाव मोटरसायकलस्वाराच्या चेहऱ्यावर एकवटले होते !

“गाडी, धूर.....”

“अहो काय ते स्पष्ट बोला.....”

“ते तुमची गाडी, गाडीचा धूर आणि तुमचा मृत्यु !”

एका दमात पवार बोलून गेला आणि समोरचा गृहस्थ गाडीवरून उतरला ! शांतपणे गाडी स्टँडला लावली. शर्टाची कॉलर उलटी केली आणि माजलेल्या हत्तीने मोर्चा वळवावा तसा तो पवारकडे चालू लागला !

पण तेवढ्यात कौस्तुभने धावत येऊन त्यास सत्य परिस्थिती व आमचा मुख्य उद्देश कथन केला आणि पुढचे महाभारत टळले !

जंगली महाराज रस्त्याच्या फुटपाथवरून आम्ही चालत होतो. रस्त्यावर ट्रॅफीक दुथडी भरून वाहत होतं. जो तो आपलीच गाडी वाहनस्पर्धेतील स्पर्धकाप्रमाणे पुढे दामटत सुटला होता. आपल्याकडे मराठीत "आपलेच घोडे पुढे दामटणे" असा वाक्प्रचार आहे. आता तो कालबाह्य ठरून "आपलीच 'गाडी' पुढे दामटणे" असा वाक्प्रचार आल्यास नवल नको !

शिवाय पुण्याच्या रस्त्यांवरून गाडी चालवणे अर्थात् दामटणे हे निर्विवादपणे एक अद्वितीय कौशल्य आहे. नाक खुपसायची सवय असलेल्यांना हे फार चांगले जमू शकते ! जागा मिळेल तिथे गाडीचे नाकाड घुसवायचे नि संधी मिळताच जोरात सुटून जायचे !!

एकदाचे शिवाजीनगर चौकात पोहचलो. तिथं पी.एम.टी. स्टॉपजवळ एक गृहस्थ पांढऱ्या शुभ्र वेषात उभे होते.

हेमंत वागदरीकरणे सुरुवात केली - "श्रीमान महोदय रविकिरणस्पर्शांनी पावन झालेल्या या सुवर्णप्रभाती अशा शुभ्रवेषात आपण एखाद्या तेजाळल्या दीपस्तंभाप्रमाणे प्रतीत होत आहात." "अरे, अरे मराठीत बोल की....."

खरंच या वागदरीकरणेला अक्कल नाही. लगेच आपल्या अतिशुद्ध मराठीचा हल्ला केला. इथंतरी संयम पाळायला नको काय ?

मी पुढे सरसावलो, "काका आम्ही वायू प्रदूषणाविषयी माहिती देण्यासाठी आलो आहोत."

"अहो कसलं प्रदूषण घेऊन बसलात आं ? इथं एवढ्या राजकीय, सामाजिक समस्यांनी देश पेटला असतांना हे परदूषण काय घेऊन बसलात आं ?"

"काय करता आपण ?" — कौस्तुभ गद्रे.

"आपून xxx पार्टीचा लय मोठा कार्यकर्ता आहे. आपलं लय वजन हाये पार्टीत !"

"किती किलो ?" — नाळे

"गप रे.....!!" कार्यकर्ता ओरडलाच.

"अहो ते ठीकाय. पण प्रदूषणाचं..." इति नाळे .

"गप रे !" एकेका शब्दावर आघात देत कार्यकर्ता महोदय तावातावाने बोलू लागले —

"आणि आसल्या समस्या तर त्या अशा सुटतात व्हय ? परवा आमच्या एका नेत्याला अटक झाली तवा आम्ही दहा बसेसच्या काचा फोडल्या आणि बारा टपऱ्यांची मोडतोड केली तवा कुठं ती समस्या निवाळली !"

"अहो पण — "बसच्या काचा नि टपऱ्यांची फोडतोड केल्याने समस्या कशी सुटते हे मला कळना.

"गप रे !" मागे एकदा आमच्या नेत्याच्या पुतळ्याची विटंबना केली तेव्हा आम्ही रस्त्यावर आलो. अलिखित नियमाप्रमाणे गाड्या फोडल्या, दुकानं पाडली आणि मिळेल त्याला बदडत सुटलो. तेव्हा पोलिसांनी येऊन परिस्थिती हातात घेतली. दुसऱ्या दिवशी पेपरात आमच्या पार्टीची बातमी नी आमचा झ्याक फोटो ! तवा कुठं आमचं समाधान झाल्त !"

माझं डोकं चक्रावून गेलं. लोकांच्या भावना भडकावून त्या भूकंपात देशातील सरकारी व खाजगी मालमत्तेची यथेच्छ धुळधान करणाऱ्या त्या वीराला शिरसाष्टांग नमस्कार घालावासा वाटला !

आणि "समस्या आश्या सोडवायच्या आसतात. तुमच्या सारखं असं मिळमिळीत बोलून नव्हे !" वर हे पालुपद !

मला क्षणभर वाटून गेलं की आम्हीसुद्धा काठी घ्यावी, दिसेल त्याला झोडपत जावं. लहान दुकानांतील मालकांना कागदाच्या चिटोऱ्याप्रमाणे चुळबुळीत करून खेचून काढावा आणि त्याचं दुकान भुईसपाट करून त्यावर 'रेडिओ मिर्चीच्या गाण्यावर डिस्को करावा !

तेवढ्यात बस आली नि धूळ उडवत त्या महान नेत्याला घेऊन पसार झाली. पण त्या धुळीसारखेच माझ्या मनात घोंगाऊ लागले. कार्यकर्ता बसून गेलेल्या बसने उडवलेले तेच धुलिकण जणू विचारकण बनून माझ्या मनात इतस्ततः विखरू लागले.

कुठेही भावना दुखावली गेली की या कार्यकर्त्यांना, लोकांना निषेध व्यक्त करायला देशाच्या मालमतेचे नुकसान करणंय आवडतं ? यांना दुसरा काहीच मार्ग नाही काय ? समाजाच्या धार्मिक, सामाजिक, राजकीय भावना दुखावणे तर गैरच; पण त्यावर विरोध दर्शविताना देशाच्या मालमतेस हानी पोचवणारे तेवढेच दोषी नाहीत का ?

आज भारत आर्थिक क्षेत्रात वेगानं घोडदौड करीत आहे. पण त्याचबरोबर अनेक समस्या येथील सुव्यवस्थेचा घास घेण्यास टपलेल्या आहेत. भ्रष्टाचार नको तितका फोफावला आहे. जनतेच्या विश्वासाचा गळा घोटणारे भ्रष्ट राजकारणी हीच या देशातील विकासाची मोठी धोंड आहे.

शेतकऱ्यांचा प्रश्न तर त्याहून कठीण आहे ! जणू फॅशन आल्याप्रमाणे शेतकरी आत्महत्या करताहेत. कधीमधी एखादी थातूरमातूर योजना राबवून त्यांच्यासाठी खूप भव्यदिव्य केल्यासारखे शासनाद्वारे भासवले जाते. शेतकऱ्यांना आत्महत्या करावी लागणे म्हणजे त्यांना जगण्याचा अधिकार नाकारण्यासारखेच आहे. होय, ते व्यवस्थेचा बळी ठरताहेत. देशाच्या पोशिंद्यावर ही वेळ यावी यापेक्षा या देशाचे दुर्दैव ते काय ?

हे चित्र बदलण्यासाठी तरुणांनी, भूमिपुत्रांनी आता सजग व्हायला पाहिजे. ते बदल घडवू शकतात. कुठेतरी कधीतरी उद्रेक होऊन सरकारी संपत्तीची, वाहनांची

मोडतोड करणाऱ्या, दंगलीत परस्परांचे जीव घेणाऱ्या या शक्तीला एक सुनियोजित दिशा मिळणे गरजेचे आहे.

पण बऱ्याच लोकांचा आजच्या तरुणाईवर विश्वास नाही याचे उत्तम उदाहरण म्हणजे आम्हाला जवाहरनगरजवळ भेटलेले गृहस्थ !

“नमस्कार काका !” बाकावर बसलेल्या त्या गृहस्थाकडे जात आम्ही बोललो.

“नमस्ते नमस्ते !!” काकांनी डोळ्यांवरील चष्मा सावरला.

पांढरा शुभ्र शर्ट, पायजमा आणि डोळ्यांवरील जाड चष्मा त्यांच्या पोक्तपणाची जाणीव करून देत होता. त्यांना आमचा उद्देश सांगताच ते कडाडलेच..... “ते जाऊन तरुणांना सांगा. वायू प्रदूषणच काय, पण तुम्हां तरुणांच्या थेरांनी अवघी संस्कृती प्रदूषित होत आहे.”

“अहो पण —”

“काही नाही. आजची तरुणाई बेजबाबदार होत चालली आहे. आजच्या तरुणाईने इथला वायूच नव्हे; तर जमीन, पाणी, आकाश, संस्कृती सारेच प्रदूषित केले आहे. आजच्या तरुणाईने.....”

सुमारे अर्धा तास तावातावाने काकाजी महोदय आजच्या तरुणाईवर आगपाखड करीत होते व शेवटी काहीच सुचेना तेव्हा नुसते धुसफुसत राहिले !

विनोदाचा भाग सोडल्यास त्यांच्या तक्रारीत तथ्य असेलही; पण त्या काकाजी महोदयांना कुणी सांगावे की या राष्ट्राचा विकास घडवणारी, या देशाचा झेंडा भविष्यात उंच उंच नेणारी ही तरुणाईच आहे. पण —

याच तरुणांतील, सामान्यातील एखादा जेव्हा सत्तेच्या खुर्चीवर बसतो; दुर्दैवाने तेथील भ्रष्टाचारी व्यवस्थेचा भाग बनतो ‘नि खुर्ची’ वाचवण्यासाठी केवळ धडपडतो. हीच तर खरी मेख आहे !

केरळची सफर - एक स्वप्नवत् अनुभव श्रीकांत गबाले S.Y.B.A. (U.R.) (Geography)

महाविद्यालयीन विद्यार्थीदशेचा कालावधी म्हणजे एक आनंददायी बहुविध पैलू असणारा कालखंड. बुद्धीच्या कक्षा हळुहळू जशा रुंदावत जातात, तसं युवावस्थेतील विविध धमाल गोष्टी करता येण्याचे हे दिवस ! अर्थात लेक्चरला बसणे, रोजच्या रोज अभ्यास करणे हे क्रमप्राप्त आहे. परंतु क्रीडा, परिसंवाद, नाट्यस्पर्धा, वादविवाद आणि सहली यांच्यातील सहभाग हा मला महत्त्वाचा वाटतो, ज्यामुळे व्यक्तिमत्त्वास पैलू पडत जातात. सुदैवाने २००७-२००८ या शैक्षणिक वर्षात मी UR (विद्यापीठ प्रतिनिधी) म्हणून विविध जबाबदाऱ्या सांभाळायची वेळ आली. प्राचार्य, शिक्षक, C.R. व मित्रांच्या सहाय्याने त्या पार पाडल्या. हे सर्व करीत असताना ' भूगोल विभाग ' विसरणे शक्य नाही, कारण याच काळात केरळच्या सहलींचे नियोजन, बैठका, उपक्रम, बुकिंग करणे व इतर तयारीने वेग घेतला होता. त्यातच माझ्या पथनाट्य स्पर्धा, त्यातील बक्षीसे मिळणे, काय काय म्हणून सांगू.

महाविद्यालयाचे वार्षिक स्नेहसंमेलन पार पडले. भूगोल स्पेशल असणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी केरळची केलेली तयारी व उर्वरित तयारी यामध्ये मी सहभागी झालो. संगणकावर सरांनी जाण्याची ठिकाणे, साईट सीईंग, हॉटेल, तेथील संपर्क सर्वांची इत्यंभूत माहिती एकत्र करून चार्ट केला होता. कन्याकुमारी, केरळ असे टायटल असणारी ११ दिवसांची Study Tour ची तयारी पूर्ण झाली.

११ दिवसांचे वैयक्तिक साहित्य, कॅमेरा, खाऊ असणारी बॅग तयार झाली. ६ मार्च ते १६ मार्च धमाल करायची ही स्वप्न उराशी बाळगलेली. ठरल्याप्रमाणे गाडी (रेल्वे) ७.१५ मि. ची असतानाही धावपळ होऊ नये

म्हणून सरांनी सर्वांना सायं. ६.०० वा. रेल्वे स्टेशनच्या प्रमुख प्रवेशद्वाराजवळ येण्यास सांगितले. सर्व पालकांसह जमाही झालो. S7, S5 असे रेल्वेचे डबा क्रमांक आम्हास अगोदरच सांगण्यात आले होते. गाडी प्लॅटफॉर्मवर येताच शांतपणे आम्ही बुकिंग केलेल्या डब्यात बसलो. गाडी सुरु झाली. रात्रीचे भोजन, गप्पा गोष्टी झाल्या आणि शांत झोपलो. उद्याचा पूर्ण दिवस, रात्र संपून तिसरा दिवस उगवला. उगवत्या व मावळत्या सूर्यास एकाच ठिकाणाहून जेथे एकत्र पाहता येते ते भारताचे दक्षिणेचे अंतिम टोक असणाऱ्या कन्याकुमारीत आम्ही दु. १२.०० वाजता उतरलो. थकवा होता पण कुतूहल, नवीन ठिकाण याविषयीच्या आनंदामुळे रिलॅक्स वाटले आणि आश्चर्य म्हणजे रेल्वे स्टेशनबाहेर आम्हाला निवासस्थानी नेण्यासाठी गाडी थांबली होती. विवेकानंद केंद्रात प्रशस्त निवासाची व्यवस्था करण्यात आली होती. भोजन व्यवस्था पूर्ण महाराष्ट्रीयन होतीच पण आम्ही केळीच्या पानावर तामिळ पद्धतीचे भोजन घेतले.

दुसऱ्या दिवशी पहाटे उठून सूर्योदय पाहणे , सोनेरी वाळूचा किनारा पाहणे व नंतर विवेकानंद स्मारक पाहणे इत्यादीची यादी माहित असल्याने कुतूहल शिगेला पोहोचले होते. खरच पहाटे त्रिवेणी पर्यंत (केंद्रापासून २० मिनिटे चालत वेळ) म्हणजेच अरबी समुद्र , बंगालचा उपसागर व हिंदी महासागर यांच्या संगमावर पोहोचलो आणि धन्य झालो. हळूहळू सूर्योदय होत होता. आपली सोनेरी किरणे भारतभूमीवर टाकत होता. त्यामुळे बीचवरील वाळू खरंच सोनेरी दिसत होती. मगच खरे पटले रुपेरी वाळूचे किनारे असतातच ; सोनेरी वाळूचेही किनारे असतात.

दुपारी २ ते सूर्यास्तापर्यंत कन्याकुमारी भ्रमण होते. ते सर्व पदपरिक्रमा (पायी) असल्याचे संयोजकांनी सांगितले होते. त्यातील एक अविस्मरणीय क्षण म्हणजे बोटीने दिवेकानंद स्मारकाकडे जाणे. आम्ही गेलो व सर्व पाहून अचंबित झालो. खूप काही पाहातोय , आनंद वाटतोय असं मॅडम व सरांशी बोललो पण ते म्हणाले खरी सुरवात तर उद्या होणार आहे.

आलिशान लक्झरी व्हिडिओकोच गाडी सज्ज. नाव ' मारिया '. गाडी पाहूनच प्रसन्न वाटले. प्रशस्त जागा, पडदे, कुशन्स, व्हिडिओ, ऑडिओ सर्व सुविधा संपन्न बस आम्हाला पाच दिवस तामिळनाडू, केरळ फिरवणार म्हणजे चक्क मोबाईल हौस ? आनंदाला पारावार उरला नाही. गाडीत कोणाचीच जागा निश्चित ठरवायची नाही. कुणी कुठेही मुक्तपणे बसायचे हे ठरलेले होतेच. पण ही सहल (Trip) अभ्याससहल आहे. (Study Tour) याचेही वारंवार भान होते. म्हणून अंतर, गाव, प्राकृतिक रचना, हवामानातील बदल, पोशाख, भाषा यांचे लेखन करायचे होतेच आणि तेही प्रत्यक्ष पाहून, अनुभवून. (Observation) हे आम्ही कोणीच विसरलो नाही.

गाडी सकाळी ६.३० वाजता तयार. सर्व जण तयार. कोणीतरी मध्येच म्हणाले, " सर आज आपण कोठे जाणार ? " सर चातुर्याने म्हणाले , " चार्ट पुण्यातच दिला आहे तो पहा. उत्तर मिळेल. " मी गुपचूप बॅगमधून चार्ट काढला. त्यातला कार्यक्रम भरणेच होता. १) सूचिंद्रम मंदिर २) वूडन पॅलेस ३) त्रिवेंद्रम झू (zoo) ४) चहाचे मळे ५) अननसाचे मळे ६) रबराचे मळे ७) कॉफीचे मळे भरणेच कार्यक्रम वाचला आणि ' येस 55 ' म्हणालो.

गाडी सकाळी ७ वाजता प्रसन्न वातावरणात चालू झाली. पश्चिम घाट जिथे संपतो ते पहिले ठिकाण व एकामागून एक वरील सर्व ठिकाणे पहात असताना मी स्वतःला विसरून गेलो होतो. सगळे स्तब्ध होते. अवाक

झाले होते. काय हे निसर्गाचे लोभस रूप. विस्तृत भाताचे, केळीच्या बागा, वेलची, कॉफी, रबर , अननस हे सर्व निसर्गाचे सौंदर्य पाहून गाडीतील सिनेमा , गाणी हे पाहण्यात मला रसच राहिला नाही. आम्ही प्रत्येक ठिकाणी थांबायचो , अभ्यासाचे मुद्दे टिपायचो. डोंगरच्या डोंगर चहांनी व्यापलेला , चार तास प्रवास रबराच्या मळ्यातून, गाडी मध्येच थांबली आणि आम्ही सर्वजण खाली उतरलो. मॅडम आणि सर सोबत होते. रबर टॅपिंग (चिक काढणे) कसे असते. मीरीचे वेल (black paper) , वेलची कोठे व कशी येते , कशी दिसते, कॉफी हिरवी, पिवळी, ब्राऊन सर्वकाही पहात होतो. कॅमेऱ्याने टिपत होतो व पेन ने सर्व लिहित असतानाच आलेप्पी हे मुक्कामाचे ठिकाण आले.

आलेप्पीचा मुक्काम पूर्व नियोजित होता. प्रत्येकास प्रशस्त निवास व्यवस्था होती. पाठ टेकल्या टेकल्या झोपी गेलो. उद्या आलेप्पी ते पेरियार प्रवास (तक्ता समोरच) होता.

सकाळीच १ किलोमीटर चालावे लागणार असे सांगितले. आम्ही सर्व जण तयारच होतो. चालू लागलो पण पाचव्या मिनिटालाच आश्चर्याने थक्क झालो. आलेप्पीचे कोट्टायम बोटीचा वेंबनाड सरोवरातून प्रवास करण्यास आम्ही सज्ज झालो. दुमजली बोट समोर उभी होती. ती फक्त आमच्यासाठीच होती. तळमजल्यात मोठा हॉल, सोफा, स्पीकर सर्व काही होते. पहिल्या मजल्यावर खुर्च्या मंडलेल्या. बोटीचा प्रवास सुरू झाला. हळूच विचारले किती वेळ ? मग कळले चार तास.

वेंबनाड सरोवर म्हणजे पृथ्वीवरील एक स्वप्नवत , नितांत सुंदर , विलोभनीय दृश्य. प्रवास सुरू होता. बोटीवर फक्त आम्ही आणि आम्ही मॉडर्नवालेच. कॅमेरे शुटिंग , नोंदवहीत नोंदणी, नृत्य गाण्यांचा आवाज व भोवताली हिरवा, निळा अप्रदूषित निसर्ग ! काय सांगू मन हरखून गेलं. खरंच आपण स्वर्गात आहोत का हे स्वप्न

आहे ? चिमटा घेऊन बघितला तेव्हा भानावर आलो व संयोजकांचे (मॅडम, सर यांचे) शतशः आभार मनातच मानले. बोट पुढे चालली होती. मध्येच बोटीचा मालक सरांच्या सांगण्यावरून म्हणाला, " तुम्ही पण बोट चालवू शकता " सांगा ! काय आनंद ? सर्वानी आळीपाळीने बोट सुद्धा चालवली, मध्येच थांबा आला.

वेंबनाडच्या तटावर एक छोटेसे हॉटेल (मध्यभागी) सर्वजण उतरले, आत्ताच पकडलेले मासे, फ्राय, नारळाच्या झाडावरून काढून शहाळे पिणे, कंदमुळाचा शिरा हा मेनू, मनसोक्त १ तास आनंद घेतला. पुढे २ तास बोटीचा प्रवास मनसोक्त झाला. कोट्यायम आले. आता पुढे काय ? दुपारचे बारा वाजलेले. बोटीतून ज्या ठिकाणी उतरलो. पुन्हा अवाक्. संयोजकांचे आभार. कारण आमची मोबाईल गाडी समोरच उभी, पुढे जायचे पेरियारला. प्रवास सुरू झाला आणि काय सांगायचे रबर मळे, चहाचे मळे, वेलची मळे, अननस मळे, कॉफीच्या बागा (उतरून , नोंदी करून) पहात गाडी धावत होती. उर भरून आले होते. त्यात गाडीत मौज मजा चालू होतीच. मजल दरमजल करीत आम्ही पेरियारला (टेकाडी) येथे पोहोचलो. निवास म्हणजे थ्री स्टार रिसॉर्ट होते. अगदी अलिशान ----

टेकाडीचा मुक्काम, भोजन, मसाल्याची दुकाने, चर्च, चहाची दुकाने रात्री १ वाजेपर्यंत फिरलो. केरळी भोजन (शाकाहारी) जेवलो. सांगता सोय नाही. लगेच रात्रीची अवलोक मिटिंग, त्यात उद्याची वेळ, अभ्यास व पाहण्याची दृश्ये यावर बैठक झाली.

दुसऱ्या दिवशी सकाळी पेरियार अभयारण्य, हत्ती, गवे, हरणे पाहण्यासाठी आम्ही सज्ज (रात्रीच)

पहाटे ५ वाजता उठून जायचे ठरले, पेरियार अभयारण्यात फिरण्याचे, बोटिंगचे तिकीट काढणे, स्वच्छ हवा अनुभवणे, जंगल पदभ्रमण. सर्व भरगच्च कार्यक्रम फक्त

सकाळचा.

भारत मौसमी हवामानाचा देश. उन्हाळा, पावसाळा, हिवाळा, ऑक्टोबर उष्मा असे चार ऋतू असणारा आहे हे आम्ही भूगोलप्रेमी अभ्यासत होतो पण प्रत्यक्षात अनुभवले सुद्धा. भल्या सकाळी हिवाळा - गार थंडी, थोड्या वेळाने मोठा पाऊस आला. सर्व भिजलो, भिजल्या अवस्थेतच बोटीत बसलो. बाटी म्हणजे शांत, जंगलातील प्राणी पाहण्यासाठी जलाशयातून जंगल दृष्टी टाकून प्राण्यांचे नैसर्गिक दृश्य पाहणे. वनविभागाच्या बोटीत सर्वजण कॅमेरा, हँडीकॅम, दुर्बिण घेऊन सज्ज झालो. बोट सुरू झाली, स्तब्धता, कारण जंगलातील नैसर्गिक स्थितीत प्राणी पाहण्याचे भाग्य. हे भाग्य सफल झाले. ३०.३२ गव्यांचा कळप, हरणांचे, रान डुकरांचे व हत्तीचे कळप जंगलात या उघड्या डोळ्यांनी पाहिले. स्तब्धच झालो. हे सर्व स्वप्न पडल्यासारखे वाटत होते. हा कार्यक्रम ठरल्यावेळेत पूर्ण करून आम्ही पुढचा (सकाळचाच) उपक्रम पूर्ण करण्यास निघालो. गाडी दाट जंगलाच्या दिशेने निघाली. मध्येच थांबली. सर्वजण उतरा असा आवाज आला. खाली उतरलो, पाहतो तर काय ? ' हत्तीच्या सवारी ' च्या ठिकाणी आलो होतो. चार जणांनी हत्तीवर बसायचे. १ तास जंगलातून सफर. सांगा अजून काय पाहिजे ? टेकाडीचा कार्यक्रम / अभ्यास विलोभनीय होता. आम्ही सर्वानी तो नोंदविला. या आनंदात पुढे काय चा विचार करीत रात्री झोपलो.

सकाळी पेरियार ते एर्नाकुलम प्रवास, तक्त्यात असंख्य साईट सीन, मन हरखून गेले.

पहिलाच अभ्यासगट म्हणजे ' ग्रीन व्हॅली ' दर्शन. असंख्य फुले, आयुर्वेदिक वनस्पती, व्हॅनिला, वेलची, रबर, फुले, काळी मिरी, कात सर्व काही एकत्रित असलेले हे उद्यान मार्गदर्शन मिळाले.

उद्या होते एर्नाकुलम. निवास आनंद भवन, प्रशस्त

खोल्या , उत्तम व्यवस्था आणि उद्या पाहणार होतो. बोलगट्टी आयलॅंड (बेट) , मिटांजटी, चायनिज फिशिंग नेट, पोर्तुगीजांचा महाल, वास्को -दी - गामाचे चर्च. सर्व काही पाहिले. चायनिज फिशिंग नेट मधील मासेमारी करण्याचे कौशल्य व ताजे मासे घेऊन तयार करून खाण्याचे भाग्य सर्व काही साधून आले.

आणखी एक या दिवसभरात आम्ही नियोजन केलेले म्हणजे ' केरळी सांस्कृतिक केंद्राचा कार्यक्रम ' अति उत्कृष्ट !

कलाकार स्वतः मेकअप करत कला सादर करताना, सर्व केरळचे सांस्कृतिक खेळ पाहण्याचे भाग्यही लाभले.

शेवटचा कार्यक्रम ' शॉपिंग ' अनेकविध आनंदानी पार पडला. झाले.

उद्या पुण्याचा प्रवास, आणि खरंच एर्नाकुलम - पुणे. प्रवास सुरु झाला. जड अंतःकरणाने रेल्वेत पाऊल ठेवून मागे पाहिले. वाटले का जातोय परत.

भूगोलात तत्त्व आहे,

" जा - पहा - चिंतन करा - प्रश्न निर्माण करा व प्रश्नाचे उत्तर शोधायाचा प्रयत्न करा " भूगोल कळेल. हे वाक्य सत्य वाटले.

हिंडण्याने शहाणे होते याची अनुभूती आली.

काय लिहू, मी सारखे मॅडम व सर म्हणतोय ते गुरु म्हणजेच भूगोल विभाग प्रमुख कुलकर्णी मॅडम व आमचे विलास कांबळे सर व तांदळे काका यांना मनापासून धन्यवाद !

भूगोल विषय घेऊन स्वप्नातील दृश्य प्रत्यक्षात अनुभवले तो मीच. असे हे स्वप्नवत् केरळ.

आईस.....

संदेश मेश्राम (Msc. Botany II Part)

आई तुझ्या डोळ्यांतील सागरात

आहे गूढ किती सामावलेले,

नाजूक हे कमलनयन दुःख सारे प्यायलेले

आई वाढवलेस मज प्रसंगी राहून उपाशी

देह पवित्र न कुरकुरला, त्यागमुर्ती ग तू कशी अशी ?

घडवतांना आई मज सोसलेस खडतर गं आयुष्य

सुरकुतलेल्या चेहऱ्यावर तरी कसे ग निरागस हास्य ?

आई तुझ्या डोळ्यांतील सागरात

मी पाहतो माझेच प्रतिबिंब

तुझ्या स्वप्नातील 'साहेब'

मी तुज भिजवतोय सुखवर्षावात चिंब

आई मी ठरवलेय आता तुझ्याच स्वप्नांसाठी लढायचे

कारण -

तुझा हा सुरकुतलेला चेहरा;

दुःख प्यायलेले तुझे स्वप्नील डोळे;

कष्टात रापलेली तुझी कोमल त्वचा;

बळ देतायत मज जग जिंकायचे ! जग जिंकायचे !!

वनसंवर्धन

पल्लवी लक्ष्मण सुतार (MA-II), धम्मरत्न डांगे (MA - II)

अलीकडे प्रदूषणाविषयी बरेच काही आपल्या कानांवर अधूनमधून येत असते. प्रदूषणाचे दुष्परिणाम आता सर्वत्र मोठ्या प्रमाणात जाणवू लागले आहेत.

आपण राहतो त्या ग्रहगोलाची - पृथ्वीची अवस्था प्रदूषणामुळे बिकट झाली. पर्यावरणाचा अभ्यास करणाऱ्या मंडळींनी आता धोक्याचा इशारा दिला आहे. पृथ्वीवरील वातावरणाचा तोल ढासळत आहे. दिवसेंदिवस या वातावरणातील कार्बनडायऑक्साइडचे प्रमाण वाढत असून ऑक्सिजनचे प्रमाण घटत चालले आहे. याच गतीने जर प्रदूषण वाढू लागले, तर लवकरच पृथ्वीवरील वातावरण तप्त होईल व तशा वातावरणात मानवाला किंवा कुठल्याही सजीव प्राण्याला जगणे केवळ अशक्य होईल.

प्रदूषण समस्येकडे दुर्लक्ष करून चालण्यासारखे नाही. असे असूनही आज माणूस याबाबत असावा तेवढा जागरूक नाही. नुकताच जागतिक पातळीवर - 'वसुंधरा दिन' साजरा करण्यात आला. 'पृथ्वीला वाचवा आपल्या पृथ्वीची काळजी घ्या.' हा या दिवसाचा संदेश होता. भारतातही हा 'वसुंधरा दिन' साजरा झाला. पण त्यामागचा हेतू, प्रयोजन किती भारतीयांपर्यंत पोहोचले? काही वर्षांपूर्वी 'वसुंधरा दिन' या दिवशी कलकत्ता येथे प्रचंड प्रमाणावर वृक्षतोड झाली आणि मध्यप्रदेशातील काही अभयारण्यात आगी लावण्यात आल्या. स्वतःच्या अल्प फायद्यासाठी जंगलरक्षक व ठेकेदार यांच्याकडून बेकायदेशीर जंगलतोड होत असते.

समाजातील कोणालाही त्याच्या गंभीर परिणामांची दखलही घ्यावीशी वाटत नाही. जंगले वाचविण्याची जबाबदारी शासनाची नसून समाजातील प्रत्येक व्यक्तीची ही जबाबदारी आहे याची जाणीव कुणालाही झालेली दिसत

नाही.

केवळ जंगलतोडीमुळे पर्यावरणाचा तोल ढळतो असे नाही महानगरे/कारखानेही या दुरावस्थेला हातभार लावत असतात.

दामोदर नदीमध्ये चुकीने लाखो टन तेल ओतले गेले, याची जाणीव काही सामाजिक कार्यकर्त्यांनी करून दिली आहे. परंतु त्याचे गांभीर्य कोणाच्याच लक्षात आलेले नाही. गावोगावच्या नद्यांमध्ये कचरा व सांडपाणी सोडले जात आहे. मळीमुळे शेत निकामी होत आहेत. पावसाअभावी वाळवंटे वाढू लागली आहेत. अशी अनेक संकटे आपल्यापुढे उभी आहेत. या सान्या गोष्टीवर जे प्रतिबंधात्मक असे अनेक उपाय आहेत. त्यापैकी एक म्हणजे वृक्षारोपण होय. अलीकडील काळात सामाजिक वनीकरणाची कल्पना रुढ होत आहे.

झाडे लावणे जितके आवश्यक आहे, त्याहूनही ती झाडे वाढवणे महत्वाचे आहे. सिमेंट काँक्रीटच्या या जंगलात हिरवा निसर्ग लोप पावताना दिसत आहे. यासाठी शहरातील राखीव भूखंडांवर टोलेजंग इमारत उभारण्याऐवजी गर्द झाडे लावावी म्हणजे वसुंधरा पुन्हा 'हरितश्यामल' बनेल.

या निसर्गाने मानवाला पावलोपावली प्रेरणा दिली आहे. जसे अडचणी-अपयश हे प्रत्येकाच्या जीवनात येतात त्यावर मात करायची हा संदेश जाळे विणणारा कोळी आपल्याला देत असतो. 'चिकाटी असली की असाध्य ते साध्य करता येते.' हे आपल्याला झाडावर लोंबकळणारे मधमाश्यांचे भलेमोठे पोळे सांगत असते. दहाजणींच्या सांघिक प्रयत्नांतून एवढा मोठा गव्हाचा दाणाही वाहून नेता येतो ही सहकाराची अमूल्य शिकवण

मुंग्या देतात. तर 'गात्रे थकल्यास मरण स्वीकारावे, पण परावलंबी होऊन लाचारीचे जीवन जगू नये.' ही स्वाभिमानाची शिकवण वनराज देतो.

स्वतः उन्हात उभे राहून दुसऱ्याला सावली देणारी झाडे माणसाला जणू अशी शिकवण देतात की - "अरे दुसऱ्यासाठी जगणे हेच खरे जगणे." आपल्याजवळ जे काही आहे ते दुसऱ्याला देत जा.

निसर्गचक्र खंडीत करण्याचा आपल्याला अधिकार नाही. हे आहे तसे अबाधित राखण्यात साऱ्या मानवजातीचे हित आहे.

वृक्ष ही अशी एक साधनसंपत्ती आहे की जी परत निर्माण होणारी आहे. वृक्षांची लागवड करून मानवाला या नैसर्गिक साधनसंपत्तीचा समतोल राखणे शक्य आहे. परंतु त्याने ही गोष्ट लक्षात न घेता अनेक शतके कठोरपणे आपली कुऱ्हाड वृक्षांवर चालविली. ते करताना त्याने आपल्या पुढच्या पिढ्यांना आपण काय वारसा ठेवणार आहोत याचाही विचार केला नाही.

२००१ च्या आकडेवारीनुसार भारतातील - अरण्यांखालील एकूण क्षेत्र ६,३३,३९७ चौ.कि.मी. आहे. देशातील फक्त १९.२७% भौगोलिक क्षेत्रात अरण्ये आहेत. अरण्यांचे तीन विभाग पाडले असून राखीव वने (५३%), सुरक्षित वने (३०%) अवर्गीकृत वने (१७%) आहेत. अशात-हेने आपल्या देशातील वनांचे क्षेत्र अतिशय सीमित आहे. याशिवाय दरवर्षी खाणकाम तसेच लागवडीसाठी आणि जळणासाठी १३ लाख हेक्टरांच्या वनांच्या क्षेत्रातील वृक्ष तोडले जातात.

जगातील अनेक देशांमध्ये अज्ञान गरिबी यातून मानवाच्या प्राथमिक गरजा व जनावरांसाठी चारा पुरविण्यासाठी वनांचा नाश केला जातो. प्रतिवर्षी उष्ण कटिबंधातील लक्षावधी हेक्टर जमिनीवर जंगलतोड होत आहे. औद्योगिक क्रांतीपूर्वी जगामध्ये एकूण भूक्षेत्रफळाच्या

४०% पेक्षा जास्त भागावर जंगले होती. आज जगाच्या एकूण भूक्षेत्रफळाच्या केवळ २६% भागावर जंगले आढळतात.

भारत व आफ्रिका खंडातील अनेक अविकसित देशांमध्ये जंगलव्याप्त प्रदेशांच्या अनेक भागातून आजही स्थलांतरीत शेती व्यवसाय केला जातो. या पद्धतीमध्ये पिके लावण्यासाठी जंगलातील जमिनीचे तुकडे तेथील झाडे जाळून साफ करण्यात येतात. या प्रक्रियेत वनसंपदेचा न्हास होतो. अनेक दुर्मिळ वनस्पती नष्ट होतात.

अॅमेझॉन जंगल हे औषधी वनस्पतींचे आगार आहे. या जंगलात मिळणाऱ्या औषधी वनस्पती अनेक असाध्य रोगांवर रामबाण औषधे आहेत. या जंगलातील वृक्षांच्या छायेत प्राण्यांच्या अनेक जाती नांदतात. लोक स्वतःच्या स्वार्थासाठी भूमी बळकावण्यासाठी प्रचंड प्रमाणावर वृक्षतोड करतात. तसेच अनेक कारणांमुळे निसर्गावर वृक्षतोड केल्यामुळे अनेक परिणाम होताना दिसतात.

वनाखालील क्षेत्र कमी झाल्यामुळे मृदेची मोठ्या प्रमाणात धूप होऊन ती नापीक बनते, शिवाय नद्यांनी वाहून आणलेल्या गाळाचे संचयन होऊन पात्र उथळ झाल्यामुळे विध्वंसक पूर येऊन प्राण व वित्त हानी होते.

अशाप्रकारे वृक्षतोड केल्यामुळे त्याचा प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष परिणाम परिस्थितीवर होऊन पर्यावरणातील निसर्गचक्रात बाधा निर्माण होऊन अशा अनेक समस्यांना तोंड द्यावे लागते. त्यामुळे संपूर्ण सजीव सृष्टीला धोका निर्माण होतो.

मानवाने आपल्या स्वार्थासाठी व अज्ञानाने बेसुमार जंगलतोड करून पर्यावरणाचे अतोनात नुकसान केले आहे. त्यामुळे वनसंवर्धनाची आवश्यकता निर्माण झाली आहे. त्यासाठी वृक्षारोपणासारखे व्यापक कार्यक्रम सर्व स्तरांवरून हाती घेतले पाहिजे. वनसंवर्धनासाठी

संशोधने, चर्चासत्रे इ. कार्यक्रमांची आखणी व अंमलबजावणी झाली पाहिजे. यासाठी अनेक उपाय योजना करणे गरजेचे आहे.

१) वनस्पतीपासून उपलब्ध होणारा स्रोत अखंडपणे चालू राहण्यासाठी नवनवीन व शास्त्रशुद्ध पद्धतीने वनलागवड करणे गरजेचे आहे.

२) पाणलोट विकास - कार्यक्रमांतर्गत वाटीकरण बांधबंदिस्ती, बंधान्याच्या पायथ्याशी झाडोरा गवत वाढवून मृदा व वनसंवर्धनाचे कार्य महाराष्ट्रामध्ये चालू आहेत.

३) एकदा वृक्षतोड केल्यानंतर त्यांच्या जागी नवे वृक्ष लावले गेले पाहिजे.

४) शहरांमध्ये वनांचे महत्त्व पटवून देऊन रस्त्यांच्या दुतर्फा झाडे लावली पाहिजेत.

५) समुद्र किनाऱ्यावर खान्या वान्याबरोबर पुळणीची वाळू व रेती खाचरात वाहून आल्यामुळे बरीचशी भातखाचरे ओस पडली आहेत. वृक्षांमुळे अशी धूप थांबविता येते, यासाठी समुद्र किनाऱ्यास समांतर झाडांचे संरक्षणपट्टे वाढविता येतील. या झाडांमुळे वान्याचा माराही थांबविता येतो.

६) जिथे जिथे शक्य आहे तिथे वृक्षारोपण केले पाहिजे. ती रोपे जगविली पाहिजेत म्हणजे जमिनीवरील वृक्षांची संख्या वाढेल.

अशाप्रकारे शहरांमध्ये, देशांमध्ये, राज्यांमध्ये वृक्षसंवर्धनाचे महत्त्व पटवून दिले पाहिजे. तरच आपण या सृष्टीला वाचवण्यात यशस्वी होऊ. प्रत्येक नागरिकाने वृक्षसंवर्धनाचे महत्त्व पटवून घेतले तर ही सृष्टी पुन्हा हरितश्यामल होईल.

दूरदर्शन, रेडिओ अशा वाहिन्यांवर नको वाटणाऱ्या जाहिरातीपेक्षा वृक्षसंवर्धनाबाबत सतत लोकांना प्रोत्साहन दिले तर त्याकडे लोकांचे लक्ष वेधले जाऊन वृक्षारोपण

अनेक ठिकाणी, घरांच्या बाहेर, रस्त्यांच्या दोन्ही बाजूस करता येईल.

रस्त्यांवर नट-नट्यांचे अवाढव्य बॅनर्स लावण्यापेक्षा त्याऐवजी वृक्षसंवर्धनाविषयी चांगल्या गोष्टी कशाप्रकारे करता येईल यासंबंधित माहिती लिहिल्यास ते बॅनर्स अधिक योग्य वाटतील.

अशा रीतीने वृक्षसंवर्धन वनीकरण, वृक्षारोपण अशी वेगवेगळी जरी नावे असली तरी आपला चांगला हेतू साध्य करणे अधिक गरजेचे आहे.

माणुसकी

कु. शिंदे रुपाली बापूराव
Msc. Botany I Part

माणूस म्हणून जन्माला आला

माणूस म्हणूनच जग

स्वार्थाचा करून त्याग

जनतेसाठी झट.

लोकशाहीच्या नावाखाली

नको करू भ्रष्ट जनता सारी

लोकांसाठी करून थोडे कष्ट

पुण्याई मिळव या जनतेची

माणूस म्हणून जगताना

आचरण नको करू दैत्यांचे

सत्याचा मार्ग अवलंबून

असत्याचा काढून टाक काटा

खुर्चीसाठी नको धरू पाय लोकांचे

आशीर्वाद त्यांचा ठरेल शाप तुझ्यासाठी

दारिद्र्य करून जनतेचे दूर

आशीर्वाद घे या जनतेचा

माणुसकीला नको पोहचवू धक्का

कधी माणूस म्हणून जग अन् माणुसकीला जागं ठेव.

शोध - निसर्गरम्य ठिकाणांचा

पल्लवी लक्ष्मण सुतार (MA-II)

असं म्हणतात की, भटकणाऱ्यांमध्ये दोन प्रकार आहेत. एक म्हणजे संधी मिळाली की, पाठीला सॅक लावून तैय्यार ! या अशा मंडळींना वाहनं कुठलंही असो, ऋतू कुठलाही असो - काही फरक पडत नाही. जातोय तिथं रहायची सोय, खाण्यापिण्याची सोय होईल का ? असे किरकोळ प्रश्न त्यांच्या मनातही येत नाहीत. पण दुसऱ्या प्रकारात मोडणाऱ्या बहुतेकांचं असं नसतं. आलं मनात की, चालले भटकायला; असं ते करत नाहीत अशी मंडळी बऱ्याचदा वर्षातून एक-दोनदा ठरवून कुठेतरी सहलीला जायचे बेत आखतात.

आपल्या देशाला निसर्गाने इतकं भरभरून दिलं आहे की, ते बघताना दोन डोळे अपुरे पडावेत. आपल्याला निसर्गावर प्रेम करायला शिकवावं लागत नाही. आपल्या मनात कुठंतरी ते असतेच. फक्त रोजचं आयुष्य जगताना त्याला नेहमी बरोबर राहता येत नाही. पण असे बरेच दिवस तेच-तेच आयुष्य जगून झालं की आपल्यापैकी प्रत्येकालाच वाटायला लागतं - 'आता काहीतरी बदल हवा' ! या चाकोरीतून उठून कुठंतरी दुसरीकडे जाऊया. फक्त भटकायची इच्छा हवी. अस्सलपणाची ओढ हवी. निसर्गाच्या जवळ जायची. ओढ लागली तर - समुद्रकिनाऱ्यांवर भटकण्यावाचून पर्याय नाही. समोर अथांग पसरलेला निळा समुद्र, त्याच्या किनाऱ्यावर लाटांचे येणारे आवाज ऐकणे, यापेक्षा निसर्गाच्या जवळ जाणं म्हणजे अजून काय असतं ! भारतात असे अनेक विलोभनीय समुद्रकिनारे आहेत पण इतकं लांब जायचीही गरज नाही. आपल्या कोकणच्या भूमीत कितीतरी सुंदर, गर्दीचा स्पर्श न झालेले समुद्रकिनारे आहेत.

१) वेळणेश्वर हेदवी - कोकणातलं एक गाव वेळणेश्वर.

व्यावसायिक पर्यटन स्थळ म्हणून हे अजून विकसित झालेले नाही. त्यामुळे त्याचा वेगळेपणा टिकून आहे. पुण्यापासून ते दोनशेनव्वद कि.मी. आहे. ताम्हिणी घाटातून माणगाव मार्गे / कोयने मार्गे थेट चिपळूणगावात उतरून वेळणेश्वरला जाता येतं.

वेळणेश्वरला शंकराचं पुरातन मंदिर आहे. या मंदिराच्या बाजूने समुद्रकिनाऱ्याकडे पायवाट जाते. येथील सूर्यास्त खरोखरच प्रेक्षणीय असतो. लाटांवर पसरलेलं सूर्यबिंब, नितळ सागरलाटा, पाठीशी दाट झाडी व दोन्ही बाजूला डोंगरकडे. समुद्रकिनाऱ्यावरची शांतता मन मोहवून टाकते. अतिशय सुंदर आणि शांत असा हा समुद्रकिनारा आहे.

वेळणेश्वरला महादेवाचं खूप प्राचीन म्हणजे हजार वर्षांपूर्वीचं मंदिर आहे. इथून जवळच फक्त आठ कि.मी. अंतरावर बुधलचा डोंगर आहे. तो २० मिनिटात चढता येतो. इथून समुद्राचं अतिशय रम्य स्वरूप दिसतं. बुधलची अर्धा-पाऊण कि.मी लांबीची अर्धवर्तुळाकार उथळ पुळण हे बुधल गावाचं वैशिष्ट्य ठरतं. दोन्ही बाजूस टेकड्या, मध्ये पुळण व बाजूला टुमदार वस्ती हे दृश्य विलोभनीय वाटतं.

इथलं गणपतीचे मंदिर प्रसिद्ध आहेच पण इथला समुद्रकिनारा अप्रतिम आहे. शिवाय इथे अलीकडेच एक घळ तयार झाली आहे. भरतीच्या वेळी या घळीतून २०-३० फूट उंचीच्या लाटा उसळतात. ज्यांना इतर कशाही पेक्षा समुद्राचं आणि निसर्गाचं सौंदर्यच अनुभवायचं आहे त्यांच्यासाठी वेळणेश्वर आणि हेदवीचा समुद्रकिनारा म्हणजे पर्वणी आहे.

२) देवबाग - तारकली - देवबागचा समुद्र व करली

नदीच्या संगमामुळे तयार झालेला वाळूचा त्रिभुज प्रदेश म्हणजे तारकली. शांततेची आवड असणाऱ्यांसाठी तारकली हे उत्तम ठिकाण आहे. मालवणहून हे ठिकाण फक्त सात कि.मी. आहे. तारकलीचा समुद्रकिनारा स्वच्छ आणि अतिशय सुंदर आहे. येथे बॅकवॉटरमधून बोटीची सैर सुरू केली आहे. इथून जवळच देवबाग गाव आहे. याच्या एकाबाजूला अरबी समुद्र आणि दुसऱ्या बाजूला तारकलीची खाडी आहे. देवबाग हे गाव आणि इथला किनारा निवांतपणाचा अनुभव न देईल आणि मन मोहवून न टाके तर नवल !

३) कुणकेश्वर - मिठबाव - देवगडपासून २० कि.मी.वर असलेलं कुणकेश्वर हे सिंधुदुर्ग जिल्ह्यातील स्थळ. कणकेश्वर मंदिराच्या शिखरावरची चित्रं अवश्य पाहण्यासारखी आहेत. गाभाऱ्यात शिवपिंडीशिवाय पार्वतीची मूर्ती आहे. माघ महिन्यात इथे खूप मोठी जत्रा भरते. मंदिराच्या मागच्या बाजूला समुद्रकिनारा असून बाजूला उंच डोंगर आहेत. खडकाळ किनारा आणि त्यावर आदळणाऱ्या लाटांचा आवाज इथल्या आसमंतात घुमून जातो. हा सगळा परिसर म्हणजे एक उत्कृष्ट लँकस्केप आहे. इथून १२ कि.मी. वर मिठबाव हा सुरेख बीच आहे. इथला समुद्रकिनाराही खूप रम्य आहे. पांढरीशुभ्र रेंती, स्वच्छ किनारा व सागरी पक्षांची संगत या वैशिष्ट्यांमुळे मिठबावला महत्त्व प्राप्त झाले आहे. कुणकेश्वर आणि मिठबाव समुद्रकिनाऱ्यापासून १५ कि.मी. वर कोटकामते गावात भगवती देवीची मूर्ती आहे. मंदिराचे प्रचंड लाकडी खांब, वरचा कोरीव भाग, जुन्या घंटा, देवीची सुबक मूर्ती हे मंदिराचं वैशिष्ट्य आहे. कोटकामते गावही टुमदार आणि निसर्गसौंदर्याने नटलेलं आहे.

४) सागरेश्वर-निवती - वेंगुर्ला हे मुंबईपासून तसं बरंच लांब ५२४ कि.मी.वर आहे. इथे जायला-यायला प्रत्येकी

एक दिवस लागतो. कोकणचं निसर्गसौंदर्य इथे अगदी पुरेपुर दृष्टीला पडतं. वेंगुर्लाच्या परिसरात अनेक छोटी गावं व छोटे समुद्रकिनारे आहेत. इथल्या सागरेश्वराला पांढऱ्या वाळूची टेकडी तुडवत गेल्यावर एकदम समोर निळ्या समुद्राचं दर्शन घडतं. या ठिकाणी सागरेश्वर मंदिर असून जवळच जुने असे चर्च आहे.

वेंगुर्लापासून १५-१६ कि.मी.वर निवती समुद्रकिनारा आहे. याच्याजवळच भोगवे गाव आहे. कली नदीच्या संगमामुळे या गावाला एक आगळंच सौंदर्य प्राप्त झाले आहे. निवती किल्ल्यामुळेही या परिसराला ऐतिहासिक पार्श्वभूमी लाभलेली आहे. या परिसरात नेऊरचं कलेश्वर मंदिर. दापोलीचा मठ ही ठिकाणंही बघण्यासारखी आहेत.

शिरोड्याहून वेंगुर्लाला जाताना निसर्गरम्य मेचिमाड गाव लागत. सुमारे २०० फूट उंच लहान-मोठ्या टेकड्यांच पार्श्वभूमी त्याला लाभली आहे. इथल्या किनाऱ्यावर केलेल्या सुरुच्या लागवडीमुळे समुद्रकिनाऱ्याला एक वेगळाच देखणेपणा प्राप्त झाला आहे.

समुद्राचं ते विराट, कधी रौद्र तर कधी शीतल रूप बघून आपण निसर्गापुढे किती छोटे आहोत याची जाणीव होते. कुठल्याही मोसमात आलं तरी इथल्या सौंदर्याचा आलेख उतरत नाही. उन्हाळ्यात आपण समुद्र किनाऱ्यांची तापती वाळू टाळत असलो तरी कोणत्याही मोसमात इथं जाणं आल्हाददायक ठरू शकतं. त्यामुळे निसर्गाच्या जवळ जायचं असेल तर समुद्रकिनाऱ्यांशी दोस्ती करण्यावाचून पर्याय नाही.

मला उमगलेली मधमाशी

वृषाली सु. शिंदे, (F.Y.B.A.)

आळस तिजला ठाऊक नाही ।
सर्व दिवस ती खपते पाही ।
थंडी ऊन म्हणेना काही ।
आनंदाने नाचत राही ।

असा आदर्श निर्माण करून देणाऱ्या मधमाशांच्या केंद्राला प्लॅनिंग फोरम आम्ही विद्यार्थ्यांनी, देशमुखसर व शेंडे सरांसह १५ फेब्रुवारीला भेट दिली.

तिथे गेल्यावर त्या उडणाऱ्या मधमाशांना पाहून जाणवलं की, त्या जणू काही म्हणत आहेत, "या मैत्रिणींनो, मी तुमचीच लहान बहीण पण, तुमचं तर माझ्याकडे दुर्लक्ष झालयं, तर मला समजून घ्या. माझं महत्त्व जाणून घ्या." मला त्यांची व्यथा जाणवली की, खरचं बहुतेक लोक मधमाशांची पोळं दिसली की जाळतात, तोडून टाकतात. असा विचार करत असताना मला एकदम सरांचा आवाज आला, "चला आता आपल्याला म्युझियम पहायचयं." मग आम्ही सर्वजण तेथे गेलो.

तिथं गेल्यावर आम्ही सर्व विद्यार्थ्यांना तेथील एम.डी. गावकरसरांनी मधमाशांविषयी अमूल्य अशी माहिती दिली. ती माहिती इतकी अप्रतिम होती की, मधमाशांचे महत्त्व त्यातून झळकत होतं. आणि त्यांच्याकडून मानवजातीला किती आदर्श घेता येईल, याचेही त्यांनी वर्णन केले.

मला असे वाटते की आपल्याला फक्त फुलं दिसतात. त्या फुलातला गोड, मधुर असा मध दिसतच नाही. तो मध फुलाला धक्काही न लागता ती मधमाशी हलक्या फुलक्या नाजूक हालचाली करून हळून त्या फुलातून शोषून घेते. खरचं, ज्या प्रकारे प्रत्येक फुलात मध हा असतोच तसे प्रत्येक माणसात काही ना काही तरी विशेषत्वाने घेण्यासारखा गुण हा असतोच. मधमाशी सारखा समोरच्यातील गोडपणा घेण्याची कला जर आपल्याला अवगत झाली तर हे जग मधमाशीच्या पोळ्यासारखे गोड झाल्याशिवाय राहणार नाही. मतभेद, भांडणे होणारच नाहीत.

भारतीय संस्कृतीमध्ये साधुसंतांनी, ऋषीमुनींनी

गृहस्थाश्रमानंतर, वानप्रस्थाश्रमात जावे असा संदेश दिला. महातारपणात कुटुंबापासून दूर जाऊन एकांतात प्रभुस्मरणात, अनंतात विलीन व्हावे असे सांगितले. पण प्रत्यक्षात मात्र हे तत्त्व तर मधमाश्या आपल्या कृतीतून आजही पाळतात. त्या माशीला आपला अंतकाळ जवळ आलेला कळलं की, ती माशी आपल्या पोळ्यापासून दूर जाऊन मरण पावते. परंतु, मनुष्याने मात्र ही शिकवण ग्रंथातच ठेवली आहे.

ही मधमाशी कणाकणाने, फुलाफुलांतून ऊन-पाऊस-वारा असा कोणताही बहाणा न करता रात्रंदिवस उद्योगप्रिय बनून मध गोळा करते. एवढा वर-वरचा देखील गुण तिच्या जीवनातून मनुष्यप्राण्याने आपल्या जीवनात आणण्याचा प्रयत्न केला; तर माणसाला उपयोग होईल. मनुष्यप्राण्याजवळ उपजत असणाऱ्या मन, बुद्धी, कल्पकता, विचार अशा या दैवी देणगीच्या जोरावर जगातील चांगल्या चांगल्या गोष्टी घेऊन आळस न करता कल्पकतेने सतत उद्योगप्रिय होऊन मधमाशीसारखे सर्वांना बरोबर घेऊन एकोप्याने जर राहण्याचा प्रयत्न केला तर आंतरराष्ट्रीय असणारे प्रश्न कधीच नाहीसे होतील.

अजून एक महत्त्वाची गोष्ट म्हणजे, राणी मधमाशीच्या स्त्रावातून जशा इतर मधमाशांचा क्रोध नाहीसा होतो त्याप्रमाणे, मधमाशीच्या या शिकवणीतून आपल्या राष्ट्रातील अणुशक्तीचा मधासारखा गोड उपयोग केला जाऊन अणुबॉम्बसारखा क्रोध गळून पडेल, नष्ट होईल.

मधमाशांसारखे मानवजातीवरही परमेश्वराने कृपा करावी अशी मी प्रार्थना करते. तसेच तिची ओळख मानवापर्यंत पोहोचवणाऱ्या मधुमक्षिका संस्थेच्या, गुरुजनांच्या, लेखकांच्या चरणी कृतज्ञतापूर्वक नतमस्तक!

फुलाफुलांकडे धाव घेणारी

गोड-गोड मध टिपणारी

अनमोल संदेश देणारी

अशी ही मधमाशी, अशी ही मधमाशी

गरज वसुंधरेच्या संरक्षणाची

कु. प्रीतम भागवत खामकर, ११ वी क (विज्ञान)

कधी संपायची वाट ? कधी मिळेल विसावा ?

तुला एकट्याला ठावे, आकाशातल्या देवा

खरंच आपण राहतो ती पृथ्वी म्हणजे वसुंधराच हो ना ! तिचे स्वरूप ही अफाट व मनोवेधक आहे ! उंच उंच पर्वत शिखरांनी नटलेलं ! इवल्या इवल्या गवताच्या पाल्यापासून ताडामाडाच्या वृक्षराजींनी बहरलेलं ! घनदाट जंगल, प्रचंड जलाशय, दऱ्या-खोऱ्यांनी व्यापलेलं अगदी असच आहे तिच रूप. मित्रांनो, वसुंधरा म्हणजे विश्वाच्या विशाल साम्राज्यात सजीव सृष्टी धारण करणारा एकमेव घटक म्हणूनच आपल्या पूर्वजांनी तिला देवता मानले. वसुंधरा ही महान उदार ! जीवसृष्टीच्या भरणपोषणासाठी ती अनंत भरभरून देते. पण अशा या उदार अंतःकरणाच्या मातेची आपण काय कदर करतो. तिचे वातावरण दूषित करतो. तिच्या पर्यावरणाला बाधा आणतो. तिचे नैसर्गिक स्वरूप आपण अगदी कुरूप करतो. परंतु; याचा परिणाम आपल्या भावी पिढींना भोगावा लागणार आहे. याचाही आपण कधी विचार करत नाही.

निसर्गाच्या सान्निध्यात एकटेपणा दूर होतो. मला तर वाटते फुरसतीच्यावेळी निसर्गाच्या सान्निध्यात जावे, गाणे मनापासून ऐकावे, ओढ्याचे ते खळखळणारे संगीत ऐकून तृप्त व्हावे आणि मजेत गाणे गुणगुणत त्या थंड हवेत विरघळून जावे परंतु; आज तुम्ही-आम्ही यापासून पारखे झालो आहोत. ५०-६० वर्षांपूर्वी या माळरानाने जणू हिरवी शालच पांघरली आहे, असे वाटत असायचे. पाऊस अगदी नको-नको करून सोडायचा, गणपतीच्या सोंडेतून निघाला तर घाटमाळेतून गुंतायचा. आता मात्र परिस्थिती बदलत आहे. आता लोकसंख्येमुळे अनेक समस्या डोके वर काढत आहेत. लोकसंख्या वाढ झाली त्यामुळे अनेक

कारणासाठी वृक्षतोड मोठ्या प्रमाणात करण्यात आली आणि पाऊस कमी याचा परिणाम दुष्काळी परिस्थिती निर्माण होण्यास झाला.

आज पर्यावरणाचे चक्र बिघडत चालले आहे ते फक्त मनुष्यप्राण्याच्या स्वार्थासाठी त्याने केलेल्या कृतीमुळेच. वाहनांची संख्या आज क्षणाक्षणाला वाढत आहे. त्यामुळे ध्वनिप्रदूषण, हवा प्रदूषण या समस्यांना हात दिला जात आहे. 'लोकसंख्या वाढ हे सर्व प्रदूषणांचे आणि वसुंधरेच्या सौंदर्य न्हासाचे मूळ स्रोत म्हणता येईल. असे म्हटले जाते की, "चीनची स्पर्धा पर्यावरण संवर्धनासाठी व जास्त पदकांशी, आमची मात्र त्यांच्या, फक्त लोकसंख्येशी." लोकसंख्यावाढ यामुळे मनुष्याच्या गरजांच्या प्रमाणात वाढ झाली.

काही ठिकाणी कारखानदारी तर कोठे उपासमारीची समस्या वाढली आणि म्हणूनच जलप्रदूषण, वायुप्रदूषण, भूप्रदूषण, ध्वनिप्रदूषण यासारखे प्रश्न डोके वर काढत आहेत.

मनुष्याच्या अशा निष्काळजीपणामुळे धरणीमाता थकली आहे. मानवजातीचे प्रचंड ओझे वाहणे आता तिला कठीण झाले आहे. खरंचच ती काय-काय सहन करणार ? परंतु शेवटी एवढेच सांगावेसे वाटते. "यादृशं पापते बीजं क्षेत्रमासाद्य कर्षकः ।

सुकृते दुष्कृते वापि, तादृशं लभते फलम् ॥"

खरंचच, या सुभाषिताप्रमाणे हे सिद्ध होते की, मनुष्य ज्याप्रमाणे कृती करतो म्हणजेच ती वाईट किंवा चांगली असेल त्याचप्रमाणे त्याला फलप्राप्ती होते. आज मनुष्याने, जिने सतत आपल्याला मदत केली, जी सतत आपल्या अस्तित्वासाठी झटत असते, तिच्याकडे, तिच्या

अवस्थेकडे दुर्लक्ष केले आहे. त्यामुळे त्याच्या या कृतीचे फळ त्याला मिळत आहे. अनेक समस्यांना तोंड द्यावे लागत आहे. पर्यावरण संतुलन बिघडले आहे. आज मनुष्य आवश्यक तितक्या सुखात जगतो आहे पण पुढे होणाऱ्या परिणामाची त्याने जागे होऊन दखल घेतली पाहिजे. नाहीतर आपल्या दुष्कृत्याचे दुष्परिणाम भावी पिढीला भोगावे लागतील. त्यामुळे जाता-जाता एवढेच म्हणेन.....

“जाग-जाग-जाग मानवा आज जाग ना,
पर्यावरणाचे संवर्धन तूच करना ॥”

“वरुणशल्य”

श्री. संदेश मेश्राम M.Sc. Part II (Botany)

रिमझिम रिमझिम बरसतांना पाऊस एकदा मला
म्हणाला,

“दारावर बसून असा एकाकी वारे आठवतोस
का गत क्षणाक्षणाला”

आठवणींचे नाजूक जाळे जाणतो जाळ्यात अधिक
गुंतशी मूढ तू, तुला न काही कळे.
याद ज्यांची उरे जपतोस दिलात तू
स्मरायला तुला त्याकडे वेळ नाही.

चिंब भिजवले होते मी एकदा तुम्हां याद त्या शहारलेल्या
क्षणांची मनी तुझ्या आहे
त्यांच्या नाही. टपरीवरच्या चहाची ती गरम चव जिभेवर
तुझ्या रेंगाळते त्यांच्या नाही.

त्यांना बघ, त्यांना बघ, आजही त्रासिकतेने माझ्यात
भिजतात मनुष्य त्यांचा चढवूनी साज ऑफिसला
जातात पैसे दमावणारी यंत्रेच ही कौतुक यांना माझे
राहिले नाही

सौंदर्य माझे उतरू दे लेखणीतून तुझ्या
मज नको जास्ती आणि काही

एकोनी ते शल्य वरुणाचे स्मरण झाले भूतकालाचे
या माणूस नावाच्या यंत्रासंगे गायिलेले गाणे बालपणीचे
‘येरे येरे पावसा तुला देतो पैसा.’

खेळ आयुष्याचा

श्री. संदेश मेश्राम M.Sc. Part II (Botany)

खेळ आयुष्याचा खेळतांना,
जीवनसमर हे लढतांना
मी मानली नाही हार कधी,
रक्ताळून पडताना
मी बळीराजा,

म्हणे मी पोशिंदा राष्ट्राचा
हसलोही नाही कधी
खुशामत ही ऐकतांना
बरबटलेलं पुढारीपण अन्

रक्ताळलेली संपत्ती तयांची
अभिमानाचे मज येई भरते,
वस्त्र फाटके लेवतांना
अपमान सारे पचवून,

लाचार होण्या पुन्हा सज्ज मी
नाही दिला हुंदकाही वेदनेचा,
काळीज फाटतांना
अथांग सागराचा सखोल

संयम धरणीची सहनशीलता
हृदयात भरली त्या चंद्राची शीतलता,
फास गळ्यातील सारताना
त्या धरतीमातेचा पुत्र मी

तिच्याचसारखा सहनशील
ईश्वर इर्षेस पेटला,
संयम माझा पाहताना
तू शीतल, तू तेजाळ,

तू सुंदर हे चंद्रमा
इतुका की देवी इथे सौंदर्यास तुझी उपमा
मी स्मरतो दिवसागणिक वाढणारा तुझा आकार
निशावरी पौर्णिमा कोर छोटी पाहतांना

सरावाचेच आता नेत्यांचे नेतेपण नि पावसाचे बहाणे
सरावलोही आता बघण्या खडखडीत माती,
अश्रूत भिजतांना

पर्यावरण वाचवा

गायत्री युवराज पवार, F.Y. B. Com. B

जमीन, हवा, पाणी व सजीव या नैसर्गिक घटकांतील सहसंबंधामुळे मानवी जीवनासाठी जी आवश्यक परिस्थिती निर्माण होते तेच आपले पर्यावरण.

जननी भूमाते । रूप-रस-गंध

जीवाचा आनंद । तुझ्याठायी

जमीन हा पर्यावरणाचा एक घटक आहे. पर्यावरणाचे संतुलन बिघडत आहे. तसेच जमिनीची धूप वाढत आहे. त्याला कारणीभूत आहोत आपण. आपण स्वतःच्या स्वार्थासाठी झाडे तोडली, त्या जागी मोठ-मोठ्या इमारती, कारखाने उभारले. स्वतःच्या सुख-सोयीसाठी पर्यावरणाचा बळी घेतला.

प्रखरतेने विचार करण्याचा विषय म्हणजे "शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या" याला कारणीभूत फक्त शेतकरी नाही. आपण सगळे आहोत. पर्यावरण आपण सर्वांनी बिघडवले; भोगावे मात्र शेतकऱ्यांना लागले. ही तर फक्त सुरुवात आहे. याचा अंत अतिशय भयंकर आहे. आपण केलेल्या चुकांचे फळ आपल्याला भोगावेच लागणार. वेळ अजूनही गेलेली नाही. चुका सुधारण्याची संधी अजूनही आपल्याजवळ आहे. वृक्षतोडीमुळे पावसाचे प्रमाण कधी कमी तर कधी खूप जास्त होते. माती वाहून गेल्यामुळे पीकांसाठी सुपिक जमीन नसते. रासायनिक खतांच्या अती वापरामुळे जमिन नापीक होत आहे. भू-प्रदूषण वाढत आहे. सगळ्यांनी मिळून प्रदूषणाची समस्या सोडविणे अत्यंत गरजेचे आहे. भविष्यातील संकटांचा विचार करून आजच ठाम पावलं उचलणे गरजेचे आहे.

एका-दोघांनी ठरवून हा प्रश्न सुटण्यासारखा नाही. त्यात सर्वांच्या सहभागाची तितकीच गरज आहे. ओसाड डोंगरावर वृक्षारोपण करणे, विद्यार्थ्यांनी पर्यावरणाचे महत्त्व लक्षात घेऊन पर्यावरण वाचविण्यासाठी निरनिराळे

कार्यक्रम आयोजित करून सर्वांना पर्यावरणाचे महत्त्व पटवून देणे. पारंपारिक उर्जा स्रोतांच्या अतिवापरामुळे ते लवकरच संपुष्टात येऊ शकतात. त्याला पर्याय म्हणून अपारंपारिक उर्जास्रोतांचा वापर करणे. या सर्व गोष्टींचा आपल्याला पर्यावरण वाचविण्यासाठी उपयोग होऊ शकतो.

जमिनीला आपण जननी, माता, धरत्री असे संबोधतो आणि तिचीच काळजी घ्यायला मात्र विसरतो. जागे व्हा ! पर्यावरण वाचवा.

पाणी

पल्लवी सुतार, MA II

तहान भागवते ते

जीवन देते ते

दुःख पाहून डोळ्यात येते ते

संकट येताच तोंडचे पळते ते

आपत्तीवर मात करताना मुंबईकर दाखवतात ते

सभोवताली महापूर असूनही पिता येत नाही ते

शेतकरी चातकाप्रमाणे वाट पाहतो ते

ओला दुष्काळ करते ते

पाणी

हे जीवन सुंदर आहे.....!

वैष्णवी दळवी, ११ वी जे

परवाच कपाट आवरताना एक पुस्तक हातात पडलं. पानं चाळताना, कुसुमाग्रजांनी लिहिलेलं एक सुंदर वाक्य दृष्टीस पडलं.... 'आकाशाच्या सरोवरात पृथ्वीचं हे विराट कमलपुष्प उमललं आहे आणि तो भ्रमरचंद्र आपले रुपेरी पंख पसरवून त्या कमलाभोवती अखंड गुंजारव करीत आहे. त्या कमळाच्या पाकळीवर एक सुंदर दवबिंदू पडला आहे. त्याचंच नाव जीवन !'

खरंच की, हीच व्याख्या आहे सुंदर जीवनाची.....

मग ते जीवन आपण फुलवायला हवं. ते निरागस करू नये एखाद्या तळ्यात किमयागार पाऊस पडतो अन् एखादी कळी फूल बनते असे जीवन फुलते. जर पाऊस हा जास्त झाला तर, पाणी साचून, अंगावर पडून ते डुंबून जाते. त्याची कळी कधीच होत नाही. पण ज्या कळीत जिद्ध असते ती कळी कोणत्याही परिस्थितीत फूल बनते. फक्त त्यासाठी जिद्ध लागते. जर जिद्धच नसेल तर फूल बनणारं नाही. फूल उमलल्यावर जर त्याने सुगंध दिला नाही तर ते नुसतंच उमलेलं असतं. पण जर त्याने सुगंध देऊन सर्वांना आनंदित ठेवून त्यांचे मन भरलं तरच त्या फुलाच्या उमलण्याचा अर्थ आहे. नुसताच सुवास देऊन चालत नाही तर त्याचं सौंदर्य पण असतं. सौंदर्यामुळे आपण लगेच मोहित होतो अन् त्याचा सुवास घेऊन त्याला जवळ करतो. म्हणजेच त्याच्या उमलण्याचे सार्थक झाले असे म्हणावे.

आपल्याला मिळालेलं आयुष्य हे खरोखर सौंदर्याने ओतप्रोत भरलेलं आहे. फक्त हे सौंदर्य पाहण्याची दृष्टी आपल्याकडे हवी. हे जीवन आपल्याला सतत काहीतरी चांगलं देत असतं, पदोपदी काहीतरी शिकवत असतं, फक्त ते चांगलं शिकण्याची आणि चांगलं वेचण्याची वृत्ती असायला हवी इतकंच. जग एवढं सुंदर असतानाही एखाद्याने जीवाचा अंत करून आपल्या भोवतीच्या एवढ्या

अफाट सौंदर्याला मुकायचं....?

जसे कळीला सौंदर्य आहे तसे तिच्या जगण्यालापण तितकच अधिक सौंदर्य आहे. एक कळी आणि फूल यातला फरक जाणून घ्यायला शिका. जर तुम्ही कळीला आणि फुलाला जाणून घेऊन समजून घेतलं तरच तुम्ही जग जाणून घ्याल.

जसजसे आपण मोठे होतो तसतसे आपण स्वप्न रंगवायला लागतो आणि ती सत्यात उतरविण्याचा प्रयत्न करायला लागतो. कुठं तरी प्रेमाचा शोध घेण्याचा प्रयत्न करायला लागतो आणि अशातच आपण जगण्यावर प्रेम करायला लागतो. नवीन शिकायला लागतो आणि स्वतःची वेगळी वाट निर्माण करण्याचा प्रयत्न करतो, का ? तर आपल्याला गर्दीत हरवायचं नसतं. स्वतःचं वेगळं अस्तित्व निर्माण करायचं असतं. अर्थात या सगळ्याला प्रयत्नांची, कळीच्या जिद्दीची जोड तर हवीच असते. वाटेत काटे निर्माण होणारच, ते ओळखून पुढं जाण्याची वृत्ती आपल्याकडे हवी. या जीवन नामक देगणीचा आपण हसत स्वीकार करायला हवा. जीवनात हे काटे असतातच. त्यांना बाजूला काढून पुढं जाऊन अंतिम शिखर गाठायचं असतं. आयुष्यातील दुःखांवर उपाय नाही. तो उपाय आपण शोधायचा. नुसताच जीवनाचा अंत करून जगाच्या सौंदर्याला मुकायचं नाही. कळी सारखे फूल उमलवायचे.

ते नुसते उमलवायचे नाही तर त्याचे सार्थक करायचे. म्हणजेच ते सार्थक झाल्यावर आपले आनंदाश्रू इतरांच्या चेहऱ्यावरचे भाव, त्यांना होणारा आनंद यात न्हाऊन जाते तसे. एखाद्या कळीला उमलायचे नसेल तर तिला उमलायला मदत करावी. जर ती तुम्ही केलेल्या मदतीमुळे उमलली तरच तुमच्या जीवनाचे सार्थक झाले. त्यासाठी जीवन जगणे व जीवन जगण्यावरचा विश्वास हेच हवे. जर विश्वास गमावला तर समजा आपण जगातल्या

सौंदर्याला मुकलो. विश्वासाच्या धाग्याला घट्ट बांधून ठेवा
जीवन. ते सुट्टू कधी देऊ नका. तर आता तुम्ही जीवन
आनंदाने जगा आणि दुसऱ्यांना कळीचे फूल बनवा आणि
बनवायलाही शिकवा. तर सुरुवात करा -

शिकायला आणि शिकवायला.....

" Hold your head high
keep your eyes open
and say..... I can make it !!
see..... morning comes.....
keep hope alive.

“माझी मी”

कु. विशाखा निमजे , Msc. Botany II Part

कुठेतरी अपेक्षांच्या उलाढालीत,
माणूस स्वतःला हरवून बसतो,
नकोशा झालेल्या प्रत्येक तत्वात,
स्वतःला जगवत मरत असतो,
नीतिमत्वाला झुगारून सारं,
आश्वासनाचे थडगे शोधत राहतो,
उरलेल्या एका सजीव देहाला
मरेपर्यंत पेलवत असतो,
माणसातलं माणूसपण संपूनही जाते,
उरते फक्त एक चिवटशी कात,
राहतो फक्त एक हुंदका आणि घुसमटलेला एक श्वास.
ज्याचे पाय धरावे असे पाय आता उरले नाही,
ह्या वाक्याशी समरस होत, मनातला आवाज पेटून
उठतो.....
का ? जगतो माणूस असा, ?? ?
चालणारं-बोलणारं यंत्र जसा.....
ना मन, ना आशा, ना स्वप्न, ना दिशा.....
पण एकमेकांशी मात्र वैराची स्पर्धा....
वाटतं असं आकांतातून सांगावं.....
का ? वागता बाबांनो असे ? प्रतिक्रिया प्रत्येक शब्द
विसरलात जसे..
आणि अशातच दुसरं मन बोलकं होत.... तू ही ह्या
घटनेची साक्षीदार आहेस.. स्वतःपासून सुरुवात कर...
जगाला सांगण बेकार आहे.

‘वाचवा हो वाचवा - आपली वसुंधरा’!

कु. प्रीतम भागवत खामकर, ११ वी क (विज्ञान)

सिमेटची जंगले उभारली गेली, वर्षाराणी रुसून गेली;

पर्यावरणाची हानी झाली,

मनुष्याने हीच मोठी चूक केली;

तापली आहे रागाने ही ती धरणीमाता

पळ काढण्या यातूनी शोधू नका वाटा आता

सजीवसृष्टी वाचविण्यासाठी एक निश्चय असा करा

वाचवा हो ! वाचवा आपली वसुंधरा ।

कुठे दुष्काळ तर कुठे अतिवृष्टीचे तांडव आहे.

जिथे निसर्गाचा नियम मोडला गेला आहे.

प्रदूषण व लोकसंख्या हा आहे जसा,

पुढची पिढी आपला आदर्श घेईल कसा ?

‘प्रतिबंध’ हाच एकमेव उपाय स्मरा

संदेश असा मनी आपल्या ठेवा जर

हाच असेल जीवनाचा अर्थ खरा

वाचवा हो ! वाचवा आपली वसुंधरा ।

जर पर्यावरणाचा प्रश्न चालत राहिला असा

कुठे असेल सजीव सृष्टी

आणि कुठे टिकेल घेतलेला वसा ?

धरतीमाता पाहते, आपल्याकडे डोळे भरुनी,

कारण एक क्षण येईल असा,

पृथ्वीवर असणार नाही कोणी !

शेवटी आपली ती ही एक माता,

काळजीने सांगते काही जाता जाता,

“ध्या, युवकांनो, भविष्याचा वेध जरा

‘ वाचवा हो वाचवा ’ आपली वसुंधरा ।”

तो नया भारत.....

सुमित मकाशीर, एस.वाय. बायोटेक्नॉलॉजी

विचार करत बसलो होतो एकदा असाच,
नेमके काय असते हे राजकारण ?
मग लक्षात आले लगेच,
राजकारण म्हणजे फक्त राज्य करण्यासाठीचे कारण.
राजकारणाचे असते वेगळेच जग, !
बोलत नाही डोळे, ना बोलतात ओठ.
सगळे व्यवहार असतात पैशांचे.
काळे धंदे झाकण्यास असतात 'पांढरे कोट.'
राजकारणात असणे महत्त्वाचे नसते;
महत्त्वाच असते दाखवणे.
वेळ पडेल तेव्हा,
बंदुक दाखवून समोरच्याला वाकवणे.
मी रंगवतो ते चित्र, जे कधीच नव्हते काढले.
मी जेवतो ते ताट, जे कधीच नव्हते वाढले.
मी हत्ती नसलेल्या जागेवर हत्ती दाखवतो,
मी असलेल्या हत्तीला वाघ बनवतो.
मी जादूगार नाही, जो जादूत लोळतो.
मी तर आहे एक नेता,
जो फक्त राजकारण खेळतो.
कधी मंदिराच्या जागी, मल्टिप्लेक्स उभे राहतात.
पैशाच्या वजनाखाली जगाला दबताना,
सर्वांचेच डोळे पाहतात.
मग प्रेम, एकता, बंधुतेवर बुलडोझर चालतात.
मानवता, समता वगैरे, नेत्यांच्या भाषणाचे विषय
होऊन राहतात.

मी दोष देत नाही भारताला,
दोष देतो भारताच्या सत्तेला.
हेवा नाही नेत्यांच्या मखमली पलंगाचा मला.
मी दोष देतो, त्या पलंगाखालच्या मालमत्तेला.
स्वतःला निर्दोष ठरवण्यासाठी,
यांच्याकडे पर्यायांची कमी नसते.
सर्व उपाय संपले तर "उपोषण" कशासाठी असते?
एक आहेत हे लोक,
ज्यांचे ताट सोन्याचे असते,
थाट तर वेगळाच असतो. तरीपण,
ताटातला घास तोंडापर्यंत न्यायचा नसतो.
आणि एक आहेत ते लोक. ज्यांच्या पोटात भूक
ओरडत असते हात तोंडापर्यंत जाण्यास मरत
असतो. पण यांना मिळणारा घास फक्त निराशेचाच
असतो.
कुपोषणाचा निष्कर्ष म्हणजे, अब्जातून दहा मेले.
आणि नेत्यांचे उपोषण म्हणजे जणू जगाचे सारे
कारभाराच थांबून गेले.
आता गरज आहे, थोडा विचार करण्याची.
आपल्यावर असलेले भारताचे कर्ज फेडण्याची.
पाया असेल ज्याचा भक्कम,
अशी उभी करू अशी एक इमारत.
"मीच आहे उद्याची सत्ता,
मीच आहे तो नवा भारत."

यज्ञ-प्रदूषणरूपी भस्मासुराशी लढण्याचे एक अनमोल अस्त्र - अश्विनी जगन्नाथ चव्हाण (द्वितीय वर्ष कला शाखा)

प्रत्येकाला आपले जीवन आनंदी, निरोगी व शांतीमय असावे असे वाटते आणि त्यासाठी प्रत्येकजण सतत प्रयत्नशील असतो. पण केवळ संपत्ती ही मनुष्याला पूर्णतः सुखी, निरोगी करू शकत नाही. पण, आपण भारतीय संस्कृतीच्या यज्ञ व योग या दैदिप्यमान आधारस्तंभाच्या आधारे आपले जीवन आनंदी, शांतीमय आणि निरोगी पद्धतीने जगू शकतो.

जोपर्यंत आपल्या देशात योग आणि यज्ञाचा समन्वय होता, तोपर्यंत आपला देश अत्यंत समृद्धशाली आणि प्रजा आनंदी, निरोगी होती. पण सतत १५०० वर्षे होणारी परकियांची आक्रमणे व नंतर १५० वर्षे ब्रिटिशांचे शासन याच काळात योग आणि यज्ञ संस्कृती लोप पावली. पण आता याच विषयांना पुनरुज्जीवन मिळत आहे. कारण जगातील सर्व शास्त्रज्ञांसमोर सध्या प्रदूषण ही एक गंभीर समस्या आहे. म्हणूनच या समस्येला यज्ञ हा एक पर्याय दिसून येत आहे.

वाढत्या लोकसंख्येप्रमाणे वाढणारी वाहनांची संख्या व औद्योगिकीकरण यांमुळे होणारे वायुप्रदूषण, स्वास्थ्यासाठी वापरण्यात येणाऱ्या क्ष-किरणांचा वापर, अणुचाचण्या, पिकांवर वापरण्यात येणारी कीटकनाशके, फ्रिज, सौंदर्यप्रसाधने, वातानुकूलित यंत्रे, केरकचरा जाळणे, दिवाळीतील आतषबाजी इ. अनेक कारणांमुळे फक्त वायूच नव्हे तर पृथ्वी, जल, आकाश, वायू, तेज ही पंचमहाभूते प्रदूषित होऊन पूर्ण सृष्टीच प्रदूषित झालेली आहे. सूर्याची अतिनील किरणे थोपवणाऱ्या ओझोन वायूच्या क्षयामुळे डोळ्यांचे विकार, ट्युमर्स, कॅन्सर, श्वसनाचे विकार, त्वचाविकारही वाढत आहेत.

मनुष्याच्या श्वासाद्वारे लेड पार्टिकल्स, सल्फरडाय ऑक्साईड, नायट्रस ऑक्साईड, कार्बन मोनॉक्साईड इ.

विषारी वायू शरीरात जातात. त्यामुळे घातक परिणाम सजीव सृष्टीवर दिसून येत आहेत. या प्रदूषणरूपी भस्मासुराशी लढण्यासाठी आपल्या प्राचीन ऋषी-मुनींनी यज्ञ-अग्निहोत्र हे एक अनमोल अस्त्र दिले. या धार्मिक आणि वैज्ञानिक प्रक्रियेचा आश्चर्यजनक परिणाम म्हणजे हजारो वर्गमीटर क्षेत्रात पसरलेली प्रदूषित हवा (वायू) मोठ्या प्रमाणावर शुद्ध होते. काही संशोधकांनी शेतामध्ये हवन करून पिकांच्या गुणवत्तेत आणि उत्पादनांत वाढ होते, हे सिद्ध केले. या विषयांवर पाश्चात्य देशांमध्ये मोठ्या प्रमाणावर संशोधनही चालू आहे.

यज्ञात एकाचवेळी वड, पिंपळ, उंबर, पळस, आंबा, शमी, चंदन अशा समिधा आणि देशी गायीचे शुद्ध तूप या एवढ्याच साधनांचा वापर हवनासाठी केला जातो. त्यासाठी केवळ १५-२० मिनिटेच वेळ लागतो. हवनकुंड हे पिरॅमिडच्या आकाराचे असते. गायीच्या तूपापासून एसिटिलीन ही तीव्र ऊर्जा निर्माण होते. तसेच एथिलीन ऑक्साईड, प्रॉपिलीन ऑक्साईड, फार्माल्डीहाईड असे उपयुक्त वायूही निर्माण होतात. हवनातून बाहेर पडणाऱ्या कार्बन डायऑक्साईडचे प्रमाण हे अत्यंत अल्प असते आणि जास्तीत जास्त ऑक्सिजन बाहेर पडतो.

एकूणच सर्व पाहता संशोधनाअंती, यज्ञ या संस्कृतीद्वारे वायुशुद्धीबरोबरच आरोग्यसंवर्धनही होत आहे. आपण प्राचीन परंपरांचा सन्मान करून, अनुकरण करण्याची संस्कृती स्वीकारल्यास आजच्या रोगराईतून मुक्तता होईलच, त्याबरोबर आपण भावी पिढ्यांना रोगमुक्त, आरोग्यदायी पर्यावरण निश्चितच देऊ शकू.

‘प्रदूषण’

मोहसीन ई. शेख - तृतीय वर्ष कला

प्रदूषण होना यानी दूषित होना । प्रदूषण के कई प्रकार होते हैं । जैसे भू प्रदूषण, जल प्रदूषण, वायू प्रदूषण, ध्वनि प्रदूषण आदी । आज के वर्तमान युग में थे सारे प्रदूषण बहोत बढ़ चुक हैं । अदिम काल में जब इन्सान ने कोई प्रगती नहीं की थी, तब प्रकृति अत्यंत स्वच्छ-सुंदर हरीभरी थी । प्रदूषण का नामी भी उस समय में नहीं था । इन्सान धीरे-धीरे प्रगती करता गया । उसने नये नये अविष्कार किये । नये-नये औजार, यंत्र बनाये । इन सब के साथ प्रदूषण नाम का दानव कब आ गया इनका इन्सान को पता भी न चला ।

भू-प्रदूषण यानी जमीन का प्रदूषण । इन्सान ने प्रगती तो कर ली और कर भी रहा हैं । लेकिन बड़े-बड़े शहरों से लेकर छोटे-छोटे गाँवों तक में सैकड़ों टन कचरा निकल रहा है । और ये सब कचरा जमीन के किसी बड़े क्षेत्र पर जमाया जाता है । इस वजह से जमनी अनुपयुक्त बन रही है । सबसे घातक कचरा है, प्लास्टिक क्योंकि बाकी सब कचरा जमीन में विघटीत तो होता है, लेकिन प्लास्टिक सालों साल वैसा-वैसा ही रहता है । उसका विघटन नहीं होता । कारखानों से निकलता रसायनयुक्त पानी जमीन पर फैल जाने से जमीन नापीक बन रही है । इन सब कारणों से भू-प्रदूषण हो रहा है, बढ़ रहा है ।

जल प्रदूषण यानी पानी का प्रदूषण । बड़े-बड़े कारखानों में से रसायन युक्त पानी इन्सान नदियों में, सरोवर आदि में छोड़ रहा है । लेकिन इस रसायनयुक्त पानी से नदी, समुंदर के जीव-जंतु बड़ी मात्रा में मर रहे हैं । इसी तरह मरी मछली याँ अगर इन्सान के खाने मे आ गयी त इन्सान किसी बुरी बिमारी का शिकार बन सकता है, या मर भी सकता है । रसायनयुक्त पानी का बाष्पीभवन होकर बादल बनते हैं । जब उससे बरसात होता है, तब उसका इन्सान, जानवर और वनस्पतियों पर तो बुरा असर

होता ही है । दुनिया के आश्चर्योंमें गिने जानेवाले ताजमहल पर भी इसका बुरा असर गिर रहा है । इन सब कारणों से जल प्रदूषण हो रहा है, बढ़ रहा है ।

वायू प्रदूषण यानी हवा का प्रदूषण । सडको पर चलनेवाले वाहनों में से, बड़े-बड़े कारखानों आदि में से बाहर गिर रही अनेक प्रकार की जहरीली वायूओं से वायू प्रदूषण हो रही है । वायू प्रदूषण का भी ताजमहल पर असर दिखाई दे रहा है । कारखानों से निकली अनेक प्रकार की जहरीले वायूओं की वजह से ताजमहल के संगमरमर पर पिले धब्बे नजर आ रहे हैं । वायू प्रदूषण की वजह से तापमान में भी बड़ी मात्रा में वृद्धि हुई है । इन सब कारणों से वायू प्रदूषण हो रहा है, और बढ़ रहा है ।

ध्वनि प्रदूषण यानी आवाज का प्रदूषण । इन्सान कोई त्यौहार-उत्सव हो या कुछ छोटा-बड़ा कारण हो बड़े-बड़े से स्पीकर लगाकर बजाते हैं । इसकी वजह से सभी इन्सान को तकलीफ होती ही है । पर सबसे जादा तकलीफ बुजुर्ग, छोटे बच्चे, बीमार लोगोंको होती है । इन्सान बहरा भी इस ध्वनि प्रदूषण के वजह से हो रहा है । प्रकृति का कुछ हिस्सा सुंदर हरियाली से भरा पडा है, सुंदर वातावरण वहाँ है । लेकिन वहाँ भी इन्सान पर्यटक बनकर जाता है । और सभी प्रकार के प्रदूषण बढ़ाता है ।

इन सभी प्रदूषणों को कम करना हो तो, इन्सान को कचरा निर्माण नहीं करना चाहिए । एक चीज का बार-बार इस्तमाल करना चाहिए । एक चीज को एक बार इस्तमाल करके फेकना नहीं चाहिए । रसायनयुक्त पाणी नदी, सरोवर, समुंदर में नहीं छोड़ना चाहिए । हर एक इन्सान ने एक तो पौधा लगाना चाहिए । न सिर्फ लगाना चाहिए, बल्कि उसे अच्छी तरह से ध्यान देकर बढ़ाना चाहिए । इस तरह के बहुतसे उपायोंसे प्रदूषण कम हो सकता है । उसे वक्त लगेगा यह कम मुश्किल है, लेकिन नामुमकिन नहीं ।

‘प्रदूषण – एक समस्या’

कु. साधना बाळकृष्ण सावंत, टी. वाय. बी. ए.

प्रदूषण की तीन समस्याएँ हैं ।

१) जल प्रदूषण २) ध्वनि प्रदूषण ३) वायु प्रदूषण ।

ये प्रदूषण तीन समस्याएँ बता गई हैं ।

जलप्रदूषण :- कारखानोंका दूषित पानी, गंदे खराब पानी की वजहसे नदी का पानी, समुंदर का पानी दूषित होने लगा । समुंदर का पानी दूषित होने के कारण मछलियों की मौते होने लगी । सब मछलियाँ खराब पानी होने की वजहसे पानी में मरने लगी । और नदी का पानी खराब होने से पीने के पानी की समस्या उत्पन्न हुई । खराब पानी होने की वजहसे पीने के लिए तथा अन्य किसीभी काम के लिए उस पानी को लेना अच्छा नहीं था । उस पानी को पने से बिमारी हो सकती है, और सब जगह बिमारी फैल सकती है । इसलिए वो पानी खराब न होने के लिए हमें सावधानियाँ बरतनी जरूरी है ।

पानी खराब हाने से हमें कई बिमारियाँ हो सकती है, जैसे कॉलरा, टाईफाइड आदी बिमारीयाँ हमें जलप्रदूषण के कारण हो सकती है । और दस्त के आदि जैसी भी बिमारियाँ जलप्रदूषण से हो सकती है । इसलिए हमें जलप्रदूषण न हो इसकी खबरदारी लेना जरूरी है ।

जल प्रदूषण की तरह ही ध्वनिप्रदूषण की समस्याएँ हमारे देश में हैं ।

ध्वनिप्रदूषण :- शहर में होने वाली भीड़, कलह, इन सबके वजहसे भी ध्वनिप्रदूषण होता है । ध्वनिप्रदूषण के कई कारण हैं । जैसे हमारे देश में अलग-अलग धर्म-जाति के त्यौहार मनाए जाते हैं । उस वक्त ज्यादा तर लोक बड़ी, धूम धाम से ये त्यौहार मनाते हैं । और सबक त्यौहार मनाने का तरिका अलग-अलग होता है । जैसे ज्यादा तर लोग

अपना आनंद, खुशी पटाके उड़ानेसे प्रकट करते हैं । और गणेशोत्सव, नवरात्र इन जैसे त्यौहारोमे बँड, साऊंड आदि बड़े जोरोसे लगाते हैं । और ध्वनिप्रदूषण करते हैं । दीवाली के त्यौहा में तो सब लोग पटाके बजाते हैं । और उससे ध्वनि प्रदूषण तो होता ही है । लेकिन उसके बराबर वायु प्रदूषण भी बड़े जोरोसे बढ़ता है ।

इसप्रकार हमारे देश में प्रदूषण की बहोत समस्याएँ हैं । इन सबपर तोड़ लगाना जरूरी है ।

वायु प्रदूषण :- जल प्रदूषण और ध्वनिप्रदूषण इन दो प्रदूषण के जैसे ही वायु प्रदूषण भी बहोत बड़ी समस्या हमारे देश में मानी जाती है । हमारे देश के लोग बहुत स्वार्थी प्रवृत्ति के लोग हैं । सब लोग अपने-अपने बारे में ही सोचते हैं । और हमारा घर कैसे अच्छा दिखेगा । साफ-सुथरा दिखेगा यही सोचते हैं । और दूसरों के घरोंमें या उनके आँगन में अपने घरके कूड़ा-कचरा फेंकते हैं ।

कारखानों में से निकलनेवाला धूआँ, और जंगलोंसे ज्यादा तर काटने जाने वाले पेड़ । ये भी प्रदूषण के लिए मददगार साबित होते हैं ।

यदी पेड़ ही नहीं रहेंगे तो हमारे देश में प्रदूषण बढ़ता ही रहेगा और हमारा पर्यावरण देखने को भी नसीब नहीं होगा । इस प्रकार वायु प्रदूषण से भी हमारे देश में प्रदूषण समस्या खड़ी हुई है । ज्यादा तर ये तीन कारण हैं, प्रदूषण समस्या के लिए । हमें इन तीन कारणों को ही वश में लाना जरूरी है । उसीसे हम प्रदूषण की समस्या को रोक सकते हैं । और प्रदूषण की समस्या को दूर कर सकते हैं ।

हमारे देश में ज्यादातर कूड़ा-कचरा, प्लैस्टिक की थैलियाँ, पटाखों का धुआँ जोरो-जोरोसे चलने वाले

साऊंड, गाडीओंके हॉर्न, ट्रॅफिक, भीड़, कलह ये सब होने के कारण हमारे देश में प्रदूषण बढ़ता चला गया। और प्रदूषण एक समस्या हो गई। इन सबको रोकने के लिए इन सबको वश में लाना जरूरी है। और देश में सुख-शांति, अमन रहेगा तो ये समस्याएँ उत्पन्न ही नहीं होगी। इसीलिए हमें ज्यादा से ज्यादा पेड़ लगाने चाहिए।

एक पेड़ काटोगे तो।

दो पेड़ लगाना। ये हमारा पर्यावरण का संदेश है।

पृथ्वी के पर्यावरण के बाहर सब जगह ओझोन वायू है। यहाँ की जीवसृष्टी की रक्षा के लिए यह ओझोन वायू अत्यंत जरूरी है। पृथ्वी पर बढ़ते प्रदूषण के कारण कार्बनडायाऑक्साइड का प्रमाण बढ़ गया है। ये वायू ओझोनपर भारी पड़ रहा है। उस पर अतिक्रमण कर रहा है। और इन दोनों की टकराव में अगर ओझोन नष्ट हुआ, तो सूरज के अल्ट्रावायोलेट किरन पृथ्वीपर आएंगे और यहाँ की जीवसृष्टी नष्ट होगी, इसका हमें डर लगने लगा है।

आजकल समाप्त में वैचारिक प्रदूषण भी दिखाई देता है। बुद्धिमान मनुष्य उच्च पढ़ाई के लिए परदेस जाता है। और वही पर अपना डेरा जमा के बैठता है। ये भी एक प्रकार का वैचारिक प्रदूषण ही है। प्रदूषण की ये भयानक स्थिति सबको मालूम होनी जरूरी है। इसीलिए समाजशिक्षण और समाजप्रबोधन होना जरूरी है। समाज में रहनेवाले हर व्यक्ति को जागरूक होना है। जागरूकता रहेगी तो सब समस्या का समाधान हो जाएगा। और कई समस्याओं से हमें छुटकारा मिल सकेगा।

हमें प्रदूषण एक समस्या न होने देने के लिए हमें ज्यादातर वनसृष्टी लगानी जरूरी है। ज्यादा से ज्यादा पेड़ लगाने चाहिए। और हमारे देश को फलों-फुलों से महकते देना चाहिए। उसी दिन हमारे देश की प्रदूषण समस्या का निराकरण हो सकेगा।

एक पेड़ लगाओं। देश बचाओं।।

चारोळ्या

पल्लवी सुतार, MA - II

ओढ

दिवसभर दमलेले पाखरांचे थवे,
सायंकाळी घरट्याकडं परतात
त्यांची देखील ती ओढ पाहिली
की डोळे कसे नकळत झिरपतात.

कविता

कविता करायला बसलो पण
कविता आली नाही.
जेव्हा कविता आली तेव्हा ...
कविता सुचली नाही.

वाटेकरी

दुःखात वाटेकरी
कोणीही कधीच नसतो,
सुख भोगायला मात्र
प्रत्येक जण धावत येतो.

गंध

फुल लपवून ठेवलं तरी
गंध त्याचा लपत नाही
गंधदेखील पसरलेला
इथं कुणाला खपत नाही.

विश्वास !

कांचन दिपक भालेराव , एम.ए. मराठी

‘ विश्वास ’, खरचं हा शब्द पाहायला गेलं तर किती आधार देणारा वाटतो ना । विश्वास म्हणजे काय ? तर अनेकांनी विश्वासाच्या अनेक व्याख्या केल्या असतील पण माझ्या मते, एखाद्या व्यक्तीबद्दल वाटणारा भरोसा, एखाद्या गोष्टीबद्दल वाटणार खात्री.

विश्वासा बद्दल किती लिहिले तरी कमीच पडेल कारण शब्दच तसा विश्वासू आहे. विश्वास आपण कोणाकोणावर ठेवतो. प्रथमतः देवावर नंतर आईवडिलांवर, नंतर स्वतःवर मग मित्रमैत्रिणींवर आणि प्रत्येक त्या व्यक्तीवर ज्या व्यक्तीबद्दल आपल्याला खात्री असते भरोसा असतो. विश्वासाला खरंच खूप किंमत आहे. कारण त्यानुसार एकमेकांमध्ये नाती जुळून येत असतात. एखादी व्यक्ती आपली एखादी गोष्ट विश्वासाने समोरच्या व्यक्तीला सांगत असते आणि समोरची व्यक्तीदेखील तितक्याच विश्वासाने तिच्या प्रत्येक गोष्टीवर विश्वासच ठेवत असते. त्यानुसार ती त्या व्यक्तीशी आपले नाते दृढ करत असते.

हा विश्वास प्रत्येक नात्यांमध्ये येत असतो. आई-वडिलांमध्ये, मित्र-मैत्रिणींमध्ये, पती-पत्नीमध्ये या प्रत्येक नात्यांमध्ये या विश्वासाला वेगळे स्थान असते नात्यांच्या स्वरूपामध्ये विश्वासाचे मायेने बदलत असतात. त्याप्रमाणे त्या नात्यांमध्ये एक दृढता निर्माण होत असते. आई-वडील आणि मुलांमधील विश्वास या विश्वासात आई-वडिलांना मुलांबद्दल विश्वास असतो की जी कधी जबाबदारी आहे ती ते पूर्ण करतीलच आणि मुलांनाही आई-वडिलांबद्दल विश्वास, काही अपेक्षा असतात की त्या ते पूर्ण करतीलच. त्याचप्रमाणे मित्र-मैत्रिणींमध्ये असलेला विश्वास ही असा असतो की एखाद्या मैत्रिणी एखादी गोष्ट तिच्या सर्वात जवळच्या मैत्रिणीला खात्रीने सांगते का तर ती मैत्रीण तिला विश्वासू वाटत असते. पती-पत्नींमधल्या नात्यातील, विश्वासाला तर

खूपच वेगळं आणि महत्वाचं स्थान आहे. कारण ते दोघं एकमेकांशी विश्वासू असतील तरच त्यांच्यात प्रेमही राहिल पती-पत्नी दोघेही एकमेकांना वचनं देत असतात, शब्द देत असतात. त्या शब्दांवर विश्वास ठेऊनच दोघे ही एकमेकांना साथ देत असतात. एकमेकांबद्दल वाटणारा विश्वासच त्यांच्या नात्यात प्रेम दृढता आणि एकनिष्ठता निर्माण करत असतो आणि म्हणूनच या विश्वासाला फार महत्वाचे स्थान त्या नात्यात असते कारण, प्रत्येक नात्याहून हे नाते वेगळे असते.

म्हणूनच विश्वासालाच आपण प्रत्येक ठिकाणी महत्वाचे स्थान दिले पाहिजे. पण एखादे वेळी आपल्या विश्वासाला तडा जातो. एखादी व्यक्ती विश्वासघात करते त्यावेळी आपलं मन खचतं, निराश होतं. मग आपण विश्वासावर विश्वास ठेवायला तयार होत नाही. कुणावरही विश्वास ठेवण्यास धैर्य होत नाही. पण मग असं वाटतं पाच ही बोटं सारखे नसतात त्याचप्रमाणे प्रत्येक व्यक्ती ही सारखी नसते. ज्या व्यक्तीचा परमेश्वरावर गाढ विश्वास असतो ती व्यक्ती इतर व्यक्तींवर विश्वास ठेवण्यास सदैव तयार असते. परंतु निश्चितच समोरची व्यक्ती पारखूनच तिच्यावर विश्वास ठेवला पाहिजे. कारण, खरंच विश्वासांमुळे वेगवेगळी नाती निर्माण होत असतो.

सरतेशेवटी आणखी एक गोष्ट, जो व्यक्ती ठाम विश्वासाने परमेश्वराकडे एखादी गोष्ट मागतो ती त्याला जरूर मिळतेच. जी व्यक्ती एखादे कार्य हाती घेते आणि असा विश्वास ठेवते हे कार्य पूर्ण करणारच त्यावेळी त्या व्यक्तिला यश हे नक्कीच मिळते.

आणि म्हणूनच विश्वासालाच प्रत्येक ठिकाणी महत्वाचे स्थान दिले पाहिजे.

प्रदूषण का संकट

रूपाली कुलकर्णी - तृतीय वर्ष साहित्य

आज इस युग में एक असुर पैदा हुआ है। उसका नाम है - प्रदूषण। इस असुर को हमने ही बढ़ावा दिया था। और अब हमेही उसे रोकना है। आज प्रदूषण की वजह से पृथ्वी की हालत बिगड़ती जा रही है। प्रदूषण का अध्ययन करनेवाले अध्ययनकर्ताओं ने भी धोखे का इशारा दिया है। हमें प्रदूषण की समस्यापर ध्यान देना चाहिए। प्रदूषण की समस्या की भयानकता हम सबको समझ में आनी चाहिए। इसके लिए समाजशिक्षण आवश्यक है। अगर समाज का प्रत्येक व्यक्ति सतर्क रहा तो यह समस्या जल्दी ही हल होगी।

इस स्वतंत्र भारत में कारखाने और फैक्टरियाँ बहुत बढ़ रही हैं। परन्तु बिना नियोजन और अविचार से बनी फैक्टरियाँ प्रदूषण का कारण बनती हैं। इसके लिए हमें फैक्टरियों और कारखानों के आसपास पेड़ लगाने चाहिए। जंगल नष्ट करने से भी प्रदूषण बढ़ता है। पृथ्वीपर होनेवाली जीवसृष्टि का संरक्षण करने के लिए ओझोन का स्तर होता है परन्तु प्रदूषण के कारण वह धीरे धीरे नष्ट होता जा रहा है और अब यह डर है कि यह वायु नष्ट हो गया तो सूर्य की तेज किरणों से यह सजीवसृष्टि नष्ट होती जाएगी।

जमीन से उड़नेवाली धूल, समुद्रजल के फँवारे, जनसंख्या अनावश्यक चीजों को जलाना और कारखानों के कारण प्रदूषण बढ़ता ही जा रहा है। कारखानों से रोज जहरीले वायु निकलते हैं। इन्हीं के कारण ओझोन वायु नष्ट हो रहा है। बढ़ती आबादी के साथ गाड़ीयाँ भी बढ़ रही हैं जो पेट्रोल और डिजेलपर चलती हैं। इन गाड़ीयों में से जो धुआँ निकलता है वह इतना जहरीला होता है कि पूरा वातावरण दूषित हो जाता है। यह दूषित हवा फेफड़ों में जाने से मनुष्य की मृत्यु भी हो सकती है। धूल और धुआँ बहुत ही बड़े परिमाण में वातावरण में मिल रहे हैं। लकड़ीयों के और कोयले के जलने से भी हवा दूषित हो जाती है।

इस वायु प्रदूषण का असर मनुष्य के साथ ही जानवर और पेड़ोंपर भी होता है। प्रदूषण के कारण मनुष्य को कैंसर, कर्करोग, मानसिक रोग इ. रोग होने की संभावना है। रासायनिक कारखानों और इस्पात उद्योगों से भी हवा दूषित होती है। हवाई जहाजों पर निकलनेवाले धुएँ से ओझोन वायु नष्ट होता है।

इस प्रदूषण को नियंत्रित करते के लिए हमें पेड़ लगाने चाहिए। दिन में पेंड़ कार्बनडाय ऑक्साईड खींच लेते हैं और शुद्ध वायु छोड़ते हैं। इसलिए पेड़ बहुत उपयोगी हैं। घर के आसपास और कारखानों के आसपास पेड़ लगाना आवश्यक है। प्रदूषण को नियंत्रित करने के लिए पानी के फँवारे यह भी एक उपाय है। कारखानों में से निकलने वाले धुएँ जहाँ से निकलते हैं वह धुआँघर थोड़ा ऊँचाईपर होना चाहिए। हफ्ते में एक दिन गाड़ी ना चलाने का संकल्प करके और शहर के कुछ हिस्सों में गाड़ीयों को मना करके हम प्रदूषण को रोक सकते हैं। गाड़ीयों की तथा कारखानों के यांत्रिक व्यवस्था की हर महिने जाँच जरूरी है। हमारे घर में उपकरण ऐसे हो जिससे कम प्रदूषण हो। वायु प्रदूषण रोकने के लिए सबसे जरूरी है सिगारेट, धूम्रपान बंद करना। इससे उस इन्सान के साथ आजू-बाजू के लोगों को भी परेशानी होत है। घर में हमें लकड़ीयाँ कोयले और राकेल का इस्तेमाल न करते सौरगैस का इस्तेमाल करना चाहिए।

वायु प्रदूषण एक सामाजिक समस्या है। इसे हल करने के लिए और बढ़ते प्रदूषण को नियंत्रित करने के लिए स्कूलों में इसकी जानकारी देना आवश्यक है। भविष्य में हमारा भारत प्रदूषण रहित होगा। व्यक्तिगत सफाई के साथ ही सामाजिक सफाई की ओर भी ध्यान देना चाहिए।

ये नॅनो, ये !

दिलीप कुलकर्णी

लेखकाचा अल्पपरिचय -

दिलीप कुलकर्णी हे नाव पर्यावरण या विषयाशी अतुटपणे जोडलेलं आहे. 'निसर्गायण' हे त्यांचं पुस्तक हा पर्यावरणावरचा प्रथमच मांडला गेलेला मूलगामी आणि एकात्म विचार आहे.

अभियांत्रिकीचं शिक्षण घेतलेले दिलीप कुलकर्णी हे पूर्वी पुण्याला 'टाटा मोटर्स' (त्यावेळी टेल्को) मध्ये नोकरीला होते. १९८४ मध्ये नोकरी सोडून ते 'विवेकानंद केंद्रा'चे पूर्णवेळ कार्यकर्ते झाले. केंद्राच्या 'विवेक विचार' या नियतकालिकाचे ते ८ वर्षे संपादक होते.

गेली काही वर्षे कोकणातील दापोली जवळील कुडावळे या गावी वास्तव्य. पर्यावरण स्नेही जीवनशैलीचा सातत्याने पुरस्कार. 'वैदिक गणिता'वर त्यांची चार पुस्तके आहेत. मुलांसाठी 'हसरे पर्यावरण' त्यांनी लिहिले आहे. अनेक सामाजिक विषयांवर त्यांनी स्फुट लेखनही केले आहे. पर्यावरण रक्षणाला वाहिलेले मासिक - 'गतिमान संतुलन'चे संपादक म्हणून सध्या कार्यरत.

'ये नॅनो ये' हा लेख गतिमान संतुलनामधील मार्च २००८ अंकामधलाच. तो लेखकाच्या पूर्वपरवानगीने आपल्या मासिकात समाविष्ट केला आहे तो केवळ या विषयाची व्याप्ती सर्वसामान्य महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांना परत पोहोचवावी म्हणूनच !

- संपादक

ये नॅनो, ये : तुझं स्वागत असो ! भारताच्या वाहतूक क्षितिजावर उगवलेली तू इवलीशी नवतारका आहेस. किती कौतुक आम्हां भारतीयांना तुझं ! तुझ्या दर्शनासाठी किती गर्दी केली दिल्लीकरांनी ! आजवर असं भाग्य फक्त सिनेतारकांनाच लाभलं होतं. त्यांचं सौंदर्य

क्षणभर तरी दिसावं म्हणून त्यांचे लक्षावधी चाहते, त्या अमुक ठिकाणी येणार आहेत, असं कळलं की, गर्दी करायचे. उन्हातान्हात तिष्ठत उभे रहायचे. वाहतुकीची कोंडी करायचे. हे सारं तुझ्या दर्शनासाठीही घडलं. किती भाग्यवान तू !

अगदी योग्य वेळी उगवलीस बघ तू ! कारण, ह्या नभात बाकी चांदण्या खूप असल्या, तरी त्या जरा मोठ्या, नि म्हणून अनेक मध्यम-उच्चमध्यमवर्गीयांच्या आवाक्याबाहेरच्या होत्या. तीन-चार लाखांपासून तीस-चाळीस लाखांपर्यंतच्या त्यांच्या किंमती. त्या आवाक्याबाहेर असणाऱ्यांना नाइलाजानं सामाजिक-पर्यावरणिक समस्यांचा आधार घ्यायला लागलाच : 'अहो, काय रस्त्यांवर ट्रॅफिक - गाडी घेतली तर चालवायला जागा तरी आहे का'; 'गाडी काय, केव्हाही घेता येईल हो- पण ठेवायची कुठे; गाडी घेऊन खरेदीला जायचं म्हणजे पार्किंगचाच मोठा प्रॉब्लेम'; 'गाड्यांमुळे किती पेट्रोल संपतं, नि किती पोल्युशन होतं-ते वाचताय नं ग्लोबल वॉर्मिंगबद्दल' - अशा प्रकारांनी त्या समस्यांमागे लपायला लागायचं. आता लाख-सव्वा लाखात तू मिळणार म्हणताना असं लपण्याची गरज संपली. टर्कन् चेक फाडून तुला रुबाबात घरी आणता येईल आता. ज्यांच्यापाशी पाच-पंचवीस लाख रुपये आहेत अशांच्या गाड्या घेऊन झाल्यानां नाही म्हटलं तरी मार्केटमध्ये काही प्रमाणात 'सॅच्युरेशन' झालंच होतं. ह्या श्रीमंतांच्या जरा खालचा जो 'क्लास' होता, तो त्यांच्या जुन्या गाड्या स्वस्तात विकत घेऊन-आणि 'अगदी नव्यासारखी आहे'

असं न चुकता सांगून-आपली दुधाची तहान ताकावर भागवत होता. तुझ्यासारख्या सव्वा-दीड लाखापर्यंतच्या नव्या गाड्यांना म्हणूनच खूप मोठं 'मार्केट' असणारं होतं. टाटांनी ते बरोबर ओळखलं, नि अगदी योग्य वेळी तुझा प्रवेश झाला. आता ह्या उच्चमध्यमवर्गीयांसाठी 'ब्राक्षं आंबट' नाहीत : तुझ्या रुपानं ती गोड होऊन त्यांना ती खायला मिळणार आहेत ! आता कोणत्याही 'सोशल एनव्हायरन्मेंटल प्रॉब्लेम्स'च्या मागे लपण्याची त्यांना गरजच उरलेली नाही. इन फॅक्ट, तू तर 'प्रॉब्लेम'सॉल्व्हर'च आहेस. : तू इवलीशी असल्यानं रस्त्यावरची फार जागा अडवणार नाहीस; नि तुझ्या पार्किंगलाही अगदी कमी जागा लागेल. तुझं कंझप्शन कमी असल्यानं तू पेट्रोलचं 'कॉन्झर्वेशन'च करशील. अन् पोल्युशनचं म्हणायचं, तर त्यापासून स्वतःला सेव्ह करण्यासाठी आता फोर-व्हीलरची गरज आहेच ! सगळंच कसं छान जमून आलंय तुझ्यामुळे. स्वागत असो तुझं !

सुरुवातीला काही काळ तुला थोडं एकटं-एकटं वाटेल हे खरं आहे. पण थोडं थांब अन् मग तुला तुझ्यासारख्याच किती मैत्रिणी मिळतील बघ ! आता भारतातलेच नव्हेत, तर अमेरिका-जपानातले उत्पादकही खडबडून जागे झालेत. कासव शर्यतीत पुढे गेलंय म्हणताना हे सारे ससे आता वेगानं धावतील नि तुझ्यासारख्याच छोट्या 'लाख गाड्या' रस्त्यांवर उतरवतील. 'किडी', 'पिक्सी', 'बेबी', 'टायनी' अशा तुझ्या खूप मैत्रिणी लवकरच तुला रस्त्यांवर दिसू लागतील, नि मग तुझा एकटेपणा कुठल्या कुठे पळून जाईल !

किती विकास होईल नं भारताचा तुझ्या येण्यामुळे ! औद्योगिक उत्पादन किती वाढेल ! सेवाक्षेत्राची वाढ होईल ! पेट्रोलचा खप वाढेल ! रबर, नायलॉन,

प्लॅस्टिक असे सहयोगी व्यवसाय किती वाढतील ! वाहन-दुरुस्ती करणाऱ्या छोट्या कारागिरापर्यंत सर्वांना पैसा मिळून इकॉनॉमी एकदम बूम होईल !

तुझ्या आगमनामुळे यच्चयावत् वाहिन्या नि वृत्तपत्रांना किती आनंद झालाय म्हणून सांगू ! आता तुझ्या जाहिरातींतून त्यांची उखळं आणखी पांढरी होतील ! वाहिन्यांना नुसताच पैसा कमवायचा असतो, त्यामुळे त्यांना देणं-घेणं असतं फक्त जाहिरातींशी. पण, वृत्तपत्रांचं तसं नाही. त्यांच्यावर सामाजिक जबाबदारीही असते (असं ती म्हणतात); म्हणून मग ती एकीकडे जाहिरातीही छापतात नि दुसऱ्या पानांवर 'वाहनांच्या संख्यावाढीचे अपघात, प्रदूषणादी तोटे कसे होऊ शकतात.' ह्यावर लेख छापून समाजाचा 'जागर' ही चालवितात. किती छान नं : इकडे जाहिरातींतून बख्खळ पैसाही मिळतो, नि तिकडे समाज-प्रबोधनाचं पुण्यही ! म्हणून त्याच्या वतीनेही तुझं मनःपूर्वक स्वागत !

* * *

हे सगळं इतकं छान असताना, उगीचच नाही नाही ते गरळ ओकणारे जे 'हिरवे साप' आहेत नं, ते अपशकून करायला टपलेलेच आहेत. तू त्यांच्याकडे मुळीच लक्ष देऊ नकोस. त्यांच्या इशान्याची जराही तमा न बाळगता सारं जग वेगानं विकास साधतंय. मग तू कशाला त्यांचं बोलणं मनाला लावून घेऊन हिरमुसली होतेस ?

काय तर म्हणे अशाप्रकारे वाहन क्रांती होण्याने जगातले खनिज तेल आणखी लवकर संपेल. आता, ते तेल कमी वापरण्याची जबाबदारी प्रचंड संख्येने वाहन वापरणाऱ्या विकसित देशांवर की, भारतासारख्या विकसित होऊ पाहणाऱ्या देशावर ? अगं, अमेरिकेत दर

१००० लोकसंख्येमागे ८०० मोटारी आहेत, नि भारतात फक्त १२. म्हणजे मग खनिज तेल कोण संपवतंय सांग ? आपण १२ वरून ४०० वर जाणं, नि अमेरिकेनं ४०० पर्यंत खाली उतरणं हे आवश्यक आहे. त्यावेळी मग खनिज तेलांची बचत करण्याची जबाबदारी आपल्यावर येईल ! तोवर ह्या 'हिरव्या सापां'कडे लक्ष देण्याची मुळीच गरज नाही.

तीच गोष्ट वाहनांमुळे होणाऱ्या प्रदूषणाची. आता, आपल्याकडे विकसित राष्ट्रांपेक्षा वाहनंच जर कमी असतील, तर प्रदूषणातला आपला वाटाही कमीच असणार की ! 'क्योटो प्रोटोकॉल' मध्येही हे मान्य करण्यात आलं आहे. अन् किंबहुना त्यामुळेच चीन, भारत, ब्राझील अशा वेगानं विस्तार पावणाऱ्या अर्थव्यवस्थांवर प्रदूषणाबाबतची कोणतीही बंधनं घालण्यात आलेली नाहीत. वाटेल तेवढं प्रदूषण करायला ह्या राष्ट्रांना मुभा आहे ! मग, जागतिक मंचावर मान्य झालेलं हे धोरण असेल, तर ते 'हिरवे साप' उगीचच कशाला फुत्कार करतात ? नतद्रष्टा आहे ही मंडळी : आपल्या देशाची विकास झालेलाही बघवत नाही तिला.

आणखी काय, तर म्हणे एवढ्या वाहनांसाठी जे पेट्रोल लागेल, ते सबसिडी देऊन विकण्यानं खनिज तेलापोटी येणारी तूट वाढेल ! सध्या ही तूट ७२,००० कोटी रुपयांची आहे. समजा, तुझ्या येण्यानं ती वाढेलही; पण विविध वस्तूंवरचे कर वाढवून हा तोटा भरून नाही का काढता येणार ?

'लाखात गाडी' ही प्रत्येक भारतीयाच्या अभिमानाची बाब आहे; मग प्रत्येकानं त्यासाठी थोडी झीज नको का सोसायला ? समजा, त्यामुळे वाढली थोडी महागाई, तर एका 'महान स्वप्ना'च्या पूर्ततेसाठी ती नको

का सहन करायला ?

वाहनं इतक्या संख्येनं वाढली, तर म्हणे रस्त्यांवरची गर्दी आणखी वाढेल, वाहतुकीची कोंडी वाढेल, अपघात वाढतील. आता, ह्यावरचे उपाय रस्ते रुंद करणं, उड्डाणपूल बांधणं हे आहेत; की, वाहनांची संख्याच कमी ठेवणं हा आहे ? विकास व्हायचा, तर वाहनं वाढणारच ! वाहतूक वाढणारच. मग त्याला पूरक असं 'इन्फ्रास्ट्रक्चर' सरकारनं नको का पुरवायला ? सरकार रस्ते रुंद करून, उड्डाणपूल बांधून, जमिनीच्या वर आणि खाली रुळ नि रस्ते बांधून, तसंच समुद्रातही पूल बांधून ह्या वाढत्या वाहतुकीची सोय करतंही आहे. पण, ह्या 'हिरव्या'च्या त्याबाबतही कुरकुरी आहेतच. रस्ते रुंद केले, तर 'चांगल्या शेतजमिनी डांबराखाली गाडल्या गेल्या' म्हणून हे तक्रार करणारं. रस्त्याकडेचे मोठे वृक्ष तोडले' म्हणून आवाज उठवणार. समुद्रात सेतू बांधायला जावं तर 'खाड्या आणि किनाऱ्यांची हानी होते.' म्हणून हे आंदोलन करतात नि इकडे मुंबईत सेतू बांधताहेत, तर तो 'बांधू नका' म्हणून आंदोलन ! म्हणजे सरकारनं वागावं तरी कसं ? ह्याचं ऐकलं नं, तर विकासच व्हायला नको.

अन् समजा, हे लोक म्हणतात तसं ग्लोबल वॉर्मिंग वाढलंच वाहनांमुळे, झालेच समजा अपघात जास्त, मेलीच समजा जनता त्यामुळे, तरी तू त्याचा दोष स्वतःकडे घेऊ नकोस. तू अजून गीता नसशील वाचली, म्हणून कदाचित ह्या पापाचा दोष तू स्वतःकडे घेशील, म्हणून हे सांगितलं. त्या गीतेत, स्वजनहत्येचं पातक लागेल म्हणून व्यथित झालेला अर्जुन आहे. त्याला तो कृष्ण नावाचा देव काय सांगत माहितेय ? - तो म्हणतो, : 'अरे, मी यांना आधीच मारलेलं आहे. तू केवळ निमित्तमात्र

आहेस.' माझं तुलाही हेच सांगणं आहे. हे जे अपघातांत, किंवा ग्लोबल वॉर्मिंगच्या दुष्परिणामांनी मोठ्या संख्येनं मरणारे लोक असतील नं, त्यांना तू मारणारेस असं नाही. तू केवळ 'निमित्त' असशील ! अन् शिवाय असं पाहा की, 'विकास' हवा म्हणताना लोकांना त्याची थोडी-बहुत किंमत द्यावी लागणारच की ! अन् आपण असंही करू शकतो : जसं स्वातंत्र्यासाठी बलिदान करणाऱ्यांना आपण मरणोत्तर 'पद्म पुरस्कार' दिले, तसेच ह्या अपघातांत मरणाऱ्यांना 'विकास सैनिक' संबोधून मरणोत्तर असे पुरस्कार देऊन त्यांचा गौरव करणं ! तसा ठरावच आपण संसदेत पारित करून घेऊ : म्हणजे मग लाखो लोकांना हा पुरस्कार दरवर्षी मिळेल. जनतेची मान किती एकदम उंचावेल नं त्यामुळे !

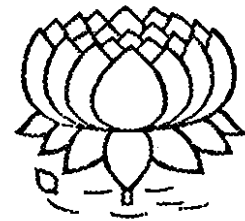
म्हणूनच, हे बघ नॅनो, तू ह्या पर्यावरणवाद्यांचं काहीही मनावर घेऊ नकोस. अगं, मुळात ते तरी कुठे स्वतःच्या बोलण्याप्रमाणे वागतात ? तुला त्यांचा ढोंगीपणा माहीत आहे का ? हे गाड्यांच्या वाढत्या संख्येला विरोध करतात; पण हे स्वतः मात्र 'सायकलच चालवू' असंही म्हणत नाहीत, किंवा 'सार्वजनिक वाहतुकीचा वापर करू' असंही म्हणत नाहीत. ह्यापैकी बहुतेकांच्या खासगी गाड्या आहेत. शिवाय, त्यांनी एखादी NGO काढली की, तिची स्वतंत्र गाडी ! मात्र, लोक खासगी गाड्या खरेदी करू लागतील, तर ढीगभर तोटे सांगून हे विरोध करणार. आहे नं खासा न्याय ? ज्यांचा 'कथनी' आणि 'करनी' ह्यांत सुसंगती नाही, त्यांचं कोण ऐकेल, सांग ?

तुझं सुदैवच आहे की, ह्या 'हिरव्या'चं काहीही न

ऐकता सरकारही धडाक्यानं विकास करतंय आपल्या देशाचा ! अगं, जगातल्या सगळ्या विकसित देशांनी हेच केलंय. फ्रान्समध्ये ह्यांनी एका अणुवीज-केंद्राला विरोध करण्यासाठी मोठं आंदोलन केलं. सरकारनं गोळीबार करून ते पुरतं मोडून काढलं. चीनचा दरारा एवढा का वाढला माहीत आहे तुला ? - पर्यावरणाची जराही तमा बाळगली नाही म्हणून ! तिथे लोकांना विरोधातला ब्र काढायलाही बंदी आहे. असं केल्याशिवाय 'विकास' होत नसतो. भारतातही ही जमात सध्या जरा वाढतेच आहे; पण एकूणातच तिची लोकसंख्या इतकी कमी आहे की, तिचा आवाज ऐकूच येत नाही.

अन् असं बघ नॅनो, ह्या देशात लोकशाही आहे. बहुसंख्येचं जे मत, त्यानुसार देश चालणार. मग जर बहुसंख्य जनतेला स्वतःची गाडी हवी आहे; सार्वजनिक वाहनांनी प्रवास कुणालाच नकोय, तर मग तसंच व्हायला नको का ? अन् मग कोट्यावधीचं स्वतःच्या गाडीचं स्वप्न तुझ्या रूपानं पुरं करण्याचं तुझ्या जन्मदात्यानं ठरवलंय, तर त्यात गैर ते काय ? ती 'जनतेचीच इच्छा' नाही का ? ह्या अल्पमतातल्या पर्यावरणवाद्यांच्या आक्षेपांना आणि विरोधाला न जुमानता ती पुरी झालीच पाहिजे.

म्हणूनच स्वागत असो तुझं. ये नॅनो, ये !

पर्यावरण आणि आपण

प्रा. अशोक कांबळे, वाणिज्य विभाग

प्रस्तावना

यावर्षीच्या नियतकालिकासाठी मा. संपादक डॉ. रघुनाथ कुलकर्णी यांनी 'Save the Earth' अशी संकल्पना विद्यार्थी, मा. प्राचार्य व सर्व शिक्षकांच्या समोर मांडली. त्यानुसार ही नावीन्यपूर्ण संकल्पना उचलून धरली व प्रथमच विशिष्ट विषयाला वाहिलेले नियतकालिक संपादित करण्याचा प्रयत्न केला आहे. या आवाहनाला प्रतिसाद म्हणून मी माझा लेख संक्षिप्त स्वरूपात देण्याचा प्रयत्न केला आहे. आपण सर्वजण (काही सन्माननीय अपवाद वगळता) पृथ्वीवरील पर्यावरणाचा न्हास करण्याचा प्रयत्न आपण आपल्या रोजच्या कृतीतून करीत असतो. बहुतांश वेळा आपली ही कृती हानीकारक आहे हे आपल्या लक्षात देखील येत नाही. कांही गोष्टी अनिवार्य असल्यामुळे त्यावर नियंत्रण ठेवणे अवघड असते. परंतु आपल्या रोजच्या वर्तणुकीतून ही हानी कमीत कमी कशी करता येऊ शकेल याचा आढावा घेण्याचा प्रयत्न या लेखातून केला गेला आहे.

पर्यावरण म्हणजे भोवतालचे वातावरण, आजुबाजूचा परिसर, हवामान, एकूण पावसाचे प्रमाण, पशु-पक्षी, वृक्षसंपदा या सर्वांचा यात समावेश होतो. सध्या जागतिक पर्यावरण, ग्लोबल वार्मिंग यावर रोजच्या वर्तमानपत्रातून सातत्याने चर्चा चालू आहे. कारण संपूर्ण जगाचा विचार करायचा तर पर्यावरण बदलत आहे, बिघडत आहे. पर्यावरणाचा समतोलच ढळला आहे. बेफाम धूर सोडणाऱ्या गाड्या, सिमेंटची जंगले, कारखानदारी, ध्वनीची कर्णकर्कशता यामुळे सतत हवा प्रदूषण, जल प्रदूषण व ध्वनिप्रदूषण वाढतच आहे. आपल्या वर्तनातून मनुष्यप्राणी आपल्या पायावर धोंडा पाडून घेत आहे.

तसेच स्थैर्य, शांती व आरोग्य गमावत चालला आहे. तेंव्हा असे बिघडत चाललेले पर्यावरण सुस्थितीत आणण्यासाठी काहीतरी करणे हे मी माझे नैतिक कर्तव्य समजले पाहिजे. पर्यावरणाच्या सध्याच्या स्थितीत बदल हा आवश्यक आहे. शाश्वत भवितव्यासाठी भोवतालच्या विश्वाशी असणारे आपलं नात बदलायला हवं. आपल्या या पृथ्वीला निरोगी आणि सुरक्षित ठेवणे हे आपले प्रत्येकाचे नैतिक कर्तव्य आहे. या संदर्भात आपण काय करू शकतो याचा थोडक्यात वेध घेण्याचा प्रयत्न मी या छोट्याशा लेखात करीत आहे.

‘गरज ही शोधाची जननी आहे.’ असे म्हणतात. ह्या गरजेपोटीच माणसाने विविध वैज्ञानिक शोध लावले. हळूहळू गरज ही सवय बनली आणि तिचे रुपांतर चंगळवादात झाले. अग्नी, चाक, यंत्रमाग, शिलाई यंत्रे तसे अलीकडच्या फोन, संगणक, मोबाईल ह्या यंत्रांनी व शोधांनी माणसाचे पूर्वीचे कष्टप्रद जीवन अधिकाधिक आरामदायी होऊ लागले. त्यामध्ये दुचाकी, तीनचाकी, चारचाकी वाहने, आगगाड्या, विमाने अशा वाहतुकीच्या साधनांची अधिकच भर घातली. त्याचबरोबर घरामध्ये मिक्सर, रेफ्रिजरेटर, ओव्हन, कपडे व भांडी धुणारी यंत्रे, फुड प्रोसेसर ही यंत्रे आली. ही विविध प्रकारची यंत्रे हळूहळू सर्वसामान्यांच्या आवाक्यात येत गेली. परिणामी सर्वच माणसे त्यांचा वापर करू लागली. त्यामुळे अर्थातच आपण दररोज पर्यावरणाच्या न्हासास हातभार लावीत आहोत. कारण या सर्व यंत्रांसाठी लागणारी वीज धरणे बांधून तसेच औष्णिक किंवा अणुविद्युत केंद्रातून तयार होऊ लागली. औष्णिक वीज केंद्रातून बाहेर पडणारी रोख

तसेच अणुविद्युत केंद्रातून बाहेर पडणारी विषारी किरणे मानवाच्या विविध प्रकारच्या रोगांना आमंत्रण ठरत आहेत.

पूर्वी आपण दोन-तीन कि.मी. अंतर साधारणतः पायीच जात असू. आता मात्र चित्र पूर्ण पालटले आहे. शाळांमध्ये नाही, पण कॉलेजमध्ये विद्यार्थी सर्रास दुचाकी वाहने वापरतात. तसेच १०-१५ मिनिटांच्या अंतरासाठी सुध्दा माणसे चालत न जाता रिक्षाने जाणे पसंत करतात. त्यामुळे अलीकडे चालण्याचा व्यायामच बंद झाला आहे. या ठिकाणी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठाचे माजी कुलगुरु डॉ. शंकरराव खरात यांचा आवर्जून उल्लेख करावासा वाटतो. ते दररोज त्यांच्या निवासस्थानापासून कार्यालयापर्यंत सायकलवर जात असत अशा प्रकारचा आदर्श सर्व उच्चविद्याविभूषित व शिक्षकांनी समाजापुढे ठेवणे आवश्यक आहे. समाज व विद्यार्थी त्यांचे अनुकरण केल्याशिवाय राहणार नाही.

सध्या स्त्रिया नोकरी करत असल्याने वेळ व श्रम दोन्ही वाचविण्यासाठी घरांमध्ये आधुनिक सुखसोयी व साधने यांचा उपयोग होऊ लागला. मग घरामध्ये कपडे धुण्याचे यंत्र, व्हॅक्युम क्लीनर, मिक्सर, फ्रिज, ओव्हन आदी सुखदायी वस्तू आल्या. काही ठिकाणी डिश वॉशर व पोळ्या लाटण्याचे यंत्रही आले. ह्या सर्व यंत्रांमुळे माणसाची कामे करण्याची, स्वावलंबनाची सवय कमी झाली. या सर्व वस्तूंचा वापर टाळून होणाऱ्या विजेची बचत करून आपण पर्यावरणास हातभार लावला पाहिजे.

सध्या शहरीकरणाच्या वाढत्या प्रमाणामुळे फ्लॅट संस्कृती फोफावत चालेलेली आहे. या सर्व फ्लॅटच्या सजावटीसाठी फर्निचर करण्याची जणू स्पर्धाच सुरु झाली आहे. तसेच कार्यालयीन कामकाजासाठी स्वच्छ पांढराशुभ्र व गुळगुळीत कागद बनविण्यासाठी प्रचंड जंगलतोड होते आहे. त्यामुळे जंगलक्षेत्राचे पृथ्वीवरील

प्रमाण कमी होत आहे. परिणामतः नैसर्गिकरित्या हवा शुध्द होण्याच्या प्रक्रियेला धोका पोहोचला आहे. हवेतील कार्बनडाय-ऑक्साईडचे प्रमाण वाढत आहे. ह्या सर्वांचा आरोग्यावर दुष्परिणाम होत आहे. या जंगल तोडीवर आपण नियंत्रण ठेवू शकणार नाही का ? तर याचे उत्तर 'होय' असेच आहे. गृहसजावटीसाठी लाकडी वस्तू बनविण्यासाठीचा आग्रह आपण सोडून दिला पाहिजे. कागदाचा नियंत्रित वापर करण्याची सवय आपण लावून घेतली पाहिजे. आपणाला मिळणारी पत्रके, जाहिराती यांच्या मागील कोरी बाजू याचा वापर करून आपण कागदाचा पुरेपूर वापर केला पाहिजे. शैक्षणिक वर्षाच्या शेवटी वह्यातील उरलेली पाने काढून नवीन वह्या तयार करण्यास विद्यार्थ्यांना उद्बुक्त केले पाहिजे. गणित विषयातील उदाहरणे सोडविण्यासाठी वह्यांचा वापर करण्याऐवजी पाटी-पेन्सिलचा वापर करण्याची सवय आपण विद्यार्थ्यांना लावू शकतो. त्यामुळे अर्थातच लहानपणापासूनच विद्यार्थ्यांच्या मनात पर्यावरणा विषयीची जाणीव बिंबवू शकतो.

नुकत्याच साजऱ्या झालेल्या दिवाळीत मुंबईत १३०० कोटी रुपयांचे फटाके जाळले गेल्याची बातमी वाचल्यावर कोणाही सुजाण व्यक्तीस वाईट वाटल्यावाचून राहणार नाही. श्रीमंत लोक, व्यापारी यांनी लाखो रुपयांची दारु जाळली असेल, त्यामुळे त्यांचा दोष देणे सोपे असले तरी सामान्य माणसांनीही काही शे रुपयांच्या जाळलेल्या दारुचा समावेश या १३०० कोटीत आहे, हे विसरता येणार नाही. अत्यंत भयानक प्रदूषण करणारी व पर्यावरणाला हानी पोहोचवणारी रासायनिक द्रव्यं जाळून आनंद व्यक्त करणे ही मानसिक विकृतीच आहे. ह्या १३०० कोटीतून कितीतरी विधायक कार्य होऊ शकली

असती. या संदर्भात आपल्याला शिक्षक व पालक या दुहेरी भूमिकेतून काम करावे लागणार आहे. आपल्या विद्यार्थ्यांना दरवर्षी दिवाळीत फटाके उडवण्यापासून परावृत्त करण, त्याला पर्याय म्हणून उत्तमोत्तम पुस्तकांची खरेदी करणे अशा प्रकारची मानसिकता विद्यार्थ्यांमध्ये आपण विकसित करू शकतो.

पर्यावरणावर परिणाम करणारा आधुनिक काळातील आणखी एक घटक म्हणजे प्लॅस्टिक. प्लॅस्टिकमध्ये काही अत्यंत महत्वाचे दोष आणि तोटे असले तरी त्याच्यातील काही गुणांमुळे ते वापरात राहणार हे कटू वास्तव आहे. पर्यावरणवाद्यांनी कितीही विरोध केला, तरी जगातले खनिज तेल संपेपर्यंत प्लॅस्टिकचा वापर संपणार नाही हे निश्चित आहे. त्यामुळे हातात राहत ते प्लॅस्टिकमुळे निर्माण होणाऱ्या समस्या कमीतकमी पातळीवर ठेवणे. त्यासाठी आवश्यक असतो प्लॅस्टिकचा पुनर्वापर आणि पुनर्घटन. त्यासाठी आवश्यक असत त्याच कचऱ्यात न फेकल जाणं. त्याची नीट साठवणूक व संकलन. आपण प्लॅस्टिकची आधुनिकता स्वीकारली, पण काम झाल्यावर ते कचरा म्हणून कुठेही फेकून देण्याची मागास मानसिकता मात्र टिकवून ठेवली आहे. त्याचा अनावश्यक वापर टाळणं, आवश्यक असेल तेव्हा कमीत कमी वापर करणं, वापर पूर्णपणे करणं तो पूर्णपणे होण्यासाठी त्याचा शक्य तितक्या वेळा पुनर्वापर करणं, पूर्ण वापर झाल्यावर ते फेकून न देता त्याचं पुनर्घटन होईल हे पाहणं – ही जी सर्व पर्यावरणीय मूल्ये आहेत त्यांचा स्वीकार करणं ही आपली नैतिक जबाबदारी समजली पाहिजे.

आपण दरवर्षी विविध प्रकारचे उत्सव साजरे करीत असतो. उदा. शिमगा, धूळवड, रंगपंचमी इत्यादी. ते साजरे करण्यात गैर काहीच नाही. पण त्याचं सध्याच स्वरूप अतिशय 'घातक' आहे. माणसांसाठी आणि निसर्गासाठीही. हे उत्सव साजरे करताना आपण तारतम्य

सोडल्यानेच ते असे घातक बनले आहेत. पृथ्वीवरच्या जंगलांचे प्रमाणे कमी होतय, हवेतले कर्बवायुचे प्रमाण वाढून तापमानवाढ होतील अन् तरीही आपण चांगले लाकूड होळीत जाळतच असतो. निसर्ग जसा विविध फूल धारण करून रंगात न्हाऊन निघाला आहे, तस आपणही रंगात न्हावं असं वाटणं स्वाभाविक आहे. पण त्यासाठी त्वचा भाजून काढणारे, डोळ्यांना अंधत्व आणणारे रासायनिक रंग वापरणं हे कितपत योग्य आहे ? या ठिकाणी पुण्यातील भांडारकर रोडवरील बालशिक्षण मंदिर – पूर्वप्राथमिक विभागाच उदाहरण आपण सर्वांनी कृतीत आणण्याजोग आहे. या शाळेच्या पूर्व प्राथमिक विभागाच्या मुख्याध्यापिका सौ. रोहिणी फाळेकर दरवर्षी निसर्गातील हिरव्या पालेभाज्या, बीट, गाजर इ. नैसर्गिक वस्तूंचा वापर करून विविध प्रकारचे नैसर्गिक रंग तयार करून अभिनव पद्धतीने रंगपंचमी साजरी करतात व बालवाडीपासूनच पर्यावरणाचा संस्कार लहान मुलांच्यावर करण्याचा प्रयत्न करतात. आरोग्य आणि पर्यावरणाची हानी करणारे विविध प्रकार घरी, शाळेत मुलांच प्रबोधन करून बंद केले पाहिजेत. ह्या उत्सवांमागचा उद्देश नीट समजावून घेऊन आरोग्य आणि निसर्ग ह्या दोन्हींच्या रक्षणासाठी त्यांना आपण आता विधायक वळण दिलं पाहिजे.

मी पर्यावरणाचे रक्षण करणाऱ्या व त्यास हातभार लावणाऱ्या अनेक व्यक्ति पाहिल्या आहेत. त्यांचे आपण अनुकरण करणे सहज शक्य आहे. माझ्या पाहण्यात कुणी वीज बचत करणारे आहेत, कुणी निष्ठेने सायकल चालवणारे आहेत, कुणी कागद जपून वापरणारे आहेत, तर कुणी प्लॅस्टिकचा वापर कमीत कमी करणारे आहेत. गॅसचा वापर जपून करणाऱ्या, पुड्याचे दोरे गुंडाळून ठेवणाऱ्या, जुन्या कपड्यांच्या गोधड्या शिवणाऱ्या अनेक गृहिणी आहेत.

वरीलप्रमाणे आपण सर्वांनी अनुकरण केल्यास पर्यावरण सुधारल्याचा सुखद धक्का आपल्या सर्वांना नक्कीच बसेल व तो खरा आनंददायी असेल.

क्षेत्राभ्यास - रायगड जिल्हा

परशुराम जगन्नाथ चव्हाण, ११ वी आर्टस् (भूगोल)

वसुंधरा वाचवा - एक प्रयत्न

प्रस्तावना

मानवी अस्तित्वाचा संबंध पृथ्वीशी लावताना पृथ्वीवरील घटक, घटकांची विपुलता आणि पृथ्वीवरील सजीवांशी लावता येतो. पृथ्वी सारखाच इतर ग्रह सूर्यमालेतील असणे आजपर्यंत तरी शोधणं अशक्य झाले आहे परंतु पृथ्वी हा एकमेव ग्रह मानवी अस्तित्वाचा असल्याचे अनेकदा सिद्ध झाले आहे. पृथ्वी त्यामुळे मानवाच्या व सजीवांच्या दृष्टीने असे जीवन जगण्याचे एकमेव निवास आहे. हा निवारा टिकवून ठेवणे अगदी महत्त्वाचे आहे. वसुंधरा वाचवा असे म्हणण्याची वेळ आली आहे. कारण पृथ्वीचे वाढते तापमानाची तीव्रता जर अशीच राहिली तरीही मानवी अस्तित्व काही काळानंतर धोक्यात येण्याची शक्यता आहे. असे धोके मानवाने स्वीकारू नये म्हणून विकासातील वसुंधरेच्या बाजूने विचार करून वाढवला पाहिजे.

वसुंधरेच्या दृष्टीने विचार म्हणजे नेमकं काय ? पृथ्वीच्या बाह्य भागावरील नैसर्गिक वातावरण टिकवून ठेवण्याच्या दृष्टीने प्रयत्न व्हावेत असे आवाहन मी आपल्याला करू इच्छितो. आपलं आपल्या सभोवतालच्या परिसर सदसद विवेक बुद्धीने नैसर्गिक घटक जपायला हवे. वृक्षतोड थांबवणे, निसर्ग अबाधित ठेवणे हे अत्यंत महत्त्वाचे आहे हे सर्व स्पष्ट करीत असताना, प्रत्येकाचा सहभाग असणे आवश्यक आहे. त्याकरिता जाणीवपूर्वक प्रयत्न होणे आवश्यक आहे.

अशाच प्रकारे वसुंधरा वाचवण्याचा व तिचा

अभ्यास करण्याचा प्रयत्न प्रा. विलास आल्हाट यांच्या मार्गदर्शनाखाली अनेक विद्यार्थ्यांनी पृथ्वीच्या एक भागाचा तालुक्याचा गावाचा अभ्यास करून अनेक महत्त्वाच्या गोष्टींची उकल केली आहे याचा उपयोग अनेक गावांना व अनेकांना झाला आहे. एका विद्यार्थ्याने एका गावाचा केलेला अभ्यास खालील प्रमाणे आहे.

प्रा. विलास आल्हाट
(भूगोल विभाग)

भूगोलामध्ये क्षेत्राभ्यासाला विशेष महत्त्व आहे.

क्षेत्राभ्यासामुळे सभोवतालची नैसर्गिक व सांस्कृतिक परिस्थिती अभ्यासता येते. क्षेत्राभ्यास भूगोलामध्ये अनेक प्रकारचे केले जातात. ग्रामीण भूमी उपयोजन, आर्थिक सर्वेक्षण, सामाजिक क्षेत्राभ्यास, लोकसंख्या क्षेत्राभ्यास अशा अनेक विविध क्षेत्राभ्यासामुळे आर्थिक, सामाजिक, भौगोलिक घटकांचा अभ्यास करता येतो.

इ. ११ वी च्या भूगोल अभ्यासक्रमामध्ये जलप्रदूषण, भूमिप्रदूषण, अवर्षण अभ्यास व पर्यावरणीय अभ्यास करावा लागतो. उपरोक्त क्षेत्राभ्यासापैकी अभ्यास सहलीद्वारे आम्ही प्रश्नावलीद्वारे मौजे हेटवणे, ता. रोहा, जि. रायगड या ठिकाणचा अभ्यास करून भूमी उपयोजनाशी असलेला संबंध अभ्यासला.

वरील प्रकारचा अभ्यास करण्यासाठी आम्ही रायगड जिल्ह्यातील रोहा या तालुक्यातील हेटवणे हे गाव निवडले. तेथील विद्यार्थी संख्या, गावची लोकसंख्या व

गावचा विकास याचा विचार करून या गावची निवड केली. पुण्यापासून ताम्हिणी घाटामार्गे १२१ किमी. अंतरावरील या गावाचा भूमी उपयोजनांचा अभ्यास क्षेत्रभेटीच्या स्वरूपात केलेला आहे.

भूप्रदेशाचे स्थान -

क्षेत्रअभ्यासाच्या गावाचे स्थान मध्य कोकणातील रायगड जिल्ह्यातील रोहा तालुक्याच्या दक्षिणेकडील रोहा येथून ११ कि.मी अंतरावर आहे. हे स्थान १८° उत्तर अक्षावृत्त व १८°२' उत्तर अक्षापर्यंत या गावाचा अक्षवृत्तीय विस्तार झालेला आहे. हे स्थान तर रेखावृत्तीय विस्तार ७३° पूर्व रेखावृत्त ते ७३°०१ पूर्व रेखावृत्त इतका आहे. हेटवणे हे गाव सह्याद्रीच्या पश्चिमेकडील घाटावर असून समुद्र किनाऱ्यापासून ३७ किमी. अंतरावर उगम पावणारी भोगेश्वरी नदी या हेटवणे गावच्या २ कि.मी. उत्तरेकडून वाहते. या नदीवर हेटवणे गावच्या हद्दीतच धरण बांधण्यात आलेले आहे. त्या धरणाला हेटवणे धरण असे म्हटले जाते.

हेटवणे धरणाचा बायोडेटा (माहिती) खालील प्रमाणे आहे.

धरणाचे नाव - हेटवणे धरण

स्थळ - ता. रोहा, जि. रायगड

नदीचे नाव - भोगेश्वरी

धरणाचा उद्देश - जलसिंचन, औद्योगिक, पिण्याचे पाणी व वीजनिर्मिती

पर्जन्यमान - २५२५ मि.मी.

धरणाचा प्रकार - मातीधरण

धरणांची उंची - ५२.२० मीटर

प्रकल्पित साठा - ५.३० अब्ज टी.एम्.सी.

उपयुक्त साठा - ५.११ अब्ज टी.एम्.सी.

बुडित क्षेत्र - ६५२ हेक्टर्स

लाभ क्षेत्र - ६६६८ हेक्टर्स

वीजनिर्मिती - २ मेगावॉट

या धरणातील पाणी सिंचन, औद्योगिक वापर आणि सिडकोच्या माध्यमातून नवी मुंबईला पाणी पुरवठा करण्यासाठी वापरले जाते. तसेच अल्पप्रमाणात वीजनिर्मितीही केली जाते. निसर्गतः धरणासाठी ही योग्य जागा असल्याने केवळ ६७५ मीटर लांबीची भिंत बांधण्यात आलेली आहे.

डोंगराळ भागामुळे या धरणाच्या उजव्या तीरावरून सिंचन क्षेत्र मिळत आहे. त्यामुळे उजवा कालवा सामाईक आहे. धरणातून कालव्यामध्ये मोठ्या वेगाने पाणी सोडले जाते. या वेगामुळे कालव्याचे दरवाजे उचलणे किंवा बंद करणे यासाठी १७५ टन दाबाचा हॉईस्ट बसवला आहे. एवढ्या मोठ्या हॉईस्टचा उपयोग महाराष्ट्रात पहिलाच असावा. १९८९ मध्ये भोगेश्वरी नदीला मोठा पूर आला परिणामी धरणाच्या सांडव्यात बदल करावा लागला. तसेच धरणाच्या पाण्याखालील वनक्षेत्र बुडत असल्याने वनाखालील पर्यायी जागा मिळेपर्यंत धरणाचे काम ठप्प होते. अपुरा निधी, अभावामुळे धरणात अडथळा आला तेव्हा जपानकडून हुडकोने ४५ कोटी रु. कर्ज घेऊन पाटबंधारेखात्याला दिले व धरणाचे काम पूर्ण करण्यात आले. अजूनही धरणाचे काही काम अपूर्णच आहे. धरणाची उंची ४ मीटर्सने वाढवणार आहे. धरणासाठी ५५ लाख क्युबीक मीटर्स एवढी माती काम करण्यात आले आहे.

धरणस्थळी जाण्याचा मार्ग पुण्याहून लोणावळा ७५ कि.मी. खोपोली पेणमार्गे २७ किमी. नवीमुंबई ५६

किमी. आहे.

भूरचना - राजापुरी या गावचे स्थान अगदी समुद्रकिनारी आहे. हे खळाटी प्रदेशात येते. कोकणामध्ये खळाटी प्रदेश तर वलाटी प्रदेश म्हणजे समुद्रसपाटीपासून थोडा जास्त उंचीचा टेकड्यांचा प्रदेश साळ वाळवंटी प्रदेश असे म्हणतात. या राजापुरी भागामध्ये, मॅगूव्ह प्रकारची खारफुटी जंगले समुद्रकिनारी भागात जास्त प्रमाणावर आढळतात. तसेच समुद्रकिनाऱ्याच्या या भागामध्ये आंबा, फणस, आमसुल, तांदूळ, नाचणी अशी पिके घेतली जातात. त्याचप्रमाणे आंबा, सुपारी, नारळ, तारगोळे ही सुद्धा घेतात.

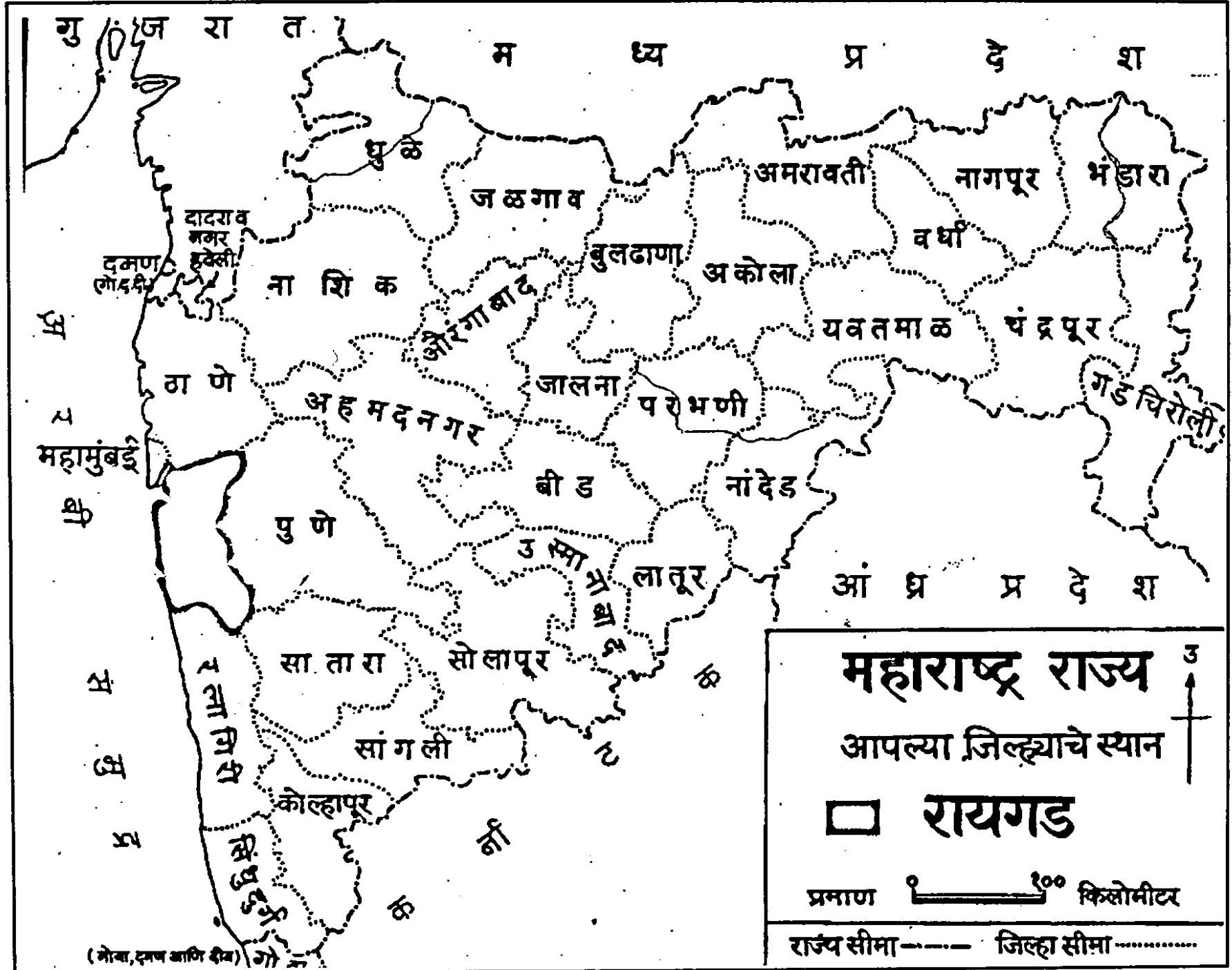
हवामान - हवामानाच्या दृष्टीने हा भाग अत्यंत महत्त्वाचा आहे. हवामान हे दमट प्रकारचे असून उन्हाळ्यामध्ये 30° ते 32° पर्यंत तापमान वाढताना दिसते. तर हिवाळ्यामध्ये तापमान 6° ते 12° पर्यंत कमी झालेले आढळते. हवामानातील बदल हा निश्चितच नोंद करून घेण्यासारखा आहे.

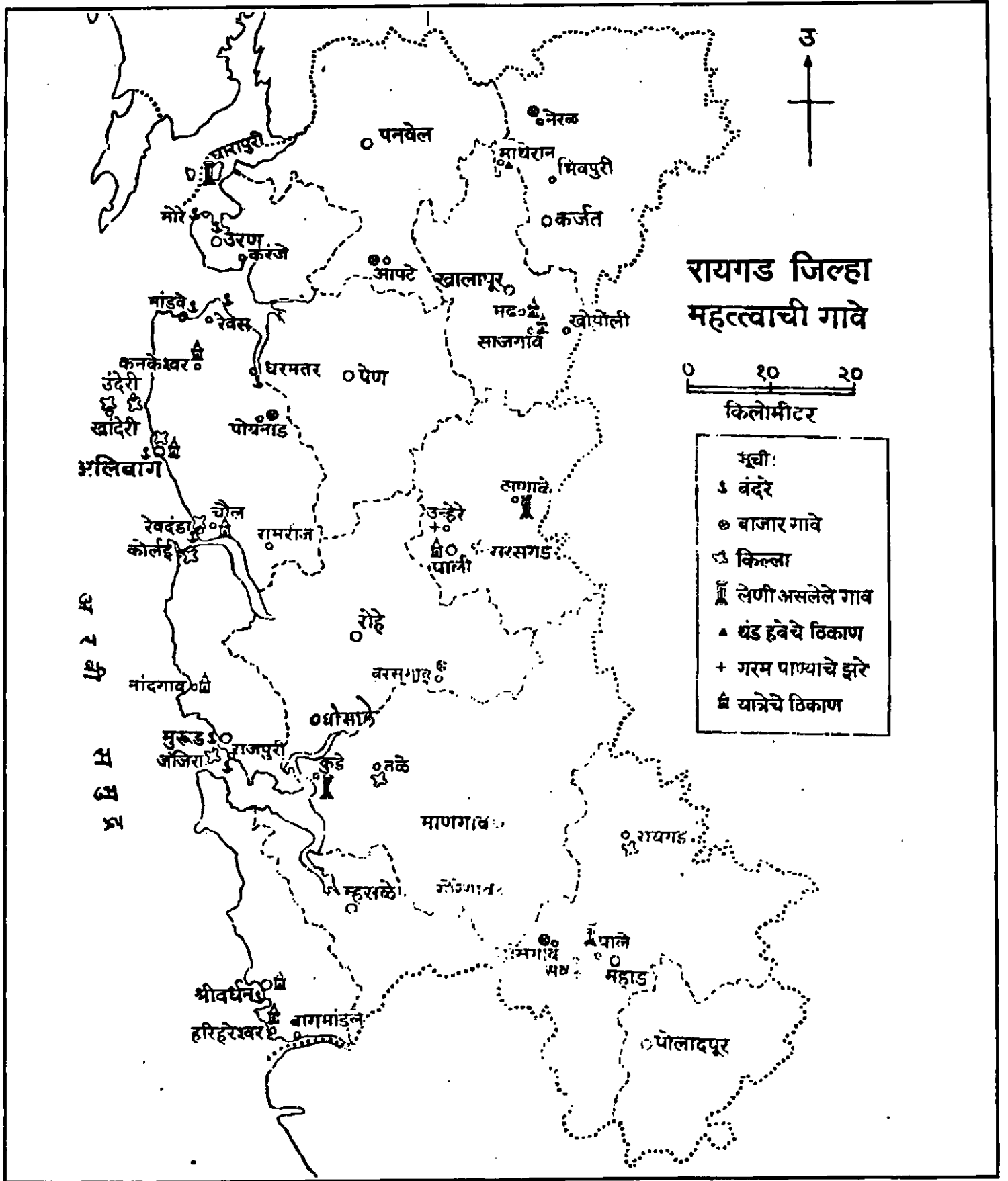
वनस्पती - या प्रदेशात संमिश्र प्रमाणात वनस्पती जास्त प्रमाणात आढळतात. मॅगूव्ह प्रकारच्या वनस्पती आरवारी भागामध्ये तसेच समुद्री किनारी प्रदेशात आढळतात. आंबा, नारळ, सुपारी ह्या महत्त्वाच्या वनस्पती फळांमध्ये आढळतात. शेतात यांची आवर्जून लागवड केली जाते. काही भागात केळी, मसाल्याचे पदार्थ, आमसूल याचे उत्पादन काढले जाते. या भागातील लहान-मोठे ओढे, पूर्वेकडून राजापुरी खाडीला जाऊन मिळतात तर उत्तरेला मादांड खाडी आहे. लहान-लहान ओढ्याच्या या खाड्या आहेत. या खाड्यांच्या दरम्यानच्या भागात मॅगूव्ह प्रकारची वनस्पती जास्त प्रमाणात आढळते.

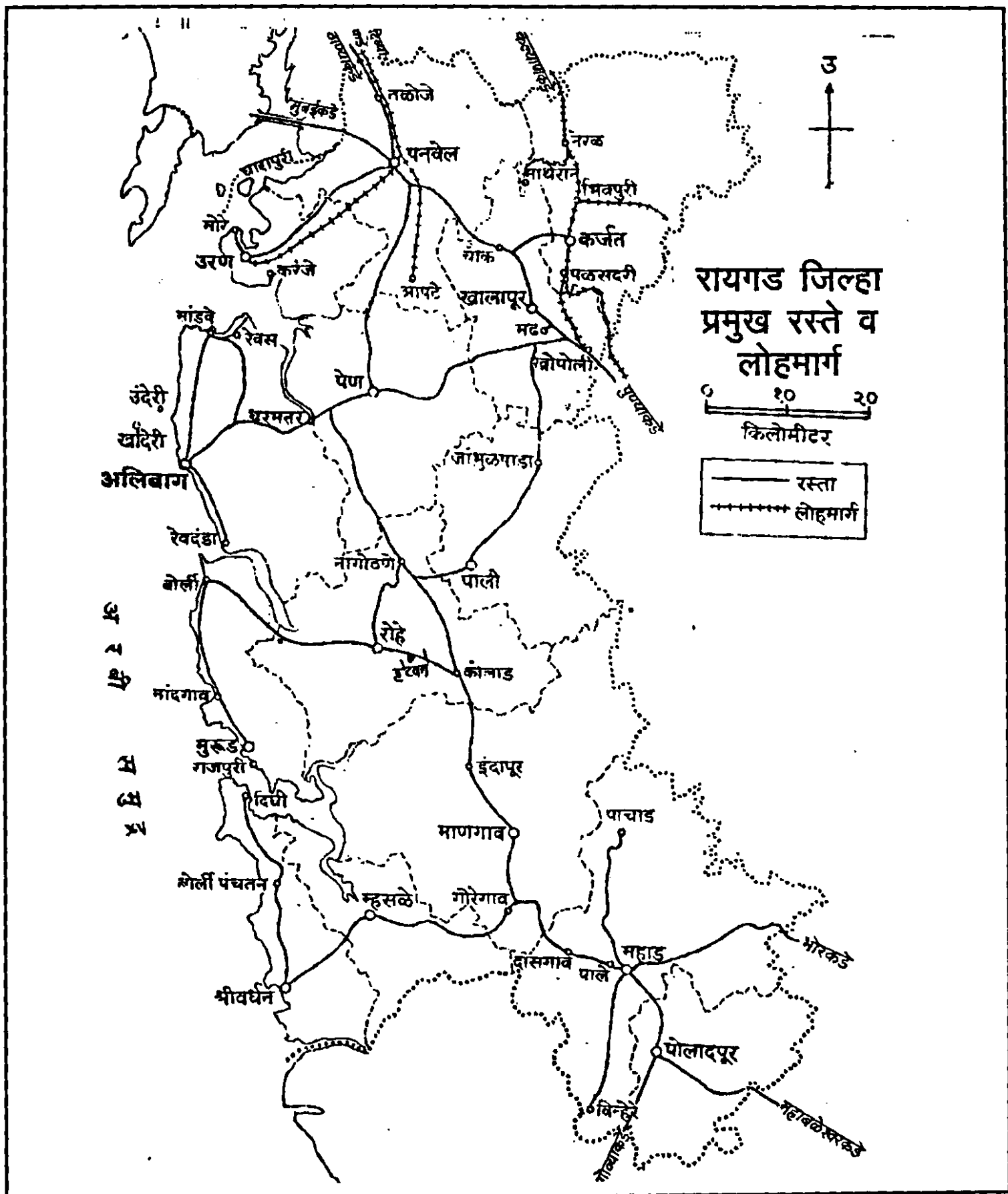
कुंडलिका नदीचे पाणी बंधारा बांधून कॅनलमार्फत हे पाणी काळ नदीमध्ये सोडले जाते. माणगाव या भागामध्ये शेतीसाठी व पिण्यासाठी खूप पाणी उपलब्ध असते. शिवाय हेटवा धरणामुळे पाणी दीर्घकाळपर्यंत राहते. उंचावरचा व धरणामुळे कमी उंचीच्या भागातील प्रदेशात ते पाणी शेतीसाठी वापरले जाते.

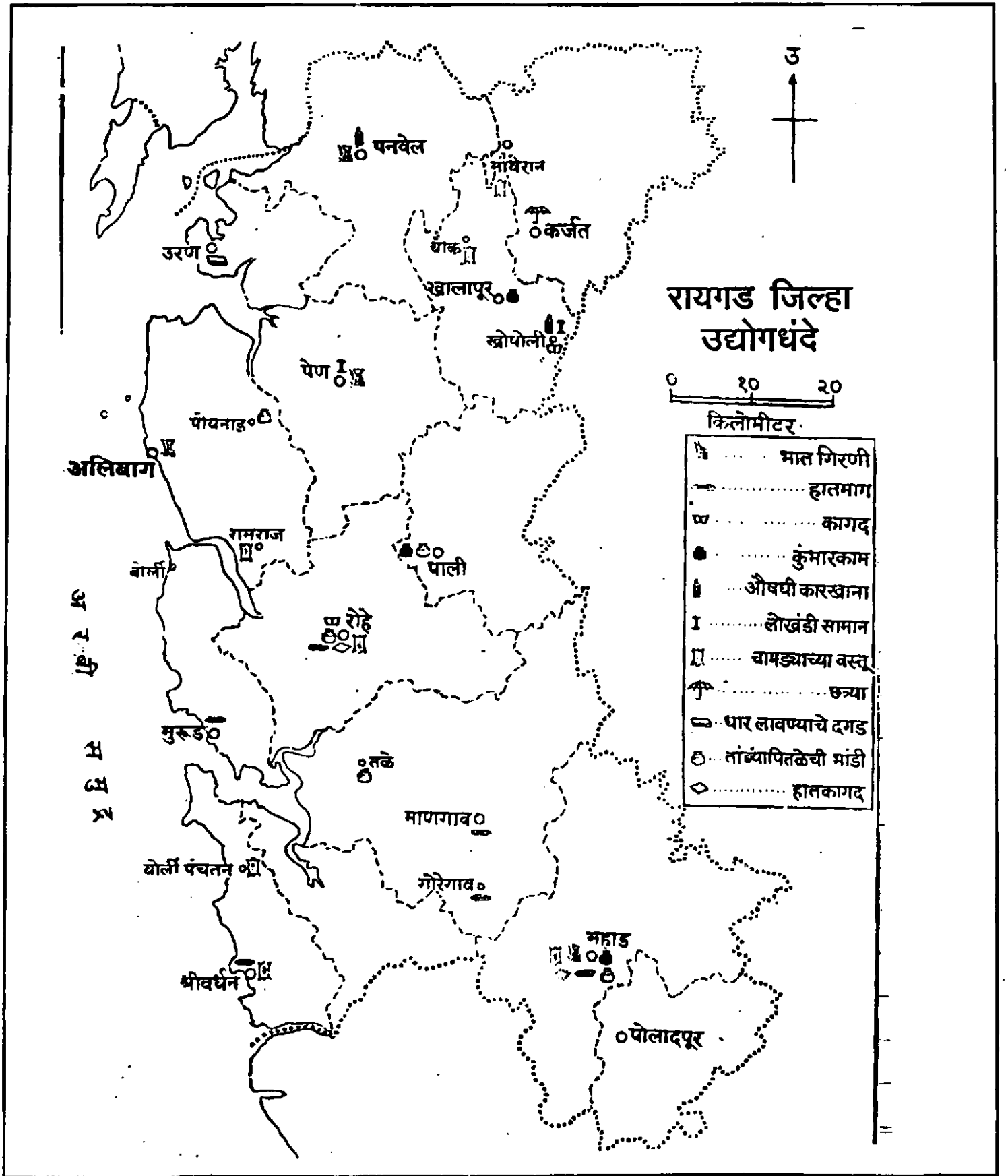
उपयोग व व्यापार - खाड्यांच्या या प्रदेशात मोठ्या प्रमाणात मासेमारी केली जाते. स्थानिक व मुंबई बाजारपेठेची मागणी पूर्ण केली जाते. याशिवाय कोकण रेल्वेच्या विकासांमुळे कोकण किनारपट्टीचा विकास जास्त प्रमाणावर झालेला आहे. नवीन नवीन कारखाने यामध्ये काम करणाऱ्यांची संख्या वाढतीये व बेरोजगारी तुलनेनी कमी झाल्याचे आढळत आहे.

मौजे हटवणे या गावच्या पुरणावलीचा उपयोग करून आर्थिक व सामाजिक सोई पूर्ण केल्यात. माती परीक्षण, वनस्पती परीक्षण, जंगलाचे फायदे व उपयोग जवळून पाहण्याची संधीचा अभ्यास या सहलीतून मिळाला याचा फार उपयोग झाला. अरबी समुद्र किनारा, कोकण किनारपट्टी, सह्याद्री पर्वतरांगा याचा अभ्यास जवळून करता आला. वेगवेगळी भूमी स्वरूपे अभ्यासता आली. राजापुरी बीच पाहिला. राजापुरी वरून जंजिरा (जलदुर्ग) हा किल्ला लांबून का होईना पण पाहता आला. महाविद्यालयातील या अभ्यास सहलीचा पहिलाच अनुभव खूपच अविस्मरणीय असा आहे.

भारतीय व्रतकल्पना आणि पर्यावरण

डॉ. स्वाती कर्वे, मराठी विभाग

कोणत्याही मानवसमूहात सांस्कृतिक जीवनाची व्यवस्था घालून देण्यासाठी वैचारिक पायाभूत बैठक अतिशय महत्त्वाची असते. या वैचारिक तत्वांच्या आधारेच जीवनव्यवहारात आचरण्यासाठी एक आयात्मक चौकट तयार केली जाते. विचार आणि आचार यांची परस्परपूरक आणि परस्परांशी संलग्न अशी जोडी प्रत्येक सांस्कृतिक व्यवस्थेत अत्यंत महत्त्वाची असते.

आपल्या प्राचीन भारतीय संस्कृतीमध्ये आचारविचार यांची उत्कृष्ट व्यवस्था अतिशय विचारपूर्वक घालून दिलेली होती.

ही व्यवस्था घालून देताना प्रत्येक माणसाचे व्यक्तिगत जीवन विचारात घेतले होते. त्याचप्रमाणे सामाजिक जीवन, सांस्कृतिक जीवनही विचारात घेतले होते. समाजात सर्व थरांतील लोकांना सुखाने जगता यावे, लौकिक जीवन जगताना प्रत्येकाने धार्मिक जीवन जगावे. हा उदात्त हेतू आपल्या पूर्वजांच्या मनात निश्चित होता.

माणसाला आपले व्यक्तिगत जीवन आपल्या इच्छेने जगण्याचा अधिकार असला तरी अनिर्बंध व्यक्तिस्वातंत्र्य हे सामाजिक - सांस्कृतिक दृष्टीने नेहमीच घातक असते. व्यक्ती-व्यक्तीतून तयार झालेला समाज, कुटुंबव्यवस्था यांचे अस्तित्व निकोप राहण्यासाठी माणसाच्या दैनंदिन व्यक्तिगत जीवनावर मर्यादित स्वरूपात का होईना नियंत्रण असणे आवश्यक आहे.

माणसाच्या आचार-विचारांना संयम, विवेक, मनावरचा ताबा, निश्चय यांचा आधार असणे आवश्यक आहे. हा आधार असा पाहिजे की त्याचे पालन माणसाचे स्वेच्छेने करावे. त्यातून त्याचे व्यक्तिगत जीवन उदात्त

होईल, उन्नत होईल आणि त्यातून मूल्यवान समाजजीवन निर्माण होईल. माणसाचे जीवन सुसंस्कृत होईल. कारण सुसंस्कृत जीवनात बाह्य समृद्धीबरोबर मन, बुद्धी आणि पचनेंद्रिये यांच्यावर नियंत्रण असावे लागते. या दोन्ही गोष्टी एकसमयावच्छेकरून साध्य करण्याच्या प्रक्रियेला संस्कृती असे म्हणतात. संस्कृती ही समाजाच्या अंतर्बाह्य जगण्यातून निर्माण होणारी असते. या जगण्यामध्येच धर्म, रीती, याविषयी अनेक कल्पना असतात. या कल्पनांचे माणसाच्या जीवनाला निश्चित वळण लावत असतात. हे वळण एका पिढीकडून दुसऱ्या पिढीकडे पोचवले जात असते. यामधील सातत्यातून सांस्कृतिक परंपरा निर्माण होत असतात. दीर्घ काळ चालत येणाऱ्या परंपरांचा अन्वयार्थ लावणे, त्यामागील तत्व जाणून घेणे आणि त्या परंपरांना समयोचित नवा उपचार घालून देणे हे महत्त्वाचे कार्य सातत्याच्या प्रवाहातही विशिष्ट टप्प्यावर करणे आवश्यक असते. त्यातून दोन गोष्टी घडून येत असतात. एक म्हणजे सांस्कृतिक सातत्याने जतन केले जाते. संपूर्ण देशपातळीवर, सांस्कृतिक पातळीवर विचार केला तर ते आवश्यक असते. माणसाच्या मनाचे भरणपोषण त्यातूनच होत असते. वाहत्या प्रवाहात आणि सांस्कृतिक आक्रमणामध्ये हे पोषणच पुन्हा पुन्हा आपल्या पायावर उभे राहण्यासाठी उपयोगी पडत असते. दुसरे म्हणजे सतत विकास, आधुनिकतमाकडे धाव घेणाऱ्या मानवी अस्तित्वाला जे नवे भान येत असते ते जुनी नजर, जुन्या कल्पना जसेच्या तसे स्वीकारण्यास तयार नसते. आचारात्मक चौकटींना ताठरता येते. त्या अनाकलनीय कलबाह्य वाटतात. त्या सोडून, टाकून देण्याकडे प्रवृत्ती

वाढते. त्यासाठी त्यांचे परिशीलन, नवीन अन्वयार्थाचे अन्वेषण आणि नवीन आचारधर्माची चौकट घालून देणे आवश्यक असते.

आजच्या युगातील संगणकाचे वस्तुनिष्ठ, वेगवान स्वरूप, यंत्रशक्तीचे वाढते विघातकपण, व्यापारी, वस्तुनिष्ठ जीवनदृष्टी जलद रीतीने फोफावत असताना आपण भारतीय सांस्कृतिक वारशाचे पुनरावलोकन करण्याची गरज निर्माण होत आहे. भारतीय संस्कृतीमधील व्रतकल्पना आणि त्यामागील पर्यावरणीय दृष्टीकोन समजावून घेणे, हा पुनरावलोकनाचा एक प्रयत्नच आहे.

प्राचीन भारतीय संस्कृतीने व्यक्तिगत आणि सामाजिक जीवनाचे व्यापक चित्र समोर ठेवून समाजजीवनाची व्यवस्था घालून दिली होती. त्यामध्ये माणसाचे जीवन उदात्त, संयमी असावे, विवेक असावा, निग्रह, नियमनाचे पालन व्हावे, सामाजिक कर्तव्यातून दानधर्म व्हावा या हेतूने विविध प्रकारची व्रतवैकल्ये याची व्यवस्था निर्माण केली होती. या हेतूबरोबर अतिशय उदात्त, मानवकल्याणाचा सूक्ष्म विचार करणारा, पर्यावरणाचे संरक्षण आणि जतन करणारा पर्यावरणवादी दृष्टिकोनसुद्धा त्यामध्ये होता. या सगळ्या व्रतादी उपचारांना दैवी उपासनेचा गंभीर व तितक्याच उदात्त तत्वांचा आधार दिला होता. काळाच्या ओघात आचारांची चौकट आग्रही वृत्तीतून ताठर होत गेली. मूळ विचारांप्रत जाण्याची गरज जाणवली नाही. म्हणूनच विविध व्रतांना त्यांच्या उपास, पूजाविधी, नियमन यांना नाकारण्याची प्रवृत्ती विकसित झाली असे दिसून येते. अजूनही काही व्रते, उपास समाजात टिकून आहेत. पूर्वीइतके धार्मिकतेने होत नसले तरी काही प्रमाणात हे करत राहण्याची प्रवृत्ती अजून दिसून येते. त्यामुळेच या संकल्पनेचा शोध आणि स्वरूपाचे आकलन करण्याची गरज जाणवत आहे.

प्राचीन भारतीय संस्कृतीमधील व्रतकल्पना पुराणकाळात सुस्पष्ट होऊन स्थिर झालेली दिसून येते. पुराणकाळात स्थिर होणाऱ्या या संकल्पनेमध्ये तीन ते चार पदर एकत्रित केलेले दिसून येतात. समाज सुस्थिर, सुसंघटित होत असताना व्यक्तिमनाचे नियंत्रण होण्याची आवश्यकता त्यामध्ये प्रधान होती. व्रताच्या विशिष्ट उपचारांमुळे सामाजिक बांधिलकी जाणवावी, हातून दानधर्म व्हावा, माणसाच्या धार्मिक जीवनाचे पोषण होऊन देवतांचे पूजन माणसाच्या हातून श्रद्धेने व्हावे, माणूस माणसाशी जितका जोडला गेला आहे तितकाच निसर्गाशी - पर्यावरणाशी जोडलेला आहे. पर्यावरणाचे जतन माणसाने करताना योग्य उपयोगही करून घेतला पाहिजे, हे सर्व पदर व्रतांचे नियोजन करण्यामागे आहे.

हे व्यवस्थापन पुराणकाळात घडून आले, याचे कारण पुराणकाळ हा विकासक्रमातील महत्वाचा टप्पा आहे. भारतीय संस्कृतीमधील ज्ञान, संचित हे सुविध व्हावे, त्यामध्ये सर्वसमावेशकता यावी, सामान्य जनतेमध्ये त्याचा प्रचार व्हावा या हेतूने पुराणे निर्माण झाली होती. वेदविहीत धर्माचे ज्ञान सोपे करून समाजामध्ये रुजवण्याचे कार्य पुराणांनी केले होते. आपण अठरा पुराणे कशासाठी तयार केली हे व्यासांनी सांगितले आहे - ' हे महामुने सुव्रता, हे चार वेद गूढार्थक असल्यामुळे त्यांचा अर्थ समजणे दुर्घट होते. त्याचा बोध व्हावा म्हणून मी इतिहास पुराणे निर्माण केली.'

पुराणे निर्माण करताना मूळ देवकल्पना विस्तृत केली. अग्नी, वरुण, इंद्र ही वैदिक काळातील देव कल्पना विस्तारून ती मानवी जीवनाच्या जवळ आणली. मानवी पातळीवर त्यांचे स्वरूप निश्चित करून त्यांच्यामध्ये मानवी जीवनाप्रमाणे नाते निर्माण केले. उदा. शंकर-पार्वती पतिपत्नी, गजानन त्यांचा पुत्र, सरस्वती

गणपतीची पत्नी वगैरे वगैरे, ब्रह्माविष्णूमहेश ही त्रिदेव कल्पना विकसित करून पाच देवांची देवपंचायतन कल्पना पुराणांनी निर्माण केली. शिव, विष्णू, गणपती, सूर्य, देवी या पाच देवतांची उपासना पुराणांनी सांगितली. ' भक्तिभावना ' ही माणसाची श्रेष्ठ भावना आहे. त्याचा आधार घेऊन ईश्वरी उपासनेसाठी ' भक्तिमार्ग ' सामान्यांना मोकळा करून दिला. देवांची सगुण रूपाची कल्पना करता येत नाही. सगुणाच्या उपासनेतूनच निर्गुणाची उपासना करता येते. हा सर्वसामान्यांना नित्य आचारण्याजोगा मार्ग पुराणिकांनी विचारपूर्वक घालून दिला होता. ' सगुण निर्गुण दोन्ही विलक्षण । धर्मसनातन विवृल हा । ' असे ज्ञानेश्वरांनी म्हटले आहे. त्याचा उगम पुराणिकांनी सुरू केलेल्या सगुणाच्या उपासनेमध्ये आहे. वैदिक धर्म हा यज्ञप्रधान होता. त्या जागी पुराणिकांनी पूजाप्रधान धर्म प्रतिष्ठित केला. विविध पूज कल्पनांची मांडणी केली. वैदिक मंत्र, हवन, उपचार यांचे परिवर्तन करून मंत्रपूर्वक हवन हे पूजेचा एक विधी, व्रतातील एक भाग म्हणून स्वीकारले. नैवेद्य, अन्नदान यावर भर दिला. प्रार्थना, स्त्रोत्रे निर्माण झाली. यंज्ञमंडपांची जागा मंदिरांनी घेतली. मूर्तिपूजा सुरू झाली. पूजा सांगणारा पुरोहित वर्ग निर्माण झाला. देवदेवतांच्या मूर्ती घडवल्या. त्यांची आयुधे तयार झाली. मंदिरांची निर्मिती हे पुण्यकर्म मानले. पूजा-उपासना यांचाच एक भाग म्हणून निष्ठापूर्वक आचरण्याची व्रते व व्रतोपचार विचारपूर्वक तयार करण्यात आले. अग्नी, वरुण यांना ' व्रतपती ' म्हटले आहे. व्रतांचा मूळ हेतू आत्मशुद्धी, परमात्म्यचिंतन हा मानला होता. व्रताने कशाची प्राप्ती होते, याविषयी एक श्लोक आहे.

' व्रतेन दीक्षामाप्नोति दीक्षयाऽप्नोति दक्षिणाम् ।

श्रद्धां दक्षिण्याऽप्नोति श्रद्धया सत्वमाप्यते । '

म्हणजे व्रताने दीक्षा मिळते, दिक्षेने दक्षिणा

मिळते, दक्षिणेने श्रद्धा प्राप्त होते आणि श्रद्धेने सत्त्वाची प्राप्ती होते. ' अन्तदान ' ही व्रताची सांगता मानली आहे. परंतु मूळ व्रतकल्पना कशी आहे, व्रतांचे स्वरूप सर्वांना सहज आचरण करता यावे यासाठी लवचिक कसे ठेवले होते, त्यामध्ये विविधता कशी होती, व्रताची एक आचरणपद्धती कशी घालून दिली होती, याविषयी थोडी विस्ताराने माहिती बघितली पाहिजे.

विशिष्ट काळासाठी किंवा आमरण आचरणाचा विशिष्ट नेमधर्म म्हणजे व्रत, असे व्रत या शब्दाचे वर्णन करता येते. व्रत ही कल्पना पुराणिकांनी नव्याने घडवली नव्हती. ऋग्वेदापासून ती आढळत होती. त्या व्रतकल्पनेचा त्यांनी विस्तार करून व्रतांना उपासनेचे साधन असे सरूप दिले. वृ-म्हणजे निवड करणे या धातूपासून व्रत हा शब्द बनला आहे.

यामागे काही प्रमाणात श्रद्धेने तयार झालेली कल्पना आहे. देवाने स्वतःसाठी आणि इतर साठी विशिष्ट आज्ञा, नियम तयार केले आहेत, त्याचे पालन विशिष्ट पद्धतीने होते. ते तसेच केले पाहिजे अशी श्रद्धा तयार होते तेव्हा या नियमांना धार्मिक विधी - उपचार, उपासना असा अर्थ प्राप्त होतो. एखादी व्यक्ती आपल्या आचारांवर, अन्नसेवनावर काही बंधने देवासाठी घालते तेव्हा ते धार्मिक कर्तव्य होते. असा अर्थ व्रतकल्पनेचा तयार होतो.

धार्मिक कृत्य अंगीकारण्याचा निश्चय या अर्थाने व्रत शब्द अथर्ववेदामध्ये दिला आहे. यास्काने आपल्या निरुक्ततामध्ये व्रतशब्दाचे अर्थ दोन प्रकारचे दिले आहेत. एक म्हणजे धार्मिक कृत्य, किंवा प्रतिज्ञा किंवा धार्मिक कृत्य करताना अन्न, आचरण याविषयी पाळण्याचे नियम, निर्बंध होय. यास्का दुसरा अर्थ सांगतो - धार्मिक कृत्य करताना उदारनिर्वाहासाठी सेवन करण्याचे विशिष्ट अन्न होय.

हे प्राचीन पुरातन अर्थ कालांतराने बदलत होते. महाभारतात व्रत म्हणजे धार्मिक कृत्य, प्रतिज्ञा या अर्थाने व्रत शब्द योजलेला दिसतो.

अलिकडे व्रत या शब्दाचा अर्थ अधिक विस्तृत झाला आहे. विशिष्ट तिथीला, वाराला महिन्यात किंवा पर्वकाळी विशिष्ट देवतेची उपासना करून आपला इच्छित हेतू साध्य होण्याकरिता अन्नसेवनाचे किंवा आचरणाचे पाळायचे निर्बंध यांना व्रत असे म्हटले जाते.

अमरकोशात व्रत आणि नियम यांना समानार्थी मानले आहे. वैदिक काळातील यज्ञ आणि व्रते यांच्यामध्ये फरक केलेला होताच. यज्ञाचे फळ मृत्यूनंतर स्वर्गप्राप्ती हे मानले होते. उलट व्रताची फळे व्रत करणाऱ्याला याच जन्मात मिळणार आहेत. व्रते ही समाजात सर्वांना करण्यासाठी होती. व्रताचा अधिकार समाजात सर्वांना सारखाच ठेवलेला होता. व्रताचरणाने आहेत.

व्रतांमध्ये वेगवेगळ्या स्वरूपाची, कालावधीची व्रते आहेत. व्रतांचे दोनतीन प्रकारांनी वर्गीकरण करून व्रतांची व्यवस्था घातली आहे.

पहिले वर्गीकरण व्रताच्या स्वरूपाप्रमाणे आहे. १) कर्तव्यरूपी व्रते २) ऐच्छिक व्रते ३) नैमित्तिक व्रते. दुसरे वर्गीकरण असे आहे. १) नित्य व्रते - त्यामध्ये विशिष्ट आश्रमाची व्रते आहेत. ब्रह्मचर्य, देनाद्विज, गुरुपूजा या प्रकारची आहेत. २) नैमित्तिक व्रते - यामध्ये विशिष्ट नियमाने करण्याची व्रते आहेत. रामनवमी, जन्माष्टमी, नवरात्र इत्यादी. ३) काम्य व्रते - मनात काही कामना ठेवून केलेली व्रते. उदा. सत्यनारायण, सत्यविनायक, सोळा सोमवार. एक वर्गीकरण काहीसे वेगळे आहे. यामध्ये १) मानसिक २) कायिक व ३) वाचिक असे प्रकार दिले आहेत.

अहिंसा, ब्रह्मचर्य ही मानसिक व्रते आहेत.

एकभुक्त, नक्तभोजन, उपवास ही कायिक, शारीरिक व्रते आहेत. नामसंकिर्तन, जपजाप्य, सत्यभाषण ही वाचिक व्रते आहेत.

व्रताच्या आचरणाचे विशिष्ट क्रमाने सूत्र सांगितले आहे. व्रताचा संकल्प करण्यापासून त्याचे उद्यापन करण्यापर्यंत एक क्रम आहे. विशिष्ट आचार अपेक्षित आहे. व्रताच्या निमित्ताने दानधर्म करावा असे सांगितले आहे.

व्रतारंभ, संकल्प, पूजा, होम, व्रतविधी, दान, अन्नदान, जागरण, पारणे व उद्यापन अशी पद्धत सर्वसाधारणपणे प्रत्येक व्रतामध्ये असते. व्रतकाळात उपास करावा याचा अर्थ अजिबात अन्नग्रहण न करणे असा होत नसून विशिष्ट अन्नसेवन करणे असा आहे. ज्या देवतेसाठी जप केला असेल, त्या देवतेचा जप, स्त्रोत्रपठन करावे असे सांगितले आहे.

या व्रतांच्या उपचारामध्ये जो पूजाविधी आहे त्यात पत्री, फुले, वृक्षांच्या डहाळ्या यांचा उपयोग करून घेतलेला दिसतो. विशिष्ट देवतेला विशिष्ट प्रकारचीच फुले, पत्री लागतात याविषयी विविध संकेत आपण स्वीकारले आहेत. आजच्या युगातही हे संकेत आपण सांभाळत आहोत. शंकराला बेल, गणपतीला दुर्वा, विष्णूला तुळस, मारुतीच्या गळ्यात रुईच्या पानांची माळ, देवीला नवरात्रात तिळाच्या फुलांची माळ लावायची, दसऱ्याला आपट्याची पाने सोने म्हणून लुटायची हे संकेत वर्षानुवर्षे आपण पाळत आहोत. मंगळागौरीला फुलांबरोबर भरपूर पत्री वाहायची इ. विविध संकेत आपण वर्षानुवर्षे पाळत आहोत. परंतु हे संकेत कसे निर्माण झाले, या संकेतांची निर्मिती सांस्कृतिक व्यवस्थेत कुणी व का निर्माण केली असेल याविषयी विचार करत नाही. परंतु आपल्या समाजामध्ये रुढी-परंपरा-व्रते यांची व्यवस्था घालून देणाऱ्या ऋषीमुनींनी अतिशय सूक्ष्म विचार केलेला होता.

माणूस आणि निसर्ग यांचे नाते, पर्यावरणाचा मानवां अस्तित्वाशी असणारा निकटचा संबंध, याविषयी सखोल विचार केलेला दिसून येतो.

माणसाच्या विकासावस्थेच्या एक टप्प्यावर आपल्या पूर्वजांना माणसाच्या भोवती असणाऱ्या पर्यावरणाची जाणीव झाली असणार. पंचमहाभूत ही कल्पना पर्यावरणाशी निगडित आहे. पर्यावरण म्हणजे परि+आवरण होय. म्हणजेच या पृथ्वीसह पंचमहाभूतांतून हे विश्व निर्माण झाले आहे. पृथ्वी, आप, तेज, वायू आणि आकाश यांनी मिळून पंचमहाभूताचे एक वातावरण तयार झाले आहे. या वातावरणाचे एक आवरण - अच्छादन मानवाच्या अस्तित्वाभोवती लपेटून राहिलेले आहे. माणूस हे निसर्गाचे अपत्य असल्याने या वातावरणाशी माणसाचा निकटचा संबंध आहे. हे वातावरण माणसाला पोषक, उपकारक आहे, याचे भान माणसाला आलेले होते. या पंचमहाभूतांपैकी पृथ्वी एक आहे आणि या पृथ्वीवर आपल्याभोवती जी सृष्टी आहे. त्यामधील प्रत्येक घटकाला स्वतंत्र अस्तित्त्व आहे, याची जाणीवही माणसाला झालेली होती. पृथ्वीवरील वातावरणामध्ये पशुपक्षी यांची आपल्यासारखीच एक सजीव सृष्टी आहे. वनस्पती सृष्टी आहे. इतकेच नव्हे तर नद्या, पर्वत, डोंगर, भूमी या सर्वांचे एकमेकांशी जवळचे नाते आहे. या नात्यांमधूनच एक जैविक साखळी आणि एक अन्नसाखळी तयार झाली आहे. त्याप्रमाणे वृक्ष, नद्या, पर्वत यांचा माणसाला विविध प्रकारांनी उपयोगच होत आहे. जमिनीवरील गवतापासून आंबा, चिंच, वड, पिंपळ यासारख्या महावृक्षांपर्यंत प्रत्येक प्रकारच्या वृक्षांचे महत्त्व आहे. या वनस्पतीसृष्टीच्या आधारे पशुपक्षी यांची सृष्टी जीवन जगत असते. जमिनीवर सरपटणारे प्राणी, कृमी, किटक असतात. मध्यम उंचीच्या वृक्षांवर पक्षी घर करून

राहतात. हे वृक्ष पाऊस आपल्या माथ्यावर झेलून मर्यादित पाऊस खाली पडेल याची काळजी घेतात. जमिनीवरील गवताने पाण्याची धूप कमी होते. वाहते पाणी अडून राहते. त्या ठिकाणी पावसाळ्यामध्ये दुर्वा, विष्णुप्रांत, मरवा, माका, आघाडा, तुळस, धोत्रा, कणेरी, हदगा, सीतेचा अशोक ही जंगली झाडे आपोआप वाढतात. यांच्यासाठी पावसाच्या पाण्याने आवश्यक ते अन्नघटक वाहून आणलेले असतात. श्रावण-भाद्रपदामध्ये त्यांची वाढ पूर्ण झालेली असल्याने त्यांचे औषधी गुणधर्म त्यांच्यामध्ये या महिन्यात सर्वात जास्त असतात. म्हणूनच श्रावण - भाद्रपद या दोन महिन्यात व्रते जास्त, पूजा जास्त आणि त्या पूजेसाठी विविध पत्री वापरावी हा संकेत आहे. वनस्पतीसृष्टी जंगली तर त्यांच्या आश्रयाने जगणारी पशुपक्षांची सजीव सृष्टी अस्तित्वात राहणार आहे. त्यांना घरटी करण्यास जागा होणार आहे. या पशुपक्षांकडून त्यांच्या विष्टेमार्फत नवी झाडे उगवण्याची प्रक्रियाही सतत चालू राहणार असते. त्यासाठी जमिनीवरचे दुर्वाकुरही महत्त्वाचे आणि महावृक्षही महत्त्वाचे आहेत. त्याचबरोबर झाडे जमिनीतील ओलावा शोषून घेतात. जास्त झालेले पाणी बाहेर टाकतात. त्यामुळे झाडाखाली गार वाटत असते. जमिनीची धूप ते मर्यादित करतात आणि पावसाच्या ढगांचा रस्ता अडवून पाऊस पाडण्यास मदतही करतात. झाडांचे हे भौगोलिक उपयोग माणसाला समजले होते. त्याचबरोबर आरोग्याच्या दृष्टीने वनस्पतींचे विविध प्रकारचे औषधी उपयोग आहेत. औषधी गुणधर्म नाही अशी एकही वनस्पती नाही हे तत्त्व निसर्गाच्या सहवासातून अनुभवातून समजून आले होते. प्रत्येक झाडाचा - फळाफुलांचा विशिष्ट मोसम कोणता असतो, तेव्हा वातावरण कसे असते, माणसाच्या प्रकृतीसाठी कोणते फळ, पान, फूल त्या मोसमामध्ये उपयोगी पडणारे

आहे, याचे अचूक ज्ञान आपल्या पूर्वजांनी सूक्ष्मतेने गोळा केले होते. त्याप्रमाणे प्राणिसृष्टीचेही विविध उपयोग समजत होते. त्यांच्यामधील जैविक साखळी, अन्नसाखळी अखंड सातत्याने काम करत राहणे आवश्यक आहे. हे पर्यावरण माणसाला उपयोगी पडणारे आहे, हे जतन केले पाहिजे म्हणजेच माणसाचे जीवन अधिक सुखाचे, निकोप आणि आरोग्यदायी ठरणार आहे हे आपल्या पूर्वजांनी जाणून घेतले होते. ही सृष्टी जतन करणे माणसाचे कर्तव्य आहे. ते माणसाने केले पाहिजे. यासाठी माणसाची विशिष्ट भूमिका तयार होणे आवश्यक आहे.

आपल्या जीवनाला जे जे उपयोगी पडणारे आहे. त्याकडे बघण्याची एक श्रद्धायुक्त धार्मिक दृष्टी सहेतुकपणे निर्माण केली. गंगा, यमुना आदी नद्यांना पवित्र मानले. विष्णूच्या चरणांपासून गंगा वाहते अशी श्रद्धा निर्माण केली. हिमालयाला देवांचे वसतीस्थान बनवून ' देवात्मा हिमालय ' असे विशेष संबोधन तयार केले. वृक्षांचे महत्त्व निर्माण केले. वृक्षांची लागवड, जोपासना हे विशिष्ट संकेत निर्माण केले. इतकेच नव्हे तर पुराणकाळामध्ये जेव्हा देवकल्पना विकसित झाली होती तेव्हा वृक्ष आणि पशुपक्षी यांच्याबरोबर देवांच्या जोड्या जमवून दिल्या. पूजेमध्ये त्यांना महत्त्वाचे घटक मानले. स्त्रोत्रे, महात्मे तयार केली. याचे कारण माणसाचे व्यक्तिमत्त्व बुद्धिवादी असले तरी माणूस भावनाशील असतो. श्रद्धा, भक्ती या भावना माणसाला मानसिक आधार देतात. एखाद्या गोष्टीकडे श्रद्धेने, पूजनीय नजरेने बघितले, त्याला दैववादी दृष्टीचा मुलामा दिला. पापपुण्याची जोड दिली. बरोबरीने परिणामकारक कहाणी उभी केली की परंपरेने विशिष्ट नजर समाजात पक्की रुतून बसते. देवासाठी म्हणून माणूस विशिष्ट गोष्ट करण्यास तयार होतो. ऋषीमुनींनी जाणले होते. त्यासाठी वृक्षाचे महत्त्व त्यांनी प्रयत्नपूर्वक जोपासले

होते.

वृक्षांच्या परोपकारी स्वभावाचा महिमा एका श्लोकात वर्णन केला आहे.

छायामन्वस्य कुर्वन्ति तिष्ठन्ति स्वयमातपे ।

फलन्ति च परार्थैतु नात्महेतोर्महादुमः ॥

महावृक्ष स्वतः उन्हात उभे राहतात. दुसऱ्यांना सावली देतात. तसेच दुसऱ्यासाठी फळेफुले धारण करतात. स्वतःसाठी नाही. वृक्ष जतन केले जावेत यासाठी काही लोकसंकेत निर्माण केले. जो माणूस एक पिंपळ, एक निंब वृक्ष, एक वड, दहा चिंच वृक्ष, तीन कवठाची, तीन वेलाची, तीन आवळीची व पाच आंब्याची झाडे लावतो तो कधीही नरक बघत नाही.

एक वृक्ष लावण्याचे महत्त्व दहा पुत्रांइतके मस्यपुराणात सांगितले आहे. गरुड पुराणामध्ये वनस्पतींच्या नावाची सूचीच दिली आहे. त्यांचे गुण व उपयोग सांगितले आहेत. आयुर्वेदात त्याचा भरपूर उपयोग करून घेतला आहे. अग्निपुराणात तर वृक्षसंवर्धन, वृक्षारोपण, त्याची लावणी, कापणी, संयोजन शास्त्रशुद्ध पद्धतीने कशी करावी यासाठी वृक्षायुर्वेद सविस्तर दिला आहे.

वृक्षाचे असे महत्त्व आणि शास्त्र केवळ ग्रंथांमध्येच सांगितले नाही तर दैनंदिन जीवनात वृक्षाच्या सर्व घटकांचा योग्य उपयोग करण्याची प्रथा निर्माण केली. अगदी प्राचीन काळी यज्ञात वृक्षाला आहुती देत असत. वृक्षांना दिवे लावून नैवेद्य देत असत. वृक्षांचे लग्नही लावत असत. तुळशीचे लग्न हा त्यातलाच एक भाग आहे. ' कुलवृक्ष ' कल्पना त्यातूनच विकसित झाली. प्राचीन काळी समारंभपूर्वक वृक्षपूजा केला जात असे. प्राचीन शिल्पांमध्ये वृक्षपूजा केला जात असलेल्या प्रसंगांचे चित्रही कोरले आहे. सिंधू संस्कृतीमधील नाण्यांवरही

वृक्षपूजेची चित्रे आढळल्याची नोंद आहे.

यासारख्या अनेक प्रथा, पद्धती निर्माण होत असतानाच व्रत, पूजा, सण यांच्याबरोबर वृक्षांची जोडणी ऋतुमानाचा विचार करून जोडली आहे. परंतु तद्पूर्वी वृक्षाविषयी काही आग्रही स्वरूपात संकेत निर्माण केले असावेत. प्रत्येकाने घराबाहेर काही वृक्ष लावावेत. तुळस प्रत्येक घराबाहेर हवी. मंदिराच्या आवारात वृक्ष आवश्यक मानला जाऊ लागला. रस्त्यांच्या कडेला, धर्मशाळांमध्ये वृक्षांची आवश्यकता मानली. ह्या गोष्टींचे काटेकोरपणे पालन व्हावे म्हणून पूजाविधीमध्ये फुले, फळे, पत्री यांचा सहभाग करून घेतला.

वृक्षांमध्ये देवतांचे वास्तव्य आहे, अशी श्रद्धा सहेतुकपणे निर्माण केली. विष्णूचे वास्तव्य वटवृक्षामध्ये असते. ब्रह्मा पलाश वृक्षामध्ये राहतो. आम्रवृक्ष शक्तीचे निवासस्थान आहे. देवपत्नी लतावेलींमध्ये राहतात. श्रीकृष्ण अश्वत्थतळी निजधामाला गेला. वटवृक्ष हा यमदेवतेचे प्रतीक आहे म्हणून वटपौर्णिमेत वटवृक्षाची पूजा सुरू झाली. याप्रमाणेच बेल शंकराला, दुर्वा गणपतीला प्रिय. विष्णूला तुळस, गणपतीला लाल फूल, शंकराला पांढरे फूल असे खास संकेत निर्माण करण्यामध्ये दोन हेतू होते. हे वृक्ष या श्रद्धेने जतन केले जातात. वृक्षतोड होणार नाही. दक्षिण भारतात अशी श्रद्ध होती की कडूलिंबाचे झाड तोडले तर तरुण मुलीचा वध केल्याचे पाप लागते. पत्री, फुले तोडण्याच्या निमित्ताने वृक्षवेलींशी संपर्क वाढवावा. झाडांचा अतिरिक्त भार कमी व्हावा. आपट्याची पाने अतिशय चिवट असतात. नैसर्गिक पानगळीतही त्याची पाने गळून पडत नाहीत म्हणून दसऱ्याला आपट्याची पाने सोने म्हणून देण्याची प्रथा सुरू झाली. वृक्षांबरोबर प्राणीविश्वाचीही वाटणी ' देवाचे वाहन ' या संकल्पनेला धरून करून टाकली. विष्णू शेषशायी आहे. उंदीर

गणपतीचे वाहन आहे. मोर सरस्वतीचा, वाघ देवीचा, गरुड विष्णूचा अशी वाटणी केली. नागपंचमी, बैलपोळा यासारख्या सणांची सुरुवात याच कल्पनेतून झाली आहे. या सर्व गोष्टी एकदम एकाच वेळी सुरू झाल्या नसतील. परंतु एकाच दृष्टीने या सर्वांचे एकत्रीकरण करून सांस्कृतिक व्यवस्थेचे महावस्त्र आपल्या पूर्वजांनी तयार केले आहे. विचारांची सूक्ष्मता, तत्त्वांचे व्यावहारिक उपयोजन करण्याच्या पद्धती - त्यामध्ये असणारी सुलभता आणि त्या सर्वांना श्रद्धा - विश्वास - उपासना यांचा मिळवून दिलेला उदात्त पाया हे चित्र नजरेसमोर आले की आपण थक्क होऊन जातो.

व्रत, वैकल्ये, उपासना, सणांमधील धार्मिक उपचार करताना पर्यावरणाचा समतोल कसा राहील, माणसाचे जीवन निकोप कसे असेल, माणसाच्या हातून धार्मिकतेसाठी हे सांभाळले कसे जाईल, याची काळजी घेऊन विचारपूर्वक सर्व व्रतांची, सणांची व्यवस्था घालून दिली आहे.

व्रतांच्या आचरणाने व्यक्तिजीवनात संयम, मनोनिग्रह माणसाच्या मनात निर्माण होईल. त्यातून समाजव्यवस्था निर्माण होईल. असा हेतू त्यामागे होता.

भारतीय संस्कृतीत, हिंदू धर्मातच केवळ व्रते आहेत असे नाही. जैन, बौद्ध, मुस्लिम, ख्रिस्ती धर्मांमध्येही व्रत, उपास या संकल्पना आहेतच. परंतु माणूस, निसर्ग, पर्यावरण त्यांचा परस्परसंबंध - मानवी आरोग्य आणि अस्तित्व यांचा साकल्याने विचार करून व्रते व सण, उत्सव यांच्यामध्ये हे पदर बांधून देण्याचे सांस्कृतिक कार्य मात्र आपल्याच संस्कृतीमध्ये बघायला मिळते.

त्यातून मनात बळकट निष्ठा तयार होतात. या निष्ठेच्या पायावरच विविध नाती आणि कुटुंबव्यवस्था उभी

केली होती. या सगळ्याच्या मेळातूनच आपले सांस्कृतिक भान अजूनही टिकून आहे. पूर्वीप्रमाणे लक्ष दुर्वा, लक्ष बेलाची पाने देवाला वाहणे जमत नाही. तरीही गणपतीच्या पूजेत दुर्वाशिवाय अडून बसते. सत्यनारायण करताना तुलसीपत्र हवेच. अजूनही हे संकेत आपले पोषण करत आहेत. गजमुखी गणपती देवता आपल्या सर्वांच्या श्रद्धेचे केंद्र आहेच.

आजच्या संगणकाच्या आणि इंटरनेटच्या युगातही हे धागे तुटत नाहीत, हे आम्ही अनुभवत आहोत. वाढते विज्ञान भौतिक सुख देते. परंतु काही प्रश्न उभे करत आहे. ही समस्या जागतिक पातळीवर जाणवत आहे. पर्यावरणाचा ऱ्हास झपाट्याने होत आहे. म्हणून पर्यावरणवादी संघटना उभ्या राहत आहेत. झाड तोडले तर दंड केला आहे. नागपंचमीच्या नावाखाली नागांची हत्या होऊ लागली. तत्वांचे अस्तर फाटून गेले आणि उपचारांचा आंधळा आग्रह सुरू झाला. नागाची 'प्रतिमा' पूजा करा, हा प्रचार आज होत आहे. परंतु नागपंचमीच्या कहाणीत शेतकऱ्याच्या मुलीने पाटावर चंदनाचे नाग काढून पूजा केली होती, हे आम्ही विसरतो.

या सर्वांचा डोळस वृत्तीने समन्वय साधण्याची गरज आहे. या सर्व व्रतांना आंधळेपणाने पाळणे आज शक्य नाही. त्याचे तत्व जाणून घेऊन नव्या रूपात त्याचा स्वीकार केला पाहिजे.

आजचे गतिमान जीवन, व्यक्तिकेंद्री मनोवृत्ती, समाजाचे विघटन झपाट्याने जीवनाचा रंग पालटून टाकत आहे. तेव्हा नव्या-जुन्यांचा संकर केला पाहिजे. घराबाहेर शक्य तितकी झाडी लावावीत. आघाडा, माका, दुर्वा कुंडीतही लावता येतो. ब्राह्मण सवाष्णीची ओटी सामाजिक बांधिलकीतून आली होती. गरजू व्यक्तीला मदत या रूपात व्रताचे उद्यापन करताना द्यायचे दानधर्म आपण देऊ

शकतो. मूळचा गाभा स्वीकारावा तेव्हा हेतू डावलला जाऊन खर्चिक देखाव्याचे रूप येणार नाही, याची दक्षता घ्यावी. मंगळागौरीचे व्रत आता पाच वर्षे कोणी करत नाही. धार्मिकता कमी होऊन उपचाराचे, उत्सवाचे रूप घेत आहे. अवाजवी खर्च, मानपान, देणेघेणे यातून मन अजून बाहेर येत नाहीत.

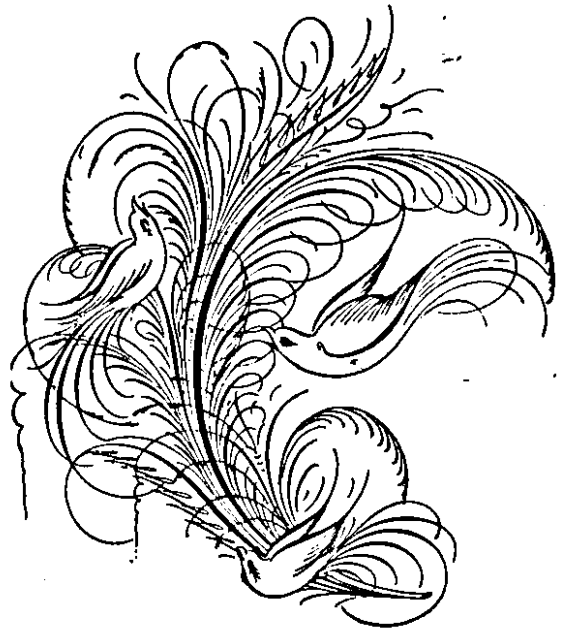
तत्व टिकून राहिल आणि आचाराचा अवडंबर होणार नाही, या स्वरूपांत व्रते, नियम, सण, उद्यापन यांची बांधणी केली पाहिजे, मुळात व्रते निष्ठांच्या पायावर उभी आहेत. त्या निष्ठा आम्ही जोपासल्या पाहिजेत. म्हणजेच समयोचित नवा अर्थ त्यामध्ये भरता येईल.

मूर्ती फोडुनिया देऊ जोडुनिया,

परि विकुनिया टाकू नका।

विकून टाकती तेची हरामखोर। आम्ही नव्हे।

हे केशवसुतांचे वचन लक्षात घेतले तर हे काम अवघड होणार नाही.

MAN : THE GREATEST MODIFIER OF THE EARTH

Damodar Pujari, T.Y.B.Sc., Zoology

INTRODUCTION

We, the present generation, are witnessing the changes in the surroundings & at the same time experiencing the ripples of our past actions on the course of time. Man is responsible for all the adverse changes that are being seen today. We are responsible for it. of course, I am not going to make the essay just one sided, here are ways to get rid of these life threatening changes & secure the future of all the living creatures on the planet & surely I'll be talking about those at length with the progress of the essay. My job is to make you all aware of the mistakes we (as so called intelligent species on the earth) have committed & to give you direction in order to avoid the repetition of those. Yeas, at some stages, you may find it disheartening to read about the bizarre mistakes our past generations made (like I found it while reading those things for the first time) but friends lets not feel so sad about it, we can, in our own way, try to correct those. So, the best strategy is not to give up but is to believe in our ability to make the good change while experiencing worst things.

*** ABOUT MAN** - Man, the product of millions of years of evolution, with the

help of its own special abilities became the greatest modifier of the earth in positive & negative ways. While creating enchanting monuments, state of art technologies, ever efficient chemical products, and smart & glorious machines, man never realized what the trouble he was asking for. Nature has given us all the things we wanted but in return we have given it that it never wished to have. Ecological imbalance, pollution, population explosion, ozone depletion are the best examples of the fruits our past action bear. Let's look at some of them briefly

1. Pollution -

As the W. H. O. describes it, pollution is any undersirable change in the environment. Today the anthropogenic (man made) pollution has to an extent that it is largely responsible for the extinction of large number of plants & animal species. There are reports that many aquatic animals simply fail to recognize the individual of opposite sex under the influence of chemical pollutants & thereby fail to reproduce. Pollution of all kinds has increased several folds since industrialization era. But is it the industrialization that is solely

responsible for it? Of course not, it is just the one aspect of how the cascade of man's needs can grow at the cost of survival of other organisms.

2. Earth's atmosphere -

The impact of such misdeeds is not far away from us. The ultra-violet radiations reaching the earth surface have increased, thanks to the greenhouse gases- such as CO₂, CO, SO₂, NO₂, Chlorofluorocarbons etc- released by man which are responsible for Ozone layer depletion. The global warming (For a work on which Dr. Rajendra Pachauri got Nobel prize last year along with U.S. ex-presidential candidate Al Gore. Intergovernmental Panel of Climate Change, IPCC, was the committee the Indian Nobel laureate headed) is the threat at next door that we are facing. It is the child of polluting emissions released by us, causing unprecedented changes in the surroundings as changes in earth temperature, melting of polar ice caps. Yes, even before the arrival of man there were times when similar changes had occurred, but because of release of harmful substances on large scale these changes were accelerated. It is estimated that even at this moment if we stop the release of these potent destructive emissions, those which have been already released will stay in the atmosphere for next 50 years at least (Take an example of Chlorine, when it combines with

atmospheric Ozone, its combination is very stable & remains as it is for about 40 years.)

3. Nuclear energy -

Now a days lot is being talked of nuclear energy as a clean & efficient source of energy & being viewed as an energy source that will decrease our dependability on the conventional energy sources in future. But have we ever thought that for more than 50 years since the 1st civilian purpose nuclear reactor is established, we couldn't find any safe way to get rid of nuclear waste. The use of nuclear energy for military purpose is well known (illknown, rather). Even today we are on the brink of extinction if any state or non-state factor uses the nuclear weapon.

Remember that in cold war era world has escaped the danger of nuclear holocaust twice !! Therefore it will be better if we divert our energy & resources towards other non conventional energy resources & their research.

4. Population -

Biologically, human beings lack any particular season as their breeding season, therefore this gift has turned into a curse in the form of population explosion causing stress on all the available resources. Malnutrition is the worst example of how population explosion can even indirectly affect us. Destruction of habitats of wild animals is

the byproduct of human population explosion. Today, an area roughly about a football stadium is being deforested from rainforests. To satisfy our needs (greed?) we are lavishly destructing the paradise we are gifted with.

5. Other organisms -

Along with the destruction of natural habitats of other animals & deforestation, due to our activities as poaching there has been a tremendous loss to the environment. Many animal & plant species have already become extinct; many are on the verge of extinction. Hundred years ago around 40,000 tigers were present in India which now are found out to be just around 1,600 (Resource - Data released by Project Tiger committee, Govt. of India) Much of their deaths accounted for illegal killing of those animals. Now even though we try to restore their number, it will be a foolish act because we will be expecting to breed brother & sister tigers. Also, If we will be successful to get the offspring, those will not be vigorous because of being the product of repeated sexual mating, So no matter what we do, we can't make up for the genetic diversity that has been lost with each & every killed organism.

The very basic law of nature is to fight, kill, survive, & at last get killed or get adapted if the species has to survive at large. The viruses which enter our body are no exception to this rule. Our body

has mechanism in place to eradicate these foreign, harmful bodies, But as we went on using the antibiotics on the large scale we provided them greatest resistance for their survival. These viruses, bacteria then retaliated with modification in their genome which made them capable of tolerating our antibiotics without any harm, penicillin which was considered as a wonder drug during 2nd world war became ineffective against most of the diseases by 1950. we are using almost 6th or 7th generation of many of the antibiotics. Same is the case for chemical pesticides & insect repellents. Many of them can now tolerate DDT & similar compounds. The harmful effect of these on us is also not negligible. Today, Indians account for the highest amounts of DDT in our body. where did that come from ??? It came to us as being a part of a food chain. DDT spread of grass was eaten by cattle. As it is a Xenobiotic compound it was passed on through their milk & came to us subsequently !!! So, after natural selection, it is we are the greatest modifier of the existing conditions.

*** THE WAY OUT -**

Now, after looking at some of the aspects of man's increasing interference in the natural conditions to the extent that we have been deteriorating them, let's see how exactly we can work out a solution. In my opinion there could be

three levels of measures that could be adopted.

i) At International Level

This is the most constructive measure which, if successful, can give tremendous thrust to the efforts of conservation of nature. But it needs the determination to fight against this enemy which could be life taking, rather than widening the existing differences at the international level. Recent Bali round of talks invited by UN go burst with no meaningful conclusion. There has been no complete ratification of the Kyoto protocol. Developed nations, like US & Australia, which account for most of the emission world-wide, still want more reductions in the emission by developing nations without accepting to reduce their own emission & asking for change in lifestyles of their own citizens. That's why there is need of determination to fight on as a team !!

ii) At National Level -

The situation at national scenario is still worst. Policy-makers have no precise idea of studying the environmental impact their projects going to have & declare the projects just for political benefits & popularity. Serious implementation of existing laws can be one of the best measures to be undertaken on the priority.

iii. At individual level - So, I have arrived to a point to say what exactly we can do

about it. The 1st & foremost important point is to work-out all those steps which could restore the ecological balance. Do not worry about the magnitude of your corrective measure, let it be very small like planting a tree & taking its care or using public transport system for travel etc, do it. Even if you could not do anything like this, don't give up, tell these things to others, who knows it could plant a seed of determination in some one else's mind to fight on.

*** CONCLUSITON** - Is there any ray of hope in this dark world of environmental degradation. The answer is both ways - either yes or no - depends on what we choose to do. If we use our natural instinct i.e. fighting spirit even in the prevailing dark & odd conditions, we can definitely succeed. If we just go on neglecting our duties & responsibilities towards environment, like our past generations did, we will surely perish & if we escape, our future generation will suffer. to find more energy efficient sources, change our habits which are harmful for nature, work as a team & the list is unending... My question to you now is are you ready to work for humanity & nature with full sense of dedication... ARE YOU...

Mission : Save the planet (mother earth) & All its inhabitants

Prof. Jayant Jorvekar

Some things to do now --- immediately --
- or it will be too late

1. We should know that the Earth does not belong to man but belongs to the Earth. All things are connected like the blood that unites us all. Man did not weave the web of life, he is only a strand in it. Whatever he does to the web, he does to himself. Time to Re-invent our thinking. Try to ensure that Greenery always increases, Plant more Trees, which is natural to our mother Earth.

2. Don't buy or use any products which hurt our environment.

3. Save on use of Electricity & All types of Energy, Burn less Fuel, (i.e. Kerosene, Petrol, Diesel, Wood etc.) Use Scooters/Bikes/Cars less to avoid exhaust fumes. Buy petrol/Gas which is unleaded at the Petrol Pump. Lead causes cancer & birth defects in animals. Ride Bicycles whenever possible instead of Scooters/Bikes.

4. Learn more about Rain forests Green Belts have these forests which house about half of all the living things including plants used to make medicines. Try to join a movement / organization which saves these forests. Don't buy anything made of tropical woods like teak, rosewood etc.

5. Don't cut but Save Trees, Trees help us by absorbing Carbon dioxide & giving out Oxygen which is essential for our life. Recycle Newspapers (New from old), Locate the nearest Recycle Centre or Collection Point & get your newspapers there. Newspapers are made from Trees, which are cut. Use Hand made paper.

6. Protect the Ozone Layer, Protect yourself, wear sunglasses & a cap on the head. Don't spray Perfume spray cans as they contain CFC's. Reduce the use of Car and Home Air Conditioners as they contain CFC's (Chlorofluorocarbons which pollute the atmosphere).

7. Buy fruits & vegetables which are

grown organically i.e. without use of pesticides. They are tastier & good for our health.

8. Don't create more garbage, Don't buy things which are disposable. Keep Cans of Oil, Paint & Gas separate for disposing them at a toxic waste collection site.

9. Recycle the rubbish i.e. Return bottles etc. to the stores for a refund on deposit. Reuse paper whenever you can (back of envelopes or note sheets) Reuse plastic containers, newspapers, glass jars, aluminium cans, at a nearby recycling center.

10. Keep others informed about what is good for you and our mother earth. Read and circulate articles on our environment. See what goes in your food. Make this a priority or else it will be too late.

11. Buy products which are "Cruelty free" (Products tested on animals before being safe for humans).

12. Use Re-Chargeable batteries, to avoid lead / mercury poisoning which exists in normal batteries.

13. Ask Questions ? How is this product made ? Do I really need it ? Has it been tested on animals ? After using it, how can I dispose the unused portion safely & easily ?

14. Whenever you take X rays for your teeth / body ask for a LEAD SHIELD, which saves you from all harm.

15. Volunteer for Cleaning up your local park, neighbourhood, beach etc. Join the Forum to Save Endangered Species like birds, whales, seals etc. from being hunted. Join groups which fight for cleaning of seas/rivers. Ensure that litter/waste does not get into the sea as it is likely to pollute the fish and kill them.

16. You can make a difference by writing letters etc. to Govt. leaders at all levels i.e. villages, town, city, state, national level bringing out the problems.

Bibiliography on the theme - SAVE THE EARTH

Mrs. Datre, Librarian.

1. Agarwal, Biodiversity and Environment, Snehawardhan, Pune 2004 PP 351.
2. Agarwal, - Environmental Biology, New Delhi. ABP Pub., 1993 PP. 584.
3. Agarwal K. C. - Environment Laws; Indian Perspectives. Pawanpuri, Midhi, 2000 PP 153.
4. Agarwal K. C. - Environmental Laws; Indian Persepectives. Pawanpuri. Nidhi. 2000 PP 153.
5. Agnihotri - Environment Conservation. Allahabad, Chugh, 1992 PP. 213
6. Ahirrao, W. R. - Environmental Science, Pune Nirali Prakashan, 1995, PP. 294
7. Altman, - Human Behavior & Environment 2005. PP.
8. Anjaneyulu, Y. - Environmental Science, Hyderabad, B. S. Pub. 2004, PP. 745.
9. Arora, K. - Environment Laws. New Delhi, Professional Book Pub. 2007 PP 291.
10. Asthana, - Environment Resource Planning. Allahabad. Chugh 1991 PP. 475
11. Athavale, A. S. and Bairagi, K.P. - Environmental Awareness. Pune Success Pub. 2007 PP 84.
12. Bartholomew, - World Environment Attas Edinburgh, Harper Collins, 1991. PP 72.
13. Bellamy, & Brooker, Corder, Ed. Environmental Economy. London. E.M.F.N. Span. 1996. PP 224
14. Bharucha, Erach. - Textbook of Environmental Studies: For Undergraduate Courses. Hyderabad Universities Pr. 2005 PP 276
15. Bhatt, - Environmental Dimension of Rural Settlement in Hill Areas, Delhi Ashish Pub. 1993. PP 228.
16. Bhattacharya, B. C. and Banerjee, R.-Environmental Biotechnology. Oxford, Oxford Univ. Pr. 2007. PP 338.
17. Buch, - Environmental Consciousness Urban Planning. New Delhi, Orient Longman. 1993. PP. 81
18. Carter, N. - Politics of Environment. Cambridge. Cambrige Univ. Pr., 2001 PP. 361
19. Chadha, K.L. & Swaminathan, M. S. - Environment & Agriculture. New Delhi Malhotra Pub. House 2006 PP 900.
20. Chahal - Environment & Moral Life. New Delhi. Ashish Pub. 1994. PP. 136
21. Chalnoda, - Environmental and Life Jaipur, RBSA Pun. 1995 PP. 252.
22. Chandramishra, P & Das, R. - Environment & Society. Chennai, Macmillan India. 2001 PP. 147.
23. Chatterjee, A. K. - Introduction to Environmental Biotechnology New Delhi, Prentice Hall. 2002. PP. 179

24. Chauhan, & Varma, - Microbes: Health & Environment. New Delhi. I.K. International 2006. PP 436.
25. Cohen, S. B. - Geography and the American Environment. Washington, Voice of America Forum Lectures. 1981. PP 297.
26. Cunningham, - Environmental Encyclopedia. Mumbai. Jaico Pub. 1999. PP. 1196.
27. Dara, S. S. - Textbook of Environmental Chemistry and Pollution Control. New Delhi S. Chand & Co. 2000 PP 264.
28. Darh, M. C. & Mishra, P. C. - Man & Environment. Kolkatta, Macmillan India Ltd. 2001, PP 293.
29. Dash, M. C. & Mishra, P. C. - Man & Environment, Kolkatta. Macmillan India Ltd. 2001. PP 293.
30. Devikar, Ashok, Ed. - National Conference on Global Warming and its Consequences: Vasundhara. 10 - 12 Jan 2008 Organized by Sharadabai Pawar Mahila Mahavidyalaya, Baramati.
31. Dhar, - Socio Economic Impacts of Environment. New Delhi. Ashish Pub., 1994. PP. 296.
32. Dikshit, - Environment Forest Ecology & Man. Jaipur. Rawat Pub., 2002 PP. 213.
33. Dodds, W. K. - Freshwater Ecology: Concepts & Environmental Applications. USA. Academic Pr. 2006. PP 269.
34. Garg, V. K. and Bishnoi, M. S. - Environmental Policies and Laws, Ludhiyana, Kalyani Pub. 2002 PP. 443.
35. Goudie, A. S. and Cuff, D. J. - Encyclopedia of Global Change Vol. 1 and 2 New York, Oxford Univ. Pr. 2002. PP. 710.
36. Guha, R. - Environmentalism: A Global History. 2003. PP.
37. Gupta, - Environmental Accounting. New Delhi. Wheeler Pub., 1998 PP 167.
38. Gupta, P. K. - Environmental Analysis, Water Soil and Air. Jodhpur, Agrobios. 2001. PP 408.
39. Hag, & Others - Geography of Environment Vol. 1 to 3. New Delhi. Concept Pub., 1997. PP.
40. Herbert, Geography & Urban Environment. New York. John Wiley, 1980 PP.
41. Jadhav, Environmental Pollution. New Delhi. Himalaya Pub., 1998 PP. 144.
42. Jadhav, H. V. - Environmental Pollution. Mumbai. Himalaya Pub. 1997 PP.
43. Jogdand, S. N. - Environmental Biotechnology. Mumbai. Himalaya Pub. 2003 PP. 235.
44. Kannan, - Fundamentals of Environmental Pollution. 2 New Delhi. S. Chand, 2001. PP. 366.
45. Katyal, & Satake, - Environmental Pollution. New Delhi. Anmol Prakashan. 1990 PP. 302.
46. Kaur. H.- Environment & Ecology. Meerut. Pragati Prakashan. 2007 PP 168.
47. Kellert, S. R. Ed. - Macmillan Encyclopedia of Environment. New York, Simon Schuster & Prentice Hall. 1997. PP.
48. Khairnar, D. N. - Environmental Awareness. Pune Vision Pub. 2066 PP.
49. Khan, M. R. - Environmental Science, Pune Nirali Prakashan. 1994 PP 225.
50. Khoparkar, S. M. - Environmental Pollution Analysis. New Delhi. New Age International 1993. PP. 190.
51. Lagwankar, H & Lagwankar, P.- 61

-
-
- Project in Environmental Education
Pune, Abhishek Typesetters, 2006
PP 92.
52. Leavis, - Culture and Environmental
Chatlo and Windus 1960 PP. 150
 53. Mann, A P S and Munshi, S. K.-
Biochemistry Environment and
Agriculture, New Delhi. Kalyani
Pub. 2001, PP 417
 54. Marathe, - Environmental Pollution,
P II. Pune. Narendra Pub. 1998. PP.
141.
 55. Mehta, V. - Environmental
Biotechnology, New Delhi. Campus
Books International. 2006 PP 278.
 56. Miller, G. T.- Environmental Science
Working with the earth. Canada,
Jack Carey, 2001. PP
 57. Mohapatra, P. - Textbook of
Environmental Biotechnology. New
Delhi I.K. International Pub. 2006. PP
664.
 58. Mukharjee, - Environmental
Biology. New Delhi, New Delhi. TMH
Pub., 1999 PP. 691.
 59. Mukherjee, S and Ghosh, -
Environmental Studies Kolkata,
Books & Allied Pub. 2002 PP 283.
 60. Nair, PKG - Principles of
Environmental Biology. Mumbai.
Mimalaya Pub., 1998. PP. 190.
 61. Nanley, N and Shogren, J.F.-
Environmental Economics in Theory
& Practice. New Delhi Macmillan
India. 1997. PP.
 62. Olguin, E. & Sanchez, G. Ed.-
Environmental Biotechnology and
Cleaner Bioprocesses. London.
Taylor Francis. 2003 PP. 319.
 63. Pandey, - Environmental
Management New Delhi. Vikas. 2005
PP 398.
 64. Pawar, C. B. and Dhere, A. M.-
Environment Education. Kolhapur.
Phadke Prakashan 2007. PP 191
 65. Pawar, Kishor - Environmental
Awareness. Pune Vision Pub. 2006 PP
804.
 66. Pirazizy, - Environmental Geography
and Natural Hazards. New Delhi.
Concept Pub. Co. 1992. PP. 216.
 67. Purohit, S. S. and Agarwal, A. K.
Ecology and Environmental Biology,
Jodhapur 2004 PP 644.
 68. Purohit, S. S. and Shammi, Q. J.
Environmental Science, Jodhpur,
Agrobios 2004 PP 397.
 69. Rana, SVS - Essentials of Ecology &
Environmental Science. New Delhi.
Prentice Hall. 2005. PP. 488.
 70. Rana, SVS. - Essentials of Ecology
and Environmental Science. New
Delhi, Prentice Hall 2005 PP 488.
 71. Rao, C. S. - Environmental Pollution
Control Engineering. New Delhi. New
Age International. 2005. PP 431.
 72. Rittman, B. E. and McCarthy, P. L.-
Environmental Biotechnology.
Boston, McGrawhill International
Book Co. 2001 PP.
 73. Santra, S. C. - Environmental
Science, ed. 2. Kolkata, New Central
bk. Ag. 2005 PP xxix + 1244.
 74. Shafi, - Geography of Environment.
Jaipur. Rawat Pub., 1992 PP. 425.
 75. Shanthakumar, S. Environmental
Laws. Delhi. Wadhawa & Co, 2005
PP. 494.
 76. Shanthakumar, S. - Environmental
Laws. New Delhi. Wadhawa & Co,
2005 PP. 494.
 77. Sharma, - Environmental Design
and Development. Jodhpur,
Scientific American Pub. Bk.s, 1987
PP. 505.
 78. Sharma, J. P. - Comprehensive
Environment Studies, New Delhi.
Laxmi Pub. 2004 PP. 162
 79. Sharma, P. D. - Ecology and
Environment. Meerut, Rastogi Pub.
2005 PP 660
 80. Sheth, - Environmentalism Politics
Ecology & Development. New Delhi.
-
-

- Rawat Pub., 1997. PP. 338.
81. Shrivastava, - Environment Planning. Allahabad. Chugh. 1992 PP 331.
82. Shushoo, - Environmental Concerns Strategies. New Delhi. Ashish Pub. 1991. PP.
83. Singh, - Frontiers in Environmental Geography. New Delhi. Concept Pub., 1993. PP. 436.
84. Singh, Rural Environmental Development and Planning. Allahabad. Chugh. 1989. PP. 222.
85. Singh, - Topics & Terms in Environmental Science. Vol. I & Vol. II New Delhi. Commonwealth Pub., 1992. PP. 375 & 672.
86. Singh, B. - Environmental Management, New Delhi, Deep. 1992 PP. 252.
87. Singh, J. & Das, D. - Environmental Economics and Development. New Delhi. Deep & Deep Pub. PP. 303.
88. Singh, S. - Geomorphology, Remote Sensing in Environmental Management. Jodhpur. Scientific Bk. 1992. PP. 281.
89. Sinha, - Human Health & Environment. Vol. I & II New Delhi. APH Pub., 1997. PP. 270 & 345.
90. Sodhi, G. S. - Fundamental Concepts of Environmental Chemistry. New Delhi. Harosa Pub., 2000 PP. 350.
91. Spiro and Stigliani. - Chemistry of the Environment. 2004 PP
92. Srivastava, - Project Global Environment. Allahabad. Chugh. 1994. PP 271.
93. Subramaniam, V. - Environmental Science. New Delhi. Narosa Pub. 2002 PP. 470.
94. Thakur, S. - Environmental Biotechnology: Basic Concepts and application. New Delhi. I.K. International 2006. PP. 472.
95. Trivedi - Environmental & Natural Resources Conservation. New Delhi. Commonwealth Pub. 1994 PP. 293.
96. Turk, Introduction to Environmental Studies 1986. PP
97. Uberoi, N. K. - Environmental Management. New Delhi, Excel books. 2007 PP 414.
98. Vashistha, P. - Environmental Biotechnology, New Delhi. Dominant Pub. 2005 PP 256.
99. Verma, P. S. and Agarwal, V. K. - Environmental Biology: Principles of Ecology. New Delhi. S. Chand & Co. 2001 PP. 591.
100. Vijaya, R. K. - Environmental Microbiology. Chennai, MJP Pub. 2004. PP. 396.
101. Walke, R. C. - Environmental Pollution by Chemicals. 2001 PP
102. Wild, - Soils and the Environment. Cambridge. CUP Pub., 2001 PP. 287.
103. Wilson, A. G. - Geography and Environment Chi Chester. John Wiley. 1981. PP 297.
104. World Resources Institute - Environmental Almanac: 1993 Information Please. New York, Houghton Mifflin Co., 1993 PP 656.
105. Write, R. T. and Nebel, B. J. - Environmental Science. New Delhi, Prentice Hall 2004, PP 681.
106. Yadav, P. R. and Tyagi, R. - Environmental Biotechnology, New Delhi, Discovery Pub. 2006. PP 302.

LIFE IN 2058 A. D.

Prof. Gajanan Arvind Nerkar, M.Com., C.S.

It was a pleasant summer evening when I was enjoying the cool breeze on the terrace of our house in Sadashiv Peth, while the sun was setting, and getting disappeared. This cool breeze was a result of the small trees planted on the terrace. Otherwise, in the polluted cities even an electronic fan things twice before giving a cool breeze.

The emerging dust and fume from vehicles, countless number of two-wheelers, etc. inspired me to think on the topic environmental pollution and the future of the human life. I realised that I have to focus a lot on research and fact finding for this subject. The entertaining part of this article will be the imagination about the actual situation 50 years from now.

Unexpected truths in 2058 A. D. :-

Firstly, petrol and diesel will have no existence in 2058 as people are using 2 litres of petrol everyday while the resources available are only 1 litre. So, in 2058 A.D., we won't have petrol, diesel - driven vehicles, but solar, electric or yobikes will be made available and compulsory in 2, 3, 4, 6 wheelers. Industrial production, construction, iron and steel, heavy industries etc. will suffer from lack of petrol.

In 2058, we would not have huge number of forests and trees. We will have to visit museums, zoos, etc. to watch the species which would have been rare at that time but abundant today, of trees and animals. We may not see elephant

and tiger, lions alive in 2058. As per biological researches, our scientists have proved that dinosaurs will take a rebirth abundantly in 2058 as we can see dogs and cats today.

The upper part of man's head would become broader and lower part a bit narrower. Obviously, the reserves of food grains would have been either "NIL" or very limited. So, man will have to purchase sugar at Rs. 1600 per kg, rice Rs. 3000 per kg, wheat Rs. 2000 per kg, etc. considering the current inflation rate of 7%, we can see rise in prices by at least 100 to 150 times from 2008 to 2058.

Today, our municipality is providing drinking water to the citizens at Rs. 365 per year. In 2058, drinking water will be available at Rs. 36,500 per year. Mineral water will be available at Rs. 1500 per litre. Drinking water everyday will be a question of reputation and esteem in the society. People will kill each other for water and food. Every man will be an animal flesh-eater. There would be many fast food pure non-veg. hotels to replace today's pure veg. restaurants.

Today, the average age of every Indian is 57 years. In Japan, it is 86 years. The current population of India is 111 crores. In 2058 this figure will reach atleast 250 crores as India's population is growing by 2.5 cores per year. At least 2 more children must have been born until you complete reading this sentence.

Today, there are 10 crores of diabetic, 7 crores of AIDS patients, 15 crores heart

patients and more serious patients with even more serious diseases in India. You can atleast expect a 10 times rise in these figures in next 50 years. We will see a death of atleast 100 people everyday only due to asthma, bronchitis and serious respiratory and newro-disorders due to population and pollution explosion.

People will be arrested and criminally prosecuted for usage and wastage of oil, petrol, diesel, electricity, water, etc. Farmers will produce grains genetially or biotechnologically. We would have at least 50 floored buildings in cities as well as rural areas. At least 1000 more overbridges, pools, express highways etc. would be built to control and regulate the flow of traffic.

The sensenx may have crossed its 50,000 mark. Every Indian will be a shareholder of Reliance Industries ltd. The population of Mumbai is 2.5 crores today, which contains about 50 lacs of Maharshtrians. Marathi Manooos will become a rare specie in Mumbai in 2058.

Some positive expectations -

The Indian cricket team may have won atleast 5 world cups. The G.D.P. growth rate is atleast expected to reach 25 to 30%. India will be one of the richest democracies of the world. Self-defence and nuclear power will prevail and not non-voilence or courardice. We will have Bollywood movies produced with international standards and atleast Rs. 500 crores of money spent.

Politics will be taken over by youth and educationalists. We won't have a prime-minister who is not self-reliant or a chief minister who can't sign or a

president with a criminal background. Our youth in 2058 won't blindly follow the idols / personalities who take the credit of freedom. True martyrs, sacrificers will only be saluted. The per capita income of every Indian is expected to grow atleast by 25 times of the current value. In 2058, India won't be called as a "Third world Country".

Simple solutions to be implemented in 2008 to avoid such 2058.

- Start using petrol free diesel free, pollution free bikes.
- Save water, electricity and oil.
- Preserve cleanliness of roads.
- Quit smoking tobacco etc.
- Exercise, yoga every day will raise the average age of Indian.
- Establish control over the ever-increasing population.-
Plant 1 tree everyday.
- Preserve tigers peacocks, elephants, lions, camels etc.
- Solar energy is free and unlimited. Use it at maximum level.
- Use only recycled paper. Avoid wastage of papers.

Disclaimer -

The views, opinions, figures expressed in this article were based on the study of news paper articles, internet, IPCC report, Global Economic Forum report DNA newspaper, Star plus, Star News, Star Majha, CNN-IBN, CSR, ICSI journal, Economic Times, etc. and many more references. I disclaim any responsibility for the truth, false, success, failure of any of the figures mentioned above. Just read it and enjoy it, but do not forget the message !!!

Environmental Accounting

Rahul Yeshwant Waghmare, M.Com Part - I

Environment can be defined as all conditions and influences that affect the development and life of organisms. It is a very wide term. Natural resources of a nation like water, forests, mineral shape its economic strength and weakness. Business enterprises largely depend on environment for their inputs. The functioning of an enterprise has some favourable and adverse effects on the environment. Hence, there is a need to study the environment from an economic point of view.

In today's world there is great concern amongst citizens of the world to protect the environment due to the perils of global warming, which has its roots in the harmful gases emitted out of factories and our automobiles. Even businesses are showing keen sense of concern and also acting upon it to save the environment. Examples can be that of companies like Daimler, Honda, DuPont, Shell etc. Even a Norwegian Pension Fund refused to invest in a lucrative company's project, as it was not environment friendly. Citizens of the world today are using eco-friendly products, saving electricity drinking water and parting

with gas-guzzling cars. Thus, consumers and investors alike are extremely aware of environment protection.

Environmental Accounting

It is a new concept. It is method of recording environmental elements includes valuation of natural resources, income therefrom and costs relating to them. Accounting and disclosure of environmental matters have been emerging as important dimensions of corporate reporting. Businesses in order maximize wealth; take help of social as well as ecological systems. Therefore reporting on the latter part is also important.

The limitation of conventional accounting is that it is restricted to quantitative and financial aspects. Although environment plays vital role in a company's performance, it does not have in any reflection in financial reporting. Cases of the Exxon Valdez oil spill in Alaska (1989) and the Union Carbide Corporation's gas leak in India (1984) shows massive costs associated with clean-up activities, fines, compensations and bad publicity on the company's Balance sheet and resultant decline in

stock price. Thus environmental accounting is necessary.

Areas of Environmental Accounting

There are two broad perspectives of environmental accounting:

1. National-Level Environmental Accounting
2. Corporate Environmental Reporting

It denotes a set of aggregate national data linking the environment to the economy, which will have a long-term impact on environmental policy-making. Environmental Accounting calls for necessary amendments to System of National Accounts (SNA) to incorporate use or depletion of national resources. SNA is asset of accounts which every Government compiles routinely to track activities of the economy and calculates the GDP, NDP and balance of trade figures. National-level Environmental Accounting should provide for the following:-

1. Concept of national income arising out of natural resources
2. Concept of cost incurred to use these resources
3. Broad environment policy, having special status for environmental accounting.

The World Bank and the United Nations (UN) have taken steps to

introduce amendments in system of national accounting. Knowledge centers for environment development should have special departments for environmental accounting, to have more research in this area.

Corporate Environmental Reporting

Boardrooms of companies now also consider environmental effects in capital budgeting. Companies have started disclosing qualitative and some financial information showing role played by them in improvement and maintenance of environment. These should be reported in two aspects namely a broad environment policy of the company and reporting of executions made of this policy.

As accounting policies are normally described as notes to financial statements, following environment related accounting policies should be disclosed:

1. Recording liabilities and provisions
2. Special reserves like Catastrophe reserves
3. Contingent liabilities

Following environment related accounting issues could be disclosed

1. Broad environment policy of the company
2. Environmental emission targets

-
-
- and performance achieved relating to them
3. Extent to which environment protection measures undertaken due to Government legislation.
 4. Marketing campaigns undertaken. For example the Hond Formula 1 racing team, who painted their car in Mother Nature's colour of blue and green to promote their eco- friendly cars.
 5. Financial effect of environment protection measures on capital expenditure and their effect on current and future earnings.
 6. Amounts charged to P & L account which may be related to
 - Waste gas and air treatment
 - Solid waste management
 - Remediation and recycling
 - Amount capitalized and amount amortized thereof.
 - Contingent liabilities with an estimate of amount involved.

Many new machines have state-of-the-art technology and accordingly a portion of running and maintaining expenditure may be treated as environmental expenditure. The Supervisory Board's Report/ Management Discussion and Analysis

Report should also cover the broad environment policy of the company about environment protection. In India companies like Maruti Suzuki India Ltd., Asian Paints Ltd., Hindustan Unilever Ltd. are also presenting environmental reporting.

A finishing touch

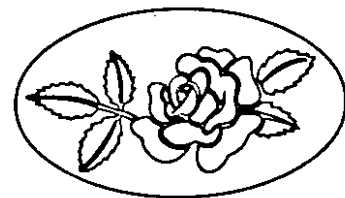
A lot of research has to be done to this effect including setting up an accounting standard by the International Financial Reporting Standards Board and national accounting bodies thereof. Companies, which will follow these standards, will be accepted by consumers for their products and by investors in the capital markets. However, recognition of environmental costs should not necessarily be restricted to expenses accrued. It should be guided by ethical considerations. Government regulations coupled with strict follow up by companies will go in a long way in environmental accounting as important constituent of financial statements.

"Our World"

Mrunmayee Vanarase (SY B.Sc. Micro.)

They say this is a big bad world
So step outside with care.
Every moment is full of fear,
Any minute may show despair.....
Its filled with hurry and haste,
Which all in the end goes to waste?
There's egotism and then there's
violence.
This place is full of utter nonsense!
As they rightly say.
It's a big bad world out there.....
But what about the beauty of this very
world,
Of all the stones that are still
unturned ?
There are peaks and waters,
forests and sand.
Which till today go hand in hand ?
Even though birds fly and fish
glide,
Their existence goes side by side
They are so diverse and yet so one,
Breaking their tie is like separating
Earth and Sun.
Yet keeping all this at bay they say
It's a big bad world out there !
It was we, who made this world.
Rules and restrictions, all

limiting....
We made differences between
ourselves
We made heavens and we made
hells.
But now the time has come
To rise above all odds,
And to show once more that We
are One.....
Lets learn to be united from nature
Its just love that we fear to
treasure.....
Lets make a difference once more,
This time to the world at our door.
Lets leave no chance for anyone to
say
Its still a big bad world out
there.....

A case study of Solar Village

Prof. Dr. R. W. Kulkarni, Commerce Department

1.0 Introduction

Use of energy has been the basic requirement for subsistence and development of mankind. Primitive man required energy primarily in the form of food and then for comfortable living. And at that time, only renewable sources of energy were used to fulfill the energy needs of men mainly by direct or indirect use of solar energy. During the industrial revolution in The Eighteenth and Nineteenth centuries, the discoveries of steam engine and internal combustion engine led to better quality of life, prompted by phenomenal rise in the use of coal, fossil fuels, oil and natural gases. The 20th century saw a new source of energy i.e. nuclear energy that offered a new dimension to the world energy scenario. It is true that this contributed to the development process. But the development has been achieved at the cost of environment. The combustion of fossil fuels has caused serious air pollution and health hazards. Release of large amount of waste heat from power plants has adversely affected the local flora and fauna. The nuclear power plants have a serious problem of radioactive waste disposal. Now the world is realizing that the excessive use of fossil fuels has destroyed the environment, which was sustaining mankind for centuries. It is high time to opt for alternative sources of energy on a decentralized basis to meet our energy needs without wrecking havoc on the environment. The theme on the basis of which the articles in the Magazine are based on is 'Save the Earth'. This article is based on the field visit to assess the extent of utilization of Renewable and Non-conventional Energy Devices by the villagers.

1.1 Basic Concepts

Defined

Before we proceed further, it is extremely utmost necessary to have a fundamental understanding of the basic concepts used in the present article. The concepts are defined below:

(a) Energy: Energy is defined as 'The ability of work'

(b) Renewable Energy: It is energy obtained from the continuous or repetitive currents of energy occurring in the natural environment. An obvious example is solar energy, where 'repetitive' refers to the twenty four hour major period. This energy passes through the environment as a current of flow, irrespective of there being a man made device to intercept and harness this power. It is an infinite supply of energy.

(c) Non-Renewable/Conventional Energy: Non-renewable or conventional energy is an energy obtained from static stores of energy that remain bound unless released by human interaction. For example, fossil fuels, coal, coke, oil and natural gas etc. are the non-renewable or conventional sources of energy.

(d) Solar Water Heating Systems: The Solar Water Heating System is a device, which provides hot water using the energy of the Sun.

(e) Solar Cooker: The Solar Cooker is a device, which cooks the food using energy of the Sun.

(f) Community Solar Cooker: It is a device used for community cooking using energy of the Sun. It is also termed as Parabolic/Concentrating type of solar cooker.

1.2 SWOT Analysis of NRSE (Non-conventional and renewable sources of energy)

Since the field visit was made to assess the utilization of NRSE it is necessary to first discuss the strengths and weakness and NRSE. The SWOT analysis is presented below:

Strengths

- Unlimited potential
- Environmentally benign
- Favored option for sustainable development
- Favored option for social justice ensuring equitable distribution of benefits
- Naturally recycled resource base
- Modularity allowing small, decentralized installations.

Weaknesses

- Availability of energy is seasonal and intermittent
- Usually low-density energies requiring larger areas of space
- Financial viability in question, particularly in comparison to other conventional energy supply systems
- Costlier and much more capital intensive than conventional energy systems' per unit capacity of installation
- Due to low density and inconsistency of supply, the capacity utilization of these systems is low.

Opportunities

- Environment-driven awareness
- Policy initiatives at global and national levels
- Short gestation period schemes
- Provides opportunities for rural electrification, even in remote areas
- Generates employment in rural areas
- Cost of other inputs is considerably reduced
- Can be matched to the scale of the need

Threats

- If the environment driven momentum were lost, renewable energy thrust would die down.
- Incentive/subsidy driven momentum could be temporary

2.0 A case of study of Village Basarapur

The purpose of the field visit was to observe whether the NRSE devices were being used by the villagers either on individual basis or on community basis. Since village Basarapur was selected as the Best village by Maharashtra Government under St. Gadageba Cleanliness Drive it was selected for the field visit.

2.1 NRSE parameters for villages participant in the Cleanliness Drive

Maharashtra Government has laid down the following parameters as regards use of NRSE by the villages under Saint Gadgeba Cleanliness Drive

NRSE Parameters

Sr. No	Parameter for evaluation	Marks Allotted
01	Solar Energy for street lighting	02
02	Use of Solar Cooker	02
03	Other Non-conventional device	01
04	Effective Implementation of Deforestation Scheme	02
05	Improved Smoke Chulla Implementation	02
06	Gobar Gas Utilization	02
07	Bio-Gas Implementation	02
08	Tree Plantation Drive	02
	Total Marks	15

2.2 SUCCESS STORY OF VILLAGE BASARAPUR: TAHSHIL BHOR

Basarapur village had participated in the Saint Gadgeba Cleanliness Drive of Government of Maharashtra. The highlights of the village are tabulated below:

FEATURES OF THE VILLAGE BASARAPUR

SR. NO	PARTICULARS	REMARKS
01	Name of the village	Basarapur
02	Tahsil	Bhor
03	Distance from Tahshil HQ: Bhor	05 kms
04	Population (2001 census)	618
05	Households	81
06	Main Occupation	Unorganized Labour
07	Area of the village	54 Hectares
08	Primary School	Upto 4 th Standard
09	No. of solar poles	05 (80% of the total poles)
10	Solar Lanterns used by	81 (100%) households
11	Gobar Gas used by	41 (50%) households
12	Solar Cooker used by	45 (more than 50%) families

CONCLUSION

The scheme promoted by Rural Development Ministry is instrumental in maintaining the ecological balance. It should be properly communicated to the rural people. A scheme would be successful only by the voluntary participation by the villagers. The message that 'the Mother Earth we have rented from our predecessors must be handed over to our successors in as clean state as it could be' must be convinced to everyone in the society. This is the responsibility of everyone who lives on this Earth.

" Educational Research Activity in Mathematics "

Everybody should read, write, talk, do and enjoy mathematics. An effective medium of explaining the concepts & ideas from Mathematics to others is an exhibition. With this theme an exhibition of Mathematics entitled ' Friendship with Mathematics ' was organised under the guidance of our staff member Dr. Mrs. Nivedita H. Mahajan. This was a part of the activities executed in an educational research project in Mathematics at school level by her. This project emerged due to stagnation in the student community at undergraduate level.

Title of project : Cultivation & upgradation of mathematical mindset through training in Mathematics of school level. There were three main streams of thoughts in the exhibition 1) Historic Mathematics.

2) Brain Teasers

3) Applications of Mathematics in real life.

The projects exhibits focussed on the concepts such as recursion, Logic, symmetries, place value, truth & falsity, possibilities, permutations, coordinate

Geometry etc. Using computer software ' How one can enrich the knowledge of Geometry ? ' was effectively demonstrated by the students. The projects were judged by three experts.

The research is in progress at Rani Laxmibai Girls Military School, Mulshi; with Dr. N. Mahajan as the Principal Investigator. The results are amazing. Guest Lectures delivered by Dr. N. Mahajan in 2007-08.

1) D. Y. Patil College, Pimpri.

2) H. V. Desai College, Pune

3) Marathwada College, (B.C.S.), Pune

FACTS OF THE MATTER

1972 was the year when World Environment Day was established by the UN General Assembly. It marked the opening of the Stockholm Conference on human environment.

World Environment Day 2008

The World Environment Day, celebrated each year on June 5, is one of the principle vehicle through which the United Nations stimulates worldwide awareness on the environment and enhances political attention and action.

The world Environment Day slogan for 2008 is 'Kick the Habit ! Towards a Low Carbon Economy'.

The day's agenda is to give human face to environmental issues; empower people to become active agents of sustainable and equitable development ; promote an understanding that communities are pivotal to changing attitudes towards environmental issues ; and advocate partnership, which will ensure all nations and people enjoy a safer and more prosperous future.

ENVIRONMENTAL QUOTES

- * *We never know the worth of water till the well is dry.*
- Thomas Fuller
- * *Nature provides a free lunch, but only if we control our appetites.*
- William Ruckelshaus
- * *The environment is man's first right. Without a safe environment, man can not exist to claim other rights, be they political, social or economic.*
- Dean Rusk
- * *Modern technology Owes ecology An apology.*
- Alan M. Eddison
- * *Your grand children will likely find it incredible - or even sinful - that you burned up a gallon of gasoline to fetch a pack of biscuits !*
- Dr. Paul MacCready
- * *We abuse land because we regard it as a commodity belonging to us. When we see land as a community to which we belong, we may begin to use it with love and respect.*
- Aldo Leopold
- * *I have no doubt that we will be successful in harnessing the sun's energy If sunbeams were weapons of war, we should have had solar energy centuries ago.*
- Sir George Porter

Source : DNA (5th June 2008)

A group of people, including a man in a white shirt and a woman in a red sari, standing in front of a banner with the text 'राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघ' (Rashtriya Swayamsevak Sangh) and a logo.

A group of people are gathered around a small table covered with a white cloth. On the table is a small framed religious icon and a lit lamp. A man in a white uniform and cap stands on the left. A woman in a blue sari is lighting the lamp. Other people are standing around them, watching the ceremony. The background is a plain wall.

NSS Special Camp
Inauguration by Vice Principal Dr. Deuskar

NSS

NSS- Inauguration 2007-08
Father Nelson Machado felicitates Mahesh Rathod

Environment friendly GIFTS at the Inaugural function.
L to R (Narendra Naidu, Father Machado, Principal Gosavi and Prof. Mrs. Purohit)

' Shramadaan'-- NSS Special Camp Sanitation pits dug by NSS volunteers

NSS

NSS volunteers at the Rally on 'Global Warming'

NSS volunteers at the Rally on 'Global Warming'

NSS Special Camp Visit of Non-teaching Staff at the Camp site (Vadhu)

SAMARTH BHARAT ABHIYAN

Samarth Bharat Abhiyan Tree Plantation at Vadhu Khurd
Mr, Anil Chondhe (Headman)

Samarth Bharat Abhiyan Zonal Workshop
L to R (Prof Mrs Purohit, Dr. Deuskar, Principal Rawal & Principal Gosavi)

Samarth Bharat Abhiyan Environment Action group at Vadhu Khurd

SAMARTH BHARAT ABHIYAN

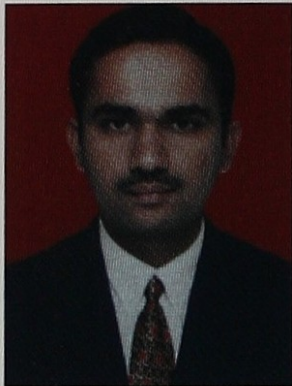

Samarth Bharat Abhiyan Education Action Group at Vadhu Khurd School

'Maharashtra Bhasha Prachar Samitee'
(The Winner Team in One Act Play)

CONGRATULATIONS

Ous Distinguished Scholor
Shri **Chinde Rajkrian Arun** has been
Awardid "Late Shri Bhausahab
Tulpule Prize" for securing highest
numbers of marks in Economics
Special at B.A. Examination
(amongst the male candidate)
May 2006

CWO Swati Suman
Participation in All Insia
Vayu Sainik Camp.
Republic Day Camp, Delhi
honor of Gold Medal in Flying
only Cdt to fly in PM's rally.

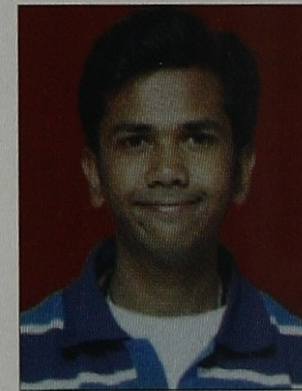
JUO KEDAR PAROLEKAR
36, Mah Bn NCC participant
All India Shivaji Trail Trek
Camp. Camp Senior
completed trek of 120 Kms.
Participated in TSC I, II,
and III camp, Pune
Map reading Finalist.

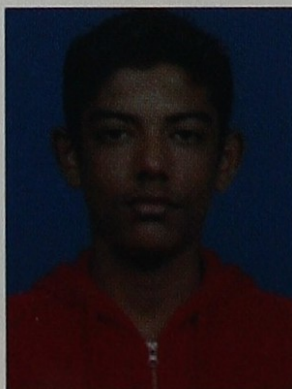
Shilpa Apte
XI 'F'Sc. Carate Champion.

Amruta Joshi
T.Y. B.Com. Awarded 3rd Prize
in ALL India Japanese
Language Speech Contest

Hrishikesh Dixit
Selected in the State Level
Net Ball & Basket Ball
competitions.

Ashish Ramgude
Selected in the State Level
Net Ball & Basket Ball
competitions

Kamlesh Pardeshi
National Level
Karate Champion

Nikita Chauhan
Inter State
Roler skating champion

CONGRATULATIONS

Shreyan Dhanewar
State Level
Hockey Gold Medal

Ameya Patil
selected in Mah. State
Karate competitions

M. Patel
Selected in state Level
Net Ball Competitions

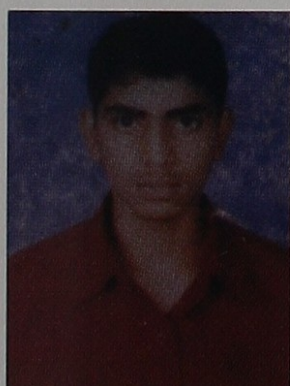
Shrikant Gabale
(S.Y.B.A) U,R.2007-08

Ganesh Palande
S.Y.B.Com.)
I.C.S.R.(M) 2007-08

Uma Kale (F.Y.B.C.S)
I.C.S.R. (L) 2007-08
Silver medal in Ice Skating at
national Level. *Bronze medal in
Roller skating state Level.
*Gold Medal in
Vth National winter Games

Rohit Waghware (F.Y. B. Com)
Gold Medal in Inter Collegiate &
Inter Zonal Weight Lifting competition.
* Selected for All India Inter University
Weight Lifting competition
from Pune University.

Sachin Bhondve (F.Y.B.Com.)
Selected for West Zone Hockey
Inter University competition from
Pune university. * Pune university
Hockey team qualifies for
All India Inter University.

Rahul Zore (M.Com II)
Selected for West Zone Hockey
Inter University competition
from pune university.
*Pune university Hockey team
qualifies for All India Inter University

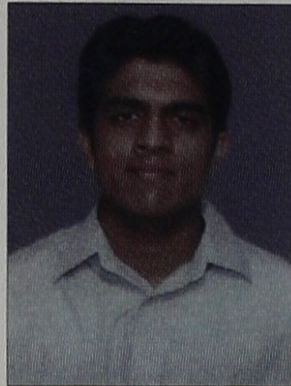
CONGRATULATIONS

Mayur Bombale

(S.Y. B.Com.)

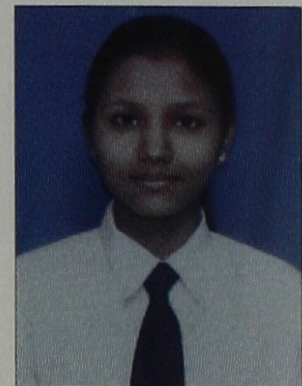
Selected for All India Inter University Korf Ball tournament from Pune University. * Selected for 21st Sr. National Korf Ball & Net Ball tournament from Maharashtra Team.

Amardeep Gaikwad (S.Y. B.Com.)

Selected for West Zone Net Ball Inter University competition in pune university team.

* Pune university Net Ball team qualifies for All India Inter University

Saylee Bhandge

(F.Y. B,Com)

Silver medal in 12th National Karate Championship.

Rohit Mandlik

(S.Y B.Sc)

Selected for National Korf Ball tournament from Maharashtra Team

Suo Hemant Gaikwad

SSB Training capsul at OTA Kamptee through NCC 36 Mah Bn NCC Thol Sainik Camp senior shooting finalist

Manish Tiweri

(F.Y. B.Com) Gold Medal in Inter Collegiate and Silver Medal in Inter Zonal Boxing competition.

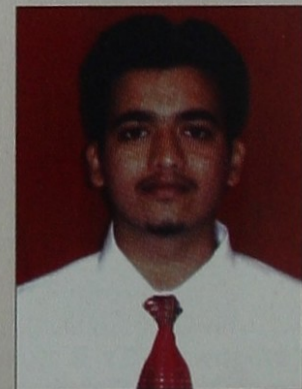
Mugdha Safai

Best NSS volunteer (Arts faculty)

Swati Vaidya

Best NSS Volunteer (Arts faculty)

Shriraj Jakhalkar

Best NSS Volunteer (Science faculty)

Progressive Education Society's
Modern College of Arts, Science & Commerce
Annual Reports 2008

JUNIOR COLLEGE

In the academic year 2007-2008, the junior college witnessed spectacular achievements in academic, sports, co-curricular and extra-curricular activities. The main aim and objective of the Junior college wing (*Arts, Science and Commerce) is to promote a better standard of students. We would like to take a brief review of the success of the Junior Wing.

A) Administration of Junior college

- * Prof. Jagdish Chinchore - Vice Principal
- * Prof. M. G. Goyal - Supervisor

B) Total No. of students

XI	Commerce	504
XI	Science	610
XI	Arts	215
XI	Arts (Eng. Med)	040
XII	Commerce	475
XII	Science	500
XII	Arts	175
XII	Arts (Eng. Med.)	045

**C) H.S.C. Examination -
Feb/March 2007-2008.**

Merit Holders

*	Rohit Raquuoal	549	91.50%
*	Abhishek Aahuja	549	91.50%
*	Gilani Riyaz	548	91.33%
*	Ghanekar Sonia	546	91.50%
	(ele)		
*	Purandare Aditya	545	90.83%
	(ele)		
*	Devi Anant (ele)	543	90.83%
*	Deshpande Pranali	543	90.50%
*	Bhide Bhargavi	541	90.17%

* Koranne Niranjana 540 90.00%

I.I.T. Examination - Merit Holders

- * Abhishek Ahuja
- * Rohit Raghupal
- * Shrikrishna Kotkar
- * Amit Patil
- * Mandar Chandorkar
- * Mayur Borate
- * Banti Kundu
- * Vikrant Shete
- * Pratal Tate
- * Tejus pant
- * Jeevan Sarda
- * Ajinkya Kolhe

All the students mentioned above are from schooler Batch-Service Stream

RENOWNED ACTIVITY - The special scholar batch of science and commerce (selected students) is being conducted from the last 20 years. Normally the students of scholar batch do not join any coaching class outside.

Special Attention

Rothi Raghupal - Secured many prize 0- (Maths 100/100)

- late Ganpat Maruti Bhosle Award - late Ganesh S umrani Award Shri S. M. Munot Award

MH-CET RESULTS : 7 students secured more than 190 out of 200.

Aanant Devi - 194/200, 100/100 in maths. Aditya Purandare - 194/200.

Suyash Prashune - Physics 50/100

PASSING PERCENTAGE

XII - Science	86.27%
XII - Commerce	79.42%

XII - Arts 68.50%

SCHOLAR BATCH ACTIVITY - Special batches have been conducted for XII Science, Commerce and Arts students. The following teachers taught these batches during the academic year 2007-2008

Science Scholar Batch

- * Mrs. A. A. Satbhai
(Co-ordinator)
- * Mrs. S. B. Rathod
- * Shri B. W. Bhome
- * Miss S. M. Gaitonde
- * Shri R. N. Ingole
- * Shri S. J. Karekar
- * Mr. K. B. Rajyadhyaksha
- * Mrs. Sanita Nighot
- * Shri M. G. Gohel
- * Mrs. S. K. Barve
- * Mrs. C. B. Butala
- * Shri A. A. Khandegale
- * Mrs. M. B. Shinde
- * Mrs. A. A. Satbhai
- * Mrs. Manisha Mandhare
- * Miss Asha Sagar

COMMERCE SCHLOR BATCH

- * Shri Jayant Jorwekar (co-ordinator)
- * Mrs. Rekha Agashe
- * Mrs. Veena Nargund
- * Mrs. K. B. Rajadhyaksha
- * Mrs. Sanjeevani Gharpure
- * Dr. Mrs. Swati Karve
- * Mr. Rajeev Kulkarni
- * Mrs. Sujata Gaitonde
- * Mr. Vinod Suryavanshi
- * Mrs. Sunil Driphode

ARTS ENGLISH MEDIUM BATCH

- * Mrs. Beena Muttalgiri (co-ordinator)
- * Mrs. Suman Veena
- * Mrs. S. Rex

- * Mrs. Ranjeeta Potdar
- * Mrs. V. Murlidharan
- * Mrs. Suryavanshi
- * Mrs. S. Limaye
- * Mr. R. V. Kulkarni
- * Mrs. Ketaki Bhalerao

Co-curricular activities

Economics Scholar Batch

- 1) Seminar (Conducted by Mrs. Rex)

In all 6 groups were formed the topics of the subjects are allotted. All students have taken part in this seminar. Group 'E' was declared as the 'winner' - (Participants - Mrunalini Akshata, Rhishikesh, Kshitija - Prof. Mrs. Vineeta Kulkarni and Prof. Mrs. M. M. Satam worked as judges. and Mrs. Suman Varma, Mrs. Sanjeevani Gharpure, Mrs. Beena Muttalgiri and Mr. Wagh have conducted this seminar successfully.

Commerce Scholar Batch

- 2) Exhibition of company Documents - specially statutory documents.

This activity was conducted by Prof. Mrs. Veena Nargund. Prof. Dr. Y. R. Waghmare and Prof. J. P. Chinchore. Vice Principals inaugurated the exhibition of The students of seeretaryial have taken lot of efforts to make the exhibition a great success.

SPORTS - INDIVIDUAL EVENTS

Participation in Inter school competition, organised by the Department sports office and Pune Municipal corporation.

- * Multani Amandeep - Xi Com - Poll Vault - Secured 1st position, selected for regional tournament Ahmednagar.
- * Chinche Ankush - XI - X - Com, Boxing - Runner up (69 to 75 kg)
- * Ameya Patil - XII sci - Jado - Interschool, state and inter regional competition, Gold medal - W. G. 60 to 65 kg., Bronze Medal

Team Events - Quarter final

- * Volley Ball - Runners up - inter school tournament
- * Net Ball - selected for state level under 19 associations
- 1 - Ramgude - XI - E
- 2 - Patel Mrunal - XI H
- 3 - Dixit Rhushikesh - XI Com.
- * Inter class - Winner XI E Runnersup XII J
- * Kabbadi - Winner - XI G
- Runners up XI - E
- Foot ball - Winner XI - C
- Volley Ball - Winner XI - C
- Runners - XI - D

ARTS CIRCLE - Our Arts circle has also proved a notable achievement in serious events like - Inter class - Sangeet Competition

- Duet Competition
- Poster & Rangoli competition
- Dance competition
- Elocution competition

(Prof. Mrs. Dr. Sushama Jog worked as a co-ordinator.

ECONOMIC QUIZ

A quiz was conducted on 24/8/2007 in XII G. The entire class was divided in 4 teams. Team use one word and short answer questions were asked.

For the right one co mass were allotted otherwise the question was passed to the next team. Mark given for passed questionnaire were 5

Result : Team II - Winner

Maximum score -

Team I - Roll No - 1 Surpiya Katak

Team II - Roll No - 23 Charulata Dashade

Team II - Roll No. - 49 Shalaka Kanitkar

Team IV - Roll No. 56 - Pranav Kanitkar

Prof. Mrs. Vineeta Kulkarni, H.O.D. Economics was the chief Guest.

She apreciated the enthusiasum and preparation ex by student.

The quiz was attended by - Prof. Jayant Jorvekar, Prof. Mrs. S. Gharpure, Prof. Mrs. S. Varma

COMPETITIVE EXAMINATION

Success of the students in competitive Examination -

Students appeared for IAPTS standard examination in Physics, Chemistry, Biology, Astronomy, 10th National Science olympiad Regional Methemathical olympiad in Bhaskaracharya Pratishthan.

i- Indian Association of Physics Teacher (I.A.P.T.)

NSEP - National Standard Examination in Physics

- * 23 students (XI & XII - Sci realised)

NSEC - National Standard Examination in Chemistry

- * 21 students (XI & XII Sci registerd)

N.S.E.B. - National standard examination in Biology

- * 12 students (XI & XII Sci enrolled).

Score

Topper - NSEP - Sumit Patil - 96

NSEC Sumit Patil 142

N.S.E.A 199

* 10th National Science Olympiad - Conducted by Science Olympiad foundation New Delhi)

Group - B - Medical - Dyneshwar Pujari

- * Toper 61.79% per centile score

Group - A - Engineering - Sumit Patil -

Topper - 97.41% All India Rank - 15

Pratik Vora - 3rd in college - 85.16%

Karan Gujrathi - 2nd - all India Rank 896.

Bhaskaracharya Pratishthan's Regional

Mathematical Olympiad 2007

- 31 students of X, Q8 students of XII enrolled Nakul Thakur of XI F secured 39 marks, selected for 2nd round.

N.S.S.

Prof. J. P. Chinchore	Chairman
(Vice Principal)	
Prof. M. S. Salunke	Advisor
Prof. V. S. Nargund	Advisor
Prof. S. M. Sambare	Programme officer
Prof. Mrs. S. S. Gharpure	Programme officer
Prof. V. B. Alhat	Member
Prof. A. A. Patil	Member
Prof. V. K. Gavli	Member
Prof. Walmik Wagh	Member
Prof. Vinod Suryavanshi	Member
Prof. Vandana Joshi	Member
Prof. Sunita Nighot	Member
Prof. Sujata Gaitonde	Member
Prof. Vishali Chabukswar	Member
Prof. Manisha Mandhare	Member
Prof. Rajendra Gaikwad	Member
Prof. Prakash Sable	Member
Prof. Mangala Salunke	Member

Activities conducted

20 June - Shramadan Shibir - Campus cleaning

18 July - N.S.S. Office, Record Maintainance

9 August - 'Kranti Day'-

N.S.S. Programmes

- 1) Independence Day 15 August 2007 - Speech by Prof. Narendra Naidu - Students presented 'Kathakathan of freedom fighter
- 2) Shri Shivachhatrapati - Jeevan &

Karya (17 August)

Lecture By Hon. - Milindbhau Ekbote

3) Counselling class - 24th August

Lecture - Shri Umesh Gavli

Subject - N.S.S. a social responsibility

* Lecture - Mrs. Veena Nargund

* Subject - Personality Development

4) 4th Sep - Teacher's day -

* Special show a documentary - 'Kachara Kondi' arranged.

5) 2nd Sep. - Padabhraman - Vetal Tekdi - (Organised Gm. Nargund, Mrs. Gharpure, Shri Suryavanshi)

6) 29th Sep - Visit to Balgram - Deccan college Museum (organised by Shri Alhat, Mrs. Gangurde)

7) 30th Sep - Visit to Agakhan Palace. (conducted by Mr. Alhat, Mr. Wagh, Mrs. Gangurde)

8) 2nd Oct - Gandhi Jayanti - lecture - arranged.

9) 18 Oct - (Pre-camp visit - Pimpri Saandas)

10) 15th Dec - To 24th December

* 'Winter Camp' - 58 students

* Pimpri Saandass

11) 25 - Nov - Bhartiya Sanskrit Exam (7 th students got Rank)

Some Special Activities

1) Human Rights Day Programme

2) National Youth Day - A Speech on "Swami Vivekanand" by Prof. Umesh Gavli

1) Republic Day Programme Celebration

* 'Pulse Polio Eradication Campaign'

* A survey regarding eradication was carried out by N.S.S. students at Pimpri - Saandas

1) Special Winter Camp -

Venue - Pimpri Saandas

Duration - 15th December 2007 to 24 December 2007.

Students - 58

Inaugurated by - Hon. Shri G. K. Mahamane, Dy Director, Pune region

Valedictory function- chairperson, Mrs. Jyotsna Ekbote Member, Business council P.B.S. & chairperson Junior College Committee.

* The students who have failed in std XII Board Examiner were encouraged by the eminent teachers though small and short remedial courses. It was a very special activity undertaken by junior college teachers.

TEACHERS ACHIEVEMENTS

1) Shri R. N. Ingole -

* Participation : Junior college Inspection Committee (8 Jan to 25 Jan.) Regional Institute of Education Bhopal (NCERT).

* Social welfare department - विद्यार्थी केंद्रित समता व सामाजिक न्याय - 2 days workshop at poona college Evaluative analysis of new syllabis at & 2 lend

* M.E.S. soc. Aabasaheb garware College - 3 days Seminar 1 new syllabus of Biology

* Articles - बळीराजा, किसानशक्ती, गोडवा - संशोधनपर लेख.

2) Shri B. W. Bhome :

* Appointed as convenor of Board of studies in Physics - Maharashtra State Board of Secondary & Higher secondary Education.

* Best Techer Award by P. E. Society

3) Dr. Mrs. Swati Karve :

* स्त्रियांची शतपत्रे : संशोधन प्रकल्प भारतीय भाषा संस्थान, मानस गंगोत्री या संस्थेकडून प्रकल्प प्रसिद्धीसाठी ३७,००० रु. चे अनुदान प्राप्त.- महाराष्ट्र फौंडेशन शिष्यवृत्ती

१) सोळा संस्कार : स्वरूप व अन्वयार्थ

२) हिमालय दर्शन - प्रवासवर्णन

३) स्त्री विकासाचे नवे क्षितिज - संपादन (१९५१ ता २००७ मधील स्त्रियांच्या वैचारिक लेखांचा संग्रह)

4) Prof. P. M. Sambare -

Attended the Refresher course from 30 March 2008 to 7 March 2008, held at T.O.C. centre, Ahmednagar.

5) Prof. Sunil Doiphode -

Honoured with Best Teacher Award - by Pune Municipal Corporation

6) Prof. Jayant Jorvekar

Appointed as a Member of the New Board of Studies - commence (He worked as a convener of this Board for last 3 years).

* Wrote a book published by Akshada Prakashan "Marmabandh" - at the hands of Hon. Dr. G. R. Ekbote, Chairman, business council, Progressive Education Society.

7) Prof. M. G. Gohel - Appointed as a supervisor, Junior wing

8) Prof. Mrs. Veena Nargund - Author of the text book - XII

* Secretarial Practice * Book keeping

9) Prof. Mrs. Rekha Agashe - Author of the text book - XII

* Organisation of course.

10) Prof. Mansing Srlunke - Author of the Text Book - XII

* Geography.

We offer our sincere thanks to honourable Principal A. G. Gosavi, Vice Principal Prof. R. G. Limaye, Dr. Y. R. Waghmare, Mrs. Sulbha Deuskar, All Junior college teachers, Registrar Mr. Ravindra Kale, Shri V. K. Avhad office staff and all teaching staff members for their excellent co-operation.

Prof. Jagdish Chinchore-Vice Principal

Prof. M. G. Gohel-Supervisor.

ARTS ASSOCIATION

ARTS association conducts various co-curricular activities for the students studying in arts faculty. Throughout the academic year students participated in programmes enthusiastically. Psychology, History, Politics, Hindi and Marathi departments had organized guest lectures, seminars, workshops and competitions for students.

Workshops

Psychology department had organized following workshops.

Title of the workshop	Resource person	Designation
Self awareness Emotional Intelligence	Dr. Aruna Kulkarni Dr Sandeep Kelkar	Counsellor Paediatrician

Both these workshops were useful for personality development of the students.

Competitions

1) History department organized elocution competition on the topic - Shivaji Maharaj - The National leader

Prof. Madhuri Mandalik from Fergusson College was invited as the judge. 31 students participated in the competition. Prizes were distributed to following students :- Abhijit Raut, Dasaram Rane, Subhash Deshmukh, Ganesh Shinde.

2) Hindi department has organized various competitions on account of Hindi-Day. They are Vigyan Lekhan, Kahani Samiksha and Pallavan.

3) Quiz competition on Savitribai Phule for girl students.

Career guidance activities

Title of the speech	Name of the speaker	Designation
1) How to prepare for Civil services examinations	Ameya Abhyankar	I.A.S. Officer Trainee
2) How to prepare for M.B.A. examination?	Amit Kumar	Faculty IMS
3) Careers in H.R.	Leena Vaidya	H.R. Personnel Infosys
4) Career Mapping in Psychology	Dr. Sadana Natu	HOD, Psychology Modern College, Ganeshkhind

Guest Lecturers

1) Marathi department organized following lectures

Name of the speaker	Topic
Mr. Ratnakar Bhiskar Mrs. Ujwala Dixit	Vidgyan Kadambari Shrikrishna Maze guru

2) On account of Hindi Day, Dr. Suneel Deodhar from All India Radio Pune delivered a lecture on Importance of Hindi.

3) Psychology Dept organized a lecture on 'Manache Arogya' by Dr. Sriram Sathe I thank Mrs. Suneeta Purohit, Dr. Manda Adamane, Miss Neha Vaidya Dr. Snehal Taware, Smt. N. J. Kulkarni for conducting these activities for Arts Association.

Mrs. Amruta Oke
Chairperson,
Arts Association

NCC UNIT

Enrollment of cadets in the various NCC wings are :-

36 Maharashtra	
Army Wing (Boys)	= 50 Cadets
3 Maharashtra	
Naval wing	= 50 Cadets
3 Maharashtra	
Air Wing	= 02 Cadets
2 Maharashtra	
Army wing (Girls)	= 13 Cadets
1 Maharashtra	
Signal company	= 02 Cadets
Total	117 Cadets

ACTIVITIES OF 36 MAH BN NCC:-

(ARMY BOYS)

The year started with the participation of our cadets in All India Thal Sainik Camp held at Pune Gp Hq in May 2007.

1. Three Cadets, SUO Hemant Gaikwad as Camp senior, JUO Kedar Parolekar as finalist in map reading competition and CPL

Yashwant Bankar. Participated in TSC I and II

Camps held at Group HQ Pune.

2. NCC Officer, Lt B B Yenage and 5 Cadets (2 from III Yr NCC and 3 from II Yr NCC) selected for Disaster Relief Training Camp (AVHAN PHASE I) held at Shivaji University, Kolhapur in June 2007. CPL Dheeraj Gaikwad selected as Best Cadet of Pune District among 20 Cadets and CSM Hatcher was Pune Group Senior.

3. 15 Cadets selected for Annual training Camp Held at BEG Centre, Dighi, Pune in August 2007.

4. 28 cadets along with our ANO Lt B. B. Yenage participated in the Annual Training camp held at BEG Centre, Dighi, Pune in second Half of Aug 2007.

5. SUO Hemant A. Gaikwad was selected for the SSB Training capsule held at OTA Kamptee, Nagpur in the month of October 2007.

6. JUO Kedar. P. Parolekar and CDT Pranav. C. Shirole had participated in All India shivaji Trail Trek camp held at Kolhapur, in NOV 2007. In this camp they completed a trek of 120 kms. They represented Maharashtra Directorate and JUO Kedar was selected as All India camp senior.

7. CSM Maheshsingh. R. Thakur and L/CPL Amol. M. Gholap participated in All India Bihar Trek, in which they completed a trek of 105 kms. They also represented Maharashtra Directorate and CMS. Maheshsingh was selected as Maharashtra Directorate senior.

8. JUO. Rochan D. Kulkarni , SGT. Vaibhv Atre, LCPL Atul Bagade and L/CPL Sanjog S. Shinde participated in Army Attachment Camp, held at MIRC Ahmednagar in DEC 2007.

9. 15 Cadets participated in Annual Training Camp held at Narayangaon in JAN 2008.

10. CPL Yashwant C. Bankar and five other Cadets of II Yr NCC participated in Republic Day Camp [ROC] held at Pune and Amravati. CPL Yashwant Bankar participated till CAT III and represented 36 Maharashtra Battalion.

11. NCC Officer Lt B B Yenage and Two Cadets CPL Dheeraj Gaikwad and CPL Mohan Bhuttewadkar participated in Disaster Relief Training Camp (AVHAN PHASE II) held at CRPF's NDRF Talegaon in FEB 2008. Participation of Cadets in various social activities and showed their responsibilities towards society-

1. 25 Cadets participated as volunteers in 10days Ganesh Festival.
2. 40 Cadets participated as volunteers at Pune International Marathon held on 2nd DEC 2007.
3. 15 Cadets participated in Traffic awareness week programe organized jointly by Pune Traffic Police and NCC Group Head Quarter. Traffic control training given by Traffic Police Department, Pune. It was the first

camp in which NCC cadets were trained in relief and rehabilitation at the time of disaster.

4. 10 Cadets visited Vadu Bk under the 'Samarth Bharat Abhiyan' programe. They conducted sport session in the primary school.
5. 20 Cadets took part in Traffic Awareness rally organized by our Society and Modern college in JAN 2008.
6. Cadets worked as volunteers at our annual social gathering to maintain discipline.
7. On 4th Jan 2008 NCC day celebration was held at College ground under the guidance of ANO Lt B B Yenage. All cadets took participation in the annual function. Our Cadets helps to 36 MAH BN and Pune GP HQ time to time when called for social and NCC activities in this year.

3 MAH NAVAL:-

1. Modern college unit stood 6th in ATC held at BEG Centre Dighi, pune.
2. CDT CAPT Swapnil Chintal got award of best cadet at ATC Camp.
3. P O CDT Mohini Devare stood 1st in cross country and athletics events in all India ATC held at Goa.
4. P O CDT Priyanka Ghate and P O CDT Samrudhi Lande participated at Pre RDC held at BEG Centre, Dighi, Pune.
5. Naval Cadets shown their social qualities by helping Traffic police in 'Traffic Awareness Week' Programe. 30 Cadets took part in Traffic Awareness rally organized by our Society and Modern college in JAN 2008.They also participated in the same programe organized by our college.
6. They also participated in Pulse Polio Vaccination Programe with Police

- Hospital.
7. Cadets participated and worked in 'Samarth Bharat Abhiyan' of Pune University at Village Vadu Bk.
 8. On 4th Jan 2008 NCC day celebrations were held at the College ground under the guidance of ANO S. Lt A.V.Kamble. All cadets participated in the annual function. Our Cadets helps to 3 MAH NAVAL UNIT and Pune GP HQ when called for social and NCC activities in this year.

2 MAH Girls BN, NCC, Pune.

1. SUO Ruchira Dorlikar represented the Maharashtra Directorate in National level G. V. Mavlankar shooting championship held at Agra, and Badodara. She was nominated with Gold medal in 60 shot prone position and Silver medal in 60 shot 3 positions.
2. SUO Ruchira Dorlikar and CQMS Karuna Pardeshi attended Disaster Relief Training Camp (AVHAN PHASE I) along with 9 other Girl cadets held at Shivaji University, Kolhapur.
3. Ruchira Dorlikar also participated in Thal Sainik Camp I II and III and being a Camp Senior. She got Gold

medal in NRA firing and Silver medal in TSC firing in TSC camp she was also honored with 'Best Shooter' in NCC shooting team of Pune GP.

4. CQMS Karuna Pardesh participated in RDC till CAT II held at Amravati.
5. BQMSSonali Pingle represented the college in ATC 2007. held at BEG Centre, Dighi, Pune and won the Best Cadet Trophy.
6. CDTAasma Shaikh represented the college in hospital attachment camp held at AFMC, Pune, and got excellence award in First AID management.
7. First Year Cadets participated in annual training camp held at BEG Centre, DIGHI, Pune.

3 MAH Air SQN.:-

CWO Swati Suman participated in All India Vayu Sainik Camp and RDC Camp. She got Gold Medal in flying and she is the only cadet to fly in the Prime Ministers rally.

Lt. B. B. Yenage - Army wing

S. Lt. A. V. Kamble - Naval Wing

SPORTS (JR. WING)

Students of junior college participated at the Inter school and various levels for the year 2007-08 in the Team Events as well as Individual events organized by District sports Office and Pune Municipal Corporation.

The following Students have achieved Merit in their individual games.

*Multani Amandeep of XI H took part in Poll vault. He secured (over all) 1st position in inter School tournament and selected for the regional tournament held at A'Nager.

*Chinche Ankush of XI G Boxing player gave a good fight to his opponent in the final and stood Runners-up in the inter school tournamant (69 to 75 kg)

*Amey Patil of XII C did well in Judo at inter shool, Inter regional and State competition. At Inter school and regional competition he got gold medals in the weight group of 60 to 65 Kg. In the state competition which was held at Kalayan, he got Bronze medal.

In the team event, our players took part in VOLLEY BALL, HAND BALL, NET BALL, BADMINTON, BASKET BALL, HOCKEY, FOOT-BALL, SWIMMING, CHESS, KHO-KHO, TABLE TENNIS, etc. Most of the above teams reached in quarter finals.

Volley ball boys team got runners-up prize in the inter School tournament.

The following players were selected for the state level under 19 associations tournament.

1)	Ramgude Ashish	11th Sci.	Net Ball/Basket Ball
2)	Patel Mrunal	12th Com.	Net Ball/Basket Ball
3)	Dixit Rushikesh	12th Com.	Net Ball/Basket Ball
4)	Diwan Katen	12th Sci.	Chess
5)	Sheetal Chouhan	11th	Roller Skating
6)	Dhanewar Shreyash	11th Sci.	Roller Hockey
7)	Pardeshi Kamlesh	12th Com.	Karate

As every year this year too, Inter class tournaments for Individual and team events were conducted. This year we introduced the Five Side Foot Ball event for the junior college students at Annual Sports. Students from various classes actively participated.

The results are as follows

BASKET BALL Winner - XI E Sci.	Runner up - XII J Com.
KABADDI Winner - XI G COM	Runner up - XI E SCI
FOOT BALL Winner - XII C SCI	Runner up - XII H COM
VOLLEY BALL Winner XI C SCI.	Runner up - XI D SCI

INDIVIDUAL EVENTS

BADMINTON (single)

Winner - Suryawanshi Ajinkya (XII F R.NO. 22668)

Runner up - Shah Yash (XII C R.NO. 22073)

BADMINTON (Doubles)

Winner - Suryawanshi Ajinkya (XII F R.NO.22668)

Ninad Tripfale (XII F R.NO. 22687)

Runners up - Patil Jayant (XII C R.NO. 22157)

Gosavi Ninad (XII C R.NO. 22146)

CHESS

Winner - Khobragade Nikhil (XI E R.NO 12462)

Runners up - Sharma Pranav (XI K R.NO. 12883)

TABLE TENNIS (Single)

Winner - Kupade Umesh (XI G R.NO. 13063)

Runners up - Varghese Serin (XI C R.NO. 12178)

Physical Education Examination for the students of class XI and XII was conducted at the end of 1st term & 2nd term.

We thank our Principal, Vice-Principal, Sports advisor, teaching and non-teaching staff for having helped the Department and Students.

V. M. Sherikar,

D. S. Kute

Teachers in Phy. Edu.

SPORTS (SR. WING)

For the smooth working of gymkhana, Gymkhana managing Committee was constituted under the Presidentship of Hon. Prin. A. G. Gosavi as follows :

1. Vice-Principal, J. P. Chinchore (Vice President)
2. Prof. A. V. Rayarikar (Chairman)
3. Prof. S. R. Pokharkar
4. Prof. M. S. Salunke
5. Prof. V. M. Sherikar
6. Prof. V. S. Phale
7. Prof. R. V. Vidap
8. Prof. V. N. Gaikwad
9. Prof. J. J. Pawar
10. Prof. D. S. Kute
11. Prof. S. N. Inamdar
12. Prof. Gosavi S. N.
13. Mrs. Deshpande V. A.

Along with Staff members, student's representatives for various games were selected as Gymkhana Representatives.

* Ganesh Palande	ICSR(M)
* Miss. Uma Kale	ICSR(L)
* Miss. Jadhav Priya	L.R. (Kabaddi)
* Rahul Zore	Coordinator & Students Council Sports Member
* Sachin Bhondwe	(Hockey)
* Gaikwad Amardeep	(Volley Ball)
* Bombale Mayur	(Hand Ball)
* Sabale Surendra	(Foot Ball)
* Swami Mallikarjun	(Cross Country)
* Gawade Rohan	(Chess)

Students of Senior College participated in the year 2007-08 Team events as well as Individual events organized by PUNE CITY ZONAL SPORTS COMMITTEE & UNIVERSITY OF PUNE.

In the team event (Boys & Girls) our players participated in Hand Ball, Badminton, Basket Ball, Hockey, Foot Ball, Net Ball, Athletics, Volley Ball, Judo, Power Lifting, Korf ball, Cross Country, Chess, Lawn Tennis, Soft Ball, Swimming, Boxing etc. Most of the above team reached the quarter finals.

The following students have achieved MERIT in their individual games

ROHIT WAGHWALE OF F.Y.B.COM excelled in Inter collegiate Weight Lifting and got First place in 62 kg. weight group and selected for the Inter Zonal competition which was held at Shrirampur and got First place. Selected for all India Inter University competition which is held at Patiyala.

MANISH TIWARI OF F.Y.B.COM excelled in Inter collegiate Boxing and got first place in 60 kg. weight group and selected for the Inter Zonal competition which was

held at S. P. College and got Second place.

MOHINI DEVARE of F.Y.B.COM excelled in Inter collegiate Athletics and got Third place in 400 M. Hurdles & 100 M Hurdles.

MADHAV SHETE of T.Y.B.COM excelled in Inter collegiate half Marathon and got Third place.

Our College Athletics (boys) 4 x 400 Mts. Relay team got Third Place. The Team member were as follows :

* Madhav Shete

* Krishna Sawant

* Sandeep Shedjali

* Swami Millikarjun

In the Inter Collegiate team event our college got 3rd place in following events;

* Badminton (women)

* Net ball (Men)

* Volley Ball (Men)

* Hand Ball (Men)

OUR ZONAL PLAYERS

Sr. No.	Players	Class	Game
1	Manish Tiwari	F.Y.B.COM	Boxing
2	Manas Jondhale	S.Y.B.A.	Net Ball
3	Pranita Mudliyar	S.Y.Bio Tech	Korf Ball
4	Nikhil Revenkar	T.Y.B.COM	Volley Ball
5	Shailesh Mane	T.Y.B.A.	Volley Ball
6	Swapnil Pajgade	T.Y.B.COM	Soft Ball
7	Soniya Muttha	F.Y.B.COM	Lawn Tennis
8	Mayur Bomble	S.Y.B.COM	Hand Ball
9	Amardeep Gaikwad	S.Y.B.COM	Volley Ball

OUR NATIONAL PLAYERS

Sr. No.	Players	Class	Game
1	Bhange Saylee	F.Y.B.COM	Karate
2	Mayur Bomble	S.Y.B.COM	Net Ball
3	Uma Kale	F.Y.B.C.S	Ice Skating
4	Rohit Mandlik	S.Y.B.SC	Korf Ball

OUR UNIVERSITY PLAYERS

Sr. No.	Players	Class	Game
1	Waghvale Rohit	F.Y.B.COM	Weight Lifting
2	Mayur Bomble	S.Y.B.COM	Korf Ball
3	Amardeep Gaikwad	S.Y.B.COM	Net Ball
4	Sachin Bhondve	T.Y.B.A.	Hockey
5.	Rahoul Zore	M.COM II	Hockey

As per tradition of the college this year, Inter class tournaments were conducted for the Individual and team events. This year we introduced the Five Side Foot Ball event for the senior college students at Annual Sports. Students from various classes actively

participated

The results are as follows

BASKET BALL (Men)

Winner F.Y.B.C.S.'A'

Runners up F.Y.B.COM 'C'

BASKET BALL (Men) - Winner F.Y.B.C.S 'A'

- 1 Allhat Siddharth
- 3 Kashyap Jagendra
- 5 Barmukh Rajan
- 7 Hajare Swapnil

- 2 Desai Sumit
- 4 Lanke Rohit
- 6 Kambale Swapnil

BASKET BALL (Men) - Runners up F.Y.B.COM 'C'

- 1 Reddy Venkatesh
- 3 Aher Mangesh
- 5 Kelkar Sushil
- 7 Walmiki Rahul

- 2 Daware Sushant
- 4 Palande Vipul
- 6 Wadke Devendra

VOLLEY BALL (Men)

Winner S.Y.B.COM. 'B'

Runners up T.Y.B.C.S. 'S'

VOLLEY BALL (Men) Winner up S.Y.B.COM B

- 1 Amardeep Gaikwad
- 3 Ganesh Palande
- 5 Manesh Dalvi

- 2 Sandeep Prajapati
- 4 Krishna Sawant
- 6 Rahul Shal

VOLLEY BALL (Men) Runners up T.Y.B.C.S A

- 1 Vivek Mohite
- 3 Sumit Gaikwad
- 5 Pradip Bhosale
- 7 Akhilesh Khajuria

- 2 Amit Gaikwad
- 4 Vikram Pacharne
- 6 Lilesh Bisne
- 8 Anand Pawar

FOOT BALL (Men)

Winner F.Y.B.C.S. 'B'

Runners up T.Y.B.Com. 'C'

FOOT BALL (Men) winner F.Y.B.C.S. 'B'

- 1 Sanket Dudhane
- 3 Daval Naik
- 5 Gaurav Khaladkar
- 7 Hrishikesh Thakur

- 2 Abhishek Wadke
- 4 Gaurav Pawar
- 6 Mayur Sanchait

FOOT BALL (Men) Runners up T.Y.B.Com. 'C'

- 1 Richard Benjamin
- 3 Bhushan Dudhediya
- 5 Lokesh Lohat

- 2 Prashant Kolpe
- 4 Tejas Disale
- 6 Sagar Hande

KABADDI (Men)

Winner F.Y.B.S.C

Runners up T.Y.B.C.S

KABADDI (Men) - Winner F.Y.B.C.S. 'A'

- 1 Prakash Bhaudhary
- 3 Kedar Sable
- 5 Pratik Thapa
- 7 Prasad Lokhande
- 9 Sanket Jadhav

- 2 Arun Shirke
- 4 Tejas Kapse
- 6 Kunal Bawale
- 8 Ganesh Walke
- 10 Anirudha Bhalerao

KABADDI (Men) - Runners up TYBCS

- 1 Vikram Pacharne

- 2 Vivek Mohite

3 Suresh Tajula
5 Pradip Bhosale
7 Chetan Ananthe
9 Vaibhav Kakade

4 Vikas Jadhav
6 Prashant Jadhav
8 Sunil Gaikwad

INDIVIDUAL EVENTS

CHESS (Men)

Winner - Rohan Gawade (T.Y.B.SC R.NO 52231)
Runners up - Amrut Pugaonkar (T.Y.B.SC R.NO 52248)

BADMINTON (Singles) women

Winner - Priyanjali Sathe (T.Y.B.COM R.NO 53094)
Runners up - Rashmi Tajave (S.Y.B.A. R.NO 40068)

BADMINTON (Single) Men

Winner - Rohan Waghmare (F.Y.B.A. R.NO 31079)
Runners up - Nishad Dharpure (T.Y.B.COM R.NO 53031)

TABLE TENNIS (Singles) Men

Winner - Mohamad Mirshani (T.Y.B.C.S. R.NO. 54289)
Runners up - Pratik Gandhi (S.Y.B.A. R.NO)

"MODERN SHREE 2007-08" - Vinod Kagde XII (J)

We organized Inter Collegiate Net Ball tournament and we also organised selection trial matches for Net Ball & Korf Ball at district level in current academic year.

Physical Education Examination for the students of F. Y. classes (All faculties) were conducted like every year.

We thank our Principal, Vice-Principal, Sports advisor, teaching and non-teaching staff for the help they rendered to the department and students.

Our Gymkhana Day was celebrated on 6th February 2008. Smt. Manisha Kondhalkar, National Player was the Chief Guest. She gave away prizes to the prize winners.

Prof. A. V. Rayarikar

Chairman G. M. C.

Prize Distribution Committee

Prof. Vikram Phale

Director of Physical Education

Prize Distribution Committeea

Prof. S. K. Rahane (chairperson)

Prof. N. M. Patil

Prof. S. K. Barve

Prof. A. A. Khandagle

Prof. M. M. Sane

Ms V. V. Kale (office)

Prof. S. R. Pokharkar (Advisor)

Prof. R. N. Ingole

Prof. V. K. Jagtap

Prof. Karekar

Prof. M. S. Ghanekar

R. P. Kale (Registrar)

Annual prize distribution function was organized on Friday 22nd Feb. 2008.

Prin. S. R. Mali Principal of Dr. B. N. Purandare Arts & Smt. S. G. Gupta Commerce College, Pune presided over the function.

Prin. Mali, who is a past student of Modern College, spoke about his memories and said that the credit of his success goes to Modern College.

He advised the meritorious students to participate in various extra curricular activities of the college in addition to concentrating on academics.

Prof. S. K. Rahane, Chairperson. Prize Distribution Committee

The list of students securing various prizes is given below :

Our Meritorious Students

Sr. No.	Name of the Student	Criteria	Name of the Prize
A Students of XI Class			
1	Desai Jeevan Prakash	Boy from Modern High School (Marathi Medium) with highest total at X	Late Govind Nirgudkar scholarship
2	Biraje Prachi Babaso	Student from a school of P. E. S. with highest total at X (All)	Dwaraka Sangamnerkar Prize
3	Taru Akshaya Anil	Girl from P. E. S.'s Girls High School Pune 5 with highest total at X	Late Seetabai Nirgudkar scholarship
B Students passing XII Exam (Arts, Science & Commerce)			
4	Dimbale Vikas	Securing highest marks in Marathi at XII	1) Late Gauribai Mahadev Sidhaye Prize 2) Scholar Batch Prize
5	Umrikar Pragati P.	Securing highest marks in English at XII	Scholar Batch Prize
6	Bokil Manasi Supe Tushar	Securing highest marks in Hindi at XII	Scholar Batch Prize
7	Kahanse Pooja	Securing highest marks in Sanskrit at XII	1) Late Shreepad Malhar Joshi Prize 2) Pralhad Nimbraj Satbhai Prize 3) Scholar Batch Prize
8	Sathye Kalyani	Securing highest marks in German at XII	1) Late Shreepad Malhar Joshi Prize 2) Scholar Batch Prize
9	Pande Dipti Dilip	Highest total at XII Arts Securing highest marks in Geography at XII	Staff Fund Prize Balkrishna Rasane Prize, Scholar Batch Prize

10	Deo Deepali Jayant	Securing highest marks in Economics at XII	Scholar Batch Prize
C Students passing XI Arts			
11	Shinde Ashwiani J.	Highest Total at XI Arts	Staff Fund Prize
D Students passing XII Arts			
12	Pawar Aditi T.	Highest Total at XII Arts & admission to F. Y. B. A. in this college	Vasudevrao Tatke Prize
E Students passing XI Commerce			
13	Mehta Nitul N.	Highest total at XI Commerce	Staff Fund Prize
14	Mali Gauri Dilip	Highest marks in S. P. at XI	G. D. Nargund Prize
15	Katarki Supriya S. Shah Rushabha S. Sakkargi Modwa	Highest marks in Book – Keeping & Accountancy at XI Commerce	Late Prof.Jyotsna Godbole Prize
F Students passing XII Commerce			
16	Waghmare Asmita Y.	1) Highest total at XII 2) Highest total at XII & admission to F. Y. B. Com. & admission in this college 3) Girl with highest total at XII 4) Highest marks in Book-keeping and Accountancy XII 5) Highest marks in O.C. at XII 6) Highest marks in Maths. at XII Commerce	1) Balkrishna Rasane Prize 2) Late Vasudevrao Tatke Prize 3) Late Jyotsna Godbole Prize 4) A.P.Phadke Prize 5) Scholar Batch Prize 6) Late Jyotsna Godbole Prize 7) Scholar Batch Prize
17	Choudhari Dinesh M.	Boy with highest total at XII	Late Jyotsna Godbole Prize, Late Vasantrao Tatke Prize
18	Dusane Sucheta R.	Highest marks in Book – Keeping & Accountancy at XII	1) Late Jyotsna Godbole Prize 2) Scholar Batch Prize
19	Memon Salma Shakar	Highest Marks in S.P. at XII	Scholar Batch Prize

G Students passing XI Science		
20 Harisangam Sharavari	Highest total at XI Science Examination Securing highest marks at Physics at XI Science Highest Marks in Chemistry	Staff Fund Prize Dwarkabai Parasnis Prize Late Mr.Balkrishna Likhite Prize
H Students passing XII Science		
21 Ahuja Abhishek	Highest total at XII Science Highest marks in Computer Science at XII Science	1) Yashwantrao Sukhtankar Prize 2) Balkrishna Rasane Prize 3) Late R.D.Balwant Rajopadhya Prize 4)R.B.Wagale Memorial Prize 5) Scholar Batch Prize
22 Rohit Raghupal	Highest total at XII Science Highest Marks in Mathematics at XII Science	1) Yashwantrao Sukhtankar Prize 2) Balkrishna Rasane Prize 3) Late R.D.Balwant Rajopadhya Prize 4) R.B.Wagale Memorial Prize 5)A.P.Phadake Prize 6) Kamalabai Panse Prize 7) Scholar Batch Prize 8) Late Mr. Balkrishna Likhite Prize
23 Borate Mayur Hanumant	Highest marks in mathematics at XII Science amongst students from NCL English Medium School	Pilot Officer Late Ganesh Mate Prize
24 Dhole Saurabh	Highest marks in Physics at XII Science Highest marks in Chemistry at XII Science Highest marks in PCM group at XII Science	Scholar Batch Prize Scholar Batch Prize Late Dr. D. K. Atre Prize

25	Chakradeo Sayali	Highest marks in Biology at XII Science	Scholar Batch Prize
26	Devi Anant	Highest marks in Electronic Science at XII Science	Scholar Batch Prize
I Students passing F.Y. B.A.			
27	Spencer Anupama J	Highest total at FYBA	Staff Fund Prize
28	Jaiswal Trishla D	Highest marks in General English at FYBA & admission to Special English at SYBA in this college	Late Gopal Yashawant Parab Prize
J Students passing S.Y. B.A.			
29	Kulkarni Sharvari Milind	Highest total at SYBA	Staff Fund Prize
30	Gaikwad Sudhir Kumar	Highest marks in History (Special / General) at SYBA and admission to TYBA in this College	Late Sumatibai Hariramaji Bhiwagade Prize
K Students passing T.Y. B.A.			
31	Patil Kalyani Balwant	Highest Total at TYBA (Marks out of 1200) University rank / University Prize at TYBA	1) Staff Fund prize 2) Past Students Prize 3) Late Vasudev Vyankatesh Pandit Prize 4) Ravishankar Rasane Prize 5) Memento
32	Arute Prajakta Shankar	Highest marks in Special English at TYBA (Marks out of 300)	1) Late Balkrishna Savalaram Rasane Prize
33	Murkute Archana S.	Highest Marks in Special Marathi At TYBA (Marks Out of 300)	1) Late Balnath Shankar Pathak Prize 2) Narayan Chepe Prize
L Students passing F.Y. B.Sc.			
34	Kavatakar Vijendra	1) Highest total at FY BSc 2) Highest marks at FYBSc in B Group (Biology Group) (Marks out of 1200)	1) Staff Fund Prize 2) Narayanrao Bhagawat Prize

35	Jadhav Sweta S	Highest total at FY BSc in A Group (Mathematics group) (Marks out of 1200)	Narayanrao Bhagawat Prize
36	Sneha William	Highest marks in Mathematics at FYBSc	Laxmibai Tatke Prize
37	Shinde Chintamani D	Highest marks in Chemistry at FYBSc and admission to SYBSc in this college	Dr. K. S. Kale Sponsored Prize
38	Jadhav Shweta	Highest marks in Statistics at FYBSc only	Vishvanath Ramchandra Dhongade Prize
M Students passing S.Y. B.Sc.			
39	Shelke Seema G	1) Highest total at S.Y.B.Sc 2) Highest marks in Statistics at S.Y.B. Sc 3) Highest marks in Mathematics at S.Y.B. Sc 4) Highest marks in Chemistry at S.Y.B. Sc & admission to T.Y.B. Sc in this college	1) Staff Fund Prize 2) Late Indirabai Chirputkar Prize 3) Prof. Pramila Chikate sponsored Prize 4) Sadashiv Vishwanath Jog Prize
40	Mago Richa	Highest marks in Electronics at SYBSc	Balkrishna Savalaram Rasane Prize
41	Salave Manisha	Highest marks in Physics at SYBSc	Ravishankar Rasane Prize
42	Bhilare Smita	Highest total at SYBSc & student of this college from XI to TYBSc	Matoshree Yashodabai Gadgil Paluskar Scholarship
43	Nambirajan Seetha	Deserving needy & Good in academics student of TYBSc Statistics	Statistics Depat. Past Students' Association
N Students passing T.Y. B.Sc./ T.Y. B.CS.			
44	Shinde Priti S	Highest total at TYBSc (Mathematics) Out of 1200	1) S. K. Argade Prize 2) Pralhad Nimbraj Satbhai Prize
45	Shelke Rupali	Highest total at TYBSc (Statistics) Out of 1200	1) Nirmala Potnis Prize 2) Past Student Prize

46	Deshmukh Tanushree	Highest total at TYBSc	Staff Fund Prize Memento
47	Vdnani Sameer	Highest total at TYBSc (Physics) Out of 1200	1) Ravishankar Rasane Prize 2) Late Prakash Bhagawat Prize 3) Department of Physics Prize
48	Rathod Reena B	Highest total at TYBSc (Electronics) Out of 1200	Balkrishna Rasane Prize
49	Khadilkar Pradnya M	1) Highest total at TYBSc (Chemistry) Out of 1200 2) Highest total at TYBSc (Chemistry) Out of 900	1) Sadashiv Vishwanath Jog Prize 2) Principal B. V. Bhide Prize 3) Late Mai Bhide Prize 4) Vinayak J. Kale Prize
50	Taur Prasad	Highest total at TYBSc (Botany) Out of 1200	Late Dr. V. D. Vartak Prize
51	Oshi Shantanu	Highest total at TYBSc (Zoology) Out of 1200	Prof. Mora Teja Chauhan Prize
52	Kondhalkar Kiran	University Rank Prize at TYBSc / TYBCS	Ravishankar Rasane Prize
O Students passing F.Y. B.Com			
53	Kulkarni Mansi R.	Highest total at FYBCom	Staff Fund Prize
54	Divane Jyoti B.	Highest marks in Mathematics at FYBCom	Vishwanath Madhav Rayarikar Prize
P Students passing S.Y. B.Com			
55	Upasni Amruta	Highest total at S.YBCom	Staff Fund Prize
56	Karnik Juee	Highest marks in Statistics at SYBCom(All papers clear)	Late Sau Indirabai Chirputkar Prize
57	Karva Kaustubh S. Upasani Amruta P.	Highest marks in Economics at S.Y.B. Com	Mrs. Sandhya Vartak sponsored prize
Q Students passing T.Y. B.Com			
58	Pujari Yadnyesh Arun	Highest total at TYBCom. Out of 1200	1) Staff Fund Prize 2) Nirmala Potnis Prize 3) Past student Prize 4) Trimbak P. Gondhalekar Prize 5) Vasudev Vinayak Pandit Prize 6) Memento

59	Mundada Arti	Highest marks in Advanced Costing at T.Y.B.Com (Consider total marks of Cost & Works accountancy)	Balkrishna Rasane Prize
60	Puduval Shruti Belikatti Usha	Highest marks in M. Law at TYBCom.(Consider marks in M. & Ind. Law)	Ravishankar Rasane Prize
61	Ambegaonkar Chitrali	Highest marks in Banking at TYBCom Prize	Vishwanath Madhav Rayarikar
62	Desai Sanika	Highest marks in Statistics at TYBCom Highest marks in Echonomics at TYBcom	Chandrakant Moreshwar Shinde Prize Mrs. Sandhya Vartak Sponsored Prize
63	Waghela Bharat	Highest marks in Accountancy & Auditing (Take total of three papers Advanced accountancy, Business Law & Auditing II&III)	Matoshree Mulabai Karnavat Prize
R Students passing M.Com			
64	Kulkarni Isha	Highest total at M. Com. I	Staff Fund Prize
65	Kale Prachee U.	Highest total at M. Com II University rank at M. Com. II	1) Staff Fund Prize 2) Ravishankar Rasane Prize 3) Memento
S Students passing M.A			
66	Pawar Swapnil	Highest total at M. A. II (English)	Memento
67	Shaikh Nazia	Highest total at M. A. II (Marathi)	Memento
68	Gaikwad Sunita Subhash	Highest total at M. A. II (Geography)	Memento
T Students passing M. Sc			
69	Botre Viresh	Highest total at M. Sc. I (Ele. Sci.)	Laxman Deuskar Prize
70	Adhani Amruta Anil	Highest total at M. Sc II (Ele. Sci.)	1) Laxman Deuskar Prize 2) Memento
71	Jaitapkar Vinaya	Highest total at M. Sc. II (Botany)	Memento
72	Thakar Pallavi	Highest total at M. C. S. II	Memento

73	Dharpure Nishad S.	Highest marks in Banking at SYBCom	Late Shri Rajaram Satam Prize
Sr. No.	Name of the Student	<u>Other Prizes</u> Criteria	Prize
1	Kale Shruti Vinayak	Standing 1 st amongst children of Non-teaching staff at Degree/PG examination	Ravishankar Rasane Prize
2	Waghmare Rahul	Standing 1 st amongst children of Teaching staff at Degree / PG examination	Ravishankar Rasane Prize
3	Sheikh Irfan	TYBSc Physics student submitting Best Project	H. B. Joshi Prize
4	Namjoshi Chetan	TYBSc Electronics student submitting Best Project	A. Gondhalekar Prize
5	Das Gaurav	Student writing the Best Computer Programme at TYBSc Computer Science	R. M. Marathe Prize
6	Shrivastava Apoorva	Best student at TYBSc Chemistry	M. M. Gokhale Prize
7	Kulkarni Malati	Deserving & studious Girl student of Sr. Wing	Golden Jubilee Fund Prize
8	Padav JayantDighe A.	Most deserving student of TYBSc Physics	Y. P. Gambhir Prize
9	Basrkar Anagha	Most deserving student of TYBSc Ele. Sci.	D. Y. Gambhir Prize
10	Jakhalekar shriraj	Most deserving student of NSS Sr. wing	Late B. P. Satpute Prize
11	Shinde Hrushikesh	Most deserving student of NSS Jr. wing	Late B. S. Pathak Prize
12	Safai Mugdha Vaidya Swati	Deserving student of TYBA doing good work in NSS for two years	Shankar Shelar Prize
13	Cdt Shitole Pranav	Best performance in NCC camp Jr. wing	Late Sadashiv Salunkhe Prize
14	Swati Suman	Best performance in Air wing NCC activities with excellent academic record	Late Sudhabai Shankar Kale Prize
15	Shetty Prasad Krishna	Deserving and studious student of Jr. wing	Golden Jubilee Fund

16	Lunia Rupali Ashok	Deserving and studious girl student of Jr. wing	Late Kamalabai Jagannath Kale Prize
17	Chavan Aswini	Deserving and studious student of Sr. wing	Late Jagannath Kale Prize
18	Gadekar Kranti Pundalik	Deserving and studious student of XII Class	Late Vishnu Trimabak Tatake Prize Late Shankar Ramchandra Kanitkar Prize
19	Patil Amey	Excellent achievements in sports Jr. wing	Late Pandurang Vishnu Mahadkar Sports Prize
20	Kale Uma	Excellent achievement in sports sr. wing	Late Pandurang Vishnu Mahadkar Sports Prize
21	Jagtap Meenal Khamkar Preetam	Excellent performance in cultural activities Jr. wing	Late Pandurang Vishnu Mahadkar cultural Prize
22	Shahane Omkar Vaze Deepti	Excellent performance in cultural activities Sr. wing	Late Pandurang Vishnu Mahadkar cultural Prize
23	Harisangam Sharvari S.	Excellent academic achievement Jr. Wing	Late Pandurang Vishnu Mahadkar Prize
24	Gulave Vrushali	Best Graduate of the year	Principal V K Jog Prize
25	Aher Shivai	Best Student Jr. Wing	Late Jyotsna Godbole Prize Mrs. Sucheta Chirputkar Prize Best student Trophy — Memento
26	Gabale Srikant	Best student Sr. Wing	Staff Fund Prize Late Mrs. Sucheta Chirputkar Prize Veer Sawarkar Prize Best student Trophy Damodar shield— Memento
27	Albur Rupai	Best student Post Graduate Section	Late Prof. G. M. Bansude Trophy Memento
28	Bombale Mayur	Best Sportsman	V.R. Date Prize
29	Kagde Ninad	Modern Shree	Vasudeo Balavant Phadke Prize

N.S.S. (JUNIOR WING)

National service scheme + 2 level (Jr Wing)	
Prof. J.P. Chinchore -	Chariman
Prof. M.S. Salunke -	Advisor
Prof. V.S. Nargund -	Advisor
Prof. P.M. Sambare -	Programme officer
Prof. S.S. Gharpure -	Programme officer

Members :

Prof - V. S. Alhat, Prof. Gavali U. K. Prof. Walmik Wagh. Prof. - Vinod Surywanshi Prof. Avinash Patil. Prof. - Sujata Gangurde, Prof - Sunita Nighot, Prof Vandana Joshi, Prof - Vaishali Chabukswar, Prof Manisha Mandhare, Shri Rajendra Gaikwad, Prakash Sabale, Mrs - Mangala Salunke

Activities conducted during the year 2007-2008.

- * June, 20-07 - Shramdan Shibir at college campus
- * 18, July 2007 - N.S.S. office and college classes cleaning campaign by N.S.S. students
- * 9, August 2007 - August Revolution Day (Krantidin) a speech by P. O. P.M.Sambare
- * 15, August 2007 - 'Independence Day' a speech by Prof. Narendra Naidu - participants Jr & Sr. College N.S.S. volunteers.
- * 17 August 2007 - An Inauguration of N.S.S. Activities, chief guest - Shri. Milindbhau Ekbote & J.P. Chinchore, Vice - Principal & Chairman of N.S.S. Committee.
- * 25, August - 2007, One day orientation programme was conducted by Prof. Nargund & Prof. Gavali U. K.
- * 2, Sept-2007 - One day trekking programme - was arranged by Prof. Nargund, Prof. Suryawanshi, Prof.Gharpure
- * 5, Sept 7 - 'Teacher's Day "A telefilm Kachara Kondi (कचरा कोंडी) was

organised for the students. A speech by P. O. Mrs Gharpure.

- * 24 Sept 07 - 'N.S.S. Day' celebrated by students.
- * 2, Oct. 2007 - 'Gandhi Jayanti' - College Classes cleaning compaign on 1st Oct - 07.
- * 7 Oct 07 - A visit to 'AGAKHAN PALACE' (आगाखान पॅलेस) by N.S.S. volunteers with Prof. Alhat, Prof. Gangurde & Prof. Wagh.
- * 10 Oct. 2007 - A visit to 'BALAGRAM and DECCAN COLLEGE' Yerawada Pune - 06 was arranged by Prof. Wagh & Prof. Sujata Gangurde.
- * 18 Oct 07 - A one day camp held at Pimpri Saandas tal. Haveli, Pune (i.e. Pre-camp)
- * 20, Oct.07 - 'KHANDE NAVAMI POOJAN' at college office by Prin - Gosavi.
- * 25 Nov. 07-'Bharatiya Sanskriti Exam' 7 students got ranks.
Prajakta Gaikwad - got 1st Rank (XII-A)
Vrushali Shinde - Got 2nd Rank (XII-A)
- * 10 Dec. 2007 - 'Human Rights Day' Programme was arranged
- * 15 Dec 2007 to 24 Dec. 2007 - A special inter camp held at Pimpri Saandas, Tal - Haveli Dist - Pune.
- * 26 Dec - 07 - Review of special winter camp and group Discussion
- * 12 Jan 2008 - 'National Youth Day' A speech by Prof Umesh Gavali about 'Swami Vivekanand'
- * 26 Jan 2008-'Republic Day Programme'
- * 10 Feb 2008 - 25 Volunteers Participated in PULSE POLIO ERADICATION' Campaign held at Police Hospital Shivajinagar Pune 5
- * Special Activities, Achievements and Awards : A survey has been conducted by volunteers on 22nd Dec. 2007 at Pimpri Sandas regarding 'Education' by volunteers, under the guidance of Prof. M. S. Salunke and Prof. V. B. Alhat.

* 'A Special Winter Camp' - A special winter camp was held from 15, Dec. 07 to 24, Dec. 07 at Pimpri Saandas Tal. Haveli Dist - Pune 58, students attended the camp.

During the camp, various activities were conducted for the volunteers such as lectures, group discussion, cultural programmes, cleanliness day, visits to farm houses etc.

Junior college teachers guided to the students of 10th Std (S.S.C.) from Janta Highschool, Pimpri Saandas.

Miss Chaitrali Rade, Apoorva Vyas, Sonali Patekar, Ankita Shinde, Mayuri Shitole, Siddharth Shah, Chinmaya Belsare, Hiten Jain have guided the students of IX & X standard students.

D. B. Kharatmal and Rushikesh Shinde have been awarded as the best volunteers of the year 2007-2008.

Prof. Sambare, programme officer has been selected for the 69th Refresher course which will be held from 3rd March 08 to 7th March 2008 at T.O.C. Ahmednagar

Prof. P. M. Sambare

Prof. S. S. Gharpure

Programme Officers

NATIONAL SERVICE SCHEME-SENIOR WING

Regular Activities

3rd Aug 2007 : Inauguration of NSS activities for this academic year .Chief Guest Father Nelson Machado inspired the youngsters with his stirring speech laden with rich personal experiences.He emphasized the need for selfless work.

8th Aug 2007 : Dr.Kishor Darak in a lucid talk supported by a slide -show conveyed to the audience the atrocities of the Atom bomb explosion on Hiroshima and Nagasaki.

9th Aug 2007 : A group of NSS volunteers actively participated in the 'Global Warming'rally from Shaniwarwada to Ganesh Krida Kendra.This was led by Vice-Chancellor Dr.Narendra Jadhav and former Mayor Mrs.Vandana Chavan.

15th Aug 2007 : Dr.Abhijeet Safai spoke on "History of Our National Flag",on Independence day.He also mentioned the guidelines for Flag Hoisting given in our Constitution.

17th and 18th Aug 2007 : Zonal Orientation Workshop for Action Group Leaders under Samarth Bharat Abhiyan was hosted by our college.NSS volunteers took leading part in organizing this two-day programme.

21st Aug 2007 : Inauguration of the Film Club , an activity started in cooperation with Lokayat.Mukta Manohar's film Kachra Kondi was screened, in her presence on this occasion.

24th Aug 2007 : On account of the birth anniversary of Hutatma Rajguru Mr.Narendra Naidu delivered a talk on the Life and struggle of this martyr.

26th Aug 2007 : Blood donation and Hb check -up Camp was organized by the University of Pune as a part of Nirbhay Kanya Abhiyan.Shraddha Udhane,Snehal Solankar, Suvidha Kunjir and Hema Sutar alongwith both the Programme officers actively participated.Vice-Chancellor Dr.Narendra Jadhav and Supriya Sule addressed the gathering.

31st Aug 2007 : The film "Miles to go" on Environmental issues was screened .

5th Sep.2007 : 21students spoke on the occasion of Teachers' Day.Prof.Sunita Purohit also expressed her views.

9th Sep 2007: An Inter-collegiate Workshop for NSS volunteers was arranged on the theme " Environment: Issues and Solutions".130 students from 7 colleges actively participated. Ms. Neera Adarkar from Mumbai was the Inaugurator.Mr.Neeraj Jain, Ms.Alka Joshi,Mr.Narendra Naidu and

Prof.(Mrs) Sunita Purohit guided the students.Street play competition and group discussion were conducted.The film **Kachra Kondi** was also screened.

Dr.Sanjay Chakane was the Chief Speaker at the Valedictory function.

20th Sep 2007 : Visit to the NGO-Dr.Bandorwala Leprosy Sanitorium, Kondhwa. Our NSS team presented an excellent Cultural programme of almost two hours for the inmates of the Leprosy centre.A dramatic group named Udgaar also participated.

24th Sep 2007 : On account of NSS Day, a special visit was organized to our adopted village Vadhu Khurd. Several competitions were held for school children.Prizes were distributed at the hands of Senior citizes Mr.Pandharinath Thube. Prof.Mrs.Sunita Purohit organized this programme.

8th to 11th Sep 2007 : Prof (Mrs) Sunita Purohit completed a training programme for NSS Programme Officers held at Yashada, Pune.

29th Dec 2007 : Shrikant Gabale got the second prize in the State level elocution Competition organized by Janiv Sanghatna.

29th and 30th Dec 2007 : Vanchit Vikas and Janiv Sanghatna organized a Seminar on "Globalization and India of my dreams" for youth. Following members participated : Shrikant Gabale,Rohit Nagalgaon, Suvidha Kunjir,Shriraj Jakhalekar and Sneha Solankar.

31st Dec 2007 : Shrikant Gabale bagged the first prize in the primary round of Mono-acting competition conducted by Lokmat Yuva Manch in Pune.He received the prize at the hands of Rahul Solapurkar and Madhurani Gokhale.

1st Jan 2008 : The NSS team won the first prize at the Street Play Contest organized by Vasundhara Bahu-uddeshiya Samajik Sanstha, Chakan.The participants were Shriraj Jakhalekar,Aditi Garud,Rasna Pasarnikar,Monali Bidkar and Shrikant Gabale.

8th Jan 2008 : Shrikant Gabale won the second prize in the final round of the of Mono-acting competition conducted by Lokmat Yuva Manch in Jalgaon.He received the prize at the hands of Advocate Ujwal Nikam and Sheetal Mahajan.

12th to 19th Jan 2008 : **National Youth Week.**

12th Jan 2008 : Inaugural speech by Mr.Milind Tilak on Swami Vivekanand.

14th Jan 2008 : EPTA and SP College conducted a Street play Contest on "AIDS and Youth". Shrikant Gabale,Nitin Madiwal, Shahid Shaikh,Sudhakar Shelar, Satish Ranavare,Sneha Sutar and Minal Pawar participated and got a Consolation prize.Shrikant Gabale was awarded the first prize for Acting.Ajinkya Deo and Rahul Solapurkar were the guests of honour.

16th Jan 2008 : Active participation in Traffic Awareness Rally organized by P.E. Society and Jaagar.

17th Jan 2008 : Lecture by Shri.Mamasahab Kulkarni on "Sane Guruji-Life and Mission".

19th Jan 2008 : Full day programme of Traffic monitoring and awareness, helping citizens to abide by traffic rules—an event in coordination with Jaagar.More than 80 students managed this event at JM road on that day.

23rd Jan 2008 : A grand cultural programme was staged by our NSS volunteers especially for the parents. The performances were highly appreciated by the audience.A **Parents' Meet of NSS volunteers was the first of its kind in the history of our college.**

26th Jan 2008 : A group of 40 NSS volunteers and friends together watched the movie 'Vasudev Balawant Phadke' on the occasion of Republic Day.

1st Feb 2008 : Shrikant Gabale was felicitated as the Best Event Manager of the Year by NIEM Institute.

6th Feb 2008 : First prize in Hindi One Act Play Contest and Mono-Acting arranged by

Maharashtra Rashtrabhasha Prachar Sabha. The award was given at the hands of Sudheer Moghe.

7th to 11th Feb 2008 : Hema Sutar and Pavan Vanave actively participated in the Special District level Camp organized by University of Pune which included lectures as well as actual field work especially CCT.

7th to 11th Feb 2008 : Sneha Solankar and Suvidha Kunjir took active part in the District level Camp hosted by Kala Mahavidyalaya, Jejuri. This camp included lectures, Tree plantation, Film shows, street plays and such other activities.

11th Feb 2008 : Shrikant Gabale was awarded by Charitrya Pratishthan with the coveted Charitrya Chhatra Upasak Puraskar (First prize) at the hands of Advocate Ujwal Nikam.

23rd Feb 2008 : Shrikant Gabale selected as the Best Student (Senior wing) of our college for this academic year.

24th -25th Feb 2008 : Prof (Mrs) Purohit attended the two day workshop organized by the State Education and Training Centre.

26th Feb 2008 : BMCC hosted a programme on Self-Defence under Nirbhaya Kanya Abhiyan to train students in Yoga and Martial Arts. Sneha Solankar, Hema Sutar and Suvidha Kunjir participated.

8th Mar 2008 : Visit to the NGO- Neehar at Lohegaon. Our volunteers sought information about the NGO. They also conducted games and competitions for the small children there.

Special Camp

Dates: 7th Dec to 16th Dec 2007.

Venue: Vadhu Khurd, Tal. Haveli,

Dist. Pune.

The NSS Special camp was inaugurated by Vice -Principal Prof. Sulabha Deuskar and the village headman Mr. Anil Chondhe. Following are the highlights of this camp:

* Exhaustive survey of the village by our volunteers.

* Talk and interaction by Mr. Milind Tilak on "Samarth Ramdas and Youth".

* **Star Gazing** programme guided by Mrs. Reshma and Mr. Jitendra Golsangi, Mr. Roshan Mehta and Mr. Sudeep Purohit of MAYA (an association of Astronomers).

* Group discussion on "History, Objectives and Mission of NSS" conducted by Prof. Mrs. Sunita Purohit and Narendra Naidu.

* Keertan especially for the village folk on "Environment: Sanitation and Hygiene" by Dr. Pradeep Agashe.

* Group discussion conducted by Narendra Naidu on "Swami Vivekananda's message for Youth".

* Talk by Prof. P.S. Chirputkar on "Samarth Ramdas and Swami Vivekananda".

* Trip to Morachi Chincholi- the abode of peacocks. Visit to the Agriculture Training School and interaction with the Staff there.

* Classes conducted for the local school children by our volunteers. Subjects taught were English, Mathematics and Science.

* Screening of the VCD-Hanuman for the entire school.

* Cricket Match between the Vadhu youth and NSS team.

* Haldi-Kumkum for women folk of Vadhu. This included interesting contests among them.

* Hosted dinner for invitees from Vadhu who helped us in making this camp a success.

* An excellent Cultural Nite was put up by the NSS volunteers. It was entertaining as well as educational and informative. All the villagers were praises for the performance.

***Shramadaan :**

- Door to door campaign.

- Spreading awareness about hygiene and sanitation.

- Overall cleanliness of the roads in the village.

- Total cleanliness in the school premises.

- Compost pits for school.

- Huge Sanitation pits dug separately for four families.

- Camp activities linked with Action Groups of **Samarth Bharat Abhiyan:**

Environment: Staff and students of Botany and Zoology department visited Vadhu and conducted field trips to survey the flora and fauna there.

Health and hygiene: Following health camps were organized:

1. Blood typing and Blood donation Camp for the villagers and NSS volunteers. P.S.I. Blood Bank took initiative in this programme. Dr. Jeevan Sagare and his team along with our NSS volunteers managed the event.

2. General Health check up Camp conducted by TATA Motors, Pimpri. Dr. Jyoti Gokhale and her team were assisted by our volunteers.

3. General Eye Check-up Camp conducted by the doctors of NIO of Dr. Kelkar, Pune.

Blind Faith eradication/ Science Awareness : Vasundhara bahuuddeshiya Samajik Sanstha from Chakan came up with almost a two hour programme to create a sense of rational thinking amongst the villagers. They conveyed the message effectively through group songs, commentary, street play and demonstration of scientific principles behind so called miracles.

Education : Staff members of this Action group interacted with the students and staff of the school and discussed the possibility of a Mobile Library for the children.

Water Management/Conservation : Students and staff collected water samples from various localities and sources for analysis. They also had a dialogue with the residents.

History : Students and staff visited a few historical spots and also conducted interviews of a couple of old village folk to derive information regarding the history of Vadhu Khurd.

GIS : This group had already compiled exhaustive data about this village. In this visit some supplementary information was obtained.

Women Empowerment : During the Haldi-

kumkum get-together, the women -folk was told about the importance of forming Saving Units in the rural atmosphere.

Cleanliness : This group had a sweeping look at the need of Cleanliness in the village at the household as well as the community level.

Sports : This group comprised staff and students of the P.T. department and the NCC wing. This group with great enthusiasm conducted lively games for the school children. The possibility of developing a good playground was discussed with the Headmaster of the school.

* Vice- Principal Prof. R.G. Limaye was the Chief Guest for the Valedictory function. He heartedly appreciated the activities undertaken during the camp and especially the disciplined behaviour of the 64 campers. Mr. Anil Chondhe was also present on this occasion. The campers had a very fruitful interactive session with him.

* A grand dinner was hosted by the Headman's father at their residence for all the campers. The entire family extended a very cordial welcome and served lavish food. It was a memorable event for all.

The ten day camp was full of vigour, enthusiasm and enjoyment. The theme of Healthy Youth for Healthy India and the mission of changing the face of the village towards better sanitation was accomplished to a considerable extent.

Prof. Narendra Naidu

Prof. Sunita Purohit

Programme Officers

DEPARTMENT OF MARATHI

Marathi department is a post graduation department. This department has students from Arts, Science and Commerce wing. During this year the department had an exhaustive schedule of curricular and extra curricular activities.

The staff consists of following faculty members.

- 1) Dr. Snehal Tawre (H.O.D.)
- 2) Dr. Madhura Koranne
- 3) Prof. Nisha Bhandare
- 4) Dr. Vaikhari Vaidya
- 5) Dr. Vijaymala Gokhale (visiting Prof.)

For P.G. Section we have 34 students and in U.G. section for second and third year B.A. we have 85 students who have opted for Marathi as a subject.

During this year we have organized lectures on the following topics -

- 1) Vidnyan Kadambaree' by Dr. Ratanakar Bhelkar on 1st September 2007.
- 2) 'Shree Krishna majhe Guru' by Prof. Vijawala Dixit on 11th September 2007.
- 3) Fifteen students expressed their views and ideas on 'Ganesha Festival' in an interesting manner. Four students won the prizes. The winners were

- 1) Makarand Hajaree
- 2) Vrushalee Shinde
- 3) Suvidya Keenjeer
- 4) Hrishikesh Kharote

The participants got looks as a gift from Mrs. Nirmala Kiranne at the hands of Principal A. G. Gosavi.

- 4) For our P.G. and U.G. students we had organized a programme entitled 'Udyache Sammeekshak'. It was very interesting to see the students expressing their thoughts and views on various books. They expressed their views in scholarly and literary language.

- 5) 'Marathichya Praman Bhasheche Shudalekan : Eka Navvichar '

[मराठीच्या प्रमाण भाषेचे शुद्धलेखन : एक नवविचार] A seminar was organized on this by Marathi Department on 20 and 21 February 2008. The opening session was graced by Dr. Gajanan Ekabote. Dr. Shivajirao Mohite, Prof. R. G. Jadhav, Dr. Ashok Shinde, Principal A. G. Gosavi and Dr. Snehal Taware. There were four sections and the

chairperson for respective sections were Dr. P. N. Paranjape, Dr. Kalyan Kale, Dr. Anand Yadhav and Dr. Datte Pawar. Dr. P. C. Shejawalkar, Mrs. Vieta Apte, Dr. Manohar Rokade (Nagpur), Prof. Vishwas Vasekar Vice-Principal R. N. Ballal (Sangli) Prof. Krishna Arjun Wadkar, Mrs. Satvasheela Samant, Shree Jawahar Mutha (Ahmednagar), Shree Divakar Moharee (Nagpur), Dr. Yasmin Sheikh, Dr. Subhangi Gore (Bombay), Dr. Suhaseena Patel (Nashik), Dr. Neelima Gouli, Mrs. Sulbha Mohite, Dr. Dilip Garud, Dr. Mahendra Kadam (Karnala) Shree Shubhanon Gangale (Bombay) and Prof. Goureea Homrajari from Mauritius were the speakers and they expressed their views on Marathiche Shudhalekan.

- 6) Dr. Snehal Tawre wrote an article, 'Marathi Bhasheche Shudhalekhan'. Her article was published in Maharashtra Times, Kesari, Prabhat, Tarun Bharat (Belgaum), Tarun Bharat (Aurangabad & Kolhapur) Lokmat Samana Deshionali Nagar, Sunket, Marathawada Sathi Bhasha Ani Jeevan, Kohinoor and other news papers also. She sent this article to prominent writers teachers and professors also. Many of them liked the idea that there should be a change in Marathi Shudhalekhan, Her Keynote speech was the main idea of the national seminar. There were 325 to 350 delegates who participated in the seminar.

- 7) Maharashtra Rajya Marathi Vikas Sanshtha Mumbai, Marathi Abhyas Parishad, Bank of Maharashtra were the Major sponsors of the seminar, Nihara Prakashan, Ceramic Masters Mu. Anata Vaichy Mrs. Nizmal Kirane, Dr. Manda Khandye and Mn. Rajmane were the contributors. Thanks to all.

- 8) Prof. Jayawant Jorvekar compered the main function. Dr. Madhura Koranne, Dr. Vaikhari Vaidya and Prof. Nisha Bhandare were the comperes for the other sessions.

Prof. Rayarikar (H.O.D.) Maths

9) Delivered a speech at the publication programme 'Arathachhala Kosha'

10) Organized Marathichya Praman, Bhasheche Shudhalekan : Ek Navvichar' national level seminar and the Keynote speech on 20th February 2008.

11) Daund College invited her at the state level seminar as a main speaker, Her subject was 'Shudhalekhan Aani Abhyasachi Navi Padhata'.

12) Published an article 'Marathichye Shudhalekhan ani Uchharan' in Maharashtra Times Samana, Lokmat, Kesari, Prabhat, Nagar Sunket, Marathawada Sathi, Tarun Bharat Bhasha ani Jeevan, Deshonate etc.

13) Pudhari newspaper published her interview in 4th March 2008 paper about 'Marathi Shudhalekhan Chalval' (मराठी शुद्धलेखन चळवळ)

Dr. Madhura Koranne -

1) University of Pune had given publication grant Rs. 23000/- for her book 'Natyakshare'

2) For help educational contribution Progressive Education Society honoured on 25th Jan. 2008.

Kanitkar foundation day.

3) She delivered a speech on the subject 'संध्याकाळा' (wellknown drama by Jaywant Dalvi) in S.N.D.T. college Nashik.

4) She wrote, an article on 'Malatibai Bedekar' and published it in 'Deepmala' magazine in 2007.

Dr. Vaikhari Vaidya received Ph.D. degree on the subject of 'मराठी वाङ्मय परिषद, बडोदे संस्था आयोजित साहित्य संमेलनातील अध्यक्षीय भाषणातील साहित्यविचार' from Pune University. Hearty congratulation for her success.

The success of our efforts was a result of good team work of my colleagues and students. I have always received support from our Pricipal Prof. A. G. Gosavi, Vice-Principal Dr. Y. R. Waghmare and Dr.

Sulbha Deuskar for all our activities. I am thankful to them and seek their confirmed encouragement for future activities.

Dr. Snehal Tawre

Head, Department of Marathi.

HINDI DEPARTMENT

Activities Conducted during the year. The Department had organized various competitions during the year & following activities were carried out for the students.

- 1) Advertisement writing competition - for F.Y.B.Com & F.Y.B.A. students
- 2) Criticism of one story of S.Y.B.A. Hindi text book - for S.Y.B.A. students.
- 3) Expantion of an idea competiton for T.Y.B.A. students

All these competitions were held especially on the occassion of Hindi Day.

@Samagra Drishti' (समग्र दृष्टि) is a famour Hindi magazine of Pune.

- They organized a story writing competition for young writers Rupali Kulkarni & Vandana Bhide participated in this Competition.

1) 8th Sept. 07 - S.N.D.T. College Hindi departmet had organized an elocution competition - students from F.Y.B.A., S.Y.B.A. classes - Kirti Khatavkar, Shrikant Gabale Kanchan Kulkarni & Komal Dhabhole participated in this competition.

2) 19th Jan. 08 - S. P. College, Hindi department had organized a poster - competition

Following students got Prizes

- 1) Hema Sutar - F.Y.B.A.
Second Prize
- 2) Shrikant Gabale S.Y.B.A.
Consolation Prize.
- 3) 6th Feb. 08 - Maharashtra Rashtrabhasha Sabha Pune, had organized 'one Act Play' competition in Hindi

Modern College, Shivajingar, Pune - 5 - got a first Prize in this competition.

Prajakta Wani a student from F.Y.B.A. class got a prize for best acting.

4) Six students from S.Y.B.A., T.Y.B.A. Hindi special are appearing for 'Pandit' part I & II, Examination, organized by Maharashtra Rashtrabhasha Sabha, Pune.

Celebration of Hindi Day

The department celebrated Hindi Day on 14th Sept. 2007 with lots of enthusiasm. Dr. Sunil Deodhar, Programme Officer of All India Radio, was the chief guest of this function. Dr. Yashwant Waghmare was the chairperson. Miss Aarti Sarsar student from F.Y.B.Com) compered the programme To cheer up departmental competition winners we distributed prizes. We also gave prizes to the students, who got success in final exams.

Achievements of Mrs. Purohit

1) 12th July 2007 - Hon. commissioner of police had organized a essay competition on social equality. On behalf of Pune Police in Modern College I organized this competition.

Following students got the prizes from Police Department

1) Mugdha Satai - First Prize - T.Y.B.A.
2) Dattatraya Godbole-Second Prize- F.Y.B.A.

3) Ashwini Chavan - Third Prize -S.Y.B.A.
2) Wrote an Artical on Modern Hindi Poetry & Environmental awairness in 'Rashtrawani' to congratualate 'Prof S. M. Shah' for his 75th birthday.

3) 16th, 17th Sept & 24th Oct. 2007 - I did the compering job in 'Marathi Sugam sangeet' programme - organized by various art circles.

4) 27th Sept. 07 - Food corporation of India celebrated 14th to 21st Sept. 07 Hindi Week. I was invited as a chief guest on the prize distribution function.

5) Delivered a speech on Pune Radio in a weekly Hindi Programme 'Kalash' Speech was on Sunita Nagpurkar's book 'Raktamandar' in June 2007.

6) 27th Sept. 07 worked as a examiner for the elocution competition, organized by Planning Forum of Modern College Shivajinagar.

Participation in Seminars & Workshops

Date & Place	Organizers	Subject/Type
1) 17/7/07 Pune 2) 26/8/07 Pune	N.S.S. Pune University N.S.S. Pune University	Workshop for P.O. Blood donation & H.B. checking camp for girl students.
3) 8th to 11th Oct. 07	'Yashda' Pune	Workshop of programme officers Hindi literature
4) 18th Jan. 08	S.N.D.T. & Maharashtra rashtrahasha Pune	Hindi literature
5) 13th Feb. 08	Garware college & Maharashtra Rashtrabhasha Pune	
6) 24th & 25th Feb. 08	I.I.E. & N.S.S. Pune University	Workshop for Programme officers

I am working as a programme officer of N.S.S. and member of following committees

- 1) Art circle
- 2) Arts association
- 3) Vidyarthini Manch
- 4) Library
- 5) Magazine
- 6) Yuva Saptah
- 7) N.A.A.C. reaccreditation committee.

I took initiative to organize a lot of cultural & social activities for example Personality development workshop, traffic awareness programme, Dance, Drama Competitions etc.

Mrs. Purohit S.D.
Hindi Department

DEPARTMENT OF ENGLISH

Names of Teaching Members of the staff (Sr. wing)

- 1) Ms Surekha Parab - HOD
- 2) Ms. Alka Kamble
- 3) Ms. Deepali Thakur
- 4) Ms. Sangita Sarma
- 5) Ms Rupali Surlikar

Visiting Faculty for PG

- 1) Dr. Supriya Sahasrabudye - Lecturer in English, Modern College - Ganeshkhind
- 2) Dr.P.F.Patil-Principal - Kaluradi College
- 3) Prof. R. K. Satpute - Retd. Principal Saraswati College
- 4) Dr. Vinay Deep - Lecturer in English
- 5) Dr. V. Phadke - Vice Principal Fergusson College
- 6) Ms Madhuri Gokhale - Lecturer in English BMC of Commerce

Students Class	Strength (Sr. College)	
	Special	General /Addiotional

TYBA	30	40
SYBA	16	30
FYBA	-	35
SYBSc	-	127
FYBCom	-	195
MA - I	22	-
MA - II	28	-

University Results - Pass

TYBA - Special English - 87/%

Ms Annie George Got 1st Class with Distinction - 78%

8 students got a First Class.

MA : Special English - 55%

Swapnil Pawar got a 1st Class

1) The department welcomed two new teachers this year Ms Sangita Sarma and Ms Rupali Surlikar

2) The LIC Local Inquiry Committee for PG English Visited the college on 25th Feb 2008 for permanent Affiliation of PG English - UOP

3) Our teachers from the department conduct class to teach the English causes prescribed at SYBSC Biotechnology.

Staff Activities and Achievements :

Ms S. G. PARAB

was invited as a subject expert and Resource Person especially on Participant's demand to talk on 'spoken English for All Occassion at a 3-day workshop for English Language Teachers (std. XII New English Course Book) organised by S. P. Mandali Pune on 9th June 2007.

Was invited to be on 'The Panel of Paper Setters for Autonomous Courses (Semester exams) designed by St. Mira's College for Girls Pune, at FYBA/FYBCom compulsory and General Papers on 6th & 7th Sept. 2007.

Was specially invited to compere at the inaugural and Valedictory Seminar of a 3-day National Workshop on 'Recent Trends

in Statistics' Organised by Dept of Statistics-Modern College under quality Improvement Programme on 8th, 9th & 10th Dec 2007.

Appointed Chairman, Board of Students (English) for Graduate excellence Examination GEE 2008 for UG & PG students by Modern Education Society's Competitive Examination Guidance Centre for Talent Search and Excellence from 24th Nov 2007 14th Feb 2008.

Invited as a Guest Speaker & resource person for a One-Day Seminar organised by Dept. of English, St. Mira's college for Girls Pune to present a Paper entitled 'Programmed Instruction for MA-II English students topic from ELLT-Paper V in March 2008..

Participated in a one-day National Seminar on Henrik Ibsen's Nora's Sisters on 18th Jan 2008 and attended the stage performance of 'All My Sons' by Arthur Miller presented by Dept. of English Symboisis College on 15th Jan 2008.

Attended One-day workshop on Emotional Quotient (EQ)" organised by Dept of Psychology and EQ. Thane On 20th January 2008.

Attended a 'Talk by Dr. U. R. Anantha Murthy on 'Language' on 25th Aug 2007 organised by S. P. College in association with Spicmacay

Mrs. A. A. Kamble :

Worked as a Resource Person at a workshop conducted by Shardabai Pawar College, Malegaon, Baramati for 'Functional English' on 12th Sept. 2007.

Topic : 'The Importance of Teaching & Learning Vocabulary'

Presented a Paper entitled 'Error Analysis of English, of UG students on 20th Nov 2007 at Innovation 2007, University of Pune.

Organised a demonstration on 'How to Prepare a power-point-presentation' for

TYBA & MA Special English students on 31st January 2008. 30 MA students and 10 TYBA students attended the session. Thanks to Mr. A. V. Kamble from the Dept of Electronics for the demonstration and thanks also to the Dept. of Computer Science for the required assistance.

Attended a workshop organised by Ramkrishna More Mahavidyalaya Akurdi on 2nd Feb, 2008. Topic : 'New Syllabus for UG & PG Classes'

This workshop was also attended by Ms Rupali Surlikar

Attend a One-day Workshop organised by British Council in 'How to Teach Writing skills' in Sept 2007.

Ms. Deepali Thakur

Worked as a visiting lecturer in English in Poona College at the P. G. Level in Nov & Dec. 2007.

Delivered a lecture on 'The Background of Indian Literature in English' at St. Mira's College for Girls at the PG level in Sept. 2007.

Ms. Sangita Sarma :

Attended a workshop : 'Perspectives on Portion' with special reference to Khushwant Singh's 'Train to Pakistan' (The film was screened) conducted by Poona College in Feb 2008. The UG & PG students of special English, also attended the workshop.

Submitted M. Phil Thesis in Dec 2007. Topic : 'The use of English in Advertisements' Guide Dr. Vinay Deep The Dept. congratulates Ms Annie George. I thank the members of the staff and the students for their Co-operation.

Ms S. G. PARAB

Head Dept of ENGLISH

DEPARTMENT OF ECONOMICS

Students Strength (Sr. college)

Class	Special	General
F.Y.B.A. (Div. A & B)		151
S.Y.B.A. (Div. A & B)	42	97
T.Y.B.A. (Div. A & B)	37	69

Academic Result Analysis

F.Y.B.A. (Div. A & B)	75% passed
S.Y.B.A. (Div. A & B)	75% passed
T.Y.B.A. (Div. A & B)	65% Passed

I) Departmental Activities

In the academic year 2007-08, the department of Economics conducted various activities and best practices as following :

1. Dr. Mrs. Madhu Satam, H.O.D. felicitated the final year student who have made various achievements in the past five years of their academic career in Modern College, on 5th Sept. 08, Teacher's Day.
2. Throughout the year, members of the department organized guest lectures of experts from various fields of Economics, Banking and Finance for the students of B.Com and B.A. classes.
3. Dr. M. M. Satam, guided and encouraged the students to prepare presentations on Recent Trends in Banking and Finance through the use of internet.
4. The department of Economics and Planning Forum Association together organized various competition for the students including Elocution competition, Essay competition, Mock Interview competition, Quiz contest et.
5. Dr. A. H. Shende organized a visit

to Honeybee Research Center for the students.

6. Alumni' were invited to deliver talks on various subjects and to share their experiences with the present students.

II). Staff Activities and achievements : Dr. Mrs. Madhu Satam. H.O.D.

1. Appointed as the Head of the Department of economics w.e.f. 01st Jan. 2008.
2. Invited as a Chairperson of one session at a Seminar on " S E Z in India Problems and Prospects" on 15th Dec. 2007, held at MCCBS.
3. Paper presented at a National level seminar on "Women in Contemporary India", held on 16-18 Jan. 2008 at Garware College.
4. Paper presented at a National Level Seminar on "Emerging Challenges of Banks in India" held on 5-7 Feb. 2008 at MCCBS.
5. Invited for the worksop on 'Restructuring of Syllabus for FYBA, FYBBA, FYBCom and FYBFT, held at Ness Wadia College, Pune.
6. Invited for delivering a guest lecture by Symbiosis College of Management, on Managerial Economics.
7. Actively participated as a member of organizing committee of the following Seminars conducted by MCCBS-
 - a) District level Seminar on SEZ in India - 15 Dec. 07
 - b) State level seminar on Lifestyle Management - 15 Jan. 08.
 - c) National level Seminar on Emerging Challenges of Banks in India-5-7 Feb. 08.

Dr. A. H. Shende

1. Presented a paper on "Challenges before Grape-wine Industry - A case Study of Nashik district" at National level Seminar held at Symbiosis College, Pune on 11.01.2008.
2. Minor Research Project of Rs.

60000/- has been sanctioned by UGC for the period 2006-08. Topic - Problems and prospects of rose exports to Netherlands and Japan-A case study of Maharashtra.

3. Conducted various activities as a Chairperson of Planning Forum Association.

Mrs. S. A. Vartak

1. Invited as a judge for Audio Visual Competition and Interview competition for students organized by Commerce Association.

2. Working as a Staff Secretary of Staff Tea Club.

3. Chairperson of the committee for Girl Students Medical check up.

4. Coordinator for Environment awareness programme for S.Y. Classes.

Mr. S. S. Deshmukh

1. Active participation as a member of Planning Forum Association.

2. Participated in conducting activities for students like Elocution competition, Essay competition, Quiz contest, Industrial visit etc.

Junior College Teachers' Activities and Achievements

1. Mrs. Sanjeevani Gharpure and Mrs. Suman Verma conducted Quiz competition for the students of XII class.

2. Mrs. Sujata Rex organized the paper presentations by XII class students on "Diminishing marginal utility",

3. Mrs. Sanjeevani Gharpure attended Orientation workshop conducted by HSC Board, Pune on 6-8 Sept. 2007.

4. Mrs. Sanjeevani Gharpure organized as informative talk by Smt. Sushila Bahudhani on 13.13.2007 for Guidance to XII class students.

Acknowledgement

Mrs. V. S. Kulkarni retired on 30/11/

2007. She worked for about 36 years. Her contribution to the academic and extra curricular activities of the department is highly acknowledged.

One of our students Shri Chide Rajkiran Arun has been awarded 'Late Shri Bhausaheb Tulpule Prize' for securing highest number of marks in Economics special at B. A. examination (amongst the male candidates in May 2006

Dr. Madhu Satam.

Head Department of Economics

PSYCHOLOGY DEPARTMENT

This year 133 students were admitted in Psychology Dept at U.G. and P.G. level. Last year our department has started S.Y.B.A. English Medium division and M.A. (Part I). By natural growth this year we introduce T.Y.B.A. English medium division and M.A. (Part II). Ours is the first department in Pune University to introduce counselling Psychology as a specialization at post graduate level.

Three new full-time teachers are appointed. Mrs. Smita Vaidya, Mr. Sandeep Bhaise and Mrs. Yogita Apte. Mrs. Shardha Deshmukh and Mrs. Jyoti Katikar are Teaching on C.H.B. Dr. Sadhana Natu, Mrs. Alpana Vaidya and Dr. Ujwal Nene are our visiting faculty. Dr. Amita Dharmadhikari from Statistics Department contributed in teaching Statistics to M.S. students

Throughout the year Psychology Department organized various co-curricular and extra-Curricular activities.

GUEST LECTURES

Guest lectures of eminent Psychologist were arranged to give in-depth knowledge to students

Topic	Speaker	Designation
Models of perception	Dr.C.G.Deshpande	Ex-H.O.D.Psychology, Mumbai University
Counselling case-work	Dr. Medha Kumthekar	Ex - H.O.D.Psychology, S.N.D.T. University.
Career Mapping in Psychology	Dr. Sadhana Natu	H.O.D.Psychology Modern College, Ganeshkhind

WORKSHOPS :

In order to give partial demonstration of Psychological skills workshops were conducted for students and teachers.

Topic	Resource Person	Designation
Assesment of Infants Development Self-Awareness Flower remedies	Dr. Ujwal Nene Dr. Aruna Kulkarni Mrs. Amruta Oke	Clinical Psychologist K.E.M.Hospital Pune Counsellor, H.R.Expert H.O.D.Psychology, Modern college, Shivajinagar Pune
Study-Skills	Mrs. Sujata Shetty Prabodhini Pune	Lecturer Jnana
Advanced Research Methodology Emotional Intelligence	Dr.B.R.Shejwal Dr. Sandeep Kelkar	Reader,Psychology Pune University Certified Trainer in E.Q.

FIELDS-VISITS

Fields-visits were organized to make students aware of applications of Psychology in various fields.

Name of the Institute	Objective of the Institute
Remand Home Shivajinagar Pune Child guidance clinic Jeevan Jyota Mandal Pune Kaiwalya Dham Yoga Institute Mannashakti Kendra, Lonawala Kridakul Agakhan Palace, Pune S O S Children's village	Rehabilitation of the Delinquent Testing and treatment of the children Education of mentally challenged Training in Yoga Research in Psychology Sports Psychology Mahila Gramodyog Rehabilitation of the Orphans

PLACEMENT

Our M.A. students were given Placement in various schools, and institutes for their training in counselling skills.

Different schools, Remand Home, Old age Homes, granted permission to do fieldwork in their institutes.

SEMINAR

Students were encouraged to participate in seminars organized by other institutions.

Topic of the Seminar	Host institute
World Mental Health Psychological Testing and Counselling School counselling Life-Skills Learning disability Child sexual Abuse	Nowrosjee Wadia College Pune Waghire College, Saswad A.G.College, Pune A.G. College Morris Trust, Pune Muskan Pune

TEACHERS PARTICIPATION

Teachers also participated in National, State and District-Level conferences presented papers and invited as resource persons.

Under quality Improvement Programme, Prof. Amruta Oke was invited as a resource Person at Avad College Pathardi. The seminar was on the topic "Revision of New Syllabus". This workshop was for teachers. She was also invited as an Expert in the workshop on Psychology Practicals organized by M. P. College Pimpri.

Mr. Sandeep Bhaire Presented a paper On Aggression Management in an International Conference held at Bangalore.

Mrs. Vijaya Jagatap completed a refresher course Held at Pune University. She also attended a seminar on "Use of Information Technology in social Sciences".

EXHIBITION

Exhibition of Intelligence tests was organized for B.Ed. (special education) students.

PROJECT PRESENTATION

M.A. (II) students prepared projects on "Applications of Personality Theories". They also presented papers on these projects. Mr Bhaire organized this activity.

CAREER GUIDANCE ACTIVITY

Psychology Department and Modern centre for Career Guidance jointly started this activity. Aptitude tests were conducted with the help of P.G. students Mrs. Shardha Deshmukh looks after this activity.

Along with teaching staff Mrs. Mangala Salunke and Mr. S. K. Jadhav helped in conducting these activities.

Mrs. Amruta Oke

Head Dept, of Psychology

PLANNING FORUM

The Planning Forum is an association which gives non formal education to the students in understanding 'economic policies of the nation'.

The following activities were carried out in the academic year 2007-2008.

- 1) The Forum was inaugurated at the hands of Shri Tushar Thombre, Deputy Collector Solapur on Aug 30, 2007. He spoke on 'Challenges of Globalisation'
- 2) The 42nd Seth Walchand Hirachand Elocution competition was conducted on sept 28, 2007.
- 3) An Essay competition on 'Farmers Sucide' was conducted on Jan 30, 2008.
- 4) Shri Sangramsingh Nishandar, Dy SP Pune, guided our students on MPSC exam on 1-2-2008
- 5) A mock interview especially for students of arts was conducted on 1-2-08
- 6) Ms Leena Phalak, ex-student of our college, guided our students on -Carrer in Financial Sector, on 14-2-2008.
- 7) A field visit to Bee Research centre, near Agriculture college, Pune was organised on 15-2-2008.
- 8) A Quiz competition on Indian Economy was conducted on 20-2-2008.
- 9) The valedictory function was held on 23-2-2008 at the hands of Dr. B. V. Sangvikar, HOD PUMBA. He spoke on the current Economic scenario and also guided our students on entrance exams of MBA

Dr. Abhay Shende
Chairman,
Planning Forum

COMMERCE ASSOCIATION

Following is a brief review of the activities of the Commerce Association.

1. Inauguration:

The inaugural function was held in June 2007. Mr. Sanjay Bhargave, Practicing Cost Accountant and the Central Council Member of The Institute of Cost and Works Accountants of India was invited as a speaker. He delivered a lecture on 'Career opportunities in cost and management accounting'.

2. Wall paper by our students:

On the occasion of the inauguration of the Commerce Association, students prepared wall paper on 'Shopping Malls in Pune'.

3. Elocution Competition:

'Share market and common investor' was the subject of the Elocution Competition. It received overwhelming response from the students. Students expressed their views on this subject. The list of winners is given below:
First Prize: Prathamesh Joshi of S. Y. B. Com
Second Prize: Bhooshan Kulkarni of S. Y. B. Com
Third Prize: Ninad Bidnur of T. Y. B. Com
Consolation Prize: Isha Kulkarni of M. Com II

4. QUIZ COMPETITION

Quiz competition on commerce and economics is the unique feature of Commerce Association of our college. This year also we conducted Commerce Quiz wherein the 9 teams participated. The results are as follows:

First Prize

Isha Kulkarni (M. Com II)
Seema Tamhane (T. Y. B. Com)
Abhishek Akankar (F.Y. B. Com)
Mansi Nijasure (S.Y.B. Com)
Ketaki Hebalkar (T.Y.B. Com)
Aditi Kulkarni (T.Y.B. Com)

Second Prize

Ajinkya Gandhi (F.Y. B. Com)

Amruta Upasani (T.Y.B. Com)
Arati Salgaonkar (S.Y.B. Com)
Prajakta More (T.Y.B. Com)
Sayli Rane (S.Y.B. Com)
Ujwala Mohite (T.Y. B. Com)

5. AUDIO VISUAL COMPETITION

In this competition students choose their own product and service and display the audio visual form of advertisement. We ensure that such demo shall not be a copy of any existing advertisement in any form.

First Prize winning team:

Raj Patil
Kunal Niphadkar
Ratna Tembekar
Kushal Bhubna
Nitin Sonavne

All the team members of S.Y. B. Com

Second Prize winning team:

Nikhil Bhushan
Sonam Gupta
Madhu Subramaniam

Neha Moghe All the team members of F. Y. B. Com

Third Prize winning team

Bhushan Dekhane
Mala Khandelwal
Vikrant Dighe
Priyanka Londhe
Avdhut Joshi
Nishmita Hegde
Smita Kulkarni
Rohan Gore

All the team members are from T. Y. B. Com

Consolation Prize

Priyanka Kamble
Snehal Chavan
Snehal Konde
Uma Iyer
Preeti Khude
Ankita Wankhede

All these members are from F. Y. B. Com

6. MOCK INTERVIEW COMPETITION

Mock Interviews were conducted and the following students were given prizes:

Rishi Chavan of S. Y. B. Com: First Prize

Mansi Patil of F. Y. B. Com: Second Prize

7. HAND WRITTEN MAGAZINE

The theme of the magazine of the Commerce Association this year was – "Pune – Educational Hub."

Students from S. Y. B. Com C division bagged first and the second prize in this competition.

8. PRIZE DISTRIBUTION CEREMONY

The 'Annual Prize Distribution' ceremony was held in February. Prin. A. G. Gosavi was the chief guest. He congratulated the winning teams as well as the participants in various competitions. Vice Principal and Head, Department of Commerce Dr. Y. R. Waghmare was in the chair. He stressed the need of active participation in the activities of the Commerce Association.

Prof. Dr. R. W. Kulkarni
Chairman
Commerce Association

DEPARTMENT OF GEOGRAPHY

Department of Geography conducted academic and other activities smoothly in year 2007-2008. In addition to classroom teaching various other activities were conducted by the department at various levels such as at Junior, Senior & Post Graduate courses.

POST GRADUATE WING

1. Village survey of Vadhu Khurd for Samarth Bharat Abhiyan was conducted by the department in September 2007 & village survey report was prepared. All the members of the staff and post graduate students were also participated in the village survey.

2. A lecture series on GIS was organized for P.G. students by Mr. Manoj Chavan 7th & 8th Jan. 2008.

EXCURSION TOURS (SENIOR WING)

1. On 9th Aug 2007 a excursion tour was arranged for F.Y. B. Com. students at Tamhani

Ghat & Kihim

accompanied by Prof. Vilas Kamble, Prof. Sumitra Shinde & Shri. Shendkar.

2. On 4th Oct 2007 a excursion tour was arranged for S.Y. B.A. (Geog. Special) Student at Kase Lake- Bamnoli accompanied by, Prof. Vilas Kamble & Prof. Sunita Gaikwad & Shri. Shendker.

3. On 23rd Dec 2007 a study tour was arranged for F.Y.B.A. students at Tamhani Ghat & Nagaon accompanied by Prof. Nayana Kulkarni, Prof. Vilas Kamble & Shri. Tandale.

4. On 11th Feb 2008 a study tour was arranged for S.Y.Bsc. Students at Mahabaleswar with Department of Botany accompanied by Prof. Navnath Wayal.

5. A long study tour was arranged for S.Y.B.A, T.Y.B.A. & Post graduate students at Kanyakumari-Kerla From 7th Feb 2008 accompanied by Prof. Nayana Kulkarni, Prof. Vilas Kamble & Shri. Tandale.

OTHER ACTIVITIES

1. Prof. Nayana Kulkarni was invited the to give a lecture on " Population Resource & Development" in Dr. Babasaheb Ambedkar College, Aundh, Pune.

2. Vasundhara day was celebrated by the department on 15th Jan 2008. An exhibition was arranged on 28th & Jan 2008. It was responded to very well.

JUNIOR WING

Prof. Mansing Salunke worked as a member of MTS Panel interview held at Panvel & Dombivali in the month of May & June. Prof. Vilas Alhat & Prof. Mansing Salunke selected as master trainers for XII revised syllabus & Practicals in Aurangabad center. They also work as resource persons for Pune, Ahmednagar & Solapur Districts. Both of them were invited by Annasaheb Aute College, Manchar & also in Prerana Jr.College Nigadi to deliver lectures.

Prof. Salunke was invited to deliver lectures on Revised Practicals in Geography (XII) at Shivaji Maratha High School & Marathawada Mitramandal College.

VILLAGE SURVEY

Following villages were surveyed by the students of XI Geography as their part of curriculam. They studied the interaction between Physical factors and economic activities , soil erosion & natural vegetation of these villages.

Following teachers organized the village surveys.

Pimpri (Saandas)- XI Sc. Prof. Salunke.

Kille (Raigarh) -XI (B) Prof. Zagade.

Hetavane (Raigarh) - XI (A) Prof. Alhat.

Hetavane (Raigarh)-XI (AE) Prof. Bhalerao.

Sambhe (Raigarh)-XI Sc Prof. Saluke.

STUDENTS ACTIVITIES

Students from XI (A) collected paper cutting on environmental awareness; Prof. Alhat took leading interest in this activity. Prof. Zagade & Prof. Salunke guided the student in project presentations.Film show "Live Volcanoes "arranged on 27th September 2007 on the eve of earthquake awareness of Killari September 1993.

Prof Salunke & Prof. Alhat worked for " Charitrya Upasak Chatra " selection committee. Students from schools N.C.C. & N.S.S., Students from college unit were selected for the honour.

Following books are authored by Junior College teachers.

PUBLICATION

Prof. Mansing Sakunke

XII Geography

XII Practicals in Geography (M)

XII Environmental Science

XII Practicals in Geography (E)

XII Mitra

Prof. Vilas Alhat

XII Geography

XII Practicals in Geography (M)

XII Mitra

Prof. Nayana Kulkarni

Head, Department of Geography

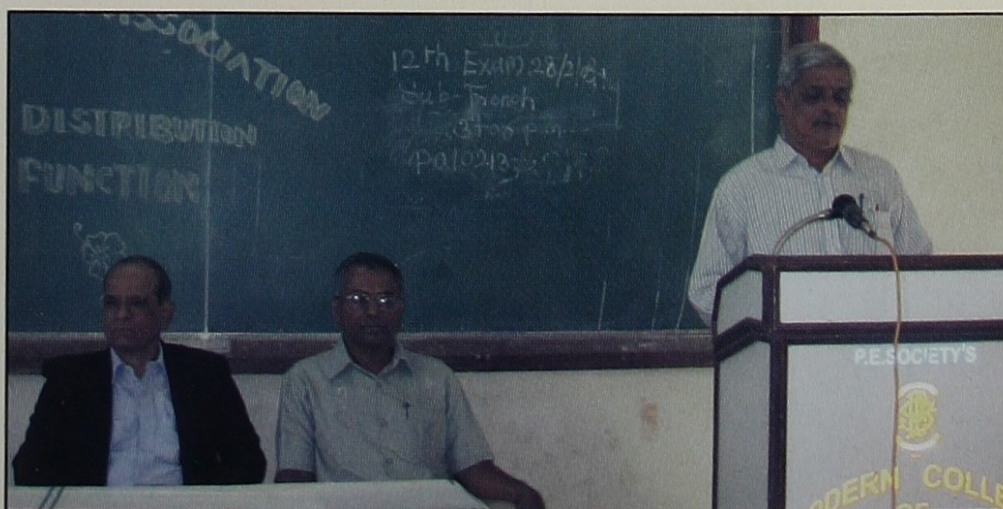
GLIMPSES

Psychology Department - 08 Workshop on Emotional Intelligence
Dr. Sandeep Kelkar & Experts - Inaugural Function

Veteran Stage- Singer Smt. Madhuvanti Dandekar Addressing students
on occasion of Concluding Ceremony of Arts Circle Cultural Week (18th Sept 2007)

Vice Prin. Dr. Y. R. Wagmare addressing the students at the prize Distribution Ceremony.
Prin. A. G. Gosavi & Dr. R. W. Kulkarni, Chairman, Commerce Association are on the dias.

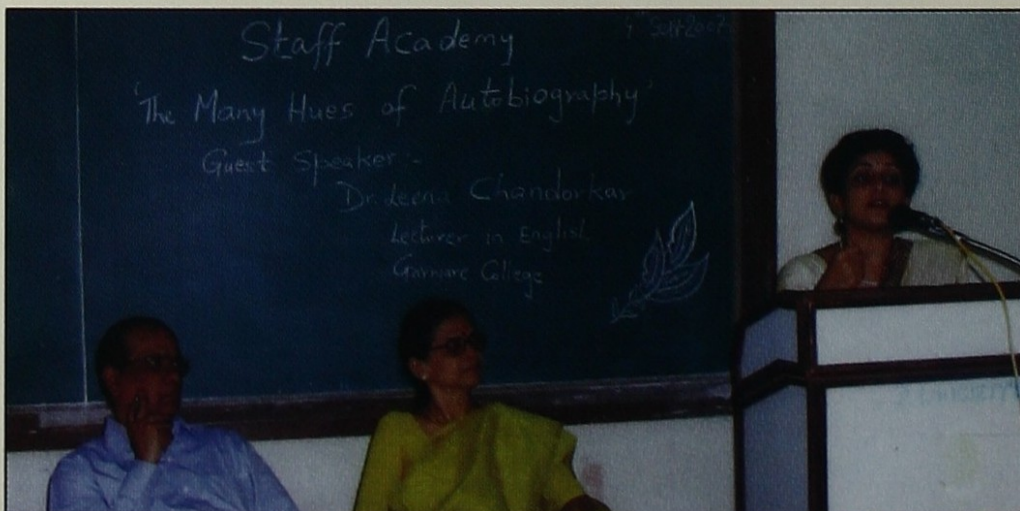
GLIMPSES

Mrs. Manisha Kondhalkar addressing in the Gathering at Gymkhana Day

Inauguration of P. G. Association Principal A. G. Gosavi felicitating Chief Guest Dr. N. M. Aston, Head, Dept. of English & Ex-Principal N. Wadia College and Ms. S. G. Parab Chairperson P. G. Association.

Inauguration of staff Academy Principal A. G. Gosavi, Ms S .G. Parab Chairperson Staff Academy. Chief Guest & Speaker - Dr. Leena Chandorkar Lecturer in English Garware Collage of Arts & Sc.

GLIMPSES

National Workshop On 'Recent Trends in Statistics'

Annual Prize Distribution (Academidic) principal A.G. Gosavi, Chief Guest Principal S. R. Mali and Prof. S. K. Rahane - chairperson - Prize Distribution Committee.

Marathi Department Publication of the book 'Shri Chatrapati Shivaji Maharaj' written by Dr. Snehal Taware at the hands of Dr. Gajanan Ekbote.

GLIMPSES

State Level M.Sc. Project Competition (25th March 2008)

One day lecture series organized by Dept. of Microbiology: Validictory Session with chief guest & honour Dr. Yogesh Shouche, Dr. H. V. Ghate, Vice Prin. R. G. Limaye, Dr. R. S. Zunjarrao & Dr. S. S. Mnjumdar

Inauguration of Biotechnology Laboratory at the hands of Hon. (MLA) Balasaheb Thorat, Agriculture Minister, Mah. State.

COLLEGE COMMITTEES

Planning Forum

NSS - Senior Wing

Staff Academy

COLLEGE COMMITTEES

Gymkhana Managing Committee - Senior Wing

Office Staff

Office Staff

COLLEGE COMMITTEES

Post Graduate Association

Editorial Board - 'Modern' - 2007-08

Gymkhana Managing Committee - Junior Wing

COLLEGE COMMITTEES

Girl Students' Forum

Commerce Association

Kala Mandal

DEPARTMENT OF COMPUTER SCIENCE

The need for the hour is excellence in every field of operation, and particularly "Information Technology". Realizing this need, the Computer Science Department, Modern College, Pune-05 is engaged in molding tomorrow's information and communication technologists today.

Our students are in the field of Computer Science and Applications. Their entry for the course is on the basis of merit. At the undergraduate level their performance at HSC (Science) with mathematics as compulsory subject is the criteria for the admission. At the postgraduate level their performance at the B.Sc. (Computer Science) degree and performance of the entrance examination is the criterion for the admission for the M.Sc. (Computer Science) course and MCA (Under Science Faculty).

We are proud that the students opt for our centre with highest priority. As a result, the students of Modern College Shivajinagar Pune-5 are at the forefront of the IT field. During their graduate and postgraduate studies they undertake the projects which are relevant to the current industrial needs. These projects have helped students to apply their theoretical knowledge to real life situation.

Through practical demonstrations, Guest Lectures, Group Discussions etc, we bring the latest in computer technology to our students. Co-curricular activities sharpen their minds and other skills.

We have a dedicated team of teachers, experts and well equipped laboratories. The young and highly qualified team of faculty members spare no efforts to keep the students well informed and in updating their knowledge. The students are also reciprocating by their high achievements in academic performance.

A large number of students are getting excellent placements in the different parts of country and also in other countries. Every year several students are also selected in reputed foreign universities for higher studies. Various educational authorities have noted the achievements of reputation of the college. The Government of Maharashtra and University of Pune have recently accorded sanction to increase the intake capacity of M.Sc. (Computer Science) Course. College has started MCA (Under Science Faculty) programme from the academic year 2003-04. There is overwhelming response from the students to secure admission to this course.

Activities conducted during the year:

- * Placement Activity
- * Student Counseling
- * Best Programmer Competition
- * Campus interviews
- * Seminars
- * Group Discussion
- * Guest lectures
- * Single Window Centralized Admission Programme
- * Departmental Library
- * Conduction of Entrance Examination at Mass Level

SEMINARS

This year the Department has organized a Seminar Series by inviting eminent personalities from the field of IT. Prof. A. V. Sathe & Prof. Manish Chellapan worked as coordinators for the same. This activity proved beneficial to the students as well as to the staff members and helped in establishing college and industry relationship. All teaching & non-teaching staff members took active participation in the smooth conduction of the seminar series. We are also thankful to the college administration for providing us necessary support in this regard.

Details of the teachers who have participated in seminar work:

Prof. Deshmukh S. S., Prof. Mrs. M.S.

Suryawanshi and Prof. Mrs. Radha Khedekar has attended workshop organized by Department of Computer Science, Fergusson College, Pune on the subject "Revision of MCA Syllabus"

Prof. A. V. Sathe has attended workshop on Soft Skills organized by Academic Staff College, Pune University, Pune-7. He has attended workshop on "Mobile Communication" at D.Y. Patil College, Pimpri

Inter College Competitions organized:

The Department has organized Best Programmer Award Competition under the chairmanship of Prof. Mrs. Ghanekar M. S.

The Department has organized Poster Competition under the chairmanship of Prof. Mrs. M.S. Suryawanshi

The Department has organized Project Competition under the chairmanship of Prof. Sathe A. V.

The Department has organized Quiz Competition under the chairmanship of Prof. Mrs. S. S. Raut

Activities and support from the Alumni:

* Past students have supported us in the placement of the current batch of students in reputed industries and in offering training programmes.

* Project guidance is made available from alumni to the students by means of lectures, project guidance & counseling sessions.

* Panel discussion

Student achievements and awards:

* Students took lead in organizing Science Exhibition / Poster Competition and participated in various intercollegiate events. Students secured prizes in the various events.

* Prof. Mrs. V. R. Pise, Prof. Ms. Shilpa Pund, Prof. Mrs. Anjali Sardesai Prof. Mrs. Radha Khedekar, Prof. Mrs. Kalyani Salla promoted students to participate in the various intercollegiate events.

• TYBSc. (Computer Science) B-Division Class secured First Prize in the Annual Social Gathering (2007-08) of the college.

Placement Service provided to the students:

* Department of Computer Science runs placement activity through a Placement Cell for Post-Graduate Students and Under-Graduate Students. This year Prof. Mrs. Manisha Suryawanshi worked as a Placement Co-ordinator for the placement activity under her able guidance 92% of students from the Post-Graduation Wing (MSc. Computer Science, MCA) are placed in reputed organizations. All Teaching and Non-teaching staff members of the Department provided necessary support in the smooth conduction of this activity. Under Graduate students are also placed in reputed software companies.

Any other relevant information:

* Staff members have taken active participation in the admission process of FYBSc.(Computer Science), MCA & MSc.(Computer Science) courses.

* A committee was constituted for conducting M.Sc. (Computer Science) & MCA entrance Examination 2007. Dr. G.R. Ekbote (Chairman, P.E. Society) Prof. P. S. Chirputkar (Chairman, LMC), Dr. A. K. Pande (Chairman, LMC) Principal A. G. Gosavi (Chairman of the committee) Dr. Sulbha Deuskar (Vice Principal, PG Wing) provided us necessary guidance & administrative support in organizing the entrance examination smoothly.

* Mr. Samir Badmanji have undertaken maintenance work of the computers & allied peripherals of the college.

* Common Computing Centre with broadband internet connection facility is made available to the students and Staff.

Prof. Deshmukh S. S.

Head Department of Computer Science

DEPARTMENT OF ZOOLOGY

The Department was engaged in teaching as well as active research throughout the year. We also conducted exhibition and study tours for SY and TY students. Participating staff in study tours were : BT Kalbage. SJ Thatte and NM Naide. Our TY students participated whole heartedly in NSS camp held by the college. The Department also held a BCUD funded Workshop on FYBSc syllabus-revision. This workshop involved Zoology Teachers from the colleges of Pune District. Zoo-Vision 2008 was an exhibition displaying several animals, charts and models to explain the facts about the living world. It was held on 28th and 29th January 2008 and was a great success as several schools visited the exhibition.

Many staff members of the department participated in university examinations as papersetters and examiners. AM Bhalerao is a Co-Ordinator for TYBSc practical examinations for the Pune district. N.M. Naidu worked as a resource person for the State Level Seminar on "Recent Trends in Zoology" held at Rajur, Akola, Ahmednagar. BT Kalbage completed Refresher course conducted by Staff Academic College, University of Pune. H.V. Ghate, A.M. Bhalerao, S.J. Thatte and N.M. Naidu also delivered lectures at the Ornithology Course conducted at A. Garware College, Pune.

H.V. Ghate worked as member of several LIC Committees and visited colleges at Ahmednagar, Rajgurunagar and Junnar during this academic year.

Prof. Wojciech Puchalski, of Nature Laboratory, Poland, visited the Department in January and discussed about the possible collaborative research with H.V. Ghate.

Three staff members (H.V. Ghate, A.M. Bhalerao and N.M. Naidu) received grants from BCUD, University of Pune, to conduct research. H.V. Ghate (in collaboration with Y.S. Shouche, NCCS, Pune) received a major grant from Department of Biotechnology (DBT), New Delhi. Posters prepared on the basis of research conducted during the last year were presented by H.V. Ghate, A.M. Bhalerao and H.V. Naidu at the Conference of University and College Teachers held at the University of Pune. A poster based on Barcoding Project funded by DBT (involving H.V. Ghate) was also presented at the International Conference on Barcoding held at Taipei. H.V. Ghate also published an interesting paper (in collaboration with NCCS group) in an International Journal of repute.

Overall results of the department have been very good for the examinations conducted by the University.

This year University of Pune selected HV Ghate as the Best Teacher of the Year and felicitated him at the hands of the Vice Chancellor on 10th February (University Foundation Day). Progressive Education Society also felicitated H.V. Ghate for being selected "Best Teacher" of the University

Prof. Dr. H.V.Ghate,
Head, Department of Zoology.

DEPARTMENT OF BOTANY

Department of Botany has maintained its tradition of imparting quality education at junior, senior, post-graduate, doctoral research and post-doctoral research levels. In the academic year 2007-08, there were 220 students in XIth, 210 students in XIIth, 125 students in F.Y.B.Sc., 13 students

in T.Y.B.Sc., 25 students in M.Sc.-I, 25 students in M.Sc.-II, 6 Ph. D. students and 1 post-doctoral research fellow, in our department. The salient features of departmental activities, students achievements and teachers achievements are as follows :

Departmental activities : i) 'One day lecture series on ' Advances in plant science' was organized on 1st February-2008. It was sponsored by University of Pune, under its quality improvement programme. B.Sc. students, M.Sc. Students and all the staff member actively participated in the said lecture series. ii) The students and teachers of the department enthusiastically participated in the 'model and poster competition' organized by science association in January-2008. iii) Botanical excursion tours were arranged to Amboli, Malvan, Goa for M.Sc.-I students and to Diveagar, Shrivardhan, Harihareshwar for M.Sc.-II students. T.Y.B.Sc. students visited Mulshi and Diveagar area for botanical excursion. They visited Mushroom division of Agriculture College, Pune, to observe cultivation of Agaricus and Pleurotus mushrooms. Study tour of S.Y.B.Sc. students was arranged to Ambenali ghat, Mahabaleshwar. F.Y.B.Sc. Students visited Sambhaji Park, Pune, for studying different components of the public garden iv) Local Inquiry Committee, appointed by University of Pune, for permanent affiliation to M.Sc. (Botany), visited the department on 31st January-2008. v) Meeting of B.Sc. and M.Sc. Botany past students was arranged in January-2008. 70 past students of last five academic years attended the meeting. (vi) M.Sc.-II students were encouraged to participate in the national seminar held at vidya pratistan's Arts, Science and commerce College, Baramati, on 14th to 16th February-2008. Eight students of M.Sc.-II presented their research work in

the form of posters in the said national seminar. vii) The staff members of the department actively participated in the tree plantation programme around the college ground and beautification of pavilion area by hanging baskets. viii) We have received prizes for the landscape gardening and terrace gardening in our college, from Pune Municipal Corporation, in February-2008.

Students achievements : i) Miss. Anagha Kurne obtained Ph.D. degree of University of Pune in this academic year. ii) Eight students of M.sc.-II, viz. Manisha Shinde, Asha Jaybhaye, Rohini Choudhari, Swapnil Jagtap, Yogita Kshirsagar, Vishakha Nimjie, Vrushali Sonkamble and Sachin Nale presented research papers by posters in the National Seminar on 'In the role of care-takers of Biosphere', held on 14th to 16th February-2008, at Vidya Pratistan's Arts, Science and Commerce College, Baramati. iii) Two T.Y.B.Sc. Botany students viz. Sunil Bhagat and Attar Usmangi won prize in the project competition organized by Science Association in February-2008. iv) Three M.Sc. Botany students have won prizes in the Kalamahotsa organized by our college. They include Vikas Nimji: 1st prize (monoact); Prajakta Pathare : 2nd prize (rangoli) an Kaustubh Yadre : consolation prize (one act play). v) Miss. Supriya Iyer, M.Sc.-II student, has received Leela Poonawala Foundation scholarship of Rs.10,000/- on 28th July-2007. vi) Five students of M.Sc.-II, viz. Hemant Wagdarikar, Kaustubh Yadre, Sandeep Pawar, Sandesh Meshram and Pravin Gargote actively participated in the tree plantation programme, organized under Samarth Bharat Abhiyan, at Warje Malwadi and Wadu village, in July 2007. vii) Sunil Bhagat and Attar Usmangi, T.Y.B.Sc. Botany students actively participated in the water analysis activity at Wadu Village, organized under Samarth Bharat Abhiyan,

in January-2008. viii) Two Ph.D. students, Mr. Aniket Kuvalekar and Miss. Sheetal Rhatwal have attended national and international conferences and presented research papers in them.

Achievements of Staff members : 1)

Dr. R. S. Zunjarrao :

i) Participated as a resource person and delivered a lecture on 'Plant tissue culture', in a workshop organized by Muktangan Exploratory Science Centre, Pune on 29th April-2007. ii) Participated as a resource person and delivered a speech on 'Techniques and applications of plant tissue culture' to the teachers participated in the Seminar organized by DNA club, at Bharati Vidapeeth, Pune, in November-2007. iii) Delivered a guest lecture for M.Sc. Botany students, on 'Application of Plant tissue culture in plant breeding', at PVP College, pravaranagar, on 9th September-2007. iv) Worked as the convener in the organization of Biotech Fest 2007, on 28th to 30th December 2007, at Department of Biotechnology. v) Nominated as a member of local advisory committee of Christ College, Pune, in December-2007. vi) Participated as a resource person in the Lecture series organized under Quality Improvement Programme of University of Pune, at Shri Shiv Chhatrapati College, Junar, on 11th January-2008 and delivered a lecture on 'Plant tissue culture biotechnology and human welfare'. vii) Participated as a resource person and gave key note address on 'Plant biotechnology', in the University level seminar, organized by Jedhe College, Pune, on 24th January-2008. viii) BCUD, University of Pune, has sanctioned Rs. 3,00,000/- for the research project entitled 'In vivo and in vitro propagation of *Jatropha curcas* and *Pongamia pinnata*, in January-2008. ix) Worked as the convener of 'Lecture series on advances in plant science', organized on 1st February 2008, under quality improvement programme of

University of Pune. x) Co-authored two research papers presented at National Seminar on 'Role of Care-takers of Biosphere', on 14th to 16th February-2008, at Vidya pratishthan's, Arts, Science and Commerce College, Baramati. xi) Worked as the convener of 'One day lecture series on Microbial degradation and its applications', arranged on 23rd February-2008, under quality improvement programme of University of Pune. xii) Conducted 8 batches of 'Certificate course in plant tissue culture', at MCCG, Pune-5. xiii) Participated as a resource person in horticulture and landscaping in the 'training programmes for civil engineers', organized by IRICEN, Pune. xiv) Worked as 'chairman of Research paper evaluation panel and participated in panel discussion on 'Career opportunities in life sciences', in the 'National symposium on emergence of modern techniques life sciences', in the 'National symposium on emergence of modern techniques and development in biobusiness' organized at Modern College, Pune-53, on 18th to 20th February-2008. xv) One student has registered for Ph.D. research work in December 2007.

2) Dr. Mrs. K. R. Gandhe :

i) A project proposal titled, 'Identification of genes involved during disease development by gall forming rust fungi in *Acacia eburnea* and *Jasminum malbaricum* of Rs. 47 lacs has been sanctioned by the Government of India, Ministry of Science and Technology, Department of Biotechnology, under the task force 'Agriculture Biotechnology, for the period of three years (2008-2010). ii) A guest lecture on 'Aquatic Fungi' at II Asian Congress of Mycology and Plant Pathology and International Conference on Mycology, organized by Department of Botany, Osmania University, Hyderabad, on 19th to 22nd December 2007.

3) Dr. Mrs. N. M. Patil :

i) Participated in two day faculty

development programme, entitled 'Emerging frontiers in science', held on 28th and 29th September-2007, at STES'S Sinhad College of Science, Vadgaon Bk, Pune-41.

ii) Two year research project has been sanctioned by BCUD, University of Pune. The project is entitled 'Propagation and biochemical studies in *Glycyrrhiza glabra* and *Emblica Ribes*'. Rs. 2,00,000/- have been sanctioned by BCUD for this project. iii) Co-authored one research paper presented at the National Seminar on 'Role of care-takers of Biosphere', held at Vidya Pratishthan's Arts, Science and Commerce College, Baramati, on 14th to 16th February-2008.

4) **Prof. R. B. Barmukh** : Presented a research paper entitled, 'Promotion of seed germination in *Pterocarpus marsupium* Roxb. by using germination stimulants' at the 'National Seminar on the role of care-takers of biosphere', held at Vidya pratishthan's Arts, Science and Commerce College, Baramati, on 14th to 16th February-2008.

5) **Prof. U. R. Wayase** :

i) Participated and presented a research paper entitled 'In vitro studies in tomato (*Lycopersicon esculentum* Mill.) cv. Dhanashree', in the first conference for Pune University Teachers : INOVATIONS 2007', held at University of Pune, Pune-7, on 19th and 20th November-2007'. ii) Received research grant of Rs. 2,00,000/- as co-investigator of the research project, sanctioned by BCUD, University of Pune.

6) **Dr. V. A. Patil** : Co-authored one research paper presented at the 'National Seminar on the role of care-takers of biosphere', held at Vidya Pratishthan's Arts, Science and Commerce College, Baramati, on 14th to 16th February-2008.

7) **Prof. S. P. Salunke** :

i) Received research grant of Rs. 3,00,000/- as a co-investigator of the research project, sanctioned by BCUD, University of Pune. ii) Co-authored two research

papers presented at the 'National Seminar on the role of care-takers of biosphere', held at Vidya Pratishthan's Arts, Science and Commerce College, Baramati, on 14th to 16th February-2008.

8) **Prof. P. V. Shelar** :

i) BCUD, University of Pune has sanctioned Rs. 2,00,000/- for the research project entitled, 'In vitro studies in *Cocculus hirsutus* (L.) Diel : a medicinal plant'. ii) Co-authored five research papers presented at the 'National Seminar on the role of care-takers of biosphere', held at Vidya pratishthan's Arts, Science and Commerce College, Baramati, on 14th to 16th February-2008.

9) **Mrs. M. B. Shinde** : Delivered lectures on 'Yoga and its importance in studies', at Progressive Education Society's, Modern High School, Pune-5, in August 2007 and at Hujurpaga College, Pune, in January 2008.

10) **Prof. R. N. Ingole** :

i) Participated in 'Three day workshop on revised syllabus of std. XIIth, held at Abasaheb Garware College, Pune, on 19th to 21st April-2007. ii) Worked as a member of panel of judges of gardening evaluation activity of Pune Municipal Corporation, in February-2008.

11) **Mrs. Manisha Mandhare** : Participated in the 'three day workshop on revised syllabus of std. XIIth, held at Abasaheb Garware College, Pune, on 19th to 21st April-2007.

Dr Mrs. Anandini Kshirsagar, Post-Doctoral Fellow working in our department, successfully completed her research project in this academic year. Among the non-teaching staff, Shri. A. S. Patange has been promoted as Laboratory attendant and Shri. Ravi Wanage has been appointed on regular scale from this academic year.

Dr. R. S. Zunjarrao,
Head, Department of Botany.

DEPARTMENT OF ELECTRONIC SCIENCE

Activities conducted during the year

A) Workshops / Training Organized:

Under University Grants for Syllabus Revision a Workshop was organized successfully for Revision of F. Y. B. Sc. Electronic Science Syllabi at Computer Science level in which many teachers from various colleges in and around Pune participated. All the members for B. C. S. Non Grant Mr. A. V. Kamble, Mr. R. V. Vidap, Mr. P. S. Varade, Ms. J. N. Shrote worked in the Organising Committee.

Two batches of Two Day training on Programmable Logic Controllers (PLC) were organized with the help of past students of Electronic Science Dept.

B) Project competition Organized and Participation:

State level M. Sc. Project Competition was organized successfully on 25th March 2008. In this competition various students from North Maharashtra University, Shivaji University, Nagpur University and various colleges under Pune University including Colleges from Nasik participated. A panel of judges assessed the projects and Prizes were given to the winners. These prizes were sponsored by our Alumni.

Under the guidance of Mr. S. R. Chaudhari, T.Y. B. Sc. students successfully participated in intercollegiate project exhibition and competition by Department of Electronic Sc. at Poona College. Mr. Chetan Namjoshi received Consolation prize in the competition.

B) Guest Lectures Organized:

The members of department always take a lead in organizing various seminars & Guest lectures. Under Quality Improvement Program, the department organized Guest lectures of various eminent personalities from National institutes & Industry in the field of Electronics .this activity proved beneficial to the students as well as to the staff.

The Department is also thankful to college administration for providing the necessary support.

Sr. No.	Name	Topic
1	Prasad Nhavkar	PLC Lecture Series
2	Madhav Kuber	DSP
3	Prashant Teke	Arm Processor Lecture Series
4	Prof. S. A. Gangal	Sensor fabrication
5	Sandip Thange	PLC Based technology

The department celebrates Science Day every year by conducting different activities. This year it was celebrated on 28th February 2008 in the department by arranging lectures. Dr. Sulabha Deuskar guided for the subject Agrielectronics. She also wrote a series of articles on 'Careers in Basic Science' in the daily Loksatta.

Workshop, National Seminar Participation:

To keep & improve the knowledge according to current trends in the subjects, Staff members actively participated in the workshop organized by different institutes.

Sr. No	Name of Teacher, Students	Title of conference	Organized by	Remark
1	Dr. S.A.Deuskar Prof. R.V.Vidap Prof.A.A.Kulkarni	Revision of Vocational Syllabi	PVP College, Pravaranagar and BCUD	Chairman Participation
2	Prof. S. R. Chaudhari Prof. T. B. Sonawane Prof. G. M. Tarate	Embedded and PLC Systems	KTHM College	Participation
3	Prof. R.V.Vidap Prof. T. B. Sonawane Prof. A. V. Kamble	National Seminar on "Recent Advances in Sensors and Instrumentation (NSRASI-07)	Shankarrao Mohite Mahavidyalaya, Akluj	Poster Presentation
4	Prof. R.V.Vidap Prof. T. B. Sonawane Prof. A. V. Kamble	Innovation07	Univerisity of Pune BCUD	Paper Presentation
5	Prof. P.S.Varade Prof. G. M. Tarate	M. Sc. Syllabus Revision	Poona College	Participation
6	Prof. A. V. Kamble Prof.A.S.Apte	Digital Signal Processing Fundamentals, Advances & Applications	Vishweshwaraiya Memorial Engineering College, Chincholi	Participation
7	Prof. Y. S. Thipse	Line Follower COEP Robot		Co-ordinated college level activity with 9 students of XII
8	Prof.A.A.Kulkarni	Workshop on linux	Symbosis GNUNIFY	Participation with TY Students
9	Mr. V. N. Diwate	Laboratory Safety Workshop for Electronics and Physics Lab Assistance	Fergusson College	Participation

Refresher / Orientation

1. Prof.A.V. Kamble completed Refresher course in Computer Science organized by Department of Computer Science / ASC Goa, Goa University

Educational Trips

For better exposure to industry & institute, every year department organizes educational trips /tours. This year department has successfully organized one day study tour at different places.

Place	Staff Members	Students	No. of Days
IIT Powai Techfest	Mr. D. B.Gaikwad	T.Y.B.Sc & M.Sc	One
Kisan 2007 (Moshi) Organized by Ministry of Agriculture	Mr. P. S. Varade Miss. A. A. Kulkarni Mr. G. M. Tarate Mr. T. B. Sonawane Mr. G. M. Tarate	T.Y.B.Sc	One

Besides this students of M. Sc. visited Robotics laboratory of Cummins College of Engineering and Instrumentation laboratory of IMD, Pune with Prof. D. B. Gaikwad and Prof. G. M. Tarate

Personal Achievements:

Prof. Dr. S.A.Deuskar

- Appointed as convener of Technical subjects (Eng. Group) for H. S. C. Courses by the Government of Maharashtra.
- Invited as a judge for presentation competition and as a guest lecturer by Kaveri Institute, Pune
- Invited by D. Y .Patil College for a Guest lecture
- Invited by Science Exploratory, Pune for Structuring Syllabus
- Member of Academic Council, University of Pune
- Member of Academic Council, Board of Studies, Maharashtra State
- Member of Organising Committee of National Seminar of Physics and Technology of Sensors (NSPTS) 2008, University of Pune
- Member of the Organising Committee of National Seminar on Statistical Methods, Modern College, Shivajinagar, Pune 411005
- GUIDED FOR THE M. Phil degree on the topic "Development of Electronic Weather Station for use in Farmhouse and nursery " to Prof. S.R. Chaudhari

- Reappointed as co-ordinator of vocational subjects (Engineering Subjects) by Maharashtra State Board of Secondary and Higher secondary Education

- Conducted PICC programs – working as secretary , co-ordinated entrance exam and interviews for NNT (Nurturing and nourishing Talent)program, and other activities

- Conducted the Workshop for vocational course of University of Pune at Pravaranagar on 26th September 2007.

- Organizer of the workshop for co-ordinators for SAMARTHA BHARAT ABHIYAN for UoP.(17,18 August 2007)

Prof. S.R. Chaudhari

- Awarded M.Phil degree on the topic “Development of Electronic Weather Station for use in Farmhouse and nursery ”

- The project work presented at AVISHKAR 2007 has been awarded first position in Pune district and selected for University level competition.

- Worked as a member of organising committee for arranging National Seminar on “Current Trends in Statistics “ by Department of Statistics , Modern college on 08, 09,10 December 2007.

- Worked as a team leader for inter-college project competition held at Poonacollege on 13th February, 2008. One of the student had won the consolation prize of cash Rs. 200/- and certificate of excellence.

- Delievered a guest lecturer on “Semiconductor Materials and devices” at the T.C. College, Baramati on 17th Feb. 2008, under Quality Improvement Programme.

Prof. B. B.Yenage

- Attended Disaster Relief Training Camp Phase I at Kolhapur

- Attended Disaster Relief Training Camp Phase II at CRPF, Talegaon

- Attended Annual Training Camp at BEG Center, Pune

Prof. D.B. Gaikwad

- Invited for conducting corporate training program for engineers from ZENSAR Pvt Ltd. On the topic 32-bit processor assembly programming , organised by DOE , Pune University.

- Presented project work “Establishment of mini observatory for educational purpose” at AVISHKAR 2007 , organised by University of Pune at Sinhagad College Pune.

Prof. T.B.Sonawane

Currently working as Co-investigator on minor research project titled ‘Antenna Tracking System’ This project is funded by UGC for two years

Prof. A.V. Kamble

- Delivered guest lecture on “Cyber literacy “ on an occasion of international literacy day celebrated in Shahu college , Parvati Pune . Sponsored by Adult Education Department University of Pune.(11 September 2007)

- Attended a workshop on Digital signal processing at S.V. college of Engg., Nashik

- Delivered a lecture on “National Integration” in the NSS camp organized by our Jr. College NSS wing.

- Currently working as Investigator on minor research project titled ‘Antenna Tracking System’ funded by UGC for two years.

Prof. R.V. Vidap

Currently working as Co-investigator on minor research project titled ‘Antenna Tracking System’ funded by UGC for two years.

BCUD Sanctioned Research Scheme “ The Effect of R. F. waves on plant growth” grant 1,00,000/-

Prof.P.S. Varade

Currently working as Investigator on minor research project titled ‘Establishment of Mini Observatory for Educational Purpose’. This project is funded by UGC for two years.

Activities & Support from Alumni.

Our passed out students from all these years do visit the Department as time permits. They are very keen about the developments in the Department. When they come we arrange their interface with their juniors in which they share their experiences and tell the students about the opportunities further. But this year we contacted many of them and organized a successful 'Formal Alumni Meet' in Dec 2007. We exchanged our thoughts, sat together, and it was resolved that we will meet in Third Saturday of every December. We made a collection of their contact details and taken feedback forms.

Students Achievements:

Placement:

Name	Class	Selected for	Post
Pallavi Shintre	T.Y.B.Sc	Infosys	Trainee Programmer
Vijaya Jagdale	T.Y.B.Sc	Syntel	Trainee Programmer

Extracurricular Activity by Staff Members

Dr. S. A. Deuskar worked as a co-ordinator for Pune Inter College Consortium

Name

- 1) Dr. S.A. Deuskar
- 2) Mr. S.R. Chaudhari
- 3) Mr. D.B. Gaikwad
- 4) Mr. B.B. Yenage
- 5) Mr. T.B. Sonawane
- 6) Mr. A.V. Kamble
- 7) Mrs. A.S.Apte
- 8) Mr.R.V. Vidap

Responsibility

Vice – Principal P.G., Head of Department
Co-ordinator Y.C.M.O.U.
Member: Time Table committee
Chairperson , Admission Committee
Member: BOS, Science faculty, University of Pune, NSS committee Best Trophy committee
Member: P.G & Science Association
N.C.C. (Army wing)
Maintaining Computer Lab. of Electronic Science Dept.
N.C.C. (Navel wing) Member: Kala Mandal
Member: XI Result committee
Maintaining Computer Lab. of Electronic Science Dept. and other Departments
Member: Gymkhana committee Indian Science Congress
Member: Science Association Gymkhana committee
Member: Vidyarthini Manch Youth festival
Co-ordinator Y.C.M.O.U. Member of Organising Committee for various workshops held in the college level.
Technical support for on line Admission of YCMOU
Maintaining Computer Lab. of Electronic Science Department.

REPORT OF STATE LEVEL PROJECT COMPETITION

A State Level Project Competition was organized on 25th March 2008 in Modern College, Pune 05. This was a joint venture of P. E. Society's Modern College of Arts, Science & Commerce, Shivajinagar, Pune 411005 and Indian Physics Association, Pune Chapter. In this, students of Electronics, Physics and Instrumentation from various colleges; affiliated to Universities like Pune, NMU (Jalgaon), Shivaji, Nagpur, Solapur etc. participated. The Projects were grouped in various categories like Electronic Instrumentation, DSP, Embedded Systems, Communication, VLSI Design, AgriElectronics, Sensor System Development etc.

Along with this Competition Training course on PLC was organized for four days. Alumni of Electronic Science Department helped a lot in organizing both these activities, even on financial front. The Prizes were sponsored by these Past Students.

The Competition was inaugurated at the hands of Mr. Ganesh Shinde (Sr. Design Engineer, KPIT, Bangalore), a past student of the Department. Dr. Y. R. Waghmare, Vice Principal of the college released 'Abstract Book' of this activity. He pointed; there is a need to incorporate the principles of commerce while implementing Science Projects. Prof. Gaikwad, Convener of this activity, explained the objective of the event. He said, at P. G. level, Project Course is an integral part of the Syllabi which develops various skills and gives new dimensions to the students' career. To assess these projects judges from various fields, Industrial as well as Academic, were invited. Some of them are COEP, CMET, Mechatronics, Magnaflux, Pune University, QLogic etc. Judges were pleased by the

presentation and the quality of the projects. Dr. Shrikant Sundarrajan, Vice- President, Persistent Systems Ltd was the Chief Guest for the Prize Distribution Ceremony. At this moment, he congratulated the Electronic Science Department for giving a wide exposure to the students in Industrial World and also guided the students about making their projects more Application oriented and marketable.

In the Competition the First Prize was won by Fergusson College, Second was North Maharashtra University (Jalgaon) and Third was bagged by Pune University's Electronic Science Department. The Consolation Prizes were given to Modern College, Pune- 05 and Pune University's Instrumentation Department.

In the PLC Training, 32 students from Pune and 28 from other cities like Jalgaon, Nasik and Kolhapur participated. In this event Prof. Bhavesh Karhade (Govt Polytechnic, Pune) and Mr. Sandeep Thange (Krish Engineers) delivered lectures with demonstrations. Students also got hands on experience for programming PLCs of various renowned Companies, made available by the ogananisers. The students gave their whole hearted thanks for this activity conducted for four days.

The event was organized under the able guidance of Dr. Gajanan Ekbote, Chairman P.E Society, Prof A. G. Gosavi, Principal Modern College, Dr. Sulabha Deuskar, Head Department of Electronic Science, Modern College and Dr. A. D. Shaligram, Chairman BOS in Electronics. Industries related to Electronics and well known Institutes from Pune sponsored this activity. With the helm of all the Teachers from the Department and other teachers, Non teaching staff and Students really worked hard to make this event very successful.

DEPARTMENT OF STATISTICS

This is a brief review of various activities conducted in the in the academic year 2007-2008.

1) Academic activities :

Statistics Department of Modern college conducted following activities in association with Pune University Statistics Association (PUSA).

i) F.Y.B.Sc. Quiz ws organised on 21st January 2008. Ms. Kirtee Gaikwad stood first among all students appearing at Modern College.

ii) S.Y.B.Sc. Quiz 1st round was conducted on 21st January 2008. Three students (Ms. Shweta Jadhav, Ms. Namrata Kharat, Mr. Ganesh Metre) got selected for IInd round. Prof. Mrs. Deepa Kulkarni from Fergusson college gave a lecture on "Applications of Statistics".

Department organised IInd round of the quiz on 27th February 2008. Dr. A. A. Dharmadhikari worked as co-ordinator of the quiz. All staff members helped to organise the event. Ms. Shweta Jadhav got prize in case study and was third among all students appearing for the competition.

iii) A project competition for T.Y.B.Sc. students was organised by PUSA. Our students submitted two projects. One of the projects is selected for final round.

iv) A personality development camp was organised at Rahuri Agriculture University from 17th to 19th January 2008. Prof. P. G. Dixit and four T.Y.B.Sc. Students (Mr. Pratik Deokar, Mr. Atul Aalbate, Ms. Seetha Nambirajan, Ms. Sneha Ahir) attended the same. The camp was aimed at developing soft skills & understanding the subject through applications.

2) National workshop on "Recent trends in Statistics"

A three day national workshop on "Recent trends in Statistics" was organised by the department from 8th to 10th December 2007, under quality improvement program of University of Pune. There was an overwhelming response of participants. In all 118 participants from all parts of country attended the workshop. The workshop was inaugurated at the hands of Dr. Ashish Sengupta from ISI, Kolkata. Eminent statisticians like Dr. B. K. Kale, Dr. Kharshikar, Dr. Mahadev Gadgil delivered lectures on applications of statistics in different fields.

In one of the sessions, a panel discussion was organised. Dr. A. D. Dharmadhikari from TATA Motors co-ordinated the discussion. The other panelist were Dr. Chitra Lele. Dr. S. R. Kulkarni, Mr. Hemant Urdhwareshe and Mr. Sham Wagh. They talked about various job opportunities and scope of the subject in fields like pharmaceutical industry, IT industry, quality control and finance related sectors.

A poster competition for FY, SY TY B.Sc. students was another event in the workshop. There were 25 entries from various colleges under Pune University.

A research paper presentation competition was also organised as a part of workshop. There were 13 research papers submitted. Eleven researchers presented their work. Dr. M. B. Rajashi and Dr. S. D. Gore from University of Pune worked as judges for the competition.

Dr. Narendra Jadhav, Vice-Chancellor of Pune University was chief guest for Valedictory function. He advised teachers to introspect and change accordingly.

The workshop was very successful. The participants expressed satisfaction and appreciated the workshop.

3) Guest Lecture :

Col. Dilip Panday, past student of the department from 1996 batch visited on

30th June 2007 and gave lecture on "Personality Development".

4) Workshops, refresher courses attended :

Prof. P. G. Dixit

* Attended and worked as resource person in the syllabus revision workshop at H.P.T. Arts and R.Y.K. science college, Nashik on 10th and 11th July 2007

* Had participated in refresher course at Indian Statistical Institute, Kolkatta.

* Attended one day workshop at Nanded, CSRT Nanded as Pune University representative.

* Worked as resource person for SET Workshop at Kannad College, Pune.

* Attended the workshop "Advance statistical computing using SYSTAT" from 13th to 15th Nov. 2007 organised by Department of Statistics, University of Pune.

Prof. Dr. M. M. Sane, Prof. T. P. Deshmukh, Prof. D. S. Patwardhan.

Attended the workshop "Advance statistical computing using SYSTAT" from 13th to 15th Nov. 2007 organised by Department of Statistics, University of Pune.

Prof. P. S. Kapre attended workshop on "Microarray data analysis using R. Software" During 21st-24th December 2007 in Shivaji University, Kolhapur

5) Prizes : The recipients of various prizes are as follows :

Sau Indirabai Chirputkar prize : Ms. Seema Shelke (S.Y.B.Sc.) and Ms. Juee Karnik (S.Y.B.Com)

Late Nirmala Eknath Potnis prize : Ms. Rupali Shelke (T.Y.B.Sc.) and Ms. Sanika Desai (T.Y.B.Com.)

V.R. Dhongade Prize : Ms. Shweta Jadhav (F.Y.B.Sc.)

V. R. Prayag Prize for needy and deserving student of T.Y.B.Sc. : Ms Seetha

Nambirajan

The students obtained highest marks in Statistic in respective classes in March/April 2007 Examination.

6) Past students' Meet :

A get together of past students was organised on 26th January 2008. Almost 50 students attended the meet. Principal A. G. Gosavi, and Prof. P. S. Chirputkar guided the audience. Many past students expressed their gratitude towards college and shared experiences in their professions with others.

7) Publications :

i) Prof. P. G. Dixit wrote an article. "आजचे शिक्षण : एक वास्तव" in biannual magazine "Beyond Frindship" published by students' welfare Association, PUNE - 5.

ii) Prof. P. G. Dixit wrote 2 text books for XII th Mathematics which are approved by H.S.C. board. He wrote in all 3 text books.

iii) Prof. P. S. Kapre wrote a text book of mathematics & statistics for XIIth standard which is approved by HSC board.

8) Lectures delivered :

Prof. P. G. Dixit delivered lectures at various institutes as follows :

ii) "Science Literacy" at Modern College, Pune - 53 on 8/9/2007.

iii) "Job opportunities in Statistics" at K.P.B. College, Pandharpur on 10/9/2007.

iv) "सर्वेक्षण" at NSS camp on 17/10/2007.

v) "Soft skill development" at Modern College, Pune-53.

vi) "Personality Development" at Camp organised by SUSTA at Ajra on 28/12/2007.

VII) "Recent trends in statistics" Yashwantrao Chavan Science College, Karad on 22/1/2008.

viii) "Development of Scientific attitude" at Krishna college, Rethre on 4/2/2008.

ix) "Use and misuse of Statistics" at H.V. Desai college, Pune on 14/2/2008.

9) Miscellaneous :

i) Prof. P. G. Dixit and Prof. P. S. Kapre worked as resource persons for "Mhalsakant Jr. College", Akurdi during 21st-29th May 2007.

ii) Prof. P. G. Dixit worked as resource person in "समर्थ भारत अभियान" orientation workshop on 17th & 18th August 2007.

iii) Prof. P. G. Dixit worked as judge for activities in personality development camp at Ruia College, Mumbai on 1/12/2007.

iv) Our two T.Y.B.Sc. students (Ms. Seema Shelke and Ms. Supriya Runwal) participated in "Stat Strom" organised by Nagpur University on occasion of ISPS.

DEPARTMENT OF PHYSICS

The department completed all the routine academic work in time during the year 2007-2008. This year also the working of the department was very smooth, encouraging and enlightening.

Strength : F.Y. B.Sc. - 150 S.Y. B.Sc - 70
T.Y. B.Sc. - 18

Participation of the students in various activities :

The students of this department have participated in various co-curricular and extra curricular activities.

1. Mr. Vishwas Nimbalkar, Mr. Jayant Yadav, Miss Sonal Thorve and Miss. Deepali Jadhav participated in the Project Competition "AVISHKAR" held by University of Pune. Mr. Vishwas Nimbalkar, Mr. Jayant Yadav were selected for Second Round.

2. I.P.A. conducted the Quiz Competition in Fergusson College for F.Y. S. Y. & T. Y. B. Sc students. The team of Mr. Vyas Akshay (T.Y.), Mr. Pande Kundan

(SY) & Mr. Nilesh Garsund (F. Y.) Represented the college & the team got the Third Rank

3. Poster and Project competition was held by IPA in Modern college, Pune 53.

Nearly 15 students from different classes of our college participated in the same.

i.) Project competition

Mr. Irfan Shaikh from T.Y.B.Sc. won the First Prize

ii) poster competition

Miss Sonal Thorve from T.Y.B.Sc. won the First Prize

Miss Ashwini Dight & Miss. Deepali Jadhav from T.Y.B.Sc. won the Second Prize.

4. Prof. Ramkrishna More Arts, Science & Commerce college, Akurdi and Student Welfare, University of Pune had jointly organized one day workshop on Renewable Energy Sources at Modern Energy Park, Kanhephata, specially for S.Y.B.Sc. students. 15 students from our college participated in this workshop. Students were highly fascinated as they were allowed to handle the experimental set ups freely.

5. Ten students from T.Y.B.Sc attended the three day workshop organized by Astroclub, Department of Physics, Fergusson College. The registration fee for the workshop of all the students was borne by Physics Club of our department.

6. Mr. Kiran Kondhalkar won the prestigious Satish Bhide prize of University of Pune for the project "Applications of Nanotechnology"

Activities organized by the Department:

1. Study tours - As a part of the curriculum, the department had arranged different study visits for F.Y., S.Y. and T. Y. classes.

a) T. Y. students visited

1 "TATA HYDRO POWER STATION BHEERA" and

2. "BHEEMA SAHAKARI SAKHAR

KARKHANA" PATAS TAL-DAUND.

b) S. Y. students visited "TATA HYDRO POWER STATION BHEERA"

c) F. Y. students visited PESHWE ENERGY PARK, PUNE.

All the staff members have taken efforts in organization and smooth functioning of these study tours.

2. This year Indian Physics Association (IPA) Essay Competition was organized in our Department. Near about 40 students from different colleges participated in this activity. All the staff members and the students had taken due efforts for the success of the activity under the leadership of Prof. S. R. Wagh.

3. A Past Student Meet was organized by the Department on 11th August 2007. About 85 students of various batches revived their memories of the college days.

4. A science exhibition was arranged on 28th and 29th January, 2008. There was overwhelming response from the students. Students from Modern High School along with their science - teachers keenly observed the experiments in optics, astronomy, electronics, microprocessor and instrumentation.

5. The Physics club of the department purchased a digital camera. Also the computer laboratory was renovated.

Contribution by the teachers :

In continuation with the preparation of the F.Y. and S. Y. practical work books, this year our teachers have extended their efforts for T. Y. practical work book. Mrs. V. A. Abhyankar, Mr. A. V. Deshpande, Mr. S. S. Thengadi, Mr. S. R. Wagh and Mr. V. T. Shelke contributed to this work.

Participation in workshops by the teachers :

1. Mr. S. S. Thengadi and Mr. A. V. Deshpande attended TWO DAY TEACHER CONFERENCE INNOVATION 2007 ORGANISED BY UNIVERSITY OF

PUNE

2. Mr. S. S. Thengadi, Mr. A. V. Deshpande, Mr. V. T. Shelke, Mr. S. R. Wagh participated in F.Y.B.Sc syllabus restructuring workshop at N. Wadia college Pune.

Participation in workshops by the non-teaching members :

Mrs. Sujata Ughade, Shri V. J. Ghanawat and M. J. Bhosale attended the workshop on "Laboratory safety" organized by Fergusson college, Pune - 4

Promotion :

Shri V. J. Ghanawat has been promoted as Laboratory Assistant.

The participants and the winners at IPA Quiz, Poster and Project Competition 2007-2008 (standing from left : Kundan Pandey, Ashwini Dighe, Sonal Thorave, Deepali Jadhav, Akshay Vyas, Nilesh Garsund, Irfan Shaikh with Mrs. . S. Kulkarni, Head, Department of Physics

Mrs. A. S. Kulkarni

Head, Department of Physics

DEPARTMENT OF MICROBIOLOGY

The Dept. of Microbiology has started from 2005 and it is maintaining its tradition of imparting quality Education at Under Graduate, Post Graduate and research levels. In the academic year 2007-2008 there are 40 students in F.Y.B.Sc., 38 in S.Y.B.Sc, 33 in T.Y.B.Sc, 26 in MSc I and 29 in MSc II.

Departmental Activities :

1. A Course based on Pharmaceutical techniques conducted by Mr. K. B. Satpute (Deputy Manager, Serum Institute of India) For M.Sc. Microbiology students and the students are actively participating in the said course.

2. Three B.C.U.D (University of Pune) projects have been sanctioned to the staff members of this Department.

3. Lecture series was organized on 23rd Feb 2003 under Quality Improvement Program of University of Pune.

4. Staff members and students have actively participated in the Model and Poster competition "Microcosm 2008" in Feb 2008.

5. Staff members and students have actively participated in the Model and Poster competition organized by Science association in Jan. 2008.

6. T.Y.B.Sc Microbiology students have won 1st Prize for the project presented at Science association.

7. Students of T.Y.B.Sc Microbiology have actively participated in "Samarth Bharat Abhiyan" and also presented a project report on water analysis from Wadu in Jan. 2008.

8. Staff members and students of S.Y.B.Sc Microbiology and M.Sc I Microbiology participated in the visit arranged at Jubilant Organosys, Nira in Feb. 2008.

9. Staff members and students of S.Y.B.Sc Microbiology and M.Sc I participated in the visit arranged at Parvati water purification plant, Pune in Jan. 2008.

10. Students of T.Y.B.Sc Microbiology have enthusiastically participated in seminars especially arranged for them in the ongoing semester.

Student's Achievements :

1. A state level seminar attended by M.Sc students, organized by Department of Biotechnology, Modern College of ASC, Pune - 05.

2. Chirag Dhake and Sarika Lole of M.Sc II won 3rd prize at the state level seminar mentioned above for their poster "Biodegradation and Biodecolorization of reactive dyes by actinomycetes and Fungi"

3. Students attended the National conference on Global Warming and its consequences" held at Shardabai Pawar

College, Shardangar, Baramati from 10th to 12th Jan 2008.

4. Students attended two day workshop on "Scientific writing and communication skills" on 9th and 10th Feb, 2008 at Dept. of Chemistry, University of Pune.

5. Participated in the one day Lecture series "Microbial degradation and its applications" arranged on 23rd Feb 2008 at Dept. of Microbiology, Modern college of Arts, Science and commerce, Pune - 05.

6. Students have actively participated in Model and Poster competition "Microcosm 2008" arranged in the Departments.

Teacher's Achievements :

1. Dr. (Mrs.) Shilpa Mujumdar - i) B.C.U.D. (University of Pune) has sanctioned project entitled as 'Bioemulsifier production *Acinetobacter* sp. Isolated from rhizosphere environment" (Amount sanctioned 3,00,000/-). ii) Attended a workshop on "Advanced genetic engineering and molecular biology techniques held on 29th and 30th Dec. 2007 at Dept. of Biotechnology, Modern college of ASC. Pune - 05. iii) Attended a State level seminar organized by Dept. of Biotechnology, Modern college of ASC. Pune - 05 in Dec. 2007. iv) Guiding a T.Y.B.Sc Biotechnology student in research project. v) participated as coordinator of one day lecture series "Microbial degradation and its applications" arranged on 23rd Feb 2008 at Dept. of Microbiology, Modern college of ASC. Pune - 05.

2. Mrs. Vidula Bindu - i) B.C.U.D. (University of Pune) has sanctioned project entitled as "Studies on production of Bioethanol/biofuel using alcohol tolerant yeast. (Amount sanctioned 1,00,000/-). ii) Attended a workshop on "Advanced genetic engineering and molecular biology techniques held on 29th and 30th Dec. 2007 at Dept. of Biotechnology, Modern college of ASC. Pune - 05. iii) Attended a State level seminar organized by Dept. of

Biotechnology, Modern college of ASC. Pune - 05 in Dec. 2007. iv) Guiding T.Y.B.Sc Biotechnology student's in research project. v) Participated in one day lecture series "Microbial degradation and its applications" arranged on 23rd Feb 2008 at Dept. of Microbiology, Modern college of ASC. Pune - 05. v) Participated in the Symposium entitled as Emerging Frontiers in biology arranged at Sinhgad college, Pune in Sept. 2007.

3. Ms. Pallavi Todkar - i) B.U.C.D. (University of Pune) has sanctioned project entitled as "Biodegradation and Biodecolorization of reactive dyes by actinomycetes and Fungi from the industrial effluent of Pune area" (Amount sanctioned 3,00,000/-). ii) Attended a workshop on "Advanced genetic engineering and molecular biology techniques held on 29th and 30th Dec. 2007 at Dept. of Biotechnology, Modern college of ASC. Pune-05. iii) Attended a State level seminar organized by Dept. of Biotechnology, Modern college of ASC. Pune-05 in Dec. 2007. iv) Participated in one day lecture series "Microbiology, Modern college of ASC. Pune - 05. v) Attended the National conference on Global Warming and its consequences" held at Shardabai Pawar college, Shirdangar, Baramati from 10th to 12th Jan 2008. vi) Attended two day workshop on "Scientific writing and communication skills" on 9th and 10th Feb, 2008 at Dept. of Chemistry, University of Pune. vii) Worked as a member of Science association for Microbiology and Biotechnology Dept.

4. Dr. (Mrs) Shweta Rana - i) Attended a workshop on "Advanced genetic engineering and molecular biology techniques held on 29th and 30th Dec. 2007 at Dept. of Biotechnology, Modern college of ASC. Pune - 05. ii) Attended a State level seminar organized by Dept. of Biotechnology, Modern college of ASC.

Pune - 05 in Dec. 2007. iii) Participated in one day lecture series "Microbial degradation and its applications" arranged on 23rd Feb 2008 at Dept. of Microbiology, Modern college of ASC. Pune - 05.

5. Mr. Vivek Bobade - i) Attended a workshop on "Advanced genetic engineering and molecular biology techniques held on 29th and 30th Dec. 2007 at Dept. of Biotechnology, Modern college of ASC. Pune - 05. ii) Attended a State level seminar organized by Dept. of Biotechnology, Modern college of ASC. Pune - 05 in Dec. 2007. iii) Participated in one day lecture series "Microbial degradation and its applications" arranged on 23rd Feb 2008 at Dept. of Microbiology, Modern college of ASC. Pune - 05.

Ms. Smita Bhuyan - i) Attended a workshop on "Advanced genetic engineering and molecular biology techniques held on 29th and 30th Dec. 2007 at Dept. of Biotechnology, Modern college of ASC. Pune - 05. ii) Attended a State level seminar organized by Dept. of Biotechnology, Modern college of ASC. Pune - 05 in Dec. 2007. iii) Participated in one day lecture series "Microbial degradation and its applications" arranged on 23rd Feb 2008 at Dept. of Microbiology, Modern college of ASC. Pune - 05. iv) Attended a Workshop on "Problem solving in Biology" by Dept of Microbiology, University of Pune, From 14th - 22nd Jan. 2008. v) Presented a poster at the 48th Association of Microbiologists of India, held on 18th-21st Dec 2007 at IIT, Madras. vi) attended two day workshop on "Scientific writing and communication skills" on 9th and 10th Feb, 2008 at Dept. of Chemistry, University of Pune.

6. Ms. Rupali Naik - i) Attended a workshop on "Advanced genetic engineering and molecular biology techniques held on 29th and 30th Dec. 2007 at Dept. of Biotechnology, Modern college of ASC. Pune

- 05. ii) Attended a State level seminar organized by Dept. of Biotechnology, Modern college of ASC. Pune - 05 in Dec. 2007. iii) Participated in one day lecture series "Microbial degradation and its applications" arranged on 23rd Feb 8 at Dept. of Microbiology, Modern college of ASC. Pune - 05. vi) attended two day workshop on "Scientific writing and communication skills" on 9th and 10th Feb, 2008 at Dept. of Chemistry, University of Pune.

7. Ms. Prajakta Rajendra - i) Attended a workshop on "Advanced genetic engineering and molecular biology techniques held on 29th and 30th Dec. 21007 at Dept. of Biotechnology, Modern college of Arts, Science and Commerce, Pune - 05. ii) Attended a State level seminar organized by Dept. of Biotechnology, Modern college of ASC. Pune - 05 in Dec. 2007. iii) Participated in one day lecture series "Microbial degradation and its applications" rrangeed on 23rd Feb 2008 at Dept. of Microbiology, Modern college of ASC. Pune - 05. vi) atended two day workshop on "Scientific writing and communication skills" on 9th and 10th Feb, 2008 at Dept. of Chemistry, University of Pune.

R.S. Zunjarrao

Co-ordinator

Dept. of Microbiology

DEPARTMENT OF BIOTECHNOLOGY

The Department of Biotechnology was established in 2005 with an intake capacity of 50 students for FYBT, 45 for SY BT and 45 students for TYBT.

Inauguration of Biotechnology Department

The most important event was the inauguration of the newly constructed Biotechnology laboratories by the

auspicious hands of Hon Shri Balasaheb Thorat, Minister of Agriculture, Maharashtra State in the presence of Shri Vandan Mohod. Hon Shri Thorat appreciated the laboratories of the Biotechnology Department and reiterated the importance of Biotechnology in India.

BIOTECH FEST 2007

A three day Biotech Fest (28th, 29th and 30th of December 2007) was organized by Dept of Biotechnology, Modern college, Shivajinagar, Pune - 5. In these three days four major events were held:

- 1) Oral research Paper Presentation for undergraduate Life Science students.
- 2) Research poster competition for undergraduate and postgraduate students.
- 3) 2 day PCR bsd workshop on "Advanced Genetic engineering and molecular biology techniques".
- 4) Seminars by eminent scientists and industry personnel.

A distinguished panel of judges were invited for the competition. They were as follows :

On 28th December the paper presentation was inaugurated at the hands of Dr. G. S. Chinchnikar, University of Pune and Prof. A. G. Gosavi, Principal, Modern college, Shivajinagar, Pune - 5 inaugurated the poster session.

The workshop was inaugurated on 29th by Dr. J. K. Pal, Dept of Biotechnology, University of Pune and Chairman, Board of Studies of Biotechnology.

Dr. B. A. Chopade, Director, Institute of Bioinformatics and Biotechnology was the chief guest for valedictory function on 30th December. A total of 60 entries for both paper and poster competition were received. Out of 60, 12 were selected for oral presentation and 24 were selected for poster presentation. The Late Shri V. P. Gaiki memorial trophy for best paper presentation went to A. G. Garware College. Other Events organized by Dept of

Biotechnology

1) Essay competition for students of F.Y.BT (Biotechnology).

2) Seminar presentation on "Medical Microbiology" for T.Y.BT.

3) Poster competition on "Scientist of the Golden era" for F.Y.BT judged by Dr. H. V. Ghate and Dr. Mrs. Sulbha Deuskar.

4) Educational visit of S.Y.BT students to Serum Institute, Pune and Kumar Florist Biotech.

5) Guest lecture on "Quality Control, quality Assurance, GMP and SOP" by Mr. Anil Kumar Sharma, Executive Officer, Quality Control Unit, Serum Institute

6) Conducted the screening test for "State Level Microbiology Quiz contest" organized by R. C. Patel College, Shirpur.

Achievements of Students

1) The students of S.Y.BT (Pranietha M, Zareen K, Anushree K, Aishwarya G, Neha P, Pallavi J) participated in the Inter-College Korfball tournament.

2) Deepti V. and Kalyani P from S.Y.BT participated in Elite Karandak organized by Lion Club of Pune and Deepti V was awarded the 4th prize in the singing category.

3) The students of S.Y.BT (Pranietha M, Neha T, Shweta K, Deepti V, Prachi S.) participated in the "Akhil Bhartiya Marathi Natak Parishad" held on 17th August and Neha T was awarded the 3rd Prize for Set Designing.

4) The students of S.Y.BT (Pranietha M, Neha, T Deepti V, Prachi S, Shweta K) participated in Purushottam Karandak.

5) Aasiya S, Ashwani S and Rutuja B from S.Y.BT participated in Harmony-an inter-college dance competition organized by The Rotaract Club of Pune South and they were awarded the 4th prize.

6) Pranietha M from S.Y.BT participated in the Zonal Korfball Tournament from the Pune City team and they were declared as the runner up.

7) Pranietha M (S.Y.BT) Vishal S, Nitya K and Vaishnavi J (F.Y.BT) qualified for the research project conducted by P.I.C.C.

8) The student of S.Y.BT and F.Y.BT organized and HIV/AIDS campaign conducted in association with Open Space an NGO on 10th December.

9) The F.Y.BT students participated in the photography competition organized by Sinhgad College, Pune.

10) Ms Yogita Bhide won the first prize in essay competition organized by Dept by Biotechnology.

11) Zareen K (S.Y.BT) and Nishma S, Nitisha D Vartika S (F.Y.BT) qualified for the microbiology quiz contest conducted by R. C. Patel College, Shirpur.

12) Shweta K from S.Y.BT won the 1st prize in the One-Act Play in the culture week.

13) Kalyani P and Deepti V from S.Y.BT won the 1st and 2nd prize respectively in the singing competition in the cultural week.

14) Aasiya S and Neha T from S.Y.BT won the 2nd prize in the dance competition in the cultural week.

15) Anushree K, Neha P and Apoorva D from S.Y.BT presented a poster in Vidya Prathishthan's Arts, Science and Commerce College on 15th February.

16) Akshay B and Diti M from T.Y.BT presented a poster in Vidya Prathishthan's Arts, Science and Commerce College on 15th February.

17) Crackerless Diwali : The students of S.Y.BT and F.Y.BT in an effort to spread awareness about Global Warming organized a campaign to spread the message of celebrating 'Crackerless Diwali' under the guidance of youth4 Change-A CYDA (Centre for Youth and Development activities) initiative. The campaign was organized on 4th November 2007 at Sambhaji Park. The students Pranietha M, Shubhashree P, Aasiya S, Anushree K, and Zareen K

formed the core group and organized the campaign.

Vandana Chavan-The Ex Mayor of Pune was the chief guest at the programme.

18) Youth Summit : Ms Anushree Kogje was selected among 3 participants at the Paper Presentation Competition Symbiosis Law College on 23rd January. Her topic was 'Human Dimension and Environmental concerns relating to Climatic Change'.

Achievements of staff members

Mrs. Rama Phadke

1) Mrs. Rama Phadke received a grant of Rs. 2,00,000 from BCUD for her project entitled "Toxicity testing of Jatropha seeds on mikrobial, animal and plant cells".

2) Praticipated in a workshop on "Revision of Syllabus of Vocational Biotechnology" at Padmashree Vikhe Patil College, Pravaranagar. (28 Sept 07)

3) Participated in workshop entitled "Emerging Frontiers in Sciences" under Quality Improvement program, organized by Sinhgad College, Pune. (Sept 07)

4) Participated in symposium on "In born Errors of Metabolism" organized by Maharashtra INstitute of Health Science, Nashik.

5) Participated in organization of "BIOTECH FEST 2007".

Mrs. Rebecca Thombre

1) Attended a workshop on "Molecular Biology" organized by Dept of Biotechnology, Dr. D. Y. Patil College, Akurdi in association with Banglore Geniei.

2) Participated in symposium on "In born Errors of Metabolism" organized by Maharashtra Institute of Health Science, Nashik.

3) Presented a poster on "Potential application of Mercury Tolerant Bacteria for Bioremediation" at the National Conference of Association of Microbiologists of India" (18/12/07)

4) Participated in organization of "BIOTECH FEST 2007".

Dr Shubhangi Puranik

1) Participated at the National conference of Association of Microbiologists of India at IIT Chennai. (18/12/07)

2) Participated in workshop entitled "Emerging Frontiers in Scienses" under Quality Improvement program, organized by Sinhgad College, Pune. (Sept 07)

3) Participated in organization of "BIOTECH FEST 2007".

Mr. K. D. Gopale

1) Research project on "Development of house-hold technology for Spirulina biomass production" had been selected at University level in "Avishkar 2007" competition.

2) Research paper entitled "Development of low cost technology for Spirulina biomass production at house-hold level has been communicated to Journal of Maharashtra Agricultural Universities.

3) Synopsis for PhD in Botany on "Diversity and Propagation studies of Jatropha curcas L" has been submitted to the University of Pune.

4) Is a co investigator in a project "Macro and Micro propagation of J curcus and P. pinnata : Biodiesel Plants" which has been sanctioned by BCUD an amount of Rs. 3 lakh.

5) participated in organization of "BIOTECH FEST 2007".

Ms Deepa Valsangkar

1) Participated in organization of "BIOTECH FEST 2007".

On going research projects of staff members in the Life Sciences Research Centre

For the first time, the University of Pune has given permission for a unique Research centre in Life Sciences to Modern College, Shivajinagar, Pune. Students will be able to undertake research projects, M.Sc projects and Phd in the different fields covered under Life sciences. The various ongoing projects of the staff members

under the Life Sciences Research Centre are as follows:

Dr A. K. Pande : Project on "Antimicrobial activity of neem" in collaboration with Dental Dept, Deenanath Mangeshkar Hospital and Modern College of Pharmacy, Nigdi.

Mrs Rama Phadke : project on "Toxicity testing of Jatropha seeds on microbial, animal and plant cells".

Mr K. D. Gopale : project on "Development of low cost technology for Spirulina biomass production at household level".

SCIENCE ASSOCIATION

The inaugural function was held on 13th august 2007 at 11.30 a.m. Chairperson narrated the objectives of Science Association, informed about the various activities to be held during the year and made announcement of Essay Competition, Science Exhibition and Project competition. A talk on six-sigma Revolution was given by Mr. Hemant Urdhwareshe a well known consultant and Black-Belt holder in six-sigma. The talk accompanied by slides was very interesting and informative.

For essay competition the following topics were given :

1. Global warming
2. Recent Trends in Statistics
3. Stem Cells Culture
4. Discovery of Sanjeevani Buty
5. Naked mother earth : Depletion of Ozone layer.
6. Era of Plastic : A Bane !
7. Number Theory.

25 essay were submitted. Three of these were prize winners.

On ther occassion of Vasundhara

Day science exhibition was held on 22nd and 23rd January 20089 in Geography, Statistics, Mathematics, Physics, Electronics, Microbiology, botany and Zoology departments. Geography department took initiative and keen interest in arranging this. Students from all faculties visited and appreciated the exhibition. This was inaugurated by Prin. Gosavi Sir.

For project competition, there were 12 entries from different departments. Students applied the theory to real life problems of their interest and submitted the report of the work. Four of these projects were given prizes.

Prize distribution ceremony was celebrated on 12th February 2008. Prof. Sukratu Barve of Centre of Modeling & Simulation (Pune University) was present as a chief guest. He gave a lecture on 'Modelling & Simulation : A new discipline? He talked about applications of modelling in Finance, Chemistry and engineering.

The work and photographs of nobel prize winners in the year 2007 were displayed on the ocassion of Science day.

This year two students from F.Y.B.SC. (Comp. Sc.) applied for scholarship under the KVPY of Government of India.

Thus the year was very eventful and full of student participation.

I am thankful to the committee members who have helped me in organising different events.

Dr.(Mrs.)Amita Dharmadhikari
Chairperson,
Sc. Association.

LIBRARY REPORT

Library has added 1376 books in the library during Jan. 2007 to Dec. 2007 and now there are 78,193 books in the library.

Computerization of library books is in process and we have computerized 44941 books till today. Acquisition and staff issuing is totally computerized.

This year we have received various grants for books. We have purchased.

Sr.No.	No. of Books	Amount (Rs.)	Grant
1	80	24000/-	UGC XI Plan
2	101	56625/-	BCUD Grant
3	14	7771/-	UGC Minor Research Project

In 2007 we have received 365 books as donation. Prof. Kothawade Ravindra, Principal A. G. Gosavi, Prof. Dr. Mrs. Tawre & Yashwantrao Chavan Pratishthan are our valuable donors of books.

This year we have added new daily newspaper DNA. Now there are total of 15 Newspapers in the library.

We subscribe to 78 journals/magazines in the library and 8 journals added for Biotechnology, Microbiology & Psychology departments.

Book exhibition of newly purchased books was organized on the occasion of Saraswati Pooja on 19th October 2007 in the library. Honorable Prin. A. G. Gosavi performed Pooja ceremony.

Three Students worked under Earn & Learn scheme in the library till January 2008.

We have started departmental libraries in various departments for the convenience of staff & students. All purchasing, procession, is done centrally and books are issued to departments. These are as Follows :

Sr.No.	Department	No. Of Books
1	Computer Science	2854
2	Botany	260
3	Biotechnology & Microbiology	438
4	Geography	356
5	Physics	325
6	Electronics	667
7	Psychology	186
	Total Departmental issue	5086

Mrs. Datre
Librarian

BEST STUDENTS TROPHY COMMITTEE

* Chairperson - Mrs. A. S. Kulkarni
 * Members - Mr. D. L. Khokale , Mr. J. L. Jorvekar, Mr. V. M. Sherikar, Mr. S. R. Chaudhari, Mrs. M. S. Ghanekar, Mrs. S. V. Kuvalekar, Mrs. S. R. Hirve, Mrs. A. A. Satbhai.

* The best student trophy is given to the best student from junior wing, senior wing and post graduate wing. The best student from junior wing receives : "College Trophy" and "Late Jyotsna Godbole Clash Prize". The best student from senior wing receives "Damodar Shield" and "Veer Savarkar cash prize". The best student from P. G. section receives "Best student P. G. Trophy" and "Late Prof. G. M. Bansude cash prize".

* The committee invited applications from students, then short listed the students after a scrutiny of the applications. The short listed students were called for the personal interview. Then one student from each wing was declared as best student.

This year 94 applications (Jr. 10, Sr. 57 and P.G. 27) were received. Out of these 24 were short listed (Jr. 4, Sr. 12, and P.G. 8). The panels of judges were formed.

Panel of judges (Jr. Wing)

1. Prof. S. R. Chaudhari
2. Prof. Mrs. M. S. Ghanekar
3. Prof. Mrs. K. B. Rajadhyaksha
4. Prof. Mrs. S. R. Hirve

Panel of judges (Sr. wing)

1. Prof. Mrs. V. A. Abhyankar
2. Prof. Mrs. S. V. Kuvalekar
3. Prof. R. V. Kulkarni
4. Prof. V. M. Sherikar

5. Prof. B. B. Yenage Panel of judges (P. G. wing)

1. Prof. A. V. Rayrikar
2. Prof. A. V. Kamble
3. Prof. J. L. Jorvekar
4. Prof. Mrs. M. S. Suryavanshi
5. Prof. Mrs. A. A. Satbhai

* The following students were declared the best student : 2007-2008

Best student - Junior

Miss Shivai Aher XI Sc.

Best student - Senior

Mr. Shrikant Gabale S.Y.B.A.

Best student - Post graduate - Miss Rupali Albur M.Sc. Computer Science

* The committee is extremely thankful to Principal A. G. Gosavi, the staff members and also the students for their whole-hearted support. The committee also acknowledges the co-operation of teaching and nonteaching staff of the physics department.

Mrs. Anuradha Kulkarni
Chairperson

VIDYARTHINI MANCH

Vidyarthini manch is a active cell for the girl students in the college. Objectives of this Manch are to encourage girl students & motivate them for the personality development. Committee Members -

1. Hon.Principal A.G.Gosavi	Chairman
2. Prof. Nayana Kulkarni	Secretary.
3. Prof. Sunita Purohit	Member.
4. Prof. Dr. Sushma Thatte	Member.
5. Prof. Sunita Gosavi	Member.
6. Prof. Beena Muttalgi	Member.
7. Prof. Jyoti Shrote	Member
8. Prof. Sangeeta Rawat	Member

Following activities were conducted by the Vidyarthini manch in the academic year 2007-2008.

1. Inauguration function was held on 17th August 2007 Presiding by Hon. Principal A.G. Gosavi, Vice Principal Dr. Mrs. Sulbha Deuskar delivered a lecture to guide students.

2. Krantijyoti Savitribai Phule Jayanti was celebrated by Manch on 3rd Jan 2007.

3. A quiz contest was organized on 10th Jan 2008 on the life of Krantijyoti Savitribai Puule. Four teams of girl's students from different classes were participated. They were named as Indira Gandhi team, Tarabai Shinde team, Helen Keller team, Ramabai Ranade team. The winner team was Indira Gandhi team. Prize distribution was held by Hon. Principal A. G. Gosavi. Special efforts were taken by Prof. Sunita Purohit. Quiz was conducted by Prof. Sunita Gosavi.

4. Personality development workshop for girl students was organized on 5th Febh 2008. Dr. Dilip Saradal, Prof. Amruta Oke, Missl Prachi Chepe & Dr. Deepa Sathe were invited for lectures.

1. Dr. Dilip Sarada-Habits & Health.

2. Prof. Amruta Oke-Psychology & Personality development.

3. Dr. Deepa Sathe-Presentation of Personality.

This workshop was presided by Hon. Principal A. G. Gosavi.

5. Five girl students awarded Krantijyoti Savitribai Phule scholarship given by University Of Pune.

All the activities were highly responded to by girl students.

Chairperson

ARTS CIRCLE

- * President : Prin. A. G. Gosavi
- * Co-ordinator:Dr. (Mrs.)S.D.Joag
- * Members : Prof (Shri) A. V. Kamble, Dr.(Mrs.) S.S. Karve, Prof (Mrs.) L. R.

Patankar, Prof. (Shri.) D. P. Mule, Prof (Mrs.)S. V. Kuvakkar, Prof (Mrs.) A. S. Sardesai, Prof (Mrs.) S. D. Purohit, Prof (Mrs.) V. S. Nargund, Prof (Mrs.)V. D. Joshi, Prof (Mrs.) A. A. Apte, Prof (Mrs.) N. K. Bhandare, Prof. (Shri.) S. P. Salunke, Prof. (Shri.) V. V. Suryavanshi, Prof (Mrs.) V. S. kulkarni, Shri D. L. Shah, Smt. S. B. Pathak.

* Nature of work :

The primary objective of Arts Circle is to give platform to students' talent in the field of performing arts and fine arts. In the view of large number of intercollegiate competitions being organised in various fine arts by many agencies, it was decided to conduct all the internal competitions in fine arts in the first term itself. It turmed out to be the right decision. Students, who performed well in the internal competitions, were sent for various intercollegiate competitions, were given adequate guidance by the committee members. No wonder, this endeavour resulted into success.

* Kala-mahotsav: The Cultural Week

Arts circle organised various internal competitions in fine arts during the week 10th-14th sept. 2007. Kalamahotsav was concluded on 18th Sept. 2007 in presence of wel-Oknown classical-singer and veteran artist of Marathi-Music-Stage : Smt. Madhuvanti Dandekar, Rendering of two popular statge-songs by Smt. Madhuvanti Dandekar in this programme was a model lesson of acting and stage-singing.

Brief account of the internal competitions is as follows :

1. Arts-Circle-Music competition : Monday, 10th sept. 2007. Sub-committee members : Prof. (Mrs.) V. D. Joshi (In charge), Prof (Mrs.) A. A Apte, Prof (Mrs.) V. S. Kulkarni,, Prof (Mrs.)D. P. Mule, Prof. (Shri) S. P. Salunke

Judges : Smt. Bhagyashree Abhyankar (singer), and Smt. Rajashree

Mahajani (Music Teacher).

a) Marathi Song : Senior Wing :

- Rank 1 : Varsha Joshi
- Rank 2 : Kalyani Patil
- Rank 3 : Kalyani Kulkarni
- Rank 4 : Santosh Shetye

Junior Wing :

- Rank : 1 Meenal Jagtap
- Rank 2 : Payal Gaikwad
- Rank 3: Shivangi Patwardhan

b) Hindi Song : Senior wing :

- Rank 1 : Kalyani Patil
- Rank 2 : Deeti Vaze
- Rank 3 : Nikhil Kotibhaskar
- Rank 4: Amita Kadam

Junior Wing :

- Rank 1 : Hetvi Sethia
- Rank 2: Meenal Jagtap
- Rank 3: Rohan Pillai
- Rank 4: Sudhanshu Pawar

c) Semiclassical singing : Senior wing

- Rank 1: Rasika Kulkarni
- Rank 2 : Preeti Joshi,

Junior wing

- Rank 1 : Madhulika Muttalgi
- Rank 2 : Apurva Vyas

d) Instrumental music : Senior Wing

- Rank 1 : Nikhil Kotibhaskar
- Rank 2 : Swapnil Kajale
- Rank 3 : Preeti Joshi
- Rank 4 : Vishkha Bendrekar

e) Duet song

- Rank 1 : Vishal Randive & Chhaya Sambare

- Rank 2 : Abhay Vyas & Sai Balaji

2. Mehendi - Rangoli - Poster

Compteition : Tuesday, 11th Sept.

2007, Subcommittee members : Prof Mrs. N. K. Bhandare (incharge), Prof. Mrs. S. D. Purohit,, Prof. Mrs. V. S. Kulkarni, Prof. Mrs. A. S. Sardesai

a) Mehendi Competition : Senior wing

- Rank 1: Rashmi Davende (TYBCom)
- Rank 2 : Priya Tapkir (TYBCom)
- Rank 3 : Manali More (FYBCom)
- Rank 4: Vinaya Mehendale (FYBCom)

Rank 5 : Supriya Bhosale (FYBA),

Rank 6 : Anagha Ambavnekar (TYBCom)

Junior Wing :

- Rank 1 : Poonam Paygude (XI)
- Rank 2 : Gauri Joshi (XII)
- Rank 3 : Bindu Saini (XII)
- Rank 4 : Nikita Bhoi (XI)
- Rank 5 : Neha Bhosale (XII)
- Rank 6 : Shraddha Javeri (XI Sc)

b) Rangoli Competition : Servior Wing :

- Rank 1 : Ashwani Farande (TYBcs)
- Rank 2: Prajakta Page (M.Sc.I)
- Rank 3: Shared : Vrushali Shinde (F.Y.B.A.) & Sarika Chavan (FYBCom)
- Rank 4 :Pranali Gadakh (FYBcom)

Junior Wing :

- Rank 1: Ashwini Hadkar (CXI Com),
- Rank 2 : Minal Parkhi (XII Arts),
- Rank 3 : Anjali Salunkhe (XII Arts),
- Rank 4 : Dnyaneshwar Sutar (XI)

c) Poster Competition : Senior Wing :

- Rank 1 : Samruddhi Kawde (FYBCom),
- Rank 2 : Vrushali Shinde (FYBA),
- Rank 3 : Hema Sutar (F.Y.B.A.),
- Rank 4 : UJJwala Mohite (FYBCom)

Junior Wing :

- Rank 1 : Payal Chakwate (XISc),
- Rank 2 : Aswini Chaugule (XISc)

3 : Dance Competition : Wednesday, 12th Sept, 2007, Subcommittee : Prof. (Mrs.) S. v. Kuvalekar (in charge), , Prof. (Mrs.) S. D. Purohit, Prof (Shri) V.V. Suryavanshi, Prof. (Mrs.) N. K. Bhandare, Prof. (Shri) D. P. Mule.

Judges : Smt. Rujnta Soman (Kathak Dancer), Prof (Ms) Priya Kulkarni

Senior Wing :

- Rank 1 : Nihar Thatte
- Rank 2 : Neha Taware & Asiya Saiyyed
- Rank 3 : Rutuja Ingale

Junior Wing :

- Rank 1 : Priyanka Mehta
- Rank 2 : Trupti Salvi &

Sonia Chalail

4. Drama Competition : Thrusday, 13th Sept, 2007 subcommittee : Prof (Shri) A. V. Kamble (in charge),

Prof. (Shri.) S. P. Salunke, Prof. (Shri.) V. V. Suryavanshi

Judges : Prof. (Mrs.) a. A. Satbhai, & Prof. (Shri.). J. L. Jorvekar.

a) Drama-Reading :

Group Rank 1 : Ashwani Chavan, Aditi Garud, Vidya Dambare, Priya Garud, Rupali Natu, Urmila Sankaye, Shilpa Marade (all S.Y.B.A.)

Individual vocal acting :

Rank 1: Shweta Khaladkar (SYBSc),

Rank 2 : Aditi Garud (SYBA)

b) Monoacting :

Rank 1 : Vishakha Nimje (M.Sc. I)

Rank 2: Siddharth Shah (XI Com)

c) One-act-play-competition :

No Rank given

Individual acting :

Rank 1 : Kaustubh Yadre

5. Poetry-Reading-Competition : Thursday, 13th Sept. 2007, Subcommittee: Dr (Mrs.) S. S. Karve (in charge), Prof. (Mrs.) L. R. Patankar

Rank 1 : Praveen Misal (M.A.II),

Rank 2 : Pritam Khamkar (XI Sc),

Rank 3 : Yogesh Shinde (TYBCom),

Rank 4 : Vrushali Shinde (FYBA),

Rank 5 : Pranali Kulkarni (MAII)

b) Elocution Competition : Friday, 14th Sept, 2007, Subcommittee : Prof. Mrs. L. R. Patankar (in charge), Dr Mrs S. S. Karve, Prof. Mrs. V. d. Joshi Prof. Shri V. V. Suryavanshi,

Judges : Prof. N. Naidu, Prof B. U. Muttalgi, Prof. R. V. Kulkarni

a) Marathi Elocution:Senior Wing :

Rank 1 Makarand Hajare (F.Y.B.A.)

Rank 2 : Rupali Natu (SYBA), Rank

Rank 3 : Isha Kulkarni (M Com II)

Junior Wing :

Rank 1 : Pritam Khamkar (XI Sc)

Rank 2 : Kailas Dangi (XII Arts)

b) Hindi Elocution : Senior Wing
Rank 1 : Shweta Pande (TYBSc)

c) English Elocution : Junior Wing
Rank 1 : Deepti Vijayakumar

*** Intercollegiate Competitions :**

A) Intercollegiate Music Competitions:

1) Intercollegiate Sugam Sangeet Spardya, Shirur

Participants :

i) Deepti Vaze (SYBSc),

ii) Kalyani Patil (S.Y.B.Sc.)

2) Ilit Trophy Intercollegiate Hindi - Filmy-Song Competition participants : i) Deepti Vaze (SYBSc), ii) Kalyani Patil (SYBSc)

iii) Hetvi Sethia (XI), iv) Plandhulika Muttalgi (XII Com) v) Meenal Jagtap (XII Sc)

Rank 4 : Deepti Vase (S.Y.B.Sc.)

B) Intercollegiate Elocutio Competition

1) S. M. Joshi State level intercollegiate Elocution Comp. (Hadapsar)

Participants :

i) Makarand Hajare (FYBA), ii) Dattatray Sonawane (MCom)

2) Subhedar Ramji Ambedkar Intercollegiate Elocution Competi (Yerawda)

Rank 1, cash prize, Rolling Trophy & memento : Pritam Khamkar (XISc)

Rank 3, cash prize & memento : Makarand Hajare (F.Y.B.A.)

C) Intercollegiate Poster/Drawing Competitions

1) S. P. College, Hindi Dept., Intercollegiate Poster Competition

Rank 2 : Hema Sutar (F.Y.B.A.)

Consolation prize : Shrikant Gabale (S.Y.B.A.)

2) Vishwabharati Drawing Competition (Bharati Vidyapeeth)

Rank 3 : Sachin Jadhav (S.Y.B.Sc.)

D) Intercollegiate Dance Competitions : (Guidance : Prof. (Mrs.) S. D. Purohit)

1)'Harmony' : Rotaract Club intercollegiate Group Dance Competition

Rank 4 & trophy : Omkar Shahane

(S.Y.B.Com, team leader), Omkar Shinde (TYBCom), Natasha Ratnaparkhi (TYBA), Puja Kanitkar (FYBCom), Sharwari Sawle (FYBCom), Chandani Joshi (XI Sc), Apurva Devasthale (XI Arts), Ankita Malu (XI Sc), Apurva Devasthale (XI Arts), Ankita Malu (XI Sc), Ashwini Sarkar (SYBSc), Rutuja Bhagwat (SYBSc), Asiya Saiyyed (SYBSc), Tejas Sathe (FYBCom)

2) Intercollegiate Folk-Dance (Group) Competition - St. Mira's College

Rank 4 : Usha Lawate (T.Y.B.Sc.), Shridevi Deshpande (TYBSc), Aditi Kavale (TYBSc), Kanchan Kulkarni (TYBSc), Ashwini Kadam (TYBSc), Rohit Mandlik (SYBSc), Arish Shaikh (TYBA)

E) Intercollegiate One-Act-Play Competition 5 :

(Guidance : Prof. (Shri.) A. V. Kamble, Prof. (Shri) S. P. Salunke

1) Purushottam Karandak competition Pune

2) Swagatadhyaksha Karandak Competition, Ahmadnagar

Participants : Rohit Dhabadgaonkar (FYBCom), Prachi Shirsat (SYBSc), Parikshit Karandikar (XII Com), Shweta Khaladkar (SYBSc), Nikhil Agarwal (FYBCom), Deepti Vaze (SYBSc), Akshata Jaste (XII Arts), Tejas Sathe (FY BCom), Hrishikesh Petwe (XII Arts), Neha Taware (SYBSc), Rutuja Ingale (FYBCom), Ashwini Pawar (FYBCom), Pranita Mudliyar (SYBSc), Prajakta Inamdar (M.A.-I), Sonali Kale (SYBSc), Bhushan Vidya (XII Arts).

3) Maharashtra Rashtrabhasha Sabha: Intercollegiate Hindi One-Act-play Competition

Guidance Prof. (Mrs.) S. D. Purohit)

Rank 1: Prajakta Wani (F.Y.B.A., Individual Acting - 1st Pz), Atreyee Chatarji (SYBA), Shraddha Padwal (SYBA), Kirti Khatavkar (FYBA), Nitin Madiwal (SYBA), Mayur Gurav (TYBCom), Shriraj Jakhlekar (SYBSc), Sumit PUrohit (XIISc)

F) Intercollegiate Mono-acting Competitions :

1) Lokmat Yuva-Manch : District Level Mono-acting Comp.

Rank 1 : Shrikant Gabale (SYBA)

2) Lokmat Yuva - Manch : State Level Mono-Acting comp.

Rank 2 : Shrikant Gabale (S.Y.B.A)

3) Maharashtra Rashtrabhasha Sabha: Intercollegiate monoacting :

Rank 1: Shrikant Gabale (SYBA)

G0 Intercollegiate Street-Play Competition

1) Vasundhara Samajik Sanstha, Chakan: Street Play Comp. (Guidance : Prof. N. Naidu & Prof. (Smt.) S. D. Purohit)

Rank 1, Cash Prize & Trophy: Shriraj Jakhlekar (SYBSc), Aditi Garud (SYBA), Shrikant Gabale (SY BA), Rasana Pasarnikar (FYBSc), Monali Bidkar (FYBSc).

2) 'Sarpotdar Karandak' Street-play competition BMCC.

Participants : Prajakta Inamdar (MA-I : Individual Acting Prize), Rasika Mulye, Sonali Kale, Rohit Dhabadgaonkar, Shreyas, Nikhil Agarwal, Parikshit Karandikar'

3) . 'Pushparaj Karandak' : Street-play-competiti (Jagar)

Participants : Rasika Mulye (Individual Acting Prize),

Sonali Kale, Rutuja Ingale, Sharwari Sawale, Hrishikesh Petwe, Prachi Shirsat, Deepti Vaze, Prajakta Inamdar.

4) S. P. College & IPTA : Intercollegiate Street-play competition.

Participants : Shrikant Gabale (SYBA, Individual Acting Prize), Ganesh Palande (SYBCom), Hrishikesh Dandale (SYBCom), Swapnil Kajale (TYBSc), Pravin Innarkar (SYBCom), Manoj Joshi (TYBSc), Nikhil Ghate (TYBSc), Sharddha Padwa (SYBA) Prajakta Wani (FYBA), Ketki Sapre (FYBCom), Shilpa Marade (SYBA), Shilpa Marade (SYBA), Urmila Sankaye (SYBA), Minal Pawar (SYBA), Nitin Madiwal (SYBA), Satish Ranavre (SYBA) Shetan Jadhav (FYBSc), Rupali Natu (SYBA), Shahid Shaikh (SYBA), Sudhakar Shelar (FYBA),

Pavan Vanve (FYBA).

H) Dramatics - Training-Workshop : Following students participated in the Dramatics-Training-Workshop organized by Sokal Papers.

Shweta Khaladkar (SYBSc), Rutuja Bhagwat (SYBSc), Manas Budhakar (SYBSc), Sharwari Sawale (FYBCom), Anushree Kokje (sYBSc), Chandarshekhar Tilekar (SYBSc), Rutuja Ingale (FYBCom).

I) Intercollegiate 'College-Idol' competition the following four students were selected for 'College Idol' competition organized by NIEM Ketki Ekbote (XII com), Pradnya Chaitanya (XII Com), Siddharth Shah (XI Com) & Beeva Raj Gupta (SYBA).

J) Arts Circle Scholarship and Mahadkar Awards : Arts circle scholarship was awarded to Deepti Vaze (SYBSc) for her participation and achievements in internal and intercollegiate music, drama and street-play competition and rendering 'Sabhageet' in various functions in the college. The following students were nominated for Pandurang Vishnu Mahadkar Cultural awards :

a) Excellence in Cultural Activities (Junior Wings)

i) Pritam Khamkar (XI Sc) : Elocution
ii) Menal Jagtap (XII Sc) : singing by

b) Excellence in Cultural Activities (Senior Wing)

i) Onkar Shahane (SYBCom) : Dance
ii) Deepti Vaze (SYBSc) : Music & Drama

ANNUAL PRIZE DISTRIBUTION

FUNCTION : 6th Feb 2008

The Annual prize distribution function of Arts Circle was organized jointly with Gymkhana the students were given college-prizes for their achievements in various intercollegiate fine-arts competition at the hands of the chief guest. Smt. Anjali Mangesh Dharu, a noted stage-artist, was one of the two chief-guests of the function. Smt. Anjali Dharu (Nee Anjali Anant

Joshi) is a proud past student of this college. She had contributed a great share is fetching prestigious 'Purushottam Karandak' to Modern College in the 1980's. Anjali presented in the function glimpses of her mature and versatile acting from the long-act-play 'songti' which has impressed audience and critics all over Maharashtra.

* It has indeed been a fruitful year for the Arts Circle. A large number of students participated in the internal competitions in the 1st term, which brought out the hidden talent in light. This enabled students' participation and subsequent achievements in a variety of intercollegiate competition in the 2nd term. I gratefully acknowledge the active co-operation extended by all the members of Arts Circle. On behalf of myself and all the members of Arts Circle I express sincere thanks to Principal A. G. Gosavi and viceprincipals for their support and staff of college-office, chemistry department and staff-room for co-operation

Dr (Mrs) S. D. Joag
Co-ordinator

OFFICE REPORT

The academic year 2007-08 was quite an eventful year. The routine administrative work was carried out smoothly due to the excellent cooperation of all the members of the staff. In spite of the several vacant positions, the existing staff offered good co-operation in discharging the important responsibilities such as conduct of Central Assessment Programme (of Pune University), H.S.C. Board examination, University Examinations etc. The work of introducing new courses at Under Graduate Level & Post Graduate Level also was carried out

sucessfully.

The Office Administration is now planning to reorganise the entire activities of the Office so as to be able to render more effective service to the students and staff, Special attention is being paid to the work of disbursing Scholarships/Freeships to the students, refund of deposits to the students, quick submission of the cases of retiring members of the staff & its follow-up, speedy settlement of claims of pension & P.F. cases. The efforts are also being made to achieve full computerisation of the Office work in near future.

The Accounts Section is taking utmost care to complete all accounting work accurately & within time schedule care is being taken to disburse all the amounts in time, received from the Government & other authorities. The internal audit of the college accounts as well as the Statutory Audit for the year 2006-07 has been already completed.

The Office staff, inspite of its busy schedule & heavy work took part in various competitions in the year 2007-08. The staff provided an able support in organising important events of College such as Annual Social Gathering, Prize distribution function, Visit of the University & other Committees & in organising National & International seminars.

***CONGRADUATIONS - FOR SPECIAL ACHIVEMENTS**

The members of the teaching & non-teaching staff & the students all deserve to be congratulated for the special achievement of the College, i.e. the award of Best College Prize of the Pune University for the year 2007-08

Congratulations to Dr. H. V. Ghate, Head of the Department of zoology for getting Best Teachers Award, Pune University 2007-08.

Congratulations to Shri V. L. Avhad, Office Superintendent, for getting Adarsha Shikshketar Karmachari Puraskar of P. E.

Society, Pune - 5, 2007-08.

*** CONGRATULATIONS TO**

1) Shri Phaltankar Sandip S.

2) Shri Bhandare Ishwar S.

3) Shri Chaudhari Kantilal D.

For successfully completing the MS-CIT Examination in the year 2007-08

1) Shri Sabale Prakash S

For successfully completing graduation in 2007-08.

*** WELCOME TO THE NEW STAFF**

In the year 2007-08 following new members of Non Teaching staff has Joined the ollege Office. The Office warmly welcomes them.

Shri R. P. Kale : Registrar

Mrs. S.Sasane : Jr. clerks

Mrs. U. Zanjare : Jr. clerks

Mrs. V. Parundekar : Jr. clerks

Shri V. Lad : Jr. clerks

Shri N. Nawale : Jr. clerks

Shri S. Chavhan : Jr. clerks

Shri Gurav : Lab/Lib

Mrs. Gite : Attendent

Mrs.V.Deshpande Laboratory Assistant

Shri S. Gore Laboratory Assistant

Shri Shawalkar Peons

Shri Kadam Peons

Shri Shendkar Peons

Shri Wange P. Peons

Shri Wange R. Peons

Shri Waghmare Peons

shri Sanas Peons

Shri Gade Peons

Promotions and Placement of existing staff were also made during the year 2007-08.

*** BEST WISHES FOR THE RETIRING STAFF.**

Following members of the Office staff retired from the services after a long & eventful service to the College.

1. Shri D. S. Khopkar - Registrar (Office)

2. Shri V. S. Khole - Jr. Clerk (Office)

We wish our retiring colleagues a happy, prosperous & healthy retired life.

*~ CONDOLENCE

We deeply mourn the sad demise of Late Shri S. G. Manoli, retired Head Clerk, who passed away on 10 th January 2008.

The Principal & Vice Principals constantly guided & inspired the Office staff in their day-to-day work. Particularly the guidance provided by Dr. Y. R. Waghmare & Principal A. G. Gosavi In respect of the Accounts & finance matters was beneficial to the accounting staff. The members of the Accounts Department express their gratitude towards them.

R.P.Kale
REGISTRAR

STAFF ACADEMY

Memers :-

Ms. S. G. Parab

Chairman

Mrs. V. A. Abhyankar

Mrs. A. S. Oke

Mr. P. S. Kapre

Mrs. S. N. Gosavi

Mr. S. B. Doiphode

Mrs. Pathak (Office staff)

Dr. Leena Chandorkar, Lecturer in English Abasaheb Aarware College of Arts & Sc. Pune was invited on Tuesday 4th Sept. 2007 as a Guest Speaker, She spoke on 'Many colours of Autobiography', followed by an interactive session.

PLACEMENT COMMITTEE

The Modern College of Arts, Science and Commerce, Shivajinagar, Pune - 5 was founded by Progressive Education Society, in 1970. The college is affiliated to the University of Pune. The college provides various academic amenities so as to attain Bachelor and Master Degrees in the fields of

Arts, Science, Commerce, Computer Science & Computer Application. The college is a reputed educational institution, which has been known for producing outstanding students who take on different careers, as per their academic merit successfully in the society.

The college not only ensures academic development of the students but also provides them with opportunities to prove themselves by means of extra-curricular and co-curricular activities. The Career Guidance Centre makes its presence felt by providing necessary information and guidance to the students as and when required. The record of achievements of the college clearly indicates that the college has firmly established itself as a '**modern**' and '**progressive**' educational institution.

The College has constituted Placement Committee, committee is responsible for the placements and allied activities in view of the placements of the students such as resume writing, interview techniques, mock interviews, career guidance, soft skills, personality development etc.

The young & highly qualified team of faculty members spares no efforts to keep the students well informed and in updating their knowledge. The students are also reciprocating by their high achievements in academic performance. A large number of students are getting excellent placements in local and multinational companies. Every year several students are also selected in reputed foreign universities for higher studies. The experienced staff members play a vital role to boost the student's morale and uplift their performance so that they get prepared to face the industrial demands. The college ensures a profound base of the students who are eager to learn and work to

prove themselves as an invaluable human resource in the industry.

This year following companies have recruited Under Graduate students of our college:

Sr. No.	Name of the Company	Number of Students Placed
1	Wipro Technologies	06
2	Tata Consultancy Services	28
3	Patni Computer Systems	19
4	Syntel	24
5	Wipro BPO	07
6	L & T Infotech	18
7	Maersk Global Service Centres	Results awaited

I am thankful to Principal A. G. Gosavi, all Vice Principals, Heads of the Department, members of the committee, teaching and non teaching staff for their whole hearted support and cooperation in organizing this activity. Last but not least I also take this opportunity to congratulate all the students who have placed in various companies and also would like to wish them bright future.

Placement Committee:

Prof. S. S. Deshmukh (Comp Sci.)	Chairman
Prof. Mrs. Suryawanshi M. S.	Member
Prof. Mrs. Salla Kalyani	Member
Prof. Mrs. Kamble Alka A.	Member
Prof. Mrs. Hirwe S. R.	Member

Prof. S. S. Deshmukh
Chairman,
Placement Committee

PE SOCIETY EMPLOYEES' CREDIT CO-OP. SOCIETY

It gives us great pleasure to include an overview of the working of Modern College Employees' Credit Co-operative Society in this issue of the College Magazine. The important highlights of the working of the society for the year 2007-08 are given below:

(A) Statistical Data

Number of Members	198
Authorized Share Capital	Rs.150,00,000
Paid up Share Capital	Rs. 86,00,000
Deposits from the members	Rs. 40,00,000
Reserve Fund	Rs. 19,10,716
Rate of Dividend to the members	7.25%
Rate of Interest on Recurring Deposits	10.50%
Rate of Interest on Loan to members	11.00%
Max. Amt of Loan to a member	Rs. 2,00,000
Emergency Loan	Rs. 5,000

Financial Dues pending to be recovered from members on 31st March, 2008 Zero

(B) Other Features of our Society

- 100% Computerization
- Statement of Account is given to members after every six months
- Total transparency in the working of the society by appointing a sub-committee.
- Accounts are finalized on 31st March, 2008
- Internal Audit of 95% transactions is complete
- Felicitation of the wards of the members on their academic success
- We recognize the social contribution of our members and felicitate such members rendering social services
- Recurring Deposit Scheme for the members
- The year 2008 is 'Silver Jubilee' year of the Society, on account of which some special programmes are being organized for the members.

(C) Board of Directors

• Prof. Umesh Gavali -	Chairman
• Shri Krishna Jagtap -	Vice Chairman
• Shri Namdeo Mahade -	Secretary
• Prof. Vijay Shelke -	Joint Secretary
• Shri Nagesh Sarode -	Treasurer
• Prof. Ms. Sunita Nighot -	Chairperson, Loan Committee
• Shri Suresh Kavade -	Director

(D) Sub Committee

- Shri Babad Narvade
- Shri Dattatraya Raut
- Prof. Jaiprakash Pawar
- Prof. Balkrishna Yenge
- Shri Shashikant Kamthe
- Shri Shrikrishna Gore

COMMERCE DEPARTMENT

1 Academic Results

The results of the Pune University examinations held in March , 2007 were as follows.

B.Com	89 %	M. Com	70 %
-------	------	--------	------

2. Professional Examinations

Students along with the University Examinations, appear for CA., ICWA., and CS examinations. During the year 10 students from B.Com. classes have passed CPT examinations of ICAI. 2 past students have passed final examination of the Institute of Company Secretary, while 2 students have passed the final examination of the Institute of Chartered Accountants of India.

3. Department Activities

In the academic year, the department organized the following activities.

- 1) Industrial visit. - During the year the following visits are organized.

Name of the Unit	Organized by
Yeshwant Sahakari Sakhar Karkhana Vanaz Engineers Ltd. Alfa Laval (I) Ltd. Visit to various Industrial Exhibitions	Swati Ahiwale Prof. D.P.Mule Prof. Dr. R.W. Kulkarni Prof. A. V. Kamble

- 2) Market Survey - Prof. A.V.Kamble guided the marketing students to conduct the market survey on " Ganapati Festival from marketing point of view. "

- 3) Group Discussion Session - During the year we organized the group discussion sessions as below.

Topic of group discussion	Organized by
Stock Market Operations Budget and financial statement analysis Advertisements on T.V. & its impact on kids.	Prof. Vijay Gaikwad Prof. Dr. Y. R. Waghmare Prof. A.V. Kamble.

- 4) Exhibition on " A Journey of Management Thought ' - Prof. S. R. Hirve organized an exhibition on the theme , " A Journey of Management Thoughts". The exhibition included compilation of thoughts of various management thinkers through Audio - Visual Presentation. The students of S.Y.B.Com. and T.Y.B.Com. had participated in the exhibition. It was appreciated by all. Prof. S.R. Hirve also guided the students of T.Y. B.Sc. on enterperneural development skills.

4. Contribution by the Departmental Staff.

- 1) Principal A.G.Gosavi

- a) Delivered lecture on " Challenges of a college administration in 21st century ". in an Orientation Course for Principals organized by Indian Institute of Education.
b) Was invited as a resource person at state level seminar held at B. Y. K. College of Commerce , Nasik wherein he spoke on " Communication Technology in Education".
c) Was invited to Chair the session for 2 days National Seminar on " Industry & Education interface " held at B.M.College of Commerce, Pune.
d) Delivered lecture in " Com search " organized by Department of Commerce, University of Pune.
e) Has been co-opted on academic council of INDSEARCH and on the BOS of St. Mira College, Pune

- 2) Prof. Dr. Y.R. Waghmare (Vice Principal)

- a) Was felicitated by P.E.Society for good work in education field.
b) Presented a paper on ' Transfer Pricing ' at Indian Accounting Association's all India conference held at Jodhpur. Delivered a lecture at a workshop for SET examination held by KTHM College , Nasik.

c) Gave a lecture on Accounting Research & Education at TC College, Baramati.

d) Was invited as a Speaker at H.V.Desai , College of Commerce on the subject ' New Trends in Analysis of Financial Statements'.

e) Invited as a Chair Person of a Session on Accounting Standards at state level seminar ' Comm Search ' organized by Department of Commerce University of Pune.

3) Prof. Sanjeevani Rahane

a) Participated in State Level Inter - University Project presentation competition - ' Avishkar' & secured Silver Medal. She was felicitated at the hands of Vice - Chancellor , Dr. Narendra Jadhav on 10th February 2008 (University Foundation Day)

4) Prof. Swati Ahiwale

a) Attended the seminar on, ' SEZ in India, problems and Prospectus ' under the Quality Improvement Programme of University of Pune.

5) Prof. Dr. R.W.Kulkarni

a) Awarded Ph.D by Pune University in May 2007. He completed research under the guidance of Principal J.D. Takalkar. Research topic was ' *An Analytical Study of the Causes of under Utilization Market Potential of non-conventional & renewable sources of energy systems & its marketing potential in Pune District.*'

b) Was invited as a resource person for a seminar in Cost Accounting held at M.M. College of Commerce on belf of the Board of Studies in Cost Accounting of University of Pune.

c) Delivered a lecture on ' Research Methodology in Cost Accounting ' in a seminar for post - graduates students of Garware College of Commerce, Pune 4.

d) Was invited to T.C. College , Baramati to deliver a lecture on ' Cost Audit Report and The Role of Cost Accountant', under the Quality Improvement Programme of University of Pune.

e) Co-ordinated the activities of the Placement Cell of Commerce Department which mainly looks after the part time

placement of our students. During the year students were placed in ICICI Prudential Insurance and in TATA AIG.

f) Working as Chief Editor of The College Annual for the year 2007-08.

6) Prof. A.V.Kamble

Attended a State Level Seminar on ' Customer Relationship Management' organized by Shahu College, Pune.

7) Prof. Rasika Date

a) Delivered a lecture under QIP for Engineering College Teachers , organized by IIT Powai, Mumbai.

b) Was invited to deliver a lecture on ' Overhead Absorption' at St. Mira College , Pune.

8) Prof. Vijay Gaikwad

a) Delivered a lecture on ' Stress Management ' at Goyal College, Dapodi. Under Softs Skill Development Programme, Pune University.

b) He spoke on ' Visualization ' TC College, Baramati.

c) He was invited to deliver a lecture on ' Communication Skills ' at Jedhe College, Pune.

d) He delivered a talk on ' Commerce Education and Career Options in Commerce ' at New English School, Pargaon, Daund.

e) He co-ordinated the ' Soft Skill Development Programme ' at our college.

9) Prof. S.R.Hirve

She guided the students of T.Y.B.Sc. on Enterpreneurial Development Skills.

5. Refresher Course in Commerce

During the year following faculty members completed their refresher courses in Commerce.

Prof. R. Y. Deshpande, Prof. S. K. Mehta , Prof. Rasika Date

Prof. Dr. Yashwant R. Waghmare
Head,
Department of Commerce

WORLD ENVIRONMENT DAY 5 JUNE 2008

TOWARDS A LOW CARBON ECONOMY

UNITED NATIONS ENVIRONMENT PROGRAMME

WE ARE PROUD OF YOU

Prof. Dr. R.W. Kulkarni
Dept. of Commerce,
Awarded Ph.D
by Pune university.

Prof. Vaikhari Vaidya
Marathi Dept.,
Ph.D. by Pune University

Prof. Sanjeevani Rahane
Dept. of Commerce,
Silver Medal in
State Level
Project Competition

Prof. Dr. Y. R. Waghmare
Dept. of Commerce

Prof. A. V. Rairikar
Mathematics Dept.,

Prof. Bhalchandra Bhome
Physics Dept.,

Shankarrao Kanitkar Award

Prof. Dr. Hemant Ghate
The Best Teacher Award
by Pune University

Prof. M.S. Salunkhe
Co-ordinator,
Geo. Teachers' Association
& Best Teacher Award

Prof. Dr. Swati Karve
Marathi Dept.
Published a book
(स्त्री विकासाचे नवे क्षितिज)

Shri Raveendra Kale
Appointed as Registrar
from 1. 1. 2008

Shri V. L. Avhad
Promoted to the post of
Office Superintendent
& Shankarrao Kanitkar Award.

Prof. Vijay Gaikwad
Dept. of Commerce,
Elected as Treasurer,
Pune University
Teachers' Association

“सर्वोत्कृष्ट महाविद्यालय पुरस्कार” - पुणे विद्यापीठ 2007-2008

